

Vlada Crne Gore
Kabinet predsjednika
Kancelarija za evropske integracije

II PRILOG
IZVJEŠTAJU EVROPSKE KOMISIJE
O CRNOJ GORI
za period
1. novembar 2019 – 31. januar 2020.

Podgorica, februar 2020.

UVOD

Odnosi Crne Gore i Evropske unije

Dvadeset treći kvartalni izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju za period jul - septembar 2019. usvojen je 19. XII 2019.

Vlada je 19. XII 2019. usvojila I prilog izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za period 1. januar 2019 – 1. novembar 2019.

Vlada je 16. I 2020. usvojila Program ekonomskih reformi (PER) za Crnu Goru za period 2020-2022, koji predstavlja najvažniji dokument u ekonomskom dijalogu sa Evropskom unijom.

U kontekstu sprovođenja obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), nastavljen je dijalog relevantnih struktura za njegovo sprovođenje. U izvještajnom periodu održana su dva godišnja sastanka pododbora između Crne Gore i Evropske unije. U Briselu je 7. XI 2019. održan sastanak Pododbora za trgovinu, industriju, carine i poreze, dok je u Podgorici 14. XI 2019. održan sastanak Pododbora za ekonomska i finansijska pitanja i statistiku.

Sastanak Odbora za stabilizaciju i pridruživanje održan je 5. XII 2019. u Podgorici.

Sastanak Nadglednog odbora Ipe održan je 6. XII 2019. u Podgorici.

1. POLITIČKI KRITERIJUMI

1.1. Demokratija

1.1.1. Izbori

U cilju unapređenja izbornog zakonodavstva, Skupština je 27. XII 2019. donijela Zakon o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o biračkom spisku, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore i Zakon o dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore.

Skupština je 11. XI 2019. donijela Odluku o izmjeni Odluke o obrazovanju Odbora za sveobuhvatnu reformu izbornog i drugog zakonodavstva, kojom je rok u kojem je Odbor bio dužan da pripremi i podnese Skupštini na usvajanje predloge za izmjenu i dopunu zakona i drugih akata, kao i predlog svih drugih rješenja u vezi s ciljem i zadacima Odbora koji su predmet rada Odbora - sa 15. XI odložen za 18. XII 2019.

Odbor za sveobuhvatnu reformu izbornog i drugog zakonodavstva, u periodu od 1. XI – 18. XII 2019, održao je dvije sjednice, kao i više pripremnih sastanaka na nivou radnih grupa i Sekretarijata Odbora. Tri zakazane sjednice Odbora (IX, X i XI) nijesu održane zbog nedostatka kvoruma, odnosno zbog neusvajanja predloženog dnevnog reda.

Tokom novembra i decembra 2019, Odbor je nastavio komunikaciju sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori i Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori, a njihovi predstavnici, u svojstvu posmatrača, pratili su sjednice Odbora. Takođe, kao rezultat dobre saradnje sa Venecijanskom komisijom i ODIHR-om, nacrti zakona i drugih akata do kojih se došlo u radu radnih grupa, bili su dostavljeni na ekspertizu ovim organizacijama. Saradnja sa ODIHR-om bila je dodatno intenzivirana kroz analizu inoviranog teksta Nacrta zakona o izboru poslanika i odbornika pa su tim povodom održani novi sastanci sa ekspertima Oleskijem Ličkovahom i Elenom Kovaljovom (od 4. do 6. XI 2019), odnosno Aleksandrom Šlikom, Julijom Šipilovom i Raulom Muresanom (10. i 11. XII 2019).

1.1.2 Skupština

Normativne i nadzorne aktivnosti

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. održano je sedam sjednica 26. saziva Skupštine Crne Gore u redovnom zasijedanju, od kojih dvije posebne sjednice.

Skupština je donijela 42 zakona, četiri odluke, 24 odluke o izboru, imenovanju i razrješenju.

U istom periodu, Skupština je usvojila, odnosno prihvatila 11 izvještaja i finansijskih planova nezavisnih regulatornih tijela.

Dvije posebne sjednice Skupštine bile su posvećene premijerskom satu (jedna sjednica) i premijerskom satu i poslaničkim pitanjima (jedna sjednica). Predsjedniku Vlade je postavljeno 14 pitanja, a članovima Vlade 78 pitanja.

Skupština je 17. XII 2019. imenovala Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a 27. XII 2019. viceguvernerku Centralne banke Crne Gore, kao i predsjednika i dva člana Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Radna tijela Skupštine, u ovom periodu, održala su tri kontrolna i 11 konsultativnih saslušanja.

Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu održao je 30. I 2020. konsultativno saslušanje kandidata za izbor Vrhovnog državnog tužioca Crne Gore, predloženog od strane Tužilačkog savjeta.

Odbor za bezbjednost i odbranu sproveo je 30. XII 2019. kontrolno saslušanje direktora Agencije za nacionalnu bezbjednost, ministra unutrašnjih poslova, direktora Uprave policije, ministra odbrane i generalnog direktora Obavještajno bezbjednosnog direktorata u Ministarstvu odbrane, na temu: „Konkretni oblici hibridnog rata protiv Crne Gore proteklih godina, njegovi nosioci, kao i osposobljenost nadležnih državnih organa u borbi protiv hibridnog rata i mjere i konkretne radnje koje su preduzete u svakom od evidentiranih slučajeva“.

Odbor za međunarodne odnose i iseljenike održao je 23. XII 2019. kontrolno saslušanje ministra vanjskih poslova na temu: „Analiza funkcionisanja diplomatsko – konzularnih predstavništava Crne Gore, sa akcentom na prava i dužnosti diplomata i

drugih zaposlenih u Ministarstvu vanjskih poslova i diplomatsko – konzularnim predstavništvima“. Odbor je 22. I 2020. održao konsultativno saslušanje povodom davanja mišljenja o kandidatu za mjesto izvanrednog i opunomoćenog ambasadora Crne Gore u Kraljevini Belgiji, na rezidentnoj osnovi, sa sjedištem u Briselu.

Odbor za evropske integracije održao je 13. XII 2019. konsultativno saslušanje predstavnika nadležnih institucija na temu izazova u pregovaračkom poglavlju 27– Životna sredina i klimatske promjene. Sjednici su prisustvovali zamjenik glavnog pregovarača za poglavlja pravne tekovine EU, generalna direktorica Direktorata za životnu sredinu i pregovarač za poglavlje 27 i generalni direktor za upravljanje otpadom i komunalni razvoj u Ministarstvu održivog razvoja i turizma, kao i direktor Agencije za prirodu i zaštitu životne sredine i direktor JP Nacionalni parkovi.

Odbor za ekonomiju, finansije i budžet održao je 8. XI 2019. konsultativno saslušanje na temu: „Razmatranje položaja poslodavaca u svjetlu poreskih opterećenja po osnovu rada“, kojem su prisustvovali predstavnici Ministarstva finansija, Privredne komore Crne Gore i Unije poslodavaca Crne Gore.

Odbor za ljudska prava i slobode održao je 11. XII 2019. kontrolno saslušanje ministra za ljudska i manjinska prava i ministarke javne uprave. Tema kontrolnog saslušanja, organizovanog povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, bila je: „Realizacija Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2017-2021. i preporuka sadržanih u Analizi usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom, sa posebnim akcentom na praćenje realizacije zaključka Skupštine Crne Gore, donesenog povodom usvajanja Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i zaključka Skupštine Crne Gore, donesenog povodom usvajanja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nevladinim organizacijama“.

Odbor za prosvjetu, nauku, kulturu i sport održao je 12. XI 2019. konsultativno saslušanje na temu: „Položaj i socio-ekonomski status prosvjetnih radnika u Crnoj Gori“. Sjednici su prisustvovali ministri prosvjete i finansija sa saradnicima, kao i predsjednik Sindikata prosvjete Crne Gore i predsjednik Sindikata Univerziteta Crne Gore.

Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje održao je 11. XI 2019. konsultativno saslušanje na temu: „Primjena Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata“, kojem su prisustvovali predstavnici Ministarstva održivog razvoja i turizma, Zajednice opština Crne Gore i Inženjerske komore Crne Gore. Održano je i konsultativno saslušanje na temu: „Primjena Zakona o šumama“ (18. XI 2019), u prisustvu predstavnika Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Uprave za šume. Konsultativno saslušanje na temu: „Revitalizacija i zaštita Maslinade i Uvale Valdanos“, Odbor je održao 18. XII 2019, uz učešće predstavnika Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Opštine Ulcinj.

Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje održao je 2. XII 2019. konsultativno saslušanje, na temu: „Oduzimanje i vraćanje poslovne sposobnosti“. Sjednici su

prisustvovali generalni direktor Direktorata za građansko zakonodavstvo i nadzor u Ministarstvu pravde, generalni direktor Direktorata za socijalno staranje i dječiju zaštitu, generalna direktorica Direktorata za građanska stanja i lične isprave, te predstavnici NVO „Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore“.

Odbor za antikorupciju održao je 20. XI 2019. konsultativno saslušanje na temu: „Izmjene Zakona o sprječavanju korupcije i Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja“. Na sjednici su učešće uzeli predsjednik Savjeta Agencije za sprječavanje korupcije i predstavnici civilnog sektora. Takođe, Odbor je održao i konsultativno saslušanje na temu: „Prevenција korupcije - lobiranje i zviždači“ (25. XII 2019), kojoj su prisustvovali predsjednik Savjeta i direktor Agencije za sprječavanje korupcije sa saradnicima.

Sa ciljem neposrednog upoznavanja sa radom i načinom funkcionisanja institucija i stanjem u oblastima njihovih nadležnosti te praćenja implementacije zakona, radna tijela Skupštine realizovala su i više posjeta drugim institucijama.

Predsjednik i članovi **Odbora za bezbjednost i odbranu** boravili su 6. XI 2019. u posjeti Ministarstvu odbrane Crne Gore, gdje ih je ministar informisao o realizovanim aktivnostima u Vojsci Crne Gore u prethodne tri godine, posebno o strukturi, normativnom uređenju sistema, novitetima u dijelu modernizacije vojne opreme, kao i planovima za naredni period. Razgovarano je i o hibridnim prijetnjama, kao fenomenu današnjice i posljedicama koje one imaju na Crnu Goru kao novu članicu NATO-a.

Radi detaljnog upoznavanja sa aktuelnim stanjem u oblasti zapošljavanja, predsjednik i članovi **Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje** posjetili su Zavod za zapošljavanje Crne Gore (7. XI 2019) i sastali se sa direktorom Zavoda, kao i zamjenicima direktora i načelnicima Zavoda.

Odbor za ljudska prava i slobode realizovao je 17. XII 2019. posjetu NVO Savezu udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ i lokalnom Udruženju roditelja djece sa teškoćama u razvoju u Podgorici. U posjeti su, na poziv Odbora, učestvovali predstavnici Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

Članovi **Komisije za praćenje i kontrolu postupka privatizacije** posjetili su 17. XII 2019. Institut „Dr Simo Milošević“ AD Igalo, gdje su sa izvršnom direktoricom Instituta razgovarali o poslovanju Instituta, predstojećoj privatizaciji, potrebnim ulaganjima i neophodnim investicijama u Institut.

Održane su i tematske sjednice odbora, uz učešće predstavnika nadležnih državnih institucija, nevladinog sektora i međunarodnih organizacija. **Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje** održao je 11. XI 2019. sjednicu povodom obilježavanja Nacionalnog dana kontrole duvana, dok je tematska sjednica posvećena obilježavanju Svjetskog dana borbe protiv dijabetesa održana 14. XI 2019.

Odbor za rodnu ravnopravnost organizovao je Jedanaesto zasjedanje Ženskog parlamenta (29. XI 2019), koje je bilo posvećeno razmatranju ostvarivanja prava žena u zemljama regiona, s akcentom na borbu protiv nasilja nad ženama i borbu protiv trgovine ljudima, u svjetlu Zaključaka usvojenih na Konferenciji o borbi protiv trgovine ljudima.

U okviru nadzornih aktivnosti, radna tijela Skupštine razmotrila su Izvještaj o reviziji Predloga zakona o završnom računu Budžeta za 2018. i Godišnji izvještaj o izvršenim revizijama i aktivnostima Državne revizorske institucije za period oktobar 2018 – oktobar 2019. Takođe, razmotreni su i finansijski planovi za 2020. nezavisnih regulatornih tijela i to: Agencije za elektronske medije, Regulatorne agencije za energetiku, Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, Agencije za nadzor osiguranja, Agencije za lijekove i medicinska sredstva, Komisije za tržište kapitala i Regulatorne agencije za energetiku, kao i Finansijski plan Centralne banke Crne Gore za 2020. i Program ekonomskih reformi Crne Gore za period 2020 - 2022, koji su dostavljeni na upoznavanje.

Odbor za ljudska prava i slobode i Odbor za rodnu ravnopravnost razmotrili su Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima za period 2019-2024. i Akcioni plan za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2019.

Odbor za praćenje realizacije Odluke o davanju u dugoročni zakup lokaliteta ostrvo Lastavica sa tvrđavom „Mamula“, Opština Herceg Novi i Odluke o prihvatanju Aneksa broj 1 Ugovora o zakupu hotela „Kraljičina plaža“ Budva, razmotrio je 23. XII 2019. izvještaje o realizovanim investicionim i drugim aktivnostima po osnovu Ugovora o dugoročnom zakupu lokaliteta ostrvo Lastavica sa tvrđavom „Mamula“, Herceg Novi za 2017. i 2018.

Pored navedenog, Odbor za evropske integracije, razmotrio je i dva izvještaja o procesu pristupanja EU i to Jedanaesti polugodišnji izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju za period za period januar – jun 2019. i Dvadeset drugi kvartalni izvještaj o ukupnim aktivnostima u okviru procesa integracije Crne Gore u Evropsku uniju, za period april – jun 2019.

Odbor za evropske integracije je nastavio i sa dobrom praksom bližeg informisanja građana o različitim pregovaračkim poglavljima i aspektima procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. U sklopu inicijative Odbora, usmjerene na intenzivni nadzor nad aktivnostima nadležnih institucija u okviru pregovaračkog procesa Crne Gore sa EU, i konkretno poglavlja 27 – Životna sredina i klimatske promjene, Odbor je 15. XI 2019. organizovao prvu od dvije javne tribine na temu „Poglavlje 27 - Jesmo li spremni za zdravu životnu sredinu po standardima Evropske unije?“, na kojoj je bilo riječi o upravljanju otpadom, otpadnim vodama i zagađenju vazduha. Drugi okrugli sto, održan 22. XI 2019, bio je posvećen pitanjima upravljanja lokalitetima od posebnog interesa i uticaju kapitalnih projekata na životnu sredinu.

Administrativni kapaciteti

Broj zaposlenih u Službi Skupštine na dan 31. I 2020. je 197, od ukupno 275 sistematizovanih izvršilaca. Ovaj broj uključuje devet savjetnika/ca predsjednika i potpredsjednika Skupštine, kao i dva službenika/ce za koja/e je utvrđeno mirovanje prava i obaveze iz rada i po osnovu rada.

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. u Službi Skupštine zaposleno je šest lica, od kojih jedno putem internog oglasa i pet putem javnih oglasa.

S ciljem profesionalnog razvoja i jačanja doprinosa kvalitetu rada u instituciji, službenici Skupštine se u kontinuitetu obučavaju i usavršavaju pa su tako u ovom periodu učestvovali na oko 20 obuka koje je Skupština organizovala samostalno i u saradnji sa partnerima, ili su organizovane od strane domaćih, stranih i međunarodnih organizacija.

Transparentnost i otvorenost rada

Skupštini je u periodu od 1. XI 2019 - 29. I 2020. podnijeto ukupno osam zahtjeva za pristup informacijama i na svaki je odgovoreno. Posebna pažnja je i u ovom periodu posvećena informisanju javnosti o radu Skupštine, daljem unapređenju transparentnosti rada i jačanju veza sa građanima, zbog čega je Skupština i dalje prepoznata kao najotvoreniji parlament u regionu. Skupština je u ovom periodu nastavila s praksom objavljivanja svih bitnih informacija o svom radu na skupštinskim internet stranicama.

1.1.3. Upravljanje

1.1.3.1. Vlada

Realizacija Programa rada Vlade

Vlada je u periodu od 1. XI 2019 - 31. XII 2019, od ukupno 77 planiranih obaveza, realizovala 63 obaveze, odnosno 81,8 %. U periodu od 1. I - 31. I 2020. održane su tri sjednice Vlade, na kojima je razmatrano ukupno sedam obaveza iz Programa rada Vlade.

Kada je u pitanju kvalitet strateških dokumenata, u periodu od 1. XI do 31. XII 2019, Generalni sekretarijat Vlade je pripremio ukupno 174 mišljenja na 99 strateških dokumenata (strategija, programa i akcionih planova), od čega njih 20 ne podliježe obrascu provjere kvaliteta u smislu Uredbe te je na njih mišljenje dato jednom, u formi dopisa. U punoj proceduri koja podrazumijeva da se na posebno strukturiranom obrascu priprema mišljenje na nacrt, a zatim i na predlog strateškog dokumenta koji se dostavlja Vladi na uvid, izdato je 79 mišljenja na nacrt i 75 mišljenja na predlog strateškog dokumenta. Od tog broja, u nacrtu je razmotreno 27 strategija, sedam programa i 45 akcionih planova, dok su mišljenje na predlog dobile 23 strategije, 10 programa i 42 akciona plana. Kada je u pitanju kvalitet izvještaja o sprovođenju strateških dokumenata, u periodu od 1. XI do 31. XII 2019, Generalni sekretarijat Vlade je pripremio ukupno 72 mišljenja na izvještaje, od čega 64 mišljenja na posebno strukturiranom obrascu, a na osam izvještaja koji po svom konceptu ne podliježu obrascu provjere kvaliteta u smislu Uredbe, pripremio mišljenja u vidu dopisa.

Sprovođenje analize procjene uticaja propisa (RIA) u postupku izrade propisa

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. Vlada je razmotrila i utvrdila 40 predloga zakona. Za 34 predloga zakona, Vladi je dostavljen Izvještaj o sprovedenoj analizi uticaja propisa (RIA). Za šest predloga zakona predlagači su, saglasno članu 33 stav 2 Poslovnika Vlade Crne Gore dostavili obrazloženje da ne treba vršiti analizu uticaja propisa. Naime, članom 33 stav 2 Poslovnika Vlade propisano je da ako predlagač ocijeni da u postupku pripreme zakona ili drugog propisa ne treba vršiti RIA, dužan je da to posebno obrazloži. Uvažavajući navedeno, uz obrazloženje predlagača, Ministarstvo finansija je bilo saglasno da u postupku usvajanja navedenih propisa nije potrebno vršiti analizu uticaja propisa.

U istom periodu, Vlada je razmotrila i donijela 12 uredbi. Od toga, za 11 uredbi je dostavljen Izvještaj o sprovedenoj analizi uticaja propisa (RIA). Za jednu uredbu predlagač je ocijenio da nije potrebno vršiti analizu uticaja propisa.

Transparentnost rada Vlade

Nastavljene su aktivnosti na daljoj afirmaciji transparentnosti rada Vlade i informisanja javnosti o politikama Vlade. U periodu od 1. XI 2019 – 31. I 2020. Generalnom sekretarijatu Vlade ukupno je podneseno 18 zahtjeva za pristup informacijama. Postupak odlučivanja o tri zahtjeva je u toku, dok su svi ostali zahtjevi riješeni na jedan od zakonom propisanih načina. Struktura podnosilaca zahtjeva je sljedeća: NVO - 14 i fizička lica - četiri zahtjeva.

1.1.3.2. Komisija za žalbe

U periodu od 1. XI 2019 - 31. I 2020. Komisija za žalbe je održala 13 sjednica i razmotrila ukupno 189 predmeta, od čega 163 žalbe na akte prvostepenih organa, 10 predmeta po presudama Upravnog suda i 13 zahtjeva za naknadu troškova upravnog postupka. Komisija je odlučila u 173 predmeta, dok je 16 predmeta u radu Komisije.

Od ukupnog broja riješenih predmeta, u 61 predmetu žalba je usvojena, poništeno prvostepeno rješenje i predmet vraćen na ponovni postupak i odlučivanje, u jednom predmetu žalba je usvojena, poništeno je prvostepeno rješenje i obustavljen postupak, u 89 predmeta žalba je odbijena, dok je u 13 predmeta Komisija odbila zahtjev žalioaca u vezi s troškovima upravnog postupka.

Komisiji za žalbe je u periodu od 1. XI 2019 - 31. I 2020. dostavljeno i 45 tužbi sa zahtjevom Upravnog suda da mu dostavi odgovor na tužbu i spise predmeta. Komisija je dostavila sudu spise predmeta i odgovor na tužbu za 36 predmeta, dok se za ostalih devet predmeta po tužbi čekaju spisi od prvostepenih organa.

U periodu od 1. XI 2019 - 31. I 2020, po izjavljenim tužbama, Upravni sud je odlučio u 37 predmeta, na način što je u 22 predmeta tužbu odbio kao neosnovanu, u 10 predmeta tužbu usvojio i poništio rješenje Komisije za žalbe, u četiri predmeta postupak je obustavljen, dok je u jednom predmetu tužba djelimično usvojena.

Komisiji za žalbe dostavljeno je 12 presuda Vrhovnog suda i u svih 12 presuda zahtjev za ispitivanje sudske odluke je odbijen.

Disciplinska komisija

Disciplinska komisija je u periodu od 1. XI 2019. do 24. I 2020. zaprimila 93 predmeta od čega su 59 predmeti Ministarstva unutrašnjih poslova protiv policijskih službenika za koje je rješenjem Vlade određena nadležnost ove komisije. Održano je 63 disciplinskih rasprava i 19 sjednica o vijećanju i glasanju, kao i 30 sjednica na kojima je Disciplinska komisija odlučivala o zakazivanju disciplinskih rasprava.

U navedenom periodu, Disciplinska komisija je u 19 predmeta donijela odluke, od čega je u 12 predmeta izrečena disciplinska mjera - novčana kazna, u dva predmeta je donijeta odluka o obustavi postupka – jednom zbog odustanka podnosioca odluke i jednom zbog izostanka ovlaštenog predstavnika, u dva predmeta je donijeta oslobađajuća odluka, a u tri predmeta je donijeta odluka o prekidu postupka do okončanja krivičnog postupka.

Od ukupno osam tužbi koje su na odluke Disciplinske komisije podnesene Upravnom sudu, Komisija je sudu prosljedila odgovor na šest tužbi i dostavila spise predmeta, dok je po dvijema tužbama u toku priprema odgovora.

Disciplinska komisija je u jednom predmetu donijela rješenje o troškovima postupka. Na isto je podnijeta tužba Upravnom sudu, na koju je komisija dostavila odgovor i spise predmeta.

1.1.3.3. Lokalna samouprava

Skupština je 27. XII 2019. usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore. Nova normativna rješenja donijeta su u cilju unapređenja ujednačenosti i transparentnosti izbornog ambijenta u jednicama lokalne samouprave, a predviđaju obavezu predsjednika opštine da ukoliko skupština jedinice lokalne samouprave do dana stupanja na snagu ovog zakona nije odredila nazive svih naselja, ulica i trgova na teritoriji jedinice lokalne samouprave, donese odluku o privremenom određivanju naziva naselja ulica i trgova u roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Sistem elektronskog testiranja kandidata

Sistem elektronskog testiranja kandidata koji je shodno Uredbi o kriterijumima i bližem načinu sprovođenja provjere znanja, sposobnosti, kompetencija i vještina za rad u državnim organima, uspostavljen u svim jednicama lokalne samouprave, do sada je koristilo 11 jedinica lokalne samouprave za elektronsku provjeru znanja, sposobnosti, kompetencija i vještina kandidata koji ispunjavaju uslove internog/javnog oglasa za popunu radnog mjesta u organima lokalnih samouprava. U ostalim jednicama lokalne samouprave nije bilo aktivnosti popune radnog mjesta u izvještajnom periodu.

1.1.4 Civilni sektor

U izvještajnom periodu, u skladu s članom 32j Zakona o nevladinim organizacijama, pripremljen je Izvještaj o finansiranju projekata i programa nevladinih organizacija za 2018.

U izvještajnom periodu, u skladu s članom 7 Uredbe o postupku i načinu kofinansiranja projekata i programa nevladinih organizacija podržanih iz fondova Evropske unije, Komisija za procjenu prihvatljivosti zahtjeva za kofinansiranje projekata i programa NVO podržanih iz fondova EU donijela je dvije odluke za kofinansiranje šest projekata.

U izvještajnom periodu, pripremljen je Izvještaj o primjeni Uredbe o načinu i postupku ostvarivanja saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija i Uredbe o načinu i postupku sprovođenja javne rasprave u pripremi zakona za period 1. I – 5. VII 2018, dva u tom periodu važeća propisa, koji uz Izvještaj o primjeni važeće Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija za 2018. daje potpun prikaz o primjeni propisa u ovoj oblasti u 2018.

Ministarstvo javne uprave je u saradnji s Upravom za kadrove započelo ciklus održavanja in house obuka u ministarstvima o standardima sprovođenja javnih konsultacija. U IV kvartalu 2019. održane su tri obuke, koje je pohađalo ukupno 20 učesnika. Obuke su održane u Ministarstvu pravde (15. XI 2019), u Ministarstvu odbrane (18. XI 2019) i u Ministarstvu unutrašnjih poslova (19. XI 2019).

U cilju unapređenja dijaloga sa civilnim sektorom, u izvještajnom periodu održana su dva sastanka sa nevladinim organizacijama na sjeveru Crne Gore i to u Pljevljima (1. XI 2019) i Beranama (6. XII 2019). Na sastancima, koje je vodila ministarka javne uprave, razmijenjena su iskustva u odnosu na međusektorsku saradnju, unutar-sektorsko umrežavanje, kapacitete nevladinih organizacija i izazove sa kojima se suočavaju u svom funkcionisanju.

U cilju obezbjeđenja većeg učešća građana u procesu kreiranja javnih politika, Ministarstvo javne uprave je ponovo uspostavilo Portal ePeticije, koji je aktivan od 2. IV 2019. Na web portalu ePeticije, nalaze se Uputstva za korišćenje portala „Glas građana – e-Peticije“, kojim su jasno propisani uslovi za podnošenje ePeticija, kao i izuzeci kada se peticija ne može staviti na glasanje. Od aktiviranja portala do danas, podnesena je ukupno 31 peticija, od kojih su tri prihvaćene tj. ispunile uslov za prihvatanje i stavljenje na glasanje.

Rezultati primjene Strategije unapređenja podsticajnog okruženja za djelovanje NVO 2018-2020. predstavljeni su na završnoj konferenciji projekta „Tehnička podrška razvoju institucionalnih mehanizama za saradnju Vlade i NVO“, koja je održana 2. XII 2019. Tom prilikom održan je i panel na temu „Unapređenje podsticajnog okruženja za djelovanje NVO u Crnoj Gori – trenutni status i buduće aktivnosti“.

1.2. Reforma javne uprave

Strateški okvir za reformu javne uprave

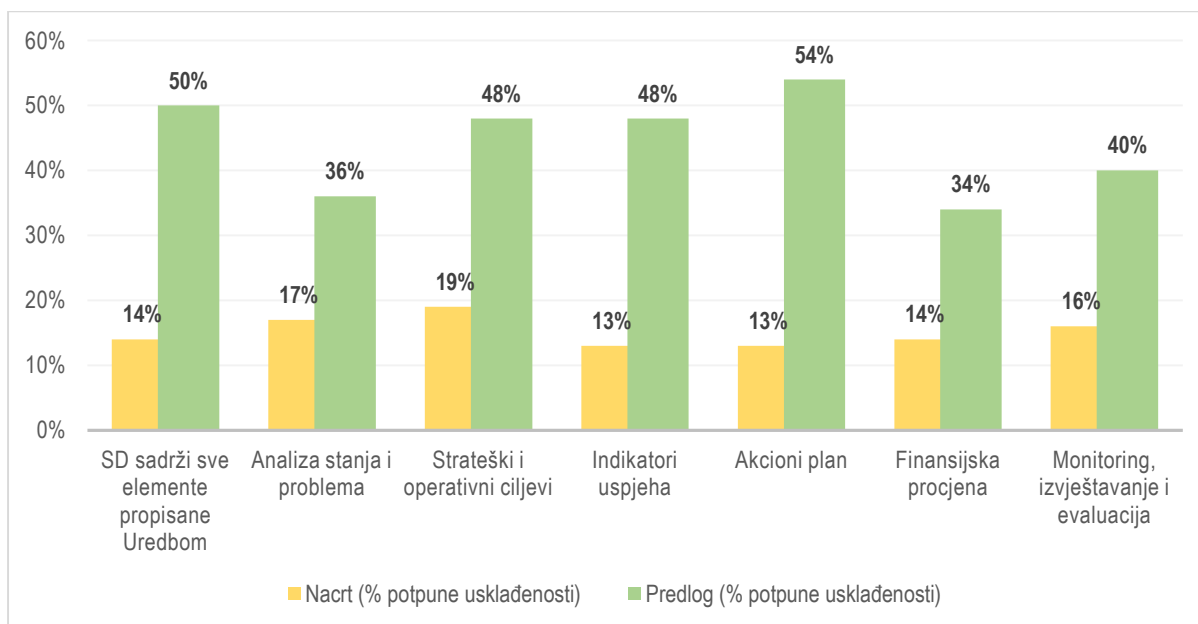
U cilju nastavka reformskih aktivnosti u oblasti reforme javne uprave, Evropska unija je 20. XII 2019. izdvojila dodatnih 2,1 miliona eura kako bi javna uprava Crne Gore postala pristupačnija i efikasnija, smanjujući troškove za građane i za privredu.

Ministarstvo javne uprave je 12. XI 2019. preuzelo predsjedavanje Regionalnom školom za javnu upravu na Zapadnom Balkanu (ReSPA) za narednu godinu.

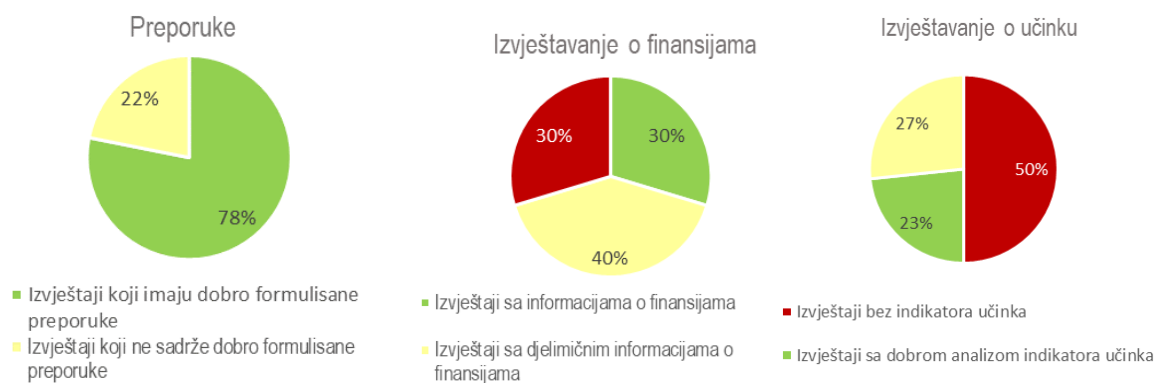
Ministarstvo javne uprave je 18. XII 2019. postalo dio Evropske mreže javne uprave (EUPAN) u svojstvu zemlje posmatrača. Pristupanje ovoj mreži je značajna potvrda rezultata Vlade u ovoj oblasti od strane Evropske unije, imajući u vidu izuzetno važan doprinos EUPAN-a cjelokupnom procesu reforme javne uprave.

Razvoj i koordinacija politika

Primjena zakonodavnog okvira za strateško planiranje, koji je na snazi od avgusta 2018, pokazuje sljedeća unapređenja u kvalitetu strateških dokumenata i pratećih izvještaja o sprovođenju u periodu do 31. XII 2019:

Grafik 1. Stepen unapređenja kvaliteta strateških dokumenata od faze nacрта do faze predloga

Grafik 2. Izveštavanje poboljšano u dijelu praćenja stepena realizacije aktivnosti i davanju preporuka za naredni period sprovođenja; Ograničeni napredak postignut je u izvještavanju o učincima i utrošenim finansijama, uglavnom zbog koncepcije ranijih strategija, donijetih prije stupanja na snagu Uredbe.

U decembru 2019. nastavljen je projekat bilateralne podrške Vlade Norveške procesu pregovora Crne Gore sa EU, gdje će, u komponenti koja se odnosi na koordinaciju politika, do 2021. fokus biti na promociji kulture planiranja politika zasnovanom na podacima (EBPM) i ispitivanje mogućnosti uvezivanja znanja akademske zajednice za bolji kvalitet politika.

Državna služba i upravljanje ljudskim resursima

Organizacija državne uprave

U cilju pune implementacije Zakona o državnoj upravi, u izvještajnom periodu otpočela je primjena Uredbe o kancelarijskom poslovanju organa državne uprave („Sl. list CG”, broj 47/19) i Uputstva o načinu vršenja kancelarijskog poslovanja („Sl. list CG”, broj 59/19). S tim u vezi, održano je devet obuka za primjenu ovih propisa na centralnom i lokalnom nivou za 164 državna i lokalna službenika i namještenika.

Vlada je 16. I 2020. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o inspeksijskom nadzoru. Donošenjem ovog zakona doprinijeće se uvođenju većeg stepena kvaliteta i zakonitosti u postupku vršenja inspeksijskog nadzora te obezbjeđivanju jednostavnijeg i efikasnijeg rada inspeksijskih organa.

Izmjene i dopune Zakona o slobodnom pristupu informacijama

Nakon sprovedene javne rasprave, objavljenog izvještaja sa javne rasprave i dostavljenog mišljenja SIGMA-e o Nacrtu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodnom pristupu informacijama, inovirani Predlog zakona je usaglašen sa Sekretarijatom za zakonodavstvo, a u narednom periodu očekuje se njegovo usaglašavanje s Evropskom komisijom. Predložene izmjene i dopune u oblasti slobodnog pristupa informacijama treba da doprinesu što djelotvornijem ostvarivanju prava na slobodan pristup informacijama te stvaranju neophodnih mehanizama, kako bi bili prevaziđeni svi identifikovani problemi u primjeni ovog zakona. Na taj način, stvoriće se i neophodni

uslovi da se pravo na slobodan pristup informacijama ostvaruje još kvalitetnije i efikasnije, što će doprinijeti i bržem razvoju demokratije i demokratskog sistema.

Plan optimizacije javne uprave 2018-2020.

Optimizacija na lokalnom nivou

Ministarstvo javne uprave je u saradnji sa Ministarstvom finansija organizovalo sastanak sa predstavnicima svih jedinica lokalne samouprave u cilju pravilne primjene Odluke o otpremnini u slučaju sporazumnog prestanka radnog odnosa zaposlenih u javnom sektoru, Odluke o izmjenama Odluke o otpremnini u slučaju sporazumnog prestanka radnog odnosa zaposlenih u javnom sektoru i Odluke o izmjeni i dopuni Odluke o otpremnini u slučaju sporazumnog prestanka radnog odnosa zaposlenih u javnom sektoru.

Imajući u vidu da na lokalnom nivou broj zainteresovanih za sporazumni prekid radnog odnosa značajno prevazilazi finansijske kapacitete jedinica lokalnih samouprava, Ministarstvo javne uprave je u saradnji sa Ministarstvom finansija takođe intezivno radilo i na obezbjedjivanju uslova za što kvalitetniju implementaciju plana optimizacije na lokalnom nivou, koji uključuje i segment finansijske podrške.

Osim ažuriranja postojeće evidencije o broju i strukturi zainteresovanih za sporazumni prekid radnog odnosa u jedinicama lokalne samouprave, tokom izvještajnog perioda je sačinjena lista dosad sklopljenih sporazuma o prestanku radnog odnosa uz isplatu otpremnina na lokalnom nivou. Prema evidenciji Ministarstva javne uprave, ukupno su sklopljena 62 sporazuma o prekidu radnog odnosa na lokalnom nivou.

Plan optimizacije javne uprave 2018-2020.

U izvještajnom periodu, Ministarstvo javne uprave je nastavilo s aktivnostima na koordinaciji i praćenju sprovođenja kratkoročnih i srednjoročnih mjera Plana optimizacije javne uprave 2018-2020. Utvrđena je obaveza Ministarstva javne uprave da do 1. III 2020. dostavi Vladi objedinjeni Izvještaj o realizaciji Plana optimizacije javne uprave za III i IV kvartal 2019.

Tokom izvještajnog perioda, produženo je sprovođenje mjere ograničavanja zapošljavanja na neodređeno i određeno vrijeme do kraja 2020. Vlada je 16. I 2020. zadužila državne organe i javne ustanove čiji je osnivač država, a preporučila sudstvu i državnom tužilaštvu i jedinicama lokalne samouprave da obustave zapošljavanje do 31. XII 2020. Ova mjera uspješno se primjenjuje od jula 2018, kada je donijet Plan optimizacije javne uprave Crne Gore 2018-2020. Kako svrha procesa optimizacije nije smanjenje broja zaposlenih, već dovođenje javne uprave na pravu mjeru (rightsizing), tako primjena ove mjere ne predstavlja apsolutno ograničavanje zapošljavanja. Radni odnos u javnoj upravi moguće je zasnovati uz saglasnost Užeg kabineta Vlade, a prema jasno definisanoj proceduri i za jasno definisane izuzetke.

U izvještajnom periodu, nastavljena je realizacija mjera koje se tiču sporazumnog prestanka radnog odnosa uz isplatu otpremnine. U skladu s Odlukom o otpremnini u slučaju sporazumnog prestanka radnog odnosa zaposlenih u javnom sektoru, organi i

institucije u javnom sektoru dužni su da Ministarstvu javne uprave dostave kopije zaključenih sporazuma, kako bi ovo Ministarstvo bilo u mogućnosti da vodi evidenciju o zaposlenima koji su ostvarili pravo na otpremninu. Ministarstvo javne uprave je u procesu prikupljanja svih zaključenih sporazuma na nivou javnog sektora. Tokom izvještajnog perioda (do 29. I 2020), prema podacima Ministarstva javne uprave i Ministarstva finansija, na centralnom nivou zaključeno je 264 sporazuma o prestanku radnog odnosa uz isplatu otpremnine.

Ministarstvo javne uprave je u izvještajnom periodu nastavilo praćenje sprovođenja mjera Plana optimizacije u postupku donošenja akata o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji organa državne uprave, kojom prilikom se vodi računa da definisane nove nadležnosti ne dovode do povećanja broja radnih mjesta za koje je potrebno angažovati novi kadar i da se poslovi obavljaju u okviru postojećeg broja zaposlenih, a ukoliko je popuna neophodna da se vrši internim procedurama, u skladu sa propisima o državnim službenicima i namještenicima i opredijeljenim sredstvima za ovu namjenu.

U skladu s Zakonom o državnim službenicima i namještenicima, putem kadrovskog plana se planira broj zaposlenih, promjene u kadrovskoj strukturi i druga strateška pitanja upravljanja kadrovima u skladu sa budžetskim i strateškim planiranjem rada Vlade. Prema podacima Uprave za kadrove, zaključno sa 31. XII 2019, 101 organ na centralnom nivou, odnosno 91,8%, ispunio je obavezu i donio kadrovski plan za 2019, dok devet organa to nije učinilo (8,2%). Otpočela je izrada Predloga kadrovskog plana organa državne uprave, Generalnog sekretarijata Vlade Crne Gore i Kabineta predsjednika Vlade Crne Gore za 2020.

Upravljanje javnim finansijama

Vlada je 16. I 2020. usvojila Program ekonomskih reformi za Crnu Goru za period 2020-2022. u kojem su predstavljene i posljednje makroekonomske projekcije, kao i procjena uticaja određenih projekata koji se finansiraju iz javnih izvora. Prilikom izrade projekcija makroekonomskih indikatora korišten je postojeći model Ministarstva finansija, kao i novi model, koji je Ministarstvo finansija razvilo kroz projekat „Podrška za procjenu makroekonomskog uticaja strukturnih reformi“, u okviru podrške iz IPA Programa 2014 Evropske unije za Crnu Goru. Novorazvijeni model znatno je unaprijedio proces finansijskog programiranja kroz strukturirane ekonometrijske i bihevioralne jednačine putem kojih se sagledavaju trendovi u razvoju ključnih ekonomskih pokazatelja i procjena uticaja pojedinih javnih politika na razvoj ekonomije.

U cilju ekonomičnijeg, efikasnijeg i efektivnijeg korišćenja javnih sredstava, kao rezultat potpune usklađenosti sa direktivama EU iz ove oblasti, Skupština je 17. XII 2019. usvojila Zakon o javnim nabavkama („Sl. list CG“, broj 74/19). Istog dana, usvojen je i Zakon o javno – privatnom partnerstvu („Sl. list CG“, broj 73/19), koji u potpunosti podražava standarde Direktive EU iz 2014. i predstavlja pravni okvir za pripremu, predlaganje i realizaciju projekata JPP.

U cilju daljeg unapređenja upravljanja i unutrašnjih kontrola, Ministarstvo finansija je u izvještajnom periodu donijelo podzakonska akta koja proizilaze iz Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama.

U cilju poboljšanja kvaliteta upravljanja javnim finansijama, Skupština je 22. XI 2019. donijela Zakona o računovodstvu u javnom sektoru. Ovim zakonskim rješenjem uvedeno je obračunsko računovodstvo u javnom sektoru Crne Gore. Dodatno, u cilju inteziviranja aktivnosti na uspostavljanju jedinstvene evidencije državne imovine dopunjena je ARS aplikacija - registar državne imovine, i oblikovana je za potrebe migracije podataka iz Uprave za nekretnine.

Senat Državne revizorske institucije je u decembru 2019. usvojio Godišnji plan revizija za 2020, kao i Srednjoročni plan Državne revizorske institucije za vršenje revizija uspjeha za period 2020-2024, koji se fokusira na revizije ciljeva održivog razvoja iz Agende Ujedinjenih nacija za održivi razvoj do 2030. U izvještajnom periodu, izrađeno je novo Uputstvo o metodologiji vršenja revizije uspjeha u skladu s međunarodnim revizorskim standardima za vršenje revizije uspjeha.

1.3. Vladavina prava (Vidjeti 3.23. Pravosuđe i temeljna prava i 3.24 Pravda, sloboda i bezbjednost)

1.4. Ljudska prava i zaštita manjina (Vidjeti 3.23. Pravosuđe i temeljna prava)

1.5. Regionalna saradnja i međunarodne obaveze

1.5.1 Multilateralna i regionalna saradnja

Na Samitu predsjednika vlada država članica CEI, koji je održan u Rimu, 19. XII 2019, Crna Gora je zvanično preuzela jednogodišnje predsjedavanje od Italije. U skladu se definisanim prioritetima, Crna Gora će tokom predsjedavanja organizovati oko 20 sastanaka u okviru vladine, parlamentarne i poslovne dimenzije, doprinoseći na ovaj način jačanju saradnje i razvoju cjelokupnog regiona.

Na sastanku Komiteta visokih zvaničnika WBF, koji je održan u Tirani, 20. XII 2019, Crna Gora je preuzela jednogodišnje predsjedavanje Fondom, koje je zvanično počelo 1. januara 2020.

Predsjednik Crne Gore Milo Đukanović učestvovao je na regionalnom sastanku organizovanom u okviru trilateralne inicijative Srbije, Albanije i Sjeverne Makedonije, u Tirani 22. XII 2019.

Delegacija Crne Gore, koju je predvodio ministar vanjskih poslova prof. dr Srđan Darmanović učestvovala je na Prvom globalnom forumu za izbjeglice, održanom u Ženevi, 17-18. XII 2019. Imajući u vidu izgrađenu reputaciju po pitanju pružanja pomoći izbjeglicama i raseljenim licima, učešćem na visokom nivou na Forumu potvrđena je posvećenost Crne Gore rješavanju pitanja izbjeglica i poštovanja njihovih prava, kao i spremnost da bude kredibilan partner međunarodne zajednice u osiguravanju pune implementacije Globalnog kompakta.

1.5.2. Bilateralna saradnja s državama u regionu

Republika Italija

Strateški projekat „Podmorski elektroprenosni kabl“ koji realizuju italijanska državna kompanija TERNA i Crnogorski elektroprenosni sistem (CGES), čime će Crna Gora postati energetska čvoriste regiona i energetska spona Zapadnog Balkana sa EU, svečano je pušten u rad 15. XI 2019.

Republika Sjeverna Makedonija

Sporazum o saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Sjeverne Makedonije o razmjeni i uzajamnoj zaštiti tajnih podataka, stupio je na snagu 13. XII 2019.

Republika Turska

Sporazum u oblasti kulture, Sporazum o vojnoj-finansijskoj saradnji i Implementacioni protokol u pogledu finansijske podrške između Vlade Turske i Vlade Crne Gore (potpisani u septembru i oktobru 2019) stupili su na snagu 10. I 2020.

2. EKONOMSKI KRITERIJUMI

2.1. Postojanje funkcionalne tržišne privrede

Makroekonomska stabilnost

Nakon snažnog rasta od 5,1% u 2018, najvišeg u posljednjoj deceniji, crnogorska ekonomija je prema podacima Uprave za statistiku za devet mjeseci rasla po realnoj stopi od 3,8% (prvi kvartal 3,0%; drugi kvartal 3,2%; treći kvartal 4,7%). Gledano po djelatnostima, većina privrednih grana bilježi rast, od čega najznačajniji rast bilježe sektori turizma, građevinarstva, maloprodaje, i saobraćaja. Komponente BDP-a sa potrošne strane pokazuju da su najveći pozitivan doprinos rastu za devet mjeseci dali izvoz roba i usluga (3,2 p.p), potrošnja domaćinstava (2,4 p.p), dok je uvoz roba i usluga “oduzeo” rastu 2,9 procentna poena. Izvoz roba i usluga je opredijeljen snažnim stopama rasta u izvozu usluga, prevashodno sektorima turizma i transporta, kao i umjerenim rastom izvoza roba.

Industrijska proizvodnja u 2019. bilježi pad od 6,3% u odnosu na prethodnu godinu, kao rezultat pada u sektorima „snabdijevanje električnom energijom, vodom i gasom“ (7,1%) i „prerađivačka industrija“ (10%). Pad prerađivačke industrije dominantno je uslovljen padom metalnog sektora (osnovni metali -9,0%; nemetalni minerali -18,8%; mašine i oprema na drugom mjestu nepomenute -18,7%), dok je pad proizvodnje električne energije posljedica nepovoljnih hidrometeoroloških uslova u prvim mjesecima 2019. Proizvodnja u trećem sektoru „vađenje rude i kamena“ bilježi rast od 20,8%, prvenstveno usljed rasta u oblasti „vađenje rude metala“ (boksiti).

U turizmu, u periodu januar-decembar 2019. Crnu Goru je posjetilo 20.09% više turista i ostvareno je 11.21% više noćenja, a u odnosu na isti period prošle godine. Shodno metodologiji koju primjenjuje Uprava za statistiku (MONSTAT), prema standardima

EUROSTAT-a, ovi podaci se odnose samo na kolektivni smještaj, dok se podaci o ukupnom prometu u turizmu objavljuju samo jednom godišnje, u I kvartalu tekuće godine za prethodnu godinu.

U šumarstvu je za 2019. proizvedeno ukupno 267.889 m³ šumskih sortimenata, što je za 7,2% manje nego u istom periodu prethodne godine.

Promet u maloprodaji prati ukupnu ekonomsku aktivnost i u 2019. bilježi rast od 6% u tekućim i 5,2% u stalnim cijenama, u odnosu na prethodnu godinu.

Prema podacima za period januar-septembar 2019. većina vidova transporta bilježi rast. Promet robe u drumskom i željezničkom transportu veći je 10,2% i 10,5%, respektivno, promet robe u lukama veći je za 7,3%, dok je promet putnika na aerodromima povećan za 7,0%.

Inflacija je u 2019. bila na nivou sličnom procijenjenom nedavno usvojenim Programom ekonomskih reformi 2020-2022. Potrošačke cijene su za dvanaest mjeseci zabilježile prosječni godišnji rast od 0,4%. Umjerena stopa inflacije zabilježena je uprkos rastućoj zaposlenosti, blagom povećanju zarada i globalnom rastu cijena hrane. Tome je doprinio pad cijena nafte na svjetskom tržištu, uz redefinisane akcizne politike na duvanske proizvode i opadajući efekat povećanja stope PDV-a u 2018. Godišnja stopa inflacije kretala se od 0,3% u januaru do 0,7% u maju, nakon čega četiri mjeseca zaredom bilježi negativan rast, da bi potom u posljednjem kvartalu rasla po prosječnoj stopi od 0,7%, pri čemu je u decembru godišnja stopa (CPI) iznosila 1%. Inflacija, mjerena harmonizovanim indeksom potrošačkih cijena, u decembru je zabilježila godišnji rast od 1,2%. Izvozne cijene su u novembru bile niže 0,2%, dok su uvozne rasle po stopi 1,3%.

Broj zaposlenih je u periodu januar-december 2019. prema evidenciji Monstata, iznosio 203.545 lica, što je za 7,1% više u odnosu na isti period 2018. Rast broja zaposlenih je zabilježen u šesnaest od ukupno devetnaest sektora, pri čemu je najveći rast zabilježen u sektoru stručne, naučne i tehničke djelatnosti (19,9%), a najmanji u sektoru vađenje ruda i kamena (1,3%). Pad broja zaposlenih bilježe tri sektora, pri čemu je najveći pad zabilježen u sektoru snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija (-0,8%), a najmanji u sektoru snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i sl. (-0,6%). Najveći povećanje zaposlenosti u decembru 2019. zabilježeno je u sljedećim djelatnostima: stručne, naučne i tehničke djelatnosti (19,9%), umjetnost, zabava i rekreacija (7,7%), poslovanje sa nekretninama (8,4%), građevinarstvo (16,4%), usluge smještaja i ishrane (14,5%), informisanje i komunikacije (5,5%) i ostale uslužne djelatnosti (11,9%).

Prema podacima Monstata, u periodu januar-december 2019. bilo je 36.693 nezaposlenih lica što predstavlja pad od 16,4% u odnosu na isti period 2018. Registrovana stopa nezaposlenosti Zavoda za zapošljavanje na kraju decembra 2019. iznosila je 16,2%.

Prosječna zarada u Crnoj Gori, je u 2019. iznosila 773 eura, dok je prosječna zarada bez poreza i doprinosa iznosila 515 eura, i obije su porasle u odnosu na prosječne zarade iz

istog perioda 2018. godine, i to 0,9% i 0,8% respektivno. Najveće zarade bez poreza i doprinosa zabilježene su u sektoru finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (1000 eura) i snabdijevanja električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija (858 eura), dok najmanju zaradu bilježe zaposleni u sektoru administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (352 eura) i u sektoru trgovina na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikala (381 eura).

Eksterni sektor

Prema preliminarnim podacima Monstata, ukupna spoljnotrgovinska robna razmjena u periodu **januar – decembar 2019.** iznosila je 3 milijarde eura, što ukazuje na godišnji rast od 2,1%. **Izvoz roba** u vrijednosti od 415,5 miliona eura bilježi usporeniji rast (3,8%) u odnosu na prošlogodišnji uporedni period. Kretanje izvoza uglavnom je pod uticajem nižih stopa rasta izvoza električne energije i farmaceutskih proizvoda, kao i pada izvoza aluminijuma za 14,6%. **Uvoz roba** u iznosu od 2,6 milijarde eura je povećan za 1,8% u odnosu na isti period 2018. Rast ukupnog uvoza je posljedica većeg uvoza električne energije (66,8%), hemijskih (9,4%), prehrambenih (7,0%) i raznih gotovih proizvoda (8,6%). Na drugoj strani, uvoz mašina i transportnih sredstava sa padom od 9,5%, značajno je smanjio doprinos rastu ukupnog uvoza. Dinamika kretanja uvoza opredijelila je spoljnotrgovinski deficit od 2,2 milijarde eura i njegov usporeniji rast od 1,5% u odnosu na 2018.

U međunarodnoj razmjeni **usluga** suficit je povećan 7,0%, kao rezultat rasta prihoda po osnovu putovanja - turizma 9,3% i transporta 17,9%. Procijenjeni prihodi od putovanja - turizma u vrijednosti od 1 milijarde eura, čine 69,5% ukupnih prihoda od usluga. Druga najvažnija prihodna stavka je transport u vrijednosti od 269,8 miliona eura, sa rastom od 17,9%. Rashodi od usluga bili su veći za 15,6%, prevashodno po osnovu transportnih (distribucija električne energije i vazdušni saobraćaj) i ostalih poslovnih usluga (profesionalne, konsalting, tehničke, trgovinske i ostale poslovne usluge).

Prema preliminarnim podacima, neto priliv stranih direktnih investicija u periodu januar-novembar 2019. iznosio je 314,8 miliona eura, što predstavlja povećanje od 3,9% u poređenju sa istim periodom prethodne godine. Ovakvo kretanje rezultat je manjeg odliva po osnovu povlačenja vlasničkih ulaganja i otplate interkompanijskog duga u poređenju sa istim periodom 2018. Ukupan priliv SDI iznosio je 712,8 miliona eura, što je za 4,6% manje nego u istom periodu 2018. Na računu portfolio investicija u periodu januar-septembar 2019. zabilježen je neto odliv u iznosu od 163,9 miliona eura, dok je neto priliv na računu ostalih investicija iznosio 240,1 milion eura.

2.1.1. Ekonomska kretanja

2.1.1.1. Monetarna i fiskalna politika

Kako bi se osigurala dugoročna održivost javnih finansija, u 2019. nastavljeno je sa sprovođenjem mjera fiskalne konsolidacije koje za cilj imaju jačanje fiskalne stabilnosti. U cilju obezbjeđivanja stabilnih izvora finansiranja u 2020, u julu 2019. je usvojen Rebalans budžeta koji je omogućio zakonske pretpostavke za emitovanje euroobveznica. Takođe, Rebalansom budžeta ažuriran je plan prihoda i rashoda u skladu s dotadašnjim trendovima, uz očuvanje prvobitno planiranog deficita, pri čemu su istovremeno stvorene pretpostavke daljeg snaženja javnih finansija i umanjenja fiskalnih rizika u budućem periodu.

Javni prihodi u 2019. procijenjeni su u iznosu od 2.129,5 milijarde eura ili 44,2% procijenjenog BDP-a (4.817,1 milijarde eura) i u odnosu na naplaćene u 2018. veći su za 160 miliona eura ili 8,1%, dok su u odnosu na planirane veći za 63,7 miliona eura ili 3,1%. U odnosu na prethodnu godinu, najveća pozitivna odstupanja zabilježena su kod: poreza na dodatu vrijednost za 78,8 miliona eura ili 12,8%, kao rezultat rasta ekonomske aktivnosti, dobre turističke sezone, ali i rada inspeksijskih službi; akciza za 14,3 miliona eura ili 6,5%, prvenstveno uslijed redefinisane akcizne politike, ali i rasta ekonomske aktivnosti i doprinosa za 21,8 miliona eura ili 4,2%, kao posljedica rasta zaposlenosti, ali i jačanja fiskalne discipline i efekata Zakona o reprogramu poreskih potraživanja. Pored navedenog, uprkos smanjenju od 2 p.p stope doprinosa za zdravstveno osiguranje na teret poslodavca, kao mjere donešene u sklopu povećanja minimalne zarade, ova kategorija prihoda bilježi rast.

Javna potrošnja u 2019. procijenjena je u iznosu od 2.224,1 milijarde eura odnosno 46,2% BDP-a i u odnosu na realizovanu u 2018. potrošnja je veća za 70,7 miliona ili 3,3%, dok je u odnosu na planiranu veća za 54,8 miliona ili 2,5%. Rast javne potrošnje, u odnosu na planiranu, rezultat je aktiviranja državne garancije koja se odnosi na sistem prečišćavanja otpadnih voda u opštini Budva kao i većeg izdvajanja za potrebe opremanja Vojske Crne Gore, u skladu sa obavezama iz evroatlanskih integracija i Dugoročnim planom razvoja odbrane za period 2019-2028. i dostizanja izdvajanja za oblast odbrane u iznosu od 2% BDP-a do 2024. Sa druge strane, Kapitalni budžet realizovan je na nižem nivou u odnosu na planirani za 22,1 miliona eura, i to u dijelu implementacije projekta izgradnje Autoputa, shodno dinamici izvedenih radova u 2019.

Deficit javnih finansija u 2019. procijenjen je na 94,6 miliona eura ili 2,0% BDP-a i u odnosu na planirani je manji za 8,8 miliona eura, dok je u odnosu na deficit ostvaren u 2018. manji za 89,3 miliona eura odnosno skoro 50%, što ukazuje na dalji trend pada deficita, a što je i jedan od osnovnih ciljeva utvrđenih Fiskalnom strategijom. Primarni suficit javnih finansija procijenjen je na 14,5 miliona eura ili 0,3% BDP-a, a suficit tekuće javne potrošnje u iznosu od preko 200 miliona ili oko 5,0% BDP-a, što pokazuje da se tekuća javna potrošnja finansira isključivo iz izvornih javnih prihoda.

Državni dug Crne Gore, na kraju 2019. iznosi 3.717,5 miliona eura, odnosno 77,2% BDP-a¹, od čega spoljni dug iznosi oko 3.148,6 miliona eura, odnosno 65,4% BDP-a, dok unutrašnji dug iznosi oko 568,9 miliona eura, odnosno 11,8% BDP-a.

Do povećanja državnog duga u četvrtom kvartalu 2019. došlo je prvenstveno usljed emitovanja obveznica na međunarodnom tržištu u iznosu od 500 miliona eura, sa kamatnom stopom 2,55% godišnje i rokom dospijeca od 10 godina, što su do najpovoljniji uslovi zaduženja putem euroobveznica.

Osim ovog, na povećanje duga u četvrtom kvartalu uticalo je i povlačenje kreditnih sredstava za potrebe realizacije infrastrukturnih projekata, u prvom redu, izgradnje prioritetne dionice Smokovac – Uvač - Mateševo, u iznosu od 38,6 miliona dolara, odnosno 28,15 miliona eura². Za realizaciju projekata u oblasti komunalnih djelatnosti, energetske efikasnosti, razvoja poljoprivrede, reforme poreske administracije i unapređenja putne infrastrukture, u toku četvrtog kvartala 2019. povučeno je oko 10,35 miliona eura.

U novembru 2019, Ministarstvo finansija je bilo korisnik podrške ekspertskeg tima MMF-a, u vezi sa unapređenjem modela (MTDS tool) za Upravljanje dugom u cilju određivanja indikatora i rizika duga, razradi potencijalnih strategija u cilju ostvarivanja održivosti duga, kao i ažuriranju postojeće Strategije upravljanja dugom. Pored toga, MMF eksperti pružili su podršku domaćim partnerima u pogledu razvoja domaćeg tržišta hartija od vrijednosti što je poslužilo kao podrška za realizaciju opisane transakcije.

U cilju zaštite od valutnog rizika u slučaju kreditnog aranžmana sa Exim Kina bankom, Ministarstvo finansija ušlo je u postupak pregovora sa komercijalnim bankama u vezi sa zaključenjem ISDA sporazuma, koji će predstavljati pravni osnov za realizaciju hedžing transakcije. U toku su pregovori sa banakama u cilju pripreme i usaglašavanja odredbi ugovora. Očekuje se da će do kraja prvog kvartala ove godine ugovori biti usaglašeni, što će dovesti do zaključivanja ISDA sporazuma, koji će predstavljati pravni osnov za realizaciju hedžing transakcije u momentu kada se procijeni da je situacija na tržištu najpovoljnija za Crnu Goru.

Tokom četvrtog kvartala 2019. zaključeni su sledeći kreditni aranžmani:

- sa Bankom za razvoj Savjeta Evrope za realizaciju Projekta „Predškolska infrastruktura u Crnoj Gori - 2“, u iznosu od 10 miliona eura;
- sa Bankom za razvoj Savjeta Evrope, za realizaciju nastavka Projekta „Socijalno stanovanje za osobe s niskim primanjima – Projekat 1000+“ faza IV, u iznosu od 10 miliona eura;
- sa Evropskom investicionom bankom, za realizaciju projekta „Program unapređenja crnogorskog obrazovanja“, u iznosu od 18 miliona;

¹ BDP za 2019, prema zvaničnim podacima Monstata iznosi 4.817,1 miliona eura.

² Prema ugovorenom fiksnom kursu EUR/USD 1,3718

- sa Njemačkom razvojnom bankom- KfW, za realizaciju Programa energetske efikasnosti u javnim zgradama- faza III, u iznosu od 45 miliona eura.

Takođe, tokom četvrtog kvartala 2019. Država Crna Gora izdala je garanciju za kreditni aranžman između EBRD-a i JP „Regionalni vodovod Crnogorsko primorje“, za realizaciju Projekta proširenja regionalnog sistema za vodosnabdijevanje. Riječ je aranžmanu u vrijednosti od 12 miliona eura, koliko iznosi Tranša 1 navedenog projekta, u okviru koje ga će se realizovati projekat izgradnje 3,2 km cjevovoda na teritoriji opštine Tivat i izgradnja drugog cjevovoda dužine od 14 km na dionici Budva-Tivat.

U istom periodu, došlo je do aktiviranja državne garancije u iznosu od 29,25 miliona eura izdate u korist njemačko austrijskog privrednog WTE/EVN grupe, za potrebe izgradnje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Budvi.

2.2. Razvoj finansijskog sektora

Bankarski sistem karakteriše stabilnost, adekvatna kapitalizovanost i zadovoljavajuća likvidnost.

Uprkos uvođenju stečaja u dvije banke u 2019, ključne bankarske bilansne pozicije na kraju decembra 2019. bilježe poboljšanje, i to: aktiva banaka, ukupni krediti, ukupni depoziti i ukupan kapital. S druge strane, prosječna ponderisana efektivna aktivna kamatna stopa, učešće nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima, učešće kredita koji kasne preko 30 dana u ukupnim kreditima, učešće kredita koji kasne preko 90 dana u ukupnim kreditima i učešće nekvalitetne aktive u ukupnoj aktivi su zabilježili smanjenje. Bankarski sistem je profitabilan.

Ukoliko isključimo podatke koji se odnose na dvije banke u stečaju, radi poređenja sistema od trinaest poslovnih banaka koje posluju na bankarskom tržištu, u posmatranom jednogodišnjem periodu ključne bilansne pozicije bilježe rast, i to: aktiva 11,33%, krediti 11,70%, depoziti 8,01% i kapital 19,84%. Na kraju decembra 2019. učešće nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima je iznosilo 4,72%, dok je u istom periodu prethodne godine njihovo učešće iznosilo 5,24%.

Sve ovo ukazuje da je Centralna banka preduprijedila potencijalne sistemske rizike u bankarskom sektoru rješavanjem stanja u tri male nesistemske banke, od kojih su dvije u stečaju, a jedna banka je iskoračila na način da je poboljšala adekvatnost kapitala, smanjila nivo kredita koji kasne i nivo NPL, uz rješavanje jednog dijela sudskih sporova koji su opterećivali njeno poslovanje, ne ugrozivši adekvatnost kapitala, na efikasan način i bez preliivanja efekata na bankarski sistem, uz puno očuvanje finansijske stabilnosti. Ovaj proces je implementiran uz punu primjenu zakona.

Imajući u vidu da je CBCG tokom 2019. oduzela dozvolu za rad i otvorila stečajni postupak u dvije banke, podaci za 2019. se odnose na 13 banaka, dok se podaci za 2018. odnose na 15 banaka. **Shodno tome, prema posljednjim raspoloživim podacima, ukupna aktiva banaka** na kraju decembra 2019. iznosi 4,6 milijarde eura, dok je na kraju decembra prethodne godine iznosila 4,4 milijarde eura. Za godinu dana ukupna aktiva banaka raste

4,45%. Najznačajniju stavku agregatnog bilansa banaka čine krediti i potraživanja od banaka i od klijenata u ukupnom iznosu od 3,1 milijarde eura ili 66,52%. U odnosu na decembar 2018. ostvaruju rast 4,52%.

Ukupni depoziti (uključujući sredstva na *escrow* računima, bez kamata i vremenskih razgraničenja) 31. XII 2019. su iznosili 3,48 milijarde eura, dok su 31. XII 2018. iznosili 3,46 milijarde eura. Ukupni depoziti banaka za godinu dana bilježe rast od 16,5 miliona eura ili 0,48%. Na depozite stanovništva se odnosi 1,8 milijarda eura ili 51%, dok se na depozite pravnih lica odnosi 1,7 milijarda eura, odnosno 49%.

Koeficijent kredita i potraživanja u odnosu na depozite u decembru 2019. iznosi 88,09%. U bankarskom sistemu je za 414 miliona eura više depozitnog potencijala u odnosu na stanje kredita.

Bruto nekvalitetna aktiva (C, D i E) koja obuhvata kredite i potraživanja i ostale stavke aktive i vanbilansa, na nivou bankarskog sistema je na kraju decembra 2019. iznosila 181,1 miliona eura, što predstavlja 3,81% ukupne aktive. U odnosu na decembar prethodne godine ova aktiva bilježi pad od 80 miliona eura ili 30,64%. Takođe, pad ostvaruje i koeficijent njenog učešća u ukupnoj aktivni koji je u decembru prethodne godine iznosio 5,67%. **Bruto krediti i potraživanja koji kasne s otplatom preko 30 dana** na kraju decembra 2019. iznose 115,3 miliona eura i čine 3,77% ukupnih bruto kredita i potraživanja. Njihovo učešće na kraju decembra 2018. u ukupnim bruto kreditima i potraživanjima je iznosilo 6,24% što predstavlja pad od 2,47 procentna poena. **Bruto krediti i potraživanja koji kasne s otplatom preko 90 dana** su na kraju decembra 2019. iznosili 75 miliona eura i činili su 2,45% ukupnih bruto kredita i potraživanja. Njihovo učešće u ukupnim bruto kreditima i potraživanjima u decembru prethodne godine je bilo znatno nepovoljnije i iznosilo je 4,64%.

Bruto nekvalitetni krediti i potraživanja (C, D i E) koji obuhvataju kredite od banaka i klijenata, sredstva i depozite kod banaka, faktoring i forfeting, potraživanja banke po neizmirenim akceptima, garancijama i mjenicama na kraju decembra 2019. su iznosila 144,6 miliona eura i predstavljaju 4,72% ukupnih bruto kredita i potraživanja, dok su u decembru 2018. predstavljali 6,72% ukupnih bruto kredita i potraživanja.

Likvidna sredstva u decembru 2019. zabilježila su rast u odnosu na decembar 2018. za 80,1 miliona eura, ili za 8,39%. Sredstva u zemlji su povećana za 52 miliona eura, ili za 7,42%, dok su sredstva u inostranstvu povećana za 28,1 miliona eura, ili za 11,07%. Likvidna aktiva banaka su na 31. XII 2019. iznosila 956,9 miliona eura. Učešće likvidne aktive u ukupnoj aktivni na nivou sistema je iznosilo 20,79%, i u odnosu na decembar 2018. ostvarilo pad od 1,78 procentnih poena.

Ukupan kapital banaka na kraju decembra 2019. iznosio je 600,3 miliona eura, i posmatrano u odnosu na 31. XII 2018. ostvaruje rast od 17,02%. Na osnovu izvještaja dostavljenih od strane banaka, na kraju trećeg kvartala 2019. koeficijent solventnosti je kod svih trinaest banaka iznad zakonom propisanog minimuma od 10%. Na agregatnom

nivou koeficijent solventnosti je 17,71%, a na nivou pojedinačnih banaka se kreće u rasponu od 13,01% - 37,01%.

Na kraju decembra 2019. bankarski sistem je ostvario **dobitak** u iznosu od 51,4 miliona eura, a samo je jedna banka iskazala negativan finansijski rezultat. Finansijski rezultat je bio pozitivan i u decembru 2018. kada je iznosio 24,8 miliona eura na nivou sistema. Na kraju trećeg kvartala 2019. agregatni prinos na aktivu (ROA) iznosi 1,49%, a prinos na kapital (ROE) 11,83%, dok su u istom periodu 2018. iznosili 0,94% i 7,96%, respektivno.

Aktivne kamatne stope i dalje bilježe smanjenje. Naime, na kraju decembra 2019. prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa iznosila je 6,01%, dok je u decembru 2018. iznosila 6,36%. U decembru 2019. pasivna prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa iznosila je 0,40% i niža je nego u decembru prošle godine kada je iznosila 0,56%.

Nebankarske finansijske institucije

U bankarskom sistemu Crne Gore na kraju novembra 2019. poslovalo sedam **mikrokreditnih finansijskih institucija**, čija ukupna bilansna suma iznosi 72,3 miliona eura. U odnosu na kraj 2018. njihova aktiva ostvaruje rast od 11,94%. Od ukupne bilansne sume, 72,14% se odnosi na aktivu jedne mikrokreditne finansijske institucije. Krediti i potraživanja su na kraju novembra 2019. iznosili 67,4 miliona eura i bili su veći za 9,51% u odnosu na decembar 2018.

Na dan 30. XI 2019, prosječna ponderisana nominalna i efektivna kamatna stopa na ukupne kredite o kojima su MFI izvjestile Regulatorni kreditni biro iznosile su 20,49% i 24,06% respektivno. Na kraju decembra 2018. ove stope iznosile su 20,63% i 24,42%. Ukupni kapital mikrokreditnih finansijskih institucija na kraju novembra 2019. iznosio je 31,5 miliona eura. U odnosu na kraj 2018. MFI ostvaruju rast kapitala od 13,66%. Pozajmljena sredstva od banaka i ostalih klijenata (bez obaveza i vremenskih razgraničenja) iznosila su 37,5 miliona eura i u odnosu na kraj 2018. ostvaruju rast od 9,19%. Na ino-pozajmice odnosi se 25,8 miliona eura što je za 3,95% manje nego u decembru 2018.

Na agregatnom nivou, mikrokreditne finansijske institucije su za jedanaest mjeseci poslovale pozitivno i ostvarile finansijski rezultat u iznosu od 4,7 miliona eura.³

3. SPOSOBNOST PREUZIMANJA OBAVEZA IZ ČLANSTVA U EU

³ U skladu sa zakonskom regulativom finansijske institucije koje obavljaju poslove lizinga, faktoringa i otkupa potraživanja, kao i Investiciono-razvojni fond CG, obavezni su da dostavljaju jedino kvartalno izvještaje o poslovanju. Kako se ti izvještaji dostavljaju do 15.II 2020. za 31. XII 2019, to nijesu mogli biti obuhvaćeni za ovaj izvještajni period. Jedino MFI imaju obavezu dostavljanja mjesečnih izvještaja pa su one obuhvaćene ovim izvještajem.

3.1. POGLAVLJE 1: SLOBODA KRETANJA ROBE

3.1.1. Opšti principi

Skupština je 22. XI 2019. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača („Sl. list CG“, broj 67/19). Izmjenama ovog zakona izvršilo se usaglašavanje pojedinih odredaba sa članovima 34-36 Ugovora o funkcionisanju EU (TFEU).

3.1.1.1. Horizontalne mjere

3.1.1.2. Standardizacija

Tokom izvještajnog perioda, Institut za standardizaciju Crne Gore (ISME) je donio ukupno 784 crnogorska standarda i srodna dokumenta (MEST), u potpunosti usaglašeni s evropskim i međunarodnim standardima. Uz to, objavljena je javna rasprava za novih 388 nacrtu MEST.

U decembru 2019, ISME je donio preostalih 11 djelova eurokodova i prateće nacionalne anekse s nacionalno determinisanim parametrima. U skladu sa zaključcima Vlade, na taj način su svi djelovi eurokodova donijeti kao MEST (uključujući i prateće nacionalne anekse s nacionalno determinisanim parametrima). Za ova dokumenta bilo je zaduženo stručno tijelo Instituta ISME/TK 002: Eurokodovi, a pomenuti dokumenti objavljeni su na crnogorskom jeziku.

3.1.1.3. Akreditacija

U izvještajnom periodu, Akreditaciono tijelo Crne Gore (ATCG) je akreditovalo jedno novo tijelo za ocjenu usaglašenosti (sertifikaciono tijelo za sertifikaciju proizvoda).

U nacionalnom sistemu akreditacije ukupno postoji 39 tijela za ocjenu usaglašenosti akreditovanih od strane ATCG, od kojih 23 pripadaju grupi laboratorija za ispitivanje, dva pripadaju grupi laboratorija za etaloniranje, jedno pripada grupi medicinskih laboratorija, sedam pripadaju grupi kontrolnih tijela, dva grupi sertifikacionih tijela za sertifikaciju proizvoda i četiri grupi sertifikacionih tijela za sertifikaciju sistema menadžmenta. U postupku akreditacije se trenutno nalaze tri nova tijela za ocjenu usaglašenosti.

3.1.1.4. Metrologija

Imajući u vidu da je Zavod za metrologiju početkom jula 2019. preseljen u nove, iznajmljene prostorije, bilo je neophodno obnoviti akreditaciju laboratorija. Posjeta ocjenjivača Hrvatske akreditacijske agencije (HAA) i Akreditacionog tijela Crne Gore (ATCG) obavljena je polovinom decembra 2019, a nakon toga su HAA i ATCG 30. XII 2019. izdali Zavodu za metrologiju Sertifikat o akreditaciji laboratorija po standardu MEST EN ISO/IEC 17025:2011. Akreditovane su laboratorije za masu, temperaturu, dužinu, pritisak, male zapremine, velike zapremine, vrijeme i frekvenciju, električne veličine i jonizujuća zračenja.

U bazi podataka BIPM KCDB, za sada su objavljene 24 najbolje mjerne i kalibracione mogućnosti (CMC) Zavoda za metrologiju.

Po pitanju administrativnih kapaciteta, u decembru 2019. su u stalni radni odnos primljena dva nova službenika, tako da su u Zavodu za metrologiju trenutno zaposlena 44 službenika, uključujući direktoricu. Važećim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda za metrologiju sistematizovano je ukupno 49 radnih mjesta.

3.1.1.5. Tržišni nadzor

Koordinaciono tijelo za nadzor na tržištu

Koordinaciono tijelo za tržišni nadzor je u izvještajnom periodu održalo dvije sjednice, na kojima su, pored realizacije zaključaka s prethodne sjednice, razmatrani Predlog opšteg programa nadzora proizvoda na tržištu za 2020. i Izvještaj o realizaciji Opšteg programa nadzora proizvoda na tržištu za 2019. U skladu sa Zakonom o nadzoru proizvoda na tržištu, ovo tijelo je usvojilo Opšti program nadzora proizvoda na tržištu za 2020. koji je 25. XII 2019. objavljen na internet stranici Uprave za inspekcijske poslove.

Sprovođenje tržišnog nadzora

U proaktivnom nadzoru, shodno godišnjem Programu nadzora proizvoda na tržištu, nadležne inspekcije su u izvještajnom periodu kontrolisale: agregate za beton, kacige za bicikliste (Tržišna inspekcija); igračke (Zdravstveno-sanitarna inspekcija); podzemne i nadzemne rezervoare za skladištenje TNG (Termoenergetska inspekcija); sredstva za zaštitu bilja, sredstva za ishranu bilja (Fitosanitarna inspekcija); predmete i materijale koji dolaze u kontakt sa hranom (Inspekcija za hranu); veterinarske lijekove (Veterinarska inspekcija); vage klase tačnosti III, vodomjere, manometre za kontrolu krvnog pritiska (Metrološka inspekcija).

U reaktivnom nadzoru, Tržišna inspekcija, Zdravstveno-sanitarna inspekcija i Inspekcija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, pratile su opasne proizvode na osnovu podataka preuzetih iz RAPEX-a, po informacijama iz Regionalne mreže za razmjenu informacija o opasnim proizvodima, po obavještenju inspektora iz nadzora i po obavještenju proizvođača/distributera.

Izvršeno je ukupno 1.218 inspekcijskih pregleda, od čega 1.038 pregleda u proaktivnom nadzoru (po programu - redovni, produženi) i 180 pregleda u reaktivnom nadzoru (po RAPEX obavještenjima 106 pregleda, po informacijama iz Regionalne mreže 28 pregleda, po obavještenju inspektora iz nadzora 45 pregleda i po obavještenju proizvođača/distributera 1 pregled).

Na tržištu Crne Gore u proaktivnom i reaktivnom nadzoru, pronađene su 143 vrste opasnih proizvoda u ukupnoj količini od 3.189 komada. Od toga, 66 vrsta u količini od 1.729 komada predstavlja opasne proizvode sa ozbiljnim rizikom. Opasnih proizvoda koji ne predstavljaju ozbiljan rizik je 72 vrste u ukupnoj količini od 1.236 komada, dok pet vrsta u ukupnoj količini od 224 komada predstavlja neusaglašene proizvode.

Inspektori su izrekli sljedeće mjere:

- Povlačenje sa tržišta i trajna zabrana prometa za opasne proizvode sa ozbiljnim rizikom i neusaglašene proizvode za 69 vrsta u količini od 1.927 komada (dječja odjeća, prenosne dječje svjetiljke, produžni kabl, podsklop za produžni kabl, električna pegla, fen za kosu, električni rešo, svijetleći nizovi, klima uređaji, zaštitne rukavice, igračke, video monitor za bebe).
- Mjera opoziva od krajnjih potrošača je izrečena za 28 vrsta opasnih proizvoda u količini od 3.541 komad (fen za kosu, električna pegla, električni rešo, igračke, video monitor za bebe). Obavještenja o opozivima su objavljivana u dnevnim novinama i isticana na vidnom mjestu u objektima.
- Po nalogu inspektora, za opasne proizvode sa ozbiljnim rizikom koji su povučeni sa tržišta i za neusaglašene proizvode čiji je promet trajno zabranjen, sprovedena je mjera uništenja za 41 vrstu u količini od 1.496 komada (produžni kablovi, svijetleći nizovi, pegla za kosu, igračke).
- Proizvođaču/distributeru vraćene su 23 vrste opasnih proizvoda u količini od 613 komada (dječja odjeća, produžni kablovi, svijetleći nizovi, fen za kosu, električni rešo, zaštitne rukavice).
- Privremena zabrana prometa do otklanjanja utvrđenih neusaglašenosti je izrečena za 74 vrste proizvoda u ukupnoj količini od 1.262 komada (indukcioni rešo, električni rešo, svijetleći nizovi, električni aparat za kafu, električni toster, punjač za mobilni telefon, kacige za bicikliste, dječje naočare za sunce, kvarcna grijalica, lampa, ventilator, huverbord, električni trotinet, klima uređaji).
- Izvršeno je uzorkovanje proizvoda za laboratorijsko ispitivanje za 174 vrste proizvoda od strane četiri inspekcije (električni rešo – dvije vrste, fen za kosu – dvije vrste, ručni mikser - jedna vrsta, električna pegla - jedna vrsta, igračke – 23 vrste, predmeti i materijali koji dolaze u kontakt sa hranom – 140 vrsta, sredstva za zaštitu bilja – dvije vrste, sredstva za ishranu bilja – tri vrste).

Od 174 vrste proizvoda, uzorkovanih u prethodnom periodu od strane Tržišne inspekcije (električni rešo – dvije vrste, fen za kosu – dvije vrste, ručni mikser - jedna vrsta, električna pegla - jedna vrsta) i Sanitarne inspekcije (igračke – 23 vrste), i u izvještajnom periodu od strane Inspekcije za hranu (predmeti i materijali koji dolaze u kontakt sa hranom – 140 vrsta) i Fitosanitarne inspekcije (sredstva za zaštitu bilja – dvije vrste, sredstva za ishranu bilja – tri vrste), dobijeni su rezultati ispitivanja od strane laboratorija koje su vršile ispitivanje. Za 29 vrsta proizvoda, koje su uzorkovale Tržišna i Sanitarna inspekcija, rezultati ukazuju da ispitivani proizvodi ne zadovoljavaju zahtjeve ispitnih metoda u skladu sa standardima koji se odnose na predmetne proizvode. Što se tiče ostalih vrsta proizvoda (145 proizvoda), koje su uzorkovale Inspekcija za hranu i Fitosanitarna inspekcija, rezultati ispitivanja pokazuju da isti ispunjavaju propisane zahtjeve bezbjednosti.

Saradnja Uprave carina i Uprave za inspeksijske poslove

U izvještajnom periodu, Uprava carina je u saradnji sa Tržišnom inspekcijom realizovala zajedničke akcije o pojačanoj kontroli određenih vrsta roba, i to za: agregate za beton i kacige za bicikliste i za korisnike skejtbordova i rolera.

Uprava je nastavila da u kontinuitetu obavještava organizacione jedinice o proizvodima koji predstavljaju rizik, po obavještenjima iz RAPEX sistema, kao i obavještenjima dobijenim iz Tržišne inspekcije u okviru Regionalne mreže za razmjenu informacija o opasnim proizvodima.

3.1.2. Vertikalne mjere

3.1.2.1. Direktive novog pristupa

Ljekovi

Vlada je 16. I 2020. utvrdila Predlog zakona o lijekovima.

Građevinski proizvodi

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020. donijet je Pravilnik o listi usaglašenih standarda za građevinske proizvode („Sl. list CG”, broj 68/19) kojim su transponovane i odredbe Odluke Komisije (EU) 2019/451 od 19. III 2019. o usaglašenim standardima za građevinske proizvode sastavljenim radi podrške Uredbi (EU) br. 305/2011 Evropskog parlamenta i Savjeta. U cilju implementacije Akcionog plana za usvajanje eurokodova, a u saradnji sa Inženjerskom komorom Crne Gore, započete su aktivnosti na obukama inženjera za primjenu eurokodova za proračun građevinskih konstrukcija čija primjena u Crnoj Gori je počela 1. VIII 2019. U vezi s tim, u periodu od 1. VIII 2019. do 1. VIII 2020. se za proračun građevinskih konstrukcija mogu primjenjivati i propisi naslijeđeni iz bivših jugoslovenski država.

3.1.2.2. Direktive sektorskog (starog) pristupa

Hemikalije

Normativni okvir

Na osnovu Zakona o biocidnim proizvodima („Sl. list CG”, broj 54/16), 13. XII 2019. donijet je Pravilnik o sadržaju tehničkog dosijea i osnovnim podacima o biocidu („Sl list CG”, br. 05/17, 19/18, 68/19) kojim su u potpunosti prenijeti Aneksi II i III Regulative (EU) br. 528/2012 o stavljanju na raspolaganje na tržištu i upotrebi biocidnih proizvoda.

Bilans ostvarenih rezultata

Uprava za inspeksijske poslove (Odsjek za ekološku inspekciju) sprovela je 27 inspeksijskih nadzora, u skladu sa Zakonom o hemikalijama. Odsjek za zdravstveno-sanitarnu inspekciju izvršio je 122 pregleda pošiljki pri uvozu hemikalija i biocidnih proizvoda, u količini od 389 708kg i ukupno pregledanoj količini je odobren promet. Takođe, izvršeno je 162 inspeksijska pregleda u cilju utvrđivanja primjene Uredbe o zabranjenim odnosno dozvoljenim načinima upotrebe, proizvodnje i stavljanja na tržište hemikalija koje predstavljaju neprihvatljiv rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu („Sl.

list CG", broj 70/18) i to: 11 pregleda objekata u kojima je vršena kontrola 51 vrste proizvoda (premazi-boje i lakovi) i 147 pregleda objekata u proaktivnom i reaktivnom nadzoru nad igračkama (tražene 44 vrste igračaka na tržištu) i nijesu pronađeni traženi proizvodi na tržištu. Laboratorijske analize za 59 vrsta igračaka na prisustvo ftalata su pokazale da je 21 uzorak bio neispravan. Subjekti nadzora (uvoznici, distributeri i trgovci) su obaviješteni o rezultatima ispitivanja i dobrovoljno su preduzeli mjere neodložnog sprečavanja dalje distribucije nebezbednih igračaka, mjere trajnog povlačenja iz prometa i opoziva od potrošača, kao i dobrovoljne mjere uništenja igračaka i to za 27 vrsta igračaka u količini od 538 komada. Postupajući po inicijativi izvršena su četiri inspekcijska pregleda, utvrđena nepravilnost (upotreba premaza suprotno Uredbi) i podnijet jedan zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka.

3.1.3. Proceduralne mjere

U oblasti oružja i municije, u izvještajnom periodu je obrazovan radni tim za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o oružju, kako bi se zakonodavstvo o kontroli oružja u potpunosti uspostavilo i uskladilo s pravom Evropske unije i drugim relevantnim međunarodnim obavezama i standardima. Osim toga, identifikovane su kontakt osobe za vatreno oružje; unaprijeđen je način čuvanja i skladištenja oružja i municije, kao i vođenja evidencije o oružju u posjedu fizičkih i pravnih lica (koja se vodi na elektronski podržan način) i evidencije oružja za službene potrebe - koje su osnov za blagovremenu i pouzdanu razmjenu podataka u cilju praćenja oružja.

3.2. POGLAVLJE 2: SLOBODA KRETANJA RADNIKA

3.2.1. Pristup tržištu rada za građane EU i jednak tretman radnika iz EU i članova porodice

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. donijeti su Zakon o radu („Sl. list CG“, broj 74/19) i Odluka o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca za 2020. („Sl. list CG“, broj 69/19).

U 2019. izdato je 27.634 dozvola za rad i zapošljavanje stranaca (15.582 u kvoti i 12.052 van kvote) što je za 1.307 ili 4,96% dozvola više u odnosu na 2018. (26.327). Od ukupno izdatih dozvola za strance u kvoti (posmatrano prema vrstama dozvola) 80,30% je izdato za zapošljavanje stranaca (12.513), a 19,70% za sezonsko zapošljavanje stranaca (3.069). U utrošenim kvotama za zapošljavanje stranaca u 2019. pretežno učešće (81,38%), imaju četiri grupe zanimanja: građevinarstvo, usluge smještaja i ishrane, ostale uslužne djelatnosti i trgovina. Utrošenost kvote u odnosu na raspoređenu kvotu u 2019. je na nivou 81,69%. Utrošenost kvota prema vrstama dozvola je kod zapošljavanja stranaca – 89,24%, dok je za sezonsko zapošljavanje 60,75%.

3.2.2. Pristupanje mreži EURES

U periodu od 1. XI 2019. do 30. I 2020, zaposlen je samostalni savjetnik za pravne poslove sa mjestom rada u Odsjeku za EURES. Time je popunjeno svih pet planiranih radnih mjesta.

3.2.3. Koordinacija sistema socijalne sigurnosti

Obrazovana je Međuresorska radna grupa za koordinaciju sistema socijalne sigurnosti (rješenje br. 023-1128/19-1), čiji će zadatak biti koordinacija organa državne uprave u području koordinacije sistema socijalne sigurnosti.

3.3. POGLAVLJE 3: PRAVO OSNIVANJA PREDUZEĆA I SLOBODA PRUŽANJA USLUGA

3.3.1.1. Normativni okvir

Kada je u pitanju usklađivanje s Direktivom o uslugama, donijet je Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima i načinu upotrebe padobrana („Sl. list CG”, broj 73/19).

3.3.2. Međusobno priznavanje stručnih kvalifikacija

3.3.2.1. Normativni okvir

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je donijelo Pravilnik o utvrđivanju Lista djelatnosti za priznavanje profesionalnog iskustva („Sl. list CG”, broj 66/19).

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je 26. XII 2019. uputilo dopis svim nadležnim ministarstvima, kojim podsjeća da je neophodno prilikom pripreme budućih propisa (zakon, odnosno podzakonski akt) kojima se utvrđuju uslovi da se neko bavi regulisanom profesijom u Crnoj Gori, da iste uskladi s Direktivom 2005/36 EU i izmjenama Direktive 2013/55 EZ.

Navedenim dopisom date su detaljne smjernice u cilju postizanja potpune usklađenosti svih propisa u Crnoj Gori s pomenutim direktivama.

Posebno je naglašeno, da se usklade propisi:

- za postupke automatskog priznavanja profesionalnih kvalifikacija na osnovu minimalnih uslova osposobljenosti za doktora medicine, medicinske sestre za opštu zdravstvenu njegu, stomatologe, veterinare, babice, farmaceute i arhitekta;
- u dijelu znanja nivoa jezika koji je potreban za obavljanje regulisane profesije, ako je to potrebno za nesmetano obavljanje regulisane profesije;
- za postupke priznavanja profesionalnih kvalifikacija jer će ih sprovođiti nadležni organi, s tim što poslove nadležnog organa može obavljati nadležno udruženja u skladu s posebnim propisom;
- ako se za pristup regulisanoj profesiji zahtijeva završen pripravnički staž, nadležni organ na internetskoj stranici objavljuje smjernice o organizaciji i priznavanju tog

profesionalnog staža sprovedenog u nekoj od zemalja Evropske unije, naročito u vezi s ulogom koju ima supervizor pripravničkog staža;

- ukoliko je potrebno za priznavanje profesionalnih kvalifikacija, nadležni organ za određenu regulisanu profesiju utvrđuje bliži način sprovođenja dopunskih mjera, kao i naknade troškova sprovođenja dopunske mjere.

Osim navedenog, traženo je i da nadležna ministarstva nakon donošenja novih propisa dostave obavještenje o istom (sa spiskom regulisanih profesija i nadležnih tijela koji proizilaze iz novog propisa), u cilju efikasnog i blagovremenog inoviranja postojeće Liste regulisanih profesija.

3.3.2.2. Statistički podaci

U periodu od 1. I 2019. do 1. XI 2019. u svrhu zapošljavanja u Crnoj Gori, Ministarstvu prosvjete, odnosno ENIC centru, podnijeto je 787 zahtjeva za priznavanje inostranih obrazovnih isprava u oblasti visokog obrazovanja, dok je za priznavanje inostranih školskih isprava u oblasti srednjeg i osnovnog obrazovanja podnijeto 332 zahtjeva, od čega 295 zahtjeva za srednje obrazovanje i 37 zahtjeva za osnovno obrazovanje.

3.4 POGLAVLJE 4: SLOBODA KRETANJA KAPITALA

3.4.1. Realizacija aktivnosti – normativni okvir

Platni sistemi

U izvještajnom periodu regulatorne aktivnosti Centralne banke u oblasti platnog prometa dominantno su bile usmjerene na pripremu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o platnom prometu, radi usaglašavanja sa Direktivom EU 2015/2366 o platnim uslugama na unutrašnjem tržištu (PSD2). Prema Nacrtu programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2020-2022, utvrđivanje ovog zakona je planirano u IV kvartalu 2020.

EK je 7. I 2020. dostavila mišljenje na Nacrt zakona o uporedivosti naknada povezanih sa računom za plaćanje potrošača, prebacivanju računa za plaćanje potrošača i računom za plaćanje sa osnovnim uslugama (kojim se u pravni sistem Crne Gore u potpunosti implementira Direktiva 2014/92/EZ o uporedivosti naknada povezanih sa računima za plaćanje, prebacivanju računa za plaćanje i pristupu računima za plaćanje sa osnovnim uslugama - „Payment Accounts Directive“ - PAD). Mišljenje je razmotreno i u skladu sa njim su odrađena određena usaglašavanja u Zakonu, nakon čega su 22. I 2020. komentari vraćeni na mišljenje EK.

Nakon dobijanja mišljenja EK na Nacrt zakona o međubankarskim naknadama i posebnim pravilima poslovanja u vezi sa platnim karticama (kojim će se u pravni sistem Crne Gore u potpunosti implementirati Uredba (EU) 2015/751 o međubankarskim naknadama za platne transakcije po osnovu kartica – „Interchange Fee Regulation“) koji je EK prosljeden 25. IV 2019. pristupiće se daljim aktivnostima na usaglašavanju sa eventualnim primjedbama i na pripremi podzakonskih akata.

CBCG je primila jedan zahtjev za izdavanje odobrenja za pružanje platnih usluga (platna institucija) čija obrada je u toku.

3.4.2. Sprječavanje pranja novca i borba protiv terorizma

CBCG je izvršila jednu kontrolu mikro kreditne finansijske institucije i dvije vanredne ciljane kontrole banaka u cilju provjere usklađenosti njihovog poslovanja sa propisima iz oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma.

CBCG je izrekla dvije mjere upozorenja prema obveznicima koje je kontrolisala u domenu primjene propisa iz oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, i predala je zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka u vezi s nepravilnostima u primjeni propisa iz oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma utvrđenih u toku kontrole jedne banke.

U cilju jačanja sistema sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma CBCG, u saradnji sa Sektorom za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma – Uprava policije i drugim nadležnim institucijama, nastavlja izradu inovirane Nacionalne procjene rizika od pranja novca i finansiranja terorizma koja je započeta u oktobru 2018.

U okviru tvining projekta „Podrška regulaciji finansijskih usluga“ (MN 14 IPA FI 02 17 R) za komponentu koja se odnosi na oblast sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma, u januaru 2020. realizovana je misija eksperata Banke Holandije. U toku ove misije održane su prezentacije o napretku koji je učinjen u Crnoj Gori u dijelu primjene pristupa zasnovanog na riziku od pranja novca i finansiranja terorizma u toku 2019. a najvažniji dio se odnosio na izradu Modula i Priručnika o kontroli usklađenosti poslovanja banaka sa propisima iz oblasti sprječavanja pranja novca i finansiranja terorizma zasnovanom na pristupu procjene rizika.

U dijelu sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, Savjet Agencije za nadzor osiguranja je 22. XI 2019. donio nove Smjernice o analizi rizika pranja novca i finansiranja terorizma u osiguranju.

3.5 POGLAVLJE 5: JAVNE NABAVKE

3.5.1. Realizovane aktivnosti

3.5.1.1. Normativni dio

U Zakonu o javnim nabavkama („Sl. list CG”, br. 42/11, 57/14, 28/15 i 42/17), sadržana su opšta načela iz Ugovora o funkcionisanju EU, načelo ekonomičnosti i efikasnosti upotrebe javnih sredstava, načelo obezbjeđivanja konkurencije, načelo transparentnosti postupka javne nabavke i načelo ravnopravnosti.

- Skupština je 17. XII 2019. donijela Zakon o javnim nabavkama koji se odnosi na: izuzeća od primjene Zakona o javnim nabavkama, dokazivanje podobnosti ponuđača da učestvuje u postupku javne nabavke dostavljanje izjave privrednog subjekta, kriterijume za izbor najpovoljnije ponude, nove postupake i tehnike

dodjele Ugovora, način komunikacije naručilaca i ponuđača, zaključivanje, izmjene i raskid Ugovora o javnoj nabavci i uvođenje elektronskog sistema javnih nabavki (ESJN). Navedene novine Zakona o javnim nabavkama doprinose ekonomičnom, efikasnom i efektivnom korišćenju javnih sredstava i iste su rezultat potpune usklađenosti sa Direktivama EU iz ove oblasti.

- Skupština je 17. XII 2019. donijela Zakon o javno – privatnom partnerstvu. Ovaj Zakon u potpunosti odražava standarde Direktive EU iz 2014. i predstavlja pravni okvir za pripremu, predlaganje i realizaciju projekata JPP. Shodno Zakonu o javno - privatnom partnerstvu, Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 16. I 2020, imenovala vršioca dužnosti direktora Agencije za investicije, kao i predsjednika i članove Savjeta, čime su se stekli uslovi za obavljanje djelatnosti Agencije propisane Zakonom. Savjet Agencije ima predsjednika i 4 člana.
- Skupština je 17. XII 2019. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o koncesijama koji je nastao kao rezultat obaveze usaglašavanja sa Direktivom EU koja uređuje koncesije za javne usluge i javne radove, a koje su predmet Predloga zakona o javno - privatnom partnerstvu. Zakonom su precizirane koncesije koje nijesu predmet javnog - privatnog partnerstva.

Ministarstvo finansija je donijelo kalendar obuka stručnog osposobljavanja i usavršavanja u oblasti javnih nabavki i javno privatnog - partnerstva za 2020. i isti objavilo na svojoj internet stranici. Navedeni kalendar predstavlja plan obuka za primjenu novih propisa i obuke o korišćenju elektronskog sistema javnih nabavki (ESJN).

Statistički podaci

U periodu⁴ od. 1. XI 2019 - 31. I 2020. Državna komisija za kontrolu postupaka javnih nabavki je primila ukupno 74 predmeta od kojih: 68 žalbi, pet zahtjeva za nastavak postupka i jednu presudu Upravnog suda kojima se poništava odluka Državne komisije. U izvještajnom periodu Državna komisija je donijela ukupno 72 odluke, od čega 66 odluka po izjavljenim žalbama, pet odluka po zahtjevima za nastavak postupka i jednu odluku po presudi Upravnog suda.

U predmetima po žalbama Državna komisija je riješila 66 žalbi. Od navedenih 66 žalbi usvojeno je 16 žalbi, odbijeno je 15 žalbi, dvije žalbe su povučene usljed odustanka žalioaca od podnijete žalbe, dok je povodom žalbe u 33 slučaja po službenoj dužnosti poništen postupak javne nabavke djelimično ili u cjelosti.

Od ukupnog broja riješenih žalbenih predmeta (66), Državna komisija je u periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. riješila: 11 žalbi izjavljenih na tendersku dokumentaciju, 44 žalbe izjavljene na odluku o izboru najpovoljnije ponude, 10 žalbi na odluku o obustavljanju postupka javne nabavke i jednu žalbu izjavljenu na zahtjev za sprovođenje postupka hitne nabavke.

⁴ Podaci u ovom izvještaju predstavljaju indikative, sa mogućim manjim odstupanjima, jer je zakonska obaveza Državne komisije da dostavi Skupštini Crne Gore konačan Izvještaj o radu za 2019, na usvajanje do 30. VI 2020.

Od ukupnog broja riješenih žalbenih predmeta (66), Državna komisija je riješila: 65 žalbi izjavljenih u otvorenom postupku i jednu žalbu izjavljenu u postupku hitne nabavke.

Od ukupnog broja riješenih žalbenih predmeta (66), Državna komisija je u izvještajnom periodu od riješila: 32 žalbe izjavljene u postupcima javnih nabavki u kojima je predmet nabavke roba, sedam žalbi u postupcima u kojima su predmet nabavke radovi i 27 žalbi gdje su predmet nabavke usluge.

Državna komisija je od strane Upravnog suda primila osam presuda koje su donijete u postupku po tužbama izjavljenim protiv njenih odluka, od čega: sedam presuda kojima su odbijene tužbe i jednu presudu kojom je usvojena tužba izjavljena protiv odluke Državne komisije. U postupku izvršenja presuda Upravnog suda po kojima su predmeti vraćeni na ponovno odlučivanje, Državna komisija je donijela jednu odluku.

U izvještajnom periodu Državna komisija je primila pet zahtjeva za nastavak postupka i riješila svih pet zahtjeva, na način što je sve zahtjeve odbila kao neosnovane.

Upravni sud dostavio je Državnoj komisiji 14 tužbi, od čega je šest tužbi podnijeto protiv odluka Državne komisije, dok se osam tužbi odnose na odluke ove komisije donijete prije 1. XI 2019.

Vanredno preispitivanje sudskih odluka

Državna komisija je od strane Vrhovnog suda primila dvije presude i u obje presude Vrhovni sud je zahtjeve za vanredno preispitivanje sudske odluke odbio kao neosnovane.

Uprava za inspekcijske poslove - Inspekcija za javne nabavke u izvještajnom periodu izvršila je ukupno 78 inspekcijskih pregleda, od čega 69 redovnih, šest po inicijativama i tri kontrolna inspekcijska pregleda.

Utvrđeno je 55 nepravilnosti, za čije otklanjanje je izrečeno 45 mjera ukazivanja. Za počinjene prekršaje izrečeno je 12 novčanih kazni, putem izdavanja prekršajnih naloga, u iznosu od 13.500,00 eura, a podnijeta su i dva zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Administrativni kapaciteti

Državna komisija od 25 sistematizovanih radnih mjesta ima 24 zaposlena i to predsjednika i šest članova Državne komisije, kao i 17 zaposlenih u njenoj stručnoj službi. Državna komisija ima upražnjeno samo jedno radno mjesto samostalnog savjetnika I. U izvještajnom periodu Državna komisija nije zaposlila nijednog službenika.

3.6. POGLAVLJE 6: PRIVREDNO PRAVO

3.6.1. Normativni okvir

Predlog zakona o privrednim društvima je, nakon utvrđivanja na Vladi, upućen u skupštinsku proceduru, a donošenje zakona se očekuje na prvoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasjedanja Skupštine u 2020.

U dijelu koji se odnosi na postupak registracije i bliži način vođenja Centralnog registra privrednih subjekata (CRPS), formiran je Nacrt pravilnika o postupku registracije, bližoj sadržini i načinu vođenja Centralnog registra privrednih subjekata, koji je trenutno u proceduri međuresorskog usaglašavanja. Iako je rok za donošenje ovog propisa 60 dana od dana stupanja na snagu Zakona o privrednim društvima, očekivanja su da će ovaj podzakonski akt stupiti na snagu i ranije.

3.6.1.1. Centralni registar propisanih informacija

U okviru projekta „Podrška regulaciji finansijskih usluga“, završena je faza implementacije softverskog rješenja za Centralni registar propisanih informacija (CRPI) kao zvaničnog mehanizma za prikupljanje i objavljivanje propisanih informacija u skladu sa Direktivom o Transparentnosti 2004/109.

3.6.2. Računovodstvo i revizija

3.6.2.1. Normativni okvir

Ministarstvo finansija je, na osnovu komentara EK, korigovalo Nacrt zakona o računovodstvu koji je poslat EK 27. XI 2019. s pratećom dokumentacijom. EK je dostavila dodatne komentare i sugestije na Nacrt zakona o računovodstvu 27. I 2020, a Ministarstvo finansija je postupilo u skladu sa sugestijama i 30. I 2020. dostavilo EK dodatna pojašnjenja i komentare.

Institut sertifikovanih računovođa Crne Gore je, u skladu sa Uredbom o povjeravanju poslova organa državne uprave nadležnog za poslove računovodstva i revizije, pripremio Nacrt pravilnika o sadržini i formi obrazaca finansijskih iskaza za privredna društva i druga pravna lica, koji je dostavljen EK 27. XI 2019. EK je dostavila komentare i sugestije na nacrt Pravilnika 27. I 2020, a Ministarstvo finansija je postupilo u skladu sa sugestijama i 30. I 2020. dostavilo EK dodatna pojašnjenja i komentare.

3.7. POGLAVLJE 7: PRAVO INTELEKTUALNE SVOJINE

3.7.1. Ministarstvo ekonomije

Autorsko i srodna prava

Vlada je 28. XI 2019, utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima.

Međunarodna saradnja

Crna Gora sprovodi redovnu i intenzivnu međunarodnu saradnju u oblasti intelektualne svojine sa Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu (WIPO), Zavodom za intelektualnu svojinu Evropske unije (EUIPO) i Evropskim zavodom za patente (EPO). Crna Gora je koristila tehničku podršku iz okvira Tajeks instrumenta.

Saradnja sa Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu

Crna Gora je učestvovala:

- na Međunarodnom simpozijumu o podizanju svijesti o intelektualnoj svojini za zemlje „Pojasa i puta“, u organizaciji WIPO-a i Nacionalne uprave za intelektualnu svojinu Republike Kine (CNIPA), koji je održan u Džuhaju, Kina, 5. i 6. XI 2019;
- na Regionalnom seminaru o strategiji intelektualne svojine i razvoju inovacija, u organizaciji WIPO-a i Agencije za intelektualnu svojinu Republike Uzbekistan (AIPU), koji je održan u Taškentu, Uzbekistan, 13. i 14. XI 2019;
- na Sub-regionalnom seminaru o patentnim informacijama i bazama podataka, koji je organizovao WIPO, u saradnji sa Državnim zavodom za intelektualnu svojinu Sjeverne Makedonije, u Skoplju, 3. XII 2019;
- na seminaru „WIPO Marakeški sporazum“, u Podgorici, 17. XII 2019.

Saradnja sa Evropskim patentnim zavodom

Crna Gora je učestvovala:

- na 86. sastanku TOSC komiteta, u Hagu, Holandija, 5. i 6. XI 2019;
- na 51. sastanku Komiteta za patentno pravo (PLC), u Minhenu, Njemačka, 26. XI 2019;
- na sastanku sa pravnicima EPO-a, u Minhenu, Njemačka, 27-28. XI 2019, tokom koga su vođeni razgovori o pristupanju Crne Gore Konvenciji o evropskom patentu (EPC), neophodnim izmjenama Zakona o patentima, kao i o saradnji između Ministarstva ekonomije i EPO-a u 2020;
- na 162. sastanku Administrativnog odbora, u Minhenu, Njemačka, 11. i 12. XII 2019.

Saradnja sa Zavodom za intelektualnu svojinu Evropske Unije

Crna Gora je bila u studijskoj posjeti EUIPO Observatoriji, radi upoznavanja sa procedurama za borbu protiv piraterije i krivotvorenja, u Alikanteu, Španiji, 10. i 11. XII 2019.

Podrška iz okvira Tajeks instrumenta

- Ekspert Tajeksa boravio je u Podgorici, od 18 do 22. XII 2019, u okviru Ekspertske misije Tajeksa, u cilju usaglašavanja crnogorskog zakonodavstva sa Direktivom (EU) 2015/2436 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. XII 2015. o usklađivanju zakonodavstava država članica o žigovima.
- Ekspert Tajeksa boravio je u Podgorici, od 27 do 31. I 2020, u okviru Ekspertske misije Tajeksa u cilju transponovanja Direktive (EU) 2016/943 Evropskog parlamenta i Savjeta od 8. VI 2016. o zaštiti neotkrivenih znanja i iskustva te poslovnih informacija (poslovne tajne) od nezakonitog pribavljanja, korišćenja i otkrivanja, u crnogorsko zakonodavstvo.

3.7.2. Podizanje svijesti o značaju prava intelektualne svojine

Kroz rad Radne grupe Koordinacionog tima za sprovođenje prava intelektualne svojine nastavljena se sprovođenje aktivnosti kojima se jača svijest kroz sljedeće aktivnosti:

- „Dani zajedničke akcije“ organizovana od strane Ministarstva ekonomije u saradnji sa inspektorima Uprave policije koji su izvršili kontrole kod privrednih subjekata koji se bave prometom tekstila i obuće, kao i drugih roba čijim prometom se mogu povrijediti prava IS.
- Javne tribine o sistemu zaštite intelektualne svojine sa privrednicima, održane su 25. XI 2019. Aktivnost je organizovana u saradnji Ministarstva ekonomije, Opštine Bijelo Polje i Privredne komore Crne Gore.
- Okrugli sto sa zastupnicima nosilaca prava intelektualne svojine u cilju daljeg jačanja saradnje sa organima nadležnim za zaštitu prava intelektualne svojine, održan je 19. XI 2019. Prisustvovali su predstavnici gorenavedenih državnih organa kao i predstavnici advokatskih kancelarija.

Uvođenje novih tehničkih rješenja i praćenje postojećih

U odnosu na uvođenje novih tehničkih rješenja u oblasti žigova, u saradnji sa Svjetskom organizacijom za intelektualnu svojinu - WIPO, nastavljena je implementacija WIPO Publish (*internal search*), koja pomaže zemljama članicama u postupku prikupljanja IP prijave koje su dostupne za internu i javnu pretragu. Javna pretraga će biti dostupna u toku prvog kvartala 2021.

U oblasti autorskog i srodnih prava u radnim prostorijama Organizacije za zaštitu prava autora muzike Crne Gore - PAM CG izvršen je nadzor nad zakonitošću i cjelishodnošću rada ove Organizacije. U toku je postupak po rješenju Ministarstva ekonomije u kojem na osnovu sprovedenog postupka i utvrđenog činjeničnog stanja, treba donijeti novo rješenje.

Statistika u oblasti industrijske svojine za izvještajni period

U oblasti **industrijske svojine** prijavljeno je:

- 110 nacionalnih žigova od kojih je 100 registrovano; kada su u pitanju međunarodni žigovi (WIPO portal), prijavljeno je 501, a registrovano 422;
- jedan nacionalni patent i priznato je jedno pravo. Prijavljeno je 69 proširenih evropskih patenata i priznato je 125 prava.
- jedan nacionalni dizajn, priznata dva prava; prijavljeno 46 međunarodnih dizajna (WIPO portal), a priznato 45 prava.

Statistika u oblasti autorskog i srodnih prava za izvještajni period

Ukupno je dobijeno 10 zahtjeva za deponovanje autorskih djela od čega je svih 10 i deponovano.

3.7.3. Privredni sud

Privredni sud je u periodu od 1. XI 2019 – 29. I 2020, primio 10 tužbi koje se odnose na povredu prava intelektualne svojine, i svi ti postupci su u toku.

3.7.4. Uprava za inspekcijske poslove - Tržišna inspekcija

U oblasti autorskog i srodnih prava, u dijelu prometa optičkih diskova, po službenoj dužnosti su realizovane četiri kontrole.

U dijelu softverske piraterije, odnosno korišćenju softvera, su po službenoj dužnosti izvršene tri kontrole (jedna po službenoj dužnosti, dvije po oštem zahtjevu), dok je broj kontrolisanih računara sedam (dva po službenoj dužnosti, pet po opštem zahtjevu).

Ukupan broj kontrola u oblasti industrijske svojine je 259. Od toga po službenoj dužnosti osam, po opštem zahtjevu 248 a po pojedinačnom zahtjevu tri.

Ukupan broj subjekata kod kojih su utvrđene nepravilnosti je jedan (jedan po opštem zahtjevu). Takođe, ukupan broj utvrđenih nepravilnosti je jedan (jedan po opštem zahtjevu). Dodatno, broj rješenja je jedan (jedan po opštem zahtjevu). Ukupan broj slučajeva u kojima je oduzeta roba je jedan (jedan po opštem zahtjevu). Ukupan broj komada oduzete robe (žig) je 39 u vrijednosti od 391,10 eura (po opštem zahtjevu 39).

U ovom periodu podnijeta su dva pojedinačna zahtjeva nosioca prava za zaštitu prava intelektualne svojine. Ukupan broj izdatih prekršajnih naloga je dva u iznosu od 1,200,00 eura – po opštem zahtjevu.

3.7. 5. Uprava carina

Po osnovu sumnje u povredu prava intelektualne svojine Uprava carina je prekinula 10 carinskih postupaka i privremeno zadržala robu u ukupnoj količini od 556 komada robe (odjeća, obuća, mobilni telefoni i njihovi djelovi, satovi).

Uprava je usvojila 45 zahtjeva za preduzimanje carinskih mjera za zaštitu prava intelektualne svojine i donijeto je jedno rješenje o obustavljanju postupka zbog odustanka stranke od zahtjeva.

Uništena je roba u količini od 219 komada, koja je zadržana tokom 2018. Uništenje robe (auto djelovi, mobilni telefoni i njihovi djelovi) sprovedeno je u Baru 18. XII 2019. u prostorijama „D.O.O HEMOSAN" Bar, pod carinskim nadzorom u prisustvu zastupnika nosilaca prava.

Shodno Planu aktivnosti Radne grupe za organizovanje i sprovođenje zajedničkih akcija usmjerenih na sprečavanje i suzbijanje vršenja povreda prava intelektualne svojine za 2019, realizovana je 28. XI 2019. zajednička akcija u Nikšiću prilikom koje su vršene pojačane mjere carinskog nadzora i kontrole od strane organizacionih jedinica Uprave koje pripadaju ovom području.

Radi daljeg unapređenja saradnje sa nosiocima prava i njihovim pravnim zastupnicima u Crnoj Gori i zajedničkog efikasnijeg sprovođenja zaštite prava intelektualne svojine, 19. XI 2019. u Ministarstvu ekonomije održan je sastanak sa nosiocima prava intelektualne

svojine, tj. njihovim zastupnicima, na kojem su učestvovali predstavnici Ministarstva ekonomije, Uprave carina i Tržišne inspekcije.

U Podgorici je 4. XI 2019, u organizaciji Privredne komore, održan Info dan na temu „Zaštita prava intelektualne svojine kao neodvojivi dio rada na inovacijama i transferu tehnologija“, na kojem je predstavnik Uprave održao prezentaciju o iskustvima Uprave sa osvrtom na rezultate koje carina bilježi u oblasti zaštite prava intelektualne svojine.

U Bijelom Polju je 25. XI 2019, u skladu sa Planom aktivnosti Radne grupe za organizovanje i sprovođenje zajedničkih akcija usmjerenih na sprečavanje i suzbijanje vršenja povreda prava intelektualne svojine, organizovana “Javna tribina sa privrednicima o sistemu zaštite intelektualne svojine“, na kojem su pored predstavnika Uprave carina učestvovali predstavnici Ministarstva ekonomije, Tržišne inspekcije i Uprave policije.

3.7.6. Uprava policije

U dijelu autorskih prava, prema članovima 234 – 238 Krivičnog zakonika Crne Gore u izvještajnom periodu nije bilo procesuiranih krivičnih prijava prema nadležnom tužiocu. Aktivnosti Uprave policije u navedenom vremenskom periodu odnosile su se na učešće u radu radne grupe i koordinacionom timu, kroz sprovođenje zajedničkih akcija sa drugim institucijama zaduženih za zaštitu prava intelektualne svojine.

3.7.7. Državno tužilaštvo

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020, formiran je jedan krivični predmet za krivična djela protiv intelektualne svojine, po krivičnoj prijavi podnijetoj Osnovnom državnom tužilaštvu u Podgorici, u decembru 2019. od strane nevladine organizacije protiv jednog fizičkog lica, za krivično djelo povreda moralnih prava autora i interpretatora, u kojem je rad u toku.

3.8. POGLAVLJE 8: KONKURENCIJA

3.8.1. Antimonopolska politika i koncentracije

Administrativni kapaciteti

U Agenciji za zaštitu konkurencije je sistematizovano 45, a trenutno popunjeno 28 pozicija, uključujući predsjednika Savjeta i dva člana Savjeta, direktora Agencije i 24 službenika. U Sektoru za utvrđivanje zabranjenih sporazuma, zloupotrebe dominantnog položaja, procjenu koncentracija, pojedinačnih izuzeća i sektorskih analiza zaposleno je devet službenika, u Sektoru za kontrolu državne pomoći devet službenika i u Službi za opšte poslove i finasije četiri službenika.

Od 1. XI 2019. do danas u Agenciji su zaposlena dva službenika (jedan putem javnog, a drugi putem internog oglasa). Raspisana su tri oglasa na poslovima zaštite konkurencije,

u Službi za opšte poslove i finansije i u Sektoru za kontrolu državne pomoći. Sva tri oglasa su u proceduri.

Koncentracije

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020. Agenciji je podnijeto 15 zahtjeva za izdavanje odobrenja za sprovođenje koncentracije, dok je 17 ostalo neriješeno iz prethodnog perioda. Izdato je 16 rješenja o odobrenju koncentracija, od čega 14 iz prethodnog perioda, a dva iz tekućeg perioda. U proceduri je 16 zahtjeva koji će biti riješeni u zakonom predviđenom roku.

Riješen je jedan zahtjev za pojedinačno izuzeće sporazuma od zabrane (*Hemofarm/Farmegra*).

U predmetu *Fortenova Group TopCo B.V. /Agrolaguna*, Agencija je utvrdila da učesnici nijesu prijavili predmetnu koncentraciju u roku koji je propisan Zakonom i donijela je prekršajne naloge protiv pravnog lica i odgovornog lica u pravnom licu. Povodom izrečenih kazni, prekršioci su podnijeli zahtjeve za sudsko odlučivanje.

Zabranjeni sporazumi i zloupotreba dominantnog položaja

Zabranjeni sporazumi

Pokrenuti postupci

U toku je postupak koji je pokrenut od strane Agencije po službenoj dužnosti protiv "PROKOM" d.o.o. Podgorica i "DENARIUS" d.o.o. Budva na relevantnom tržištu postprodajnih usluga, uslova garancije, servisne usluge, nabavke i prometa rezervnih djelova za motorna vozila, uključujući i motocikle, na teritoriji Crne Gore, radi ispitivanja postojanja zabranjenog sporazuma, odnosno akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije u smislu člana 8. stav 1. tačka 1 i 6 Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG“ br. 44/12 i 13/08). U narednom periodu slijedi zakazivanje usmene rasprave u postupku koji se vodi pred Agencijom.

Okončani postupci

- *Rješenje o primjeni mjera, uslova i rokova iz čl 45 Zakona o zaštiti konkurencije*

U nastavku postupka pokrenutog po službenoj dužnosti protiv "PIN MONTENEGRO", d.o.o. Podgorica, na relevantnom tržištu prodaje elektronskih uređaja na teritoriji Crne Gore, Agencija je 28. I 2020, donijela Rješenje o prihvatanju uslova, mjera i rokova, kojim je naložila uslove i mjere koje je stranka dužna da ispuni, rokove za njihovo izvršenje u cilju otklanjanja negativnih efekata postupanja odnosno propuštanja postupanja stranke i uspostavljanja efikasne konkurencije na relevantnom tržištu.

Jedna zloupotreba dominantnog položaja na tržištu lučkih usluga akvatorijuma Luke Kotor - u ponovnom postupku, a rješavajući po presudi Upravnog suda u postupku protiv "Luka Kotor" AD, od strane Agencije je donijeto rješenje 2. X 2019. Od strane Luke Kotor podnijeta je tužba na rješenje Agencije. Postupak pred Upravnim sudom je u toku.

Jedan zabranjeni sporazum na relevantnom tržištu pružanja usluga obuke za sve kategorije vozila od strane auto škola na teritoriji Opštine Nikšić - u nastavku prekršajnog postupka u kojem je Agencija Suda za prekršaje Nikšić podnijela sedam pojedinačnih zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka protiv učesnika zabranjenog sporazuma auto škola, od strane Suda za prekršaje kažnjeno je:

- pravno lice auto škola " Filip" novčanom kaznom u iznosu od 500 eura, dok je odgovorno lice u navedenom pravnom licu, kažnjeno novčanom kaznom od 200 eura i
- pravno lice auto škola "Zarubica company" novčanom kaznom u iznosu od 1.000 eura, dok je odgovorno lice u navedenom pravnom licu, kažnjeno novčanom kaznom od 500 eura.

Preostalo je ukupno osam prekršajnih postupaka pred sudovima za prekršaje koji su u toku.

Inicijative

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020, Agenciji su podnijete dvije inicijative za ispitivanje povrede konkurencije. Postupak za izjašnjenje po ovoj inicijativi podnosiocu zahtjeva je u toku.

Postupak za izjašnjenje po inicijativi podnosiocu zahtjeva je u toku za jednu inicijativu iz prethodnog izvještajnog perioda.

Mišljenja

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020. izdata su ukupno četiri mišljenja od čega jedno mišljenje na zahtjev organa državne uprave o primjeni propisa u oblasti zaštite konkurencije, dva mišljenja po zahtjevu učesnika na tržištu u vezi primjene propisa o zaštiti konkurencije i jedno mišljenje na nacrt testa tri kriterijuma.

U toku je izrada mišljenja na nacrtu analiza na relevantnim tržištima: maloprodajno tržište pristupa javnoj telefonskoj mreži na fiksnoj lokaciji, za fizička i pravna lica; maloprodajno tržište javno dostupne usluge lokalnih i međumjesnih poziva za pravna i fizička lica, koja se pruža na fiksnoj lokaciji; maloprodajno tržište javno dostupne usluge međunarodnih poziva za pravna i fizička lica, koja se pruža na fiksnoj lokaciji; veleprodajno tržište poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže i veleprodajno tržište pristupa i započinjanja (originacije) poziva iz javnih mobilnih telefonskih mreža.

Sektorske analize

- **Sektorska analiza** - Ispitivanje stanja konkurencije na tržištu uvoza, distribucije i prodaje dječije opreme na teritoriji Crne Gore (započeta u maju 2018);
- **Sektorska analiza** - Postupak analize uslova konkurencije na tržištu prodaje elektronskih uređaja na teritoriji Crne Gore (započeta u decembru 2018). Analiza je okončana, a za potrebe ispitnog postupka po službenoj dužnosti protiv "PIN

MONTENEGRO", d.o.o. Podgorica, na relevantnom tržištu prodaje elektronskih uređaja na teritoriji Crne Gore, radi ispitivanja postojanja akata koji za cilj ili posljedicu imaju ili mogu imati spriječavanje, ograničavanje ili narušavanje konkurencije u smislu člana 8. stav 1. tačka 1 i 6 Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG“, br.44/12 i 13/18).

- **Sektorska analiza** - Postupak analize uslova konkurencije na tržištu postprodajnih usluga, obuhvatajući garanciju, servisne usluge, promet i korišćenje rezervnih djelova za motorna vozila (započeta u maju 2018).

3.8.2. Državna pomoć

3.8.2.1 Usklađivanje zakonodavstva i institucionalna postavka

Shodno obavezama koje su precizirane izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG“, br. 44/12 i 13/18) i Zakonom o kontroli državne pomoći („Sl. list CG“ broj 13/18), Agencija za zaštitu konkurencije je Ministarstvu finansija, na dalju nadležnost dostavila sljedeće propise:

- Pravilnik o načinu i postupku podnošenja prijave državne pomoći,
- Pravilnik o dopuni pravilnika o listi pravila državne pomoći,
- Uredbu o ukidanju uredbe o načinu i postupku podnošenja prijave državne pomoći.

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020, Sektor za kontrolu državne pomoći je pripremao dokumentaciju odnosno stručne osnove za odlučivanje Savjeta Agencije i donijeto je 10 odluka od čega četiri rješenja i šest mišljenja koja se odnose na državnu pomoć, i to:

- dva rješenja o usklađenosti državne pomoći, po prijavljenim šemama državne pomoći;
- dva rješenja o usklađenosti državne pomoći, po prijavljenoj individualnoj pomoći;
- šest mišljenja o usklađenosti pravnih akata (zakonskih i podzakonskih) s pravilima državne pomoći;

U toku su dva ispitna postupka naknadne kontrole neprijavljene državne pomoći.

3.9. POGLAVLJE 9: FINANSIJSKE USLUGE

3.9.1. Normativni okvir

Skupština je 2. XII 2019. usvojila Zakon o kreditnim institucijama, Zakon o sanaciji kreditnih institucija i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stečaju i likvidaciji banaka i Zakon o zaštiti depozita („Sl. list CG“, broj 72/19). Zakoni su stupili na snagu 3. I 2020.

Ovim zakonodavnim paketom će biti izvršeno usaglašavanje sa Regulativom 575/2013/EU (tzv. CRR) i direktivama 2013/36/EU (tzv. CRD) i 2014/59/EU (tzv. BRRD) i unaprijediti postojeći okvir za nadzor nad poslovanjem kreditnih institucija i za pravovremenu intervenciju u kreditnoj instituciji koja je u problemima. Odredbe ovih

zakona će se primjenjivati od 1. I 2021. Podzakonska akta će biti donesena do kraja III kvartala 2020.

Nastavljena je i uspješna saradnja sa tvining partnerima u okviru projekta „Podrška regulisanju finansijskih usluga“, čije trajanje je produženo do juna 2020. u okviru čega su preduzeti značajni naponi za finalizaciju aktivnosti na pripremi najznačajnijih podzakonskih propisa za sprovođenje Zakona o kreditnim institucijama, odnosno implementaciju Regulative EU o prudencijalnim zahtjevima za kreditne institucije (Regulativa (EU) 575/2013 (CRRII). Usvajanjem ovih propisa omogućiće se primjena standarda kapitala i likvidnosti (Bazel III), koji su usmjereni na jačanje kapitalnih zahtjeva za banke, kao i formiranje okvira za nove regulatorne zahtjeve u vezi sa likvidnošću i dodatne kapitalne zahtjeve za kreditne institucije od sistemskog značaja.

U cilju obezbjeđivanja početka primjene Međunarodnog standarda finansijskog izvještavanja 16 (MSFI 16 – Lizing) od 1. I 2020. Centralna banka (CBCG) je 16. XII 2019. usvojila Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o kontnom okviru za banke („Sl. list CG“, broj 71/19). Ovim izmjenama se stvara osnov za primjenu principa priznavanja, mjerenja, prezentacije i objelodanjivanja zakupa za subjekte koji primenjuju Međunarodne računovodstvene standarde/Međunarodne standarde finansijskog izvještavanja.

Ključne promjene predviđene novim Zakonom o zaštiti depozita su: premija koju banke plaćaju za zaštitu depozita se obračunava prema metodologiji za obračun premije na bazi rizika pojedine kreditne institucije (obračun premije na bazi rizika primjenjivaće se od 1. I 2021); skraćen je rok za početak isplate na sedam radnih dana, koji je harmonizovan sa rokovima datim u Direktivi 2014/49; povećan je nivo garantovanog depozita na 100.000 eura, s tim da Fond obračunava i vrši isplatu garantovanog depozita do iznosa od 100.000 eura pristupanjem Crne Gore EU; proširen je obim garantovanog depozita, za depozite koji predstavljaju privremeni visoki saldo, u dodatnom iznosu do 30.000 eura, šest mjeseci nakon knjiženja ili od trenutka kada ti depoziti postanu pravno prenosivi; Fond za zaštitu depozita ima veću nezavisnost, samostalnost i odgovornost, kroz sledeće aktivnosti:

1. Fond vrši testiranja otpornosti sistema zaštite depozita na stres i sposobnosti kreditnih institucija da dostave podatke o deponentima, kod svake kreditne institucije najmanje jednom u tri godine;
2. sredstva Fonda se mogu koristiti i za finansiranje sanacije kreditnih institucija;
3. saradnja i razmjena podataka i informacija proširena sa imenovanim organom matične države članice i sa Evropskom agencijom za bankarstvo (EBA);
4. Fond se može zaduživati kod drugih sistema zaštite depozita država članica, i
5. povećanje broja članova Upravnog odbora koji ima pet članova.

Kad je u pitanju proces procjene kvaliteta aktive (AQR), CBCG je započela sa pripremanjima za njegovu implemenaciju. U tom pravcu, shodno Akcionom planu kojim je predviđeno

da je prvi korak sprovođenja procesa AQR-a sačinjavanje TOR-a za izbor provajdera i započinjanje postupka javne nabavke za izbor konsultanta CBCG koji će biti zadužen za implementaciju procesa AQR-a, CBCG je pokrenula postupak javne nabavke za izbor respektabilnog provajdera. Sa ciljem da se obezbijedi najviši nivo transparentnosti i kredibilitnosti procesa, definisani su strogi kriterijumi sa namjerom da se izabere i angažuje respektabilni međunarodni konsultant. Za ovu namjenu CBCG je obezbijedila sredstva u iznosu od 790.000 eura, što predstavlja cjelokupan iznos specijalnih rezervi CBCG, a što potvrđuje posvećenost institucije kredibilnoj i kvalitetnoj realizaciji ovog značajnog projekta. Nakon izbora provajdera, pristupiće se ostalim aktivnostima definisanim Akcionim planom: selekcija portfolija (preliminarna selekcija portfolija po bankama), odobrenje portfolija, javna nabavka AQR provajdera za banke, javna nabavka procjenitelja za nekretnine, kreiranje AQR timova, sprovođenje AQR-a po radnim blokovima, rezultati procjene AQR-a i izrada planova za eventualno prilagođavanje nivoa nedostajućeg kapitala po bankama.

Kada je riječ o nebankarskim finansijskim institucijama CBCG je izdala dvije dozvole za rad i to mikrokreditnoj finansijskoj instituciji MFI „Moj kredit“ kao i Društvu za otkup potraživanja „Foldana“ d.o.o, oba iz Podgorice. MFI „Moj kredit“ je osma mikrokreditna finansijska institucija, dok je „Foldana“ d.o.o. prvo društvo registrovano za poslove otkupa potraživanja u skladu sa Zakonom o finansijskom lizingu, faktoringu, otkupu potraživanja, mikrokreditiranju i kreditno-garantnim fondovima.

U izvještajnom periodu Komisija za tržište kapitala je nastavila aktivnosti na izradi nacrtu Zakona o investicionim fonovima (UCITS direktiva), Zakona o alternativnim investicionim fondovima (AIFMD direktiva), Zakona o penzionim fondovima (IORP direktiva) i Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o tržištu kapitala.

Vlada je 19. XII 2019. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju. Usvajanje zakona očekuje se u toku 2020. a stupanjem na snagu tog propisa mijenja se dosadašnji status Agencije za nadzor osiguranja, koja postaje dio državne uprave pod nadležnošću Vlade.

Vlada je 16. I 2020. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju. Ovim zakonom postiže se potpuna usklađenost sa direktivom 2009/103/EC. Usvajanje zakona očekuje se u toku 2020.

U pogledu stanja na tržištu osiguranja na dan 31. XII 2019. crnogorsko tržište osiguranja je bilježilo izuzetan rast, pa je, prema preliminarnim podacima, ukupna bruto fakturisana premija za period od 1. I do 31. XII 2019. iznosila 94,8 mil. eura, što predstavlja rast od 9,1% (za 7,9 mil. eura) u odnosu na 2018. Premija neživotnog osiguranja ostvarila je rast za 8,4% (rast od 6 mil. eura), dok je premija životnog osiguranja ostvarila rast za 12,5% (rast od 1,9 mil. eura) u odnosu na 2018. Najviši nominalni rast bruto fakturisane premije na godišnjem nivou ostvaren je u vrsti osiguranje života i to za 1,7 mil. eura (12,9%), zatim slijedi rast u vrsti osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila za 1,3

mil. eura (3,5%) i u vrsti ostala osiguranja imovine za 1,2 mil. eura (17,4%) više u odnosu na 2018.

3.9.2. Administrativni kapaciteti

U okviru projekta „Podrška regulaciji finansijskih usluga“, u dijelu koji se odnosi na jačanje regulatornih i kapaciteta supervizije, realizovana je studijska posjeta Hrvatskoj agenciji za nadzor finansijskih usluga (HANFA). Studijska posjeta je održana u periodu od 19. do 21. XI 2019. i u istoj je učestvovalo osam predstavnika Komisije za tržište kapitala.

3.10. POGLAVLJE 10: INFORMATIČKO DRUŠTVO I MEDIJI

3.10.1. Mreže i usluge elektronskih komunikacija

3.10.1.1. Normativni okvir

Vlada je 19. XII 2019. utvrdila Predlog zakona o korišćenju fizičke infrastrukture za postavljanje elektronskih komunikacionih mreža velikih brzina. Zakon je u skupštinskoj proceduri.

U periodu 1. XI 2019 – 29. I 2020, Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost (EKIP) je donijela planove raspodjele radio-frekvencija za fiksne veze iz opsega 57-64 GHz, 64-66 GHz i 71-76/81-86 GHz („Sl. list CG”, broj 65/19).

3.10.1.2. Ostvareni rezultati

Skupština je 27. XII 2019. donijela Odluku o usvajanju Finansijskog plana s Planom rada Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost za 2020. godinu („Sl. list CG”, broj 74/19).

Na osnovu Odluke o relevantnim tržištima usluga koja su predmet provjere ispunjenosti Testa tri kriterijuma („Sl. list CG”, broj 31/19), EKIP je 14. XI 2019. usvojio konačne tekstove testova tri kriterijuma na relevantnim tržištima, nakon čega je sproveden postupak analize:

- maloprodajnog tržišta pristupa javnoj telefonskoj mreži na fiksnoj lokaciji, za fizička i pravna lica,
- maloprodajnog tržišta javno dostupne usluge lokalnih i međumjesnih poziva za pravna i fizička lica, koja se pruža na fiksnoj lokaciji,
- maloprodajnog tržišta javno dostupne usluge međunarodnih poziva za pravna i fizička lica, koja se pruža na fiksnoj lokaciji,
- veleprodajnog tržišta poziva koji potiču (originiraju) iz javne fiksne telefonske mreže i
- veleprodajnog tržišta pristupa i započinjanja (originacije) poziva iz javnih mobilnih telefonskih mreža.

Javne konsultacije u vezi s navedenim analizama tržišta su trajale do 31. I 2020.

Uspostavljen je i 1. XII 2019. pušten u rad registar „Ne zovi me”⁵ u elektronskom obliku. Registar sadrži telefonske brojeve i e-mail adrese korisnika koji ne žele da primaju elektronske poruke odnosno telefonske pozive u svrhu direktnog marketinga. Upis ili brisanje podataka u Registar na osnovu zahtjeva korisnika obavlja, bez naknade, operator s kojim korisnik ima zaključen pretplatnički ugovor.

3.10.1.3. Statistički podaci

Ukupan broj priključaka fiksne telefonije na dan 30. XII 2019. je iznosio 188.175. Od ukupnog broja korisnika na fizička lica se odnosilo 163.091 aktivni priključak (86,67%), a na pravna lica 25.084 aktivna priključka (13,33%). Za period od početka 2019. do 31. XII 2019. zabilježeno je povećanje broja korisnika od 8,85%.

Na dan 30. XII 2019. broj korisnika mobilne telefonije u Crnoj Gori iznosio je 1.150.998 što odgovara penetraciji od 185,64%. Za period od početka 2019. do 31. XII 2019. zabilježeno je povećanje broja korisnika od 1,46%.

Ukupan broj priključaka fiksnog širokopojasnog pristupa internetu na dan 31. XII 2019. je iznosio 178.587. Od ukupnog broja korisnika na fizička lica se odnosilo 164.097 aktivnih priključaka (91,90%), a na pravna lica 14.454 aktivna priključka (8,10%). Procentualni iznos po tehnologijama je: xDSL=34,58%, FTTx=35,34%, KDS-HFC=26,89%, WiFi=1,75%, WiMAX=1,28% i ostale tehnologije=0,16%. Za period od početka 2019. do 31. XII 2019. ostvaren je porast broja korisnika od 13,19%.

Ukupan broj prepaid i postpaid korisnika mobilnih operatora koji su pristupili internetu (putem mobilnih telefona i modema) tokom decembra 2019. iznosio je 505.335, što predstavlja povećanje od 9,37% u odnosu na početak 2019. pri čemu je 437.412 koristilo 3G, a 308.121 4G tehnologiju pristupa.

Od početka pružanja usluge prenosivosti brojeva do 31. XII 2019. prenijeto je ukupno 54.257 brojeva, od toga 13.710 brojeva u fiksnoj i 40.547 brojeva u mobilnoj telefoniji. Za period od početka 2019. do 31. XII 2019. prenijeto je ukupno 8.268 brojeva, od toga 1.825 u fiksnoj i 6.443 broja u mobilnoj telefoniji.

U skladu s ciljevima definisanim Strategijom razvoja informacionog društva do 2020, u odnosu na širokopojasne priključke $\geq 2\text{Mb/s}$, u tabeli je dat pregled stanja postignutih ciljeva do 30. XII 2019, kao i ciljeva za 2020.

Indikator	Stanje iz Strategije 2017.	Plan 2018.	Stanje septembar 2019.	Stanje decembar 2019.	Plan 2020.
Dostupnost NGA širokopojasnog pristupa	26,5%	60%	76%	80,32%	100%
Procenat domaćinstava u području dostupnosti NGA (30 Mbit/s)					

⁵ Dostupan na adresi <http://nezovime.ekip.me>

Penetracija fiksnih širokopojasnih priključaka (domaćinstva) Udio domaćinstava koja koriste najmanje fiksni širokopojasni pristup (2 Mbit/s)	53,3%	80%	87,33%	91,68%	100%
Zastupljenost širokopojasnih priključaka velikih brzina Udio priključaka širokopojasnog pristupa internetu putem fiksne mreže velikih brzina (30 Mbit/s) u ukupnom broju fiksnih širokopojasnih priključaka	3,6%	30%	55,59%	56,19%	70%
Penetracija fiksnih ultrabrzih širokopojasnih priključaka (domaćinstva) Udio domaćinstava koja koriste ultrabrzi fiksni širokopojasni pristup (100 Mbit/s)	0%	20%	8,08%	15,51%	50%

3.10.1.4. Žalbe (operatora), rješavanje sporova, prigovori (pretplatnika)

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020, u oblasti zaštite korisnika javnih elektronskih komunikacionih usluga primljeno je ukupno 116 žalbi korisnika, od kojih su 32 žalbe usvojene u cjelosti, 21 žalba je odbijena, a u 37 slučajeva je donijeto rješenje o obustavljanju postupaka zbog odustajanja od žalbe ili zbog postignutog poravnanja korisnika i operatora. Na devet žalbi je korisnicima odgovoreno pisanim putem na koji način su korisnici dobili uputstvo o postupanju. Takođe, tri žalbe su prosljeđene drugom nadležnom organu na dalje postupanje. U izvještajnom periodu podnijete su četiri tužbe Upravnom sudu Crne Gore na odluke EKIP-a.

3.10.1.5. Međunarodna saradnja

Delegacija Crne Gore je učestvovala na Svjetskoj konferenciji o radikomunikacijama (WRC 19) koja je održana u periodu 22. X – 22. XI 2019. u Egiptu, prilikom koje je administracija Crne Gore potpisala privremeni Finalni akt WRC 19 kao i deklaraciju administracija CEPT-a, kojom države članice CEPT-a formalno izražavaju da zadržavaju deklaracije i rezervacije sačinjene od strane svojih država prilikom potpisivanja prethodnih akata konferencija Unije u potpunosti kao da su sačinjene na ovoj Konferenciji.

Na sastanku predstavnika nacionalnih regulatornih agencija za elektronske komunikacije Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Srbije i Sjeverne Makedonije, održanom u Sarajevu, zemlje su dogovorile implementaciju Sporazuma o snižavanju cijena rominga u državama Zapadnog Balkana, definisale predlog za smanjenje cijena usluge terminacije poziva između operatora u državama regiona i prepoznale mogućnosti zajedničkog korišćenja mjernih instrumenata i opreme od strane regulatornih tijela iz regiona.

3.10.2. Usluge informatičkog društva

3.10.2.1. Normativni okvir

Skupština je 17. XII 2019. donijela Zakon o elektronskoj upravi („Sl. list CG”, broj 72/19), čija primjena će početi šest mjeseci od dana stupanja na snagu. Zakonom o elektronskoj upravi se teži unapređenju ambijenta u kojem će javna uprava biti servis građana i privrede. Takođe, Zakonom je predviđeno formiranje Savjeta za elektronsku upravu, koji će unaprijediti koordinaciju primjene informaciono-komunikacionih tehnologija u javnoj upravi.

Skupština je 17. XII 2019. donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu („Sl. list CG”, broj 72/19).

3.10.2.3. Statistički podaci

Na Portalu e-uprave nalazi se 587 elektronskih usluga iz nadležnosti 51 institucije, od čega su 181 elektronske i 406 informativnih. Na Portalu je aktivno 205 usluga za fizička lica, 360 za pravna lica i 22 usluge za javnu upravu. Na posebnoj stranici *e-Participacija*, koja predstavlja sistem za javne rasprave koji omogućava komentarisanje i prilaganje dokumenata, od novembra 2019. je objavljeno 30 javnih poziva i obavještenja.

Na Portalu otvorenih podataka (www.data.gov.me) trenutno je objavljeno 107 skupova podataka od strane 18 institucija, kao i 15 tema.

Ministarstvo javne uprave je nastavilo s aktivnostima u okviru organizacije lokalnih CIRT timova u Crnoj Gori.

3.11. POGLAVLJE 11: POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ

3.11.1. Ostvareni rezultati

Realizacija aktivnosti propisanih Akcionim planom za usaglašavanje sa pravnom tekovinom EU, se nastavlja. U novembru 2019. započeta je implementacija Pilot programa – Voće, povrće, mlijeko i mliječni proizvodi za škole. Program će se tokom školske 2019/2020. sprovoditi u sedam škola na teritoriji četiri opštine. Ministarstvo je donijelo Odluku o sprovođenju Programa i raspisalo Javni poziv za dobavljače, kojim su propisani detaljni uslovi koje moraju ispuniti, uključujući i uslove koje moraju ispunjavati proizvodi koji su predmet Programa (standardi bezbjednosti hrane i tržišni standardi). Lista proizvoda usaglašena je sa Institutom za javno zdravlje. Sredstva koja su za ovu mjeru bila odvojena za 2019. iznosila su 80.000 eura. Agrobudžetom za 2020. uvećana su sredstva za realizaciju ovog programa i iznosiće 150.000 eura. Planirano je da se poveća broj opština u kojima će se Program sprovoditi tokom školske 2020-2021.

U skladu sa dinamikom predviđenom Akcionim planom, počelo se sa implementacijom „EU like“ trgovinskih mehanizama, u dijelu koji se tiče administriranja kvota. Naime, u cilju pripreme za realizaciju aktivnosti koje se odnose na uspostavljanje sistema za implementaciju trgovinskih mehanizama i izgradnju softvera koji će biti finansiran iz IPA 2018 fonda, krajem 2019. izvršena je raspodjela preferencijalnih kvota za 2020. po

sistemu reciprociteta, čime je dosadašnji model raspodjele („*first come-first serve*“), zamijenjen ovim. U cilju daljeg usaglašavanja sa EU propisima tokom 2020. biće realizovana TAIEX ekspertiska misija, u cilju dodatnog unapređenja postojećeg modela i dodatnog usklađenja sa EU sistemom.

Prva ekspertiska misija EK za sektor vina i politiku kvaliteta, realizovana je u periodu od 13. do 15. XI 2019. Konačna verzija Izvještaja putem zvaničnih kanala dostavljena je 30. I 2020. Komentari i preporuke dati u Izvještaju od strane eksperata EU, služiće Crnoj Gori kao smjernice za dalje usaglašavanje ove dvije važne politike.

U 2019. u Direktoratu za plaćanja zaposleno je ukupno 16 novih službenika. Deset službenika zasnovalo je radni odnos na neodređeno vrijeme, dok je 6 novih službenika zasnovalo radni odnos na određeno vrijeme do kraja marta 2020. i za njih se očekuje raspisivanje oglasa za popunu radnih mjesta do isteka perioda za koji su angažovani.

Revidirani Akcioni plan za usklađivanje sa pravnom tekovinom EU, nakon unošenja izmjena usaglašenih sa kolegama iz DG AGRI i DG NEAR, dostavljen je EK.

3.11.2 Implementacija IPARD Programa

Kad je u pitanju nastavak akreditacije mjera IPARD II programa, prije svega mjere 7 „Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja“, Crna Gora je, nakon usvajanja izmjena IPARD II programa u junu 2019, 20. IX 2019. zvanično dostavila zahtjev EK za dobijanje povjerenja zadatka izvršenja Budžeta za ovu mjeru, čija se implementacija nakon dobijanja potvrde očekuje od ove godine.

Nakon završetka II javnog poziva za Mjeru 3, Direktorat za plaćanja počeo je kontrolu pristiglih zahtjeva za dodjelu podrške. Broj pristiglih zahtjeva iznosi 52, uz vrijednost investicije dostavljenih zahtjeva u iznosu od 38,9 miliona eura (s PDV-om), odnosno 32,1 miliona eura (bez PDV-a), a potencijalni iznos podrške iznosi preko 16 miliona eura.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je 30. XII 2019. objavilo saopštenje za javnost kojim obavještava zainteresovane poljoprivredne proizvođače da je objavljivanje narednog, drugog po redu, javnog poziva za podršku primarnoj proizvodnji kroz IPARD program planirano za 18. II 2020. (Mjera 1).

Preduslovi za objavljivanje ovog javnog poziva su usvajanje izmjena u akreditacionom paketu od strane NAO-a, kao i izmjena Uredbe o realizaciji i postupku korišćenja sredstava iz Instrumenta pretpristupne pomoći EU.

Realizacija investicija kroz pomenute mjere 1 i 3 IPARD II programa je u toku.

Od 245 ugovorenih projekata kroz Mjeru 1, u periodu od 1. XI 2019. isplaćena su dva korisnika, ukupne vrijednosti investicije od 110,579.20 eura (s PDV-om), 91,387.77 eura (bez PDV-a), dok je isplaćena podrška u iznosu od 72,121.44 eura.

Ukupno je plaćeno šest korisnika, ukupne vrijednosti investicije od 0,66 miliona eura (s PDV-om), 0,57 miliona eura (bez PDV-a), dok je isplaćena podrška u iznosu od 0,41 miliona eura.

Od 18 validnih ugovora kroz Mjeru 3, tri korisnika su plaćena, ukupne vrijednosti investicije od 3,45 miliona eura (s PDV-om), 2,85 miliona eura (bez PDV-a), dok je isplaćena podrška u iznosu od 1,42 miliona eura.

Realizacija preostalih investicija i dostavljanje zahtjeva za isplatu je u toku.

Crna Gora je 6. XI 2019, preko NIPAK kancelarije, poslala zvanično pismo EK-u sa zahtjevom za produženje roka n+3 na n+5 IPARD 2016. s Akcionim planom za 2020, u kojem su predstavljene aktivnosti što brže implementacije javnih poziva i realizacije ugovorenih investicija. Aktivnosti se odnose na ulaganje napora svih administrativnih kapaciteta Direktorata za plaćanja da se dostavljeni zahtjevi za isplatu isplate i prije zakonskog roka od šest mjeseci, angažovanje novog kadra u pomenutom Direktoratu do sredine naredne godine, preusmjeravanje budžetskih sredstava za ostale mjere u mjere 1, 3 i 7, kao i rad na konstantnoj komunikaciji između relevantnih IPARD institucija da bi se obezbijedila brža realizacija investicija. Dodatno, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja radi na stvaranju povoljnoga finansijskog ambijenta za poljoprivredne proizvođače, kako kroz kredite koje Investiciono-razvojni fond pruža, tako i kroz otvaranje sličnih mogućnosti za finansiranje investicija preko kredita koje nude komercijalne banke.

13. XII 2019. EK je zvanično odobrila zahtjev Crne Gore za produženje roka za pravilo „n+3“ na način što će crnogorski poljoprivrednici imati na raspolaganju da do kraja 2020. (a ne kraja 2019.) i dalje koriste IPARD sredstva iz 2016. budžetske godine, uz zahtjev EK da se prate i poštuju aktivnosti iz Akcionog plana za 2020. kojim je odobreno navedeno produženje roka.

Peti sastanak IPARD II Odbora za nadgledanje održan je 22. XI 2019. u Podgorici. Na sastanku, kome su prisustvovali i predstavnici DG AGRI, prezentovane su aktivnosti u sprovođenju javnih poziva kroz program IPARD, usvojena je Godišnja lista aktivnosti za 2020. prezentovan Godišnji izvještaj o implementaciji za 2018. i prezentovan dio članova IPARD II Odbora za nagledanje.

3.12. POGLAVLJE 12: BEZBJEDNOST HRANE, VETERINARSTVO I FITOSANITARNA POLITIKA

3.12.1. Implementacija Strategije i Akcionog plana – ažuriranje statusa

Kontinuirano se sprovodi Strategija sa akcionim planovima, usvojena 10. IX 2015.

U novembru 2019. je urađen Predlog inovirane Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine Evropske unije za Poglavlje 12 – Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika sa sveobuhvatnim Akcionim planom i Posebnim Akcionim planom za suzbijanje i iskorijenjivanje klasične kuge svinja koji je poslat na mišljenje EK. Inovirana strategija je usvojena na sjednici Vlade 26. XII 2019.

3.12.2. Prenošnje pravne tekovine EU

3.12.2.1. Usvajanje okvirnog zakonodavstva

Sprovedene su aktivnosti u dijelu donošenja planova za usvajanje ili izmjene i dopune zakona zbog promjene pravne tekovine EU, naročito u dijelu novih propisa koji se odnose na: veterinarstvo, zdravstvenu zaštitu bilja i službene kontrole koji su dati kroz predlog Inovirane Strategije Crne Gore za transpoziciju i implementaciju propisa Poglavlja 12 – Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarna politika sa sveobuhvatnim Akcionim planom i Specifičnim akcionim planom za klasičnu kugu svinja.

Vlada je 26. XII 2019. utvrdila Opšti krizni plan za upravljanje kriznim situacijama u slučaju kada hrana predstavlja rizik za zdravlje ljudi.

3.12.2.2. Usvajanje sekundarnog zakonodavstva

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. usvojeno je sljedeće sekundarno zakonodavstvo:

Bezbjednost hrane:

- Uredba o izmjeni Uredbe o novoj hrani koja se može koristiti i stavljati na tržište („Sl. list CG“, broj 62/19);
- Uredba o izmjeni i dopuni Uredbe o aditivima koji se mogu koristiti u hrani („Sl. list CG“, broj 62/19);
- Pravilnik o posebnim uslovima za plastične materijale i predmete koji dolaze u kontakt sa hranom („Sl. list CG“, broj 63/19);
- Uredba o izmjeni Uredbe o maksimalno dozvoljenim količinama kontaminenata u hrani („Sl. list CG“, broj 66/19);
- Pravilnik o klasifikaciji i postupanju sa nus proizvodima životinjskog porijekla, higijensko i veterinarsko-zdravstvenim uslovima za nus proizvode („Sl. list CG“, broj 6/20).

Implemeniran je Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2019. zaključno sa 31. XII 2019. Pripremljen je predlog Program mjera bezbjednosti hrane i hrane za životinje za 2020. koji sadrži 17 podprograma monitoringa, za čije su sprovođenje obezbijeđena sredstva Budžetom za 2020. u iznosu od 349.000,00 eura.

Veterina, zootehnika i dobrobit životinja:

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. usvojeno je sljedeće sekundarno zakonodavstvo:

- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju objekti i oprema za držanje i uzgoj koka nosilja (“Sl.list CG”, broj 75/19);
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o uslovima za uvoz i tranzit kopitara (“Sl.list CG”, broj 76/19);
- Pravilnik o mjerama za sprečavanje pojave Echinococcus multilocularis kod pasa (“Sl.list CG”, broj 76/19);
- Uputstvo za smanjenje rizika od prenosa visokopatogene avijane influenza sa divljih ptica na živinu (broj 323/19-0301-6606);

- Naredba o preduzimanju mjera za sprječavanje unošenja zarazne bolesti životinja transmisivnih spongioformnih encefalopatija i drugih bolesti životinja koje se mogu prenijeti nus proizvodima životinjskog porijekla u Crnu Goru ("Sl.list CG", broj 4/20).

Realizovan je Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja za 2019. zaključno sa 31. XII 2019. Pripremljen je predlog Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja za 2020. koji sadrži 23 potprograma monitoringa i nadzora bolesti životinja i zoonoza, za čije su sprovođenje obezbjeđena sredstva Budžetom za 2020. u iznosu od 2.341.000,00 eura.

Završena javna rasprava o Strategiji za kontrolu populacije pasa koji će do kraja I kvartala biti dostavljena Vladi na usvajanje.

Fitosanitarna politika:

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. usvojeno je sljedeće sekundarno zakonodavstvo:

Zdravlje bilja

- Naredba o zabrani unošenja bilja radi sprečavanja unošenja i širenja štetnog organizma *Xylella Fastidiosa* (Wells et al.) („Sl. list CG“, broj 60/19);
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu vođenja evidencije o proizvodnji, preradi i prometu bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom („Sl. list CG“, broj 60/19);
- Lista graničnih prelaza na kojima je uspostavljen fitosanitarni inspekcijski nadzor („Sl. list CG“, broj 63/19);
- Naredba o izmjenama Naredbe o zabrani unošenja bilja radi sprečavanja unošenja i širenja štetnog organizma *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) ("Sl.list CG", broj 66/19);
- Pravilnik o izmjenama pravilnika o uslovima za premještanje pošiljke bilja preko zaštićenog područja ("Sl. list CG" broj 68/19).

Implemeniran je Program fitosanitarnih mjera za 2019. sa Programom zdravstvene zaštite bilja, zaključno sa 31. XII 2019. Pripremljen predlog Programa fitosanitarnih mjera za 2020. sa Programom zdravstvene zaštite bilja i Posebni nadzori nad štetnim organizmima koji sadrži 27 potprograma, za čije su sprovođenje obezbjeđena sredstva Budžetom za 2020. u iznosu od 136.300,00 eura.

Sjeme i sadni materijal

- Pravilnik o uslovima za prodajne objekte i skladišta sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja ("Sl.list CG", broj 76/19);
- Pravilnik o načinu uništavanja otpada sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja ("Sl.list CG", broj 76/19).

Implemeniran je Program fitosanitarnih mjera za 2019. sa Programom kontrolnih ispitivanja proizvodnje sjemenskog i sadnog materijala, zaključno sa 31. XII 2019. Pripremljen je predlog Programa fitosanitarnih mjera za 2020. sa Programom kontrolnih

ispitivanja proizvodnje sjemenskog i sadnog materijala koji sadrži sedam potprograma, za čije su sprovođenje obezbjeđena sredstva Budžetom za 2020. u iznosu od 34.000,00 eura .

Sredstva za zaštitu bilja:

- Pravilnik o bližim uslovima postupanja sa zalihama sredstava za zaštitu bilja u slučaju ukidanja rješenja o registraciji sredstava za zaštitu bilja ("Sl.list CG" broj 68/19);

Implemeniran je Program fitosanitarnih mjera za 2019. sa Programom praćenja sredstava za zaštitu bilja, zaključno sa 31. XII 2019. Pripremljen je predlog Programa fitosanitarnih mjera za 2020. sa Programom praćenja sredstava za zaštitu bilja koji sadrži 13 potprograma, za čije su sprovođenje obezbjeđena sredstva Budžetom za 2020. u iznosu od 40.700,00 eura.

Nastavljena je realizacija Nacionalnog plana za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja u skladu s Akcionim planom za period od 2016. do 2021. Nastavljene su medijske kampanje s ciljem podizanja svijesti o održivoj upotrebi sredstava za zaštitu bilja i obukom korisnika sredstava za zaštitu bilja za profesionalnu upotrebu koja se odvija u kontinuitetu kao jedna od predviđenih aktivnosti po Nacionalnom planu za održivu upotrebu sredstava za zaštitu bilja.

Rezidue pesticida

Ralizovan je Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2019. („Sl. list CG”, broj 10/19) čiji rezultati se izvještavaju EFSL. Pripremljen Program monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2020.

3.12.3. Identifikacija i registracija životinja

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je, u prethodnom periodu (I-IX 2019), uz podršku MIDAS-a, uspostavila sistem za identifikaciju i registraciju pasa. U kontinuitetu se sprovode aktivnosti na jačanju svijesti vezano za aktivnosti na identifikaciji i registraciji pasa i odgovornog vlasništva, čipovanje pasa i izdavanje pasova i upis u Registar kućnih ljubimaca. Podrška data kroz IPA 2014 „Jačanje veterinarske službe CG”.

3.12.4. Strukturni zahtjevi za objekte za proizvodnju hrane i kvalitet sirovog mlijeka

Vlada je 12. VII 2017. donijela Nacionalni program za unaprijeđenje objekata za proizvode životinjskog porijekla i objekata za nusproizvode životinjskog porijekla (NPUO), koji obuhvata planove unapređenja objekata kategorije III s vremenskim rokovima za otklanjanje neusaglašenosti, što je i sastavni dio završnog mjerila 1. I u toku 2019. evidentno je unaprijeđenje objekata u odnosu na presjek stanja krajem 2014. kada su samo tri objekta bila u potpunosti usaglašena sa zahtjevima EU, za razliku od trenutnog stanja kada su 63 objekta usaglašena sa zahtjevima EU.

3.12.5. Kvalitet sirovog mlijeka

Vlada je 21. VI 2018. usvojila Nacionalni program za unaprijeđenje kvaliteta sirovog mlijeka sa planom za postupanje sa neusaglašenim sirovim mlijekom, dokument koji predstavlja drugi dio prvog završnog mjerila. U skladu sa Nacionalnim programom, aktivnosti se sprovode kontinuirano.

3.12.6. Sakupljanje i tretman leševa životinja i nus proizvoda životinjskog porijekla

Vlada je 21. VI 2018. donijela Plan upravljanja nusproizvodima životinjskog porijekla koji nijesu namijenjeni ishrani ljudi sa Akcionim planom. U skladu sa Planom, aktivnosti se sprovode kontinuirano.

3.12.7. EU akreditacija poljoprivrednih proizvoda za izvoz

Crna Gora sprovodi potrebne aktivnosti na postupcima za akreditaciju poljoprivrednih proizvoda za izvoz u EU u skladu sa zahtjevima subjekata u poslovanju hranom koji su zainteresovani za izvoz na tržište EU.

Na osnovu podnetog zahtjeva Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je sprovela postupak provjere ispunjenosti propisanih zahtjeva i davanje predloga za uključivanje objekata na listu za izvoz u EU u skladu sa procedurom za pregled i odobravanje objekata u poslovanju hranom životinjskog porijekla za stavljanje na listu za izvoz u EU.

Na listu EU objekata je u izvještajnom periodu stavljeno tri objekta:

1. Darma d.o.o., Podgorica, odobreni broj 23 u kojem se obavlja djelatnost prerada crijeva;
2. Mesopromet d.o.o., Bijelo Polje, odobreni broj 226 u kojem se obavlja djelatnost prerada mesa i rasijecanje mesa;
3. Mesopromet d.o.o., Bijelo Polje, odobreni broj 240u kojem se obavlja djelatnost klanja i rasijecanje mesa i prerada mesa.

Na zahtjev Crne Gore u cilju priznavanja Crne Gore kao zemlje slobodne od fitopatogene bakterije *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*, što je i uslov za izvoz merkantilnog krompira na teritoriju EU, 1. XII 2017. započeta je procedura koja je rezultirala Monitoring misijom EK u cilju monitoringa koja je održana od 5. do 14. XI 2019. Procedura je u toku i nastaviće se u skladu s daljim instrukcijama EK. Dobijen je izvještaj EK o sprovedenoj misiji, sa preporukama. Sprovode se aktivnosti na definisanju akcija, po datim preporukama.

3.12.8. Ažuriranje informacija o kontroli bolesti

3.12.8.1. Bolest kvrgave kože

U Crnoj Gori je trenutna epizootiološka situacija stabilna. Od septembra 2016. nije zabilježen ni jedan slučaj bolesti kvrgave kože goveda, a od maja 2017. ni jedan slučaj

bolesti plavog jezika. Od avgusta 2016. sprovodi se vakcinacija goveda protiv bolesti kvrgave kože goveda, uz podršku EK.

Vakcinacija u 2019. je izvršena u skladu s Programom vakcinacije goveda protiv bolesti kvrgave kože goveda, koji je donijelo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i koji je dostavljen EK, kao i Izvještaj o sprovedenoj vakcinaciji.

U skladu sa preporukama i zaključcima GF-TADs za bolest kvrgave kože goveda, u Crnoj Gori se neće sprovoditi vakcinacija u 2020. Sačinjen je Plan nadzora bolesti kvrgave kože goveda koji se dostavlja i EK. Kroz Plan preventivnih mjera za nadzor i kontrolu bolesti kvrgave kože goveda, afričke kuge svinja, bolesti plavog jezika i drugih potencijalno opasnih zaraznih bolesti u 2020. obezbijedena su sredstva za sprovođenje, uz očekivano kofinansiranje od strane EK, nakon sprovedenog nadzora.

3.12.8.2. Bolest plavog jezika

Od aprila 2017. sprovedena je vakcinacija goveda protiv bolesti plavog jezika.

Vakcinacija u 2019. je izvršena u skladu s Programom vakcinacije goveda i ovaca protiv plavog jezika. U Crnoj Gori se neće sprovoditi vakcinacija u 2020. Sačinjen je Plan nadzora bolesti plavog jezika. Kroz Plan preventivnih mjera za nadzor i kontrolu bolesti kvrgave kože goveda, afričke kuge svinja, bolesti plavog jezika i drugih potencijalno opasnih zaraznih bolesti u 2020. obezbijedena su sredstva za sprovođenje plana.

3.12.8.3. Afrička kuga svinja

Afrička kuga svinja nikada nije potvrđena na teritoriji Crne Gore.

Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je pripremila i dostavila EK Predlog programa nadzora afričke kuge svinja u 2020. zajedno sa dostavljenim obrascima sa definisanim mjerama za najavljenju podršku.

Ciljevi Programa su:

- rano otkrivanje pojave virusa AKS u svrhu pravovremenog sprovođenja mjera radi sprječavanja daljeg širenja,
- održavanje statusa zemlje slobodne od AKS.

Program obuhvata aktivni i pasivni nadzor divljih svinja i pasivni nadzor domaćih svinja i kampanju podizanja svijesti.

Sredstva za sprovođenje programa su obezbijedena u Budžetu, uz kofinansiranje od strane EK, nakon sprovedenih mjera.

3.12.8.4. Klasična kuga svinja

Strategijom Crne Gore za transpoziciju i implementaciju pravne tekovine Evropske unije za poglavlje 12 - bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika uključen je prestanak vakcinacije protiv ove bolesti. Kao dio Strategije, sačinjen je i od strane EK odobren i Posebni akcioni plan za kontrolu i iskorjenjivanje klasične kuge svinja kod domaćih i divljih svinja u Crnoj Gori, nakon prestanka vakcinacije.

Od 31. XII 2019. ne sprovodi se vakcinacija svinja protiv klasične kuge svinje u Crnoj Gori. Sačinjen je Program nadzora klasične kuge svinja, kao dio Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja koji obuhvata aktivni i pasivni nadzor divljih svinja i pasivni nadzor domaćih svinja u cilju ranog otkrivanja moguće cirkulacije virusa klasične kuge svinja.

3. 12.9 Administrativni/institucionalni kapaciteti

Nadležni organi

Nakon sprovedenih institucionalnih promjena u 2016. (osnivanje Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove) i 2017. (veterinarski, fitosanitarni i inspektori za hranu u sastavu Uprave), nastavilo se s daljim jačanjem institucionalnih i administrativnih kapaciteta u cilju ispunjavanja završnih mjerila 2 i 3.

Bezbjednost hrane

U izvještajnom periodu, odnosno u januaru 2020. zaposlen je jedan službenik.

Veterinarska politika

U izvještajnom periodu je završen konkurs za prijem dva pripravnika – doktora veterinarske medicine, koji će početi sa radom u februaru 2020.

Fitosanitarna politika

U izvještajnom periodu nije bilo zaposlenja.

3.13. POGLAVLJE 13: RIBARSTVO

3.13.1. Normativni okvir

Vlada je 12. XII 2019, nakon usaglašavanja sa domaćim zakonodavstvom i EK, utvrdila Predlog zakona o strukturnim mjerama i državnoj pomoći u ribarstvu i akvakulturi i Predlog zakona o uređenju tržišta u ribarstvu i akvakulturi.

Pripremljen je Nacrt zakona o morskome ribarstvu i marikulturi, uz pomoć eksperata iz Hrvatske i uz podršku FAO *AdriaMed* projekta i trenutno je u fazi usaglašavanja sa važećom pravnom praksom Crne Gore, nakon čega će biti prosljeđen EK na mišljenje.

Obuke

Unapređivanje kapaciteta administracije, inspekcije i naučnika iz Instituta za biologiju mora je nastavljeno kroz različite vidove TAIEX podrške:

- u periodu od 11. do 13. XI 2019. je održana ekspertska misija na temu operativnih procedura za uspostavljanje funkcionalnog sistema implementacije strukturnih mjera. Misija je organizovana u cilju adekvatne pripreme administrativnog kadra u sektoru ribarstva i razmjene veoma vrijednih iskustava sa ekspertima iz zemalja Evropske unije. Prezentacijama je prisustvovalo ukupno 15 učesnika iz oblasti administracije, inspekcije i Direktorata za plaćanje.

- u periodu od 20. do 24. I 2020. u Atini, Grčkoj, organizovana je studijska posjeta za zaposlene u Direktoratu za ribarstvo na temu upoznavanja sa postojećim organizacijama proizvođača, edukacije i razmjene iskustava. Kao doprinos ispunjavanju mjerila za zatvaranje pregovaračkog poglavlja 13, koje se odnosi na jačanje administrativnih kapaciteta, kao i kapaciteta inspekcije i kontrole. Akcenat je stavljen na uspostavljanje i način funkcionisanja organizacija proizvođača u skladu sa zajedničkim uređenjem tržišta EU. Sastanci sa upravnim tijelom najznačajnije organizacije proizvođača u akvakulturi u Grčkoj - Hellenic Aquaculture Producers Organization (HAPO), čiji je brend "Fish from Greece" poznat na globalnom nivou, bili su od izuzetnog značaja za crnogorsku administraciju u ribarstvu, kao i prisustvo aukcijskoj prodaji ribe u luci Pirej i upoznavanje sa inicijativama koje su pokrenuli grčki ribari. Predstavnici Direktorata za politiku ribarstva i razvoj ribljih proizvoda Grčke nesebično su podijelili svoja znanja i predstavili izazove i iskustva prikupljena u procesu uspostavljanja organizacije proizvođača.

3.14. POGLAVLJE 14: SAOBRAĆAJNA POLITIKA

3.14.1. Drumski saobraćaj

3.14.1.1. Normativni okvir

Iz oblasti drumskog saobraćaja doneseni su sledeći podzakonski akti:

1. Pravilnik o obrascu dozvole za međunarodni linijski prevoz putnika ("Sl. list CG", br. 2/18 i 60/19);
2. Pravilnik o obrascu dozvole za vanlinijski prevoz putnika u drumskom saobraćaju ("Sl. list CG", br. 2/18 i 63/19);
3. Pravilnik o obrascu dozvole za tranzitni linijski prevoz putnika ("Sl. list CG", br. 2/18 i 60/19);
4. Pravilnik o izmjeni pravilnika o programima obuke i načinu polaganja ispita za sticanje licence profesionalnog vozača i sertifikata o stručnoj osposobljenosti, je poslat Službenom listu, njegova objava se očekuje do kraja mjeseca.

Skupština je 22. XI 2019, donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima. („Sl. list CG”, broj 66/19)

Državni putevi

Vlada Crne Gore je 16. I 2020, utvrdila Predlog zakona o putevima.

3.14.2. Željeznički saobraćaj

3.14.2.1. Normativni okvir

Iz oblasti bezbjednosti na željeznici, a na osnovu Zakona o bezbjednosti, organizaciji i efikasnosti željezničkog prevoza („Sl. list CG”, broj 1/14), Crna Gora je donijela:

- Pravilnik o tehničkim specifikacijama interoperabilnosti željezničkog sistema u odnosu na bezbjednost u željezničkim tunelima ("Sl. list CG", broj 66/19).

3.14.2.2. Ostvareni rezultati

Ministarstvo saobraćaja i pomorstva je u toku 2019. kroz konsultantske usluge, obezbijedilo:

- izradu analize Ugovora o obavezi javnog prevoza sa predlogom mjera poboljšanja kroz uvođenje novih indikatora, i
- izradu Metodologije za proračun nadoknade za obavezu pružanja usluga prevoza od javnog interesa u željezničkom saobraćaju.

Na ovaj način, odnos željezničkog prevoznika i Države u dijelu pružanja usluga prevoza putnika od javnog interesa je dodatno uređen u skladu sa zahtjevima propisa EU koji se odnose na ovu oblast.

Novi Zakon o bezbjednosti i interoperabilnosti je u završnoj fazi usaglašavanja sa Sekretarijatom za zakonodavstvo, nakon čega će biti preveden i poslat EK na mišljenje. Takođe, nacrt novog Zakona o željeznici je završen i predstoji usaglašavanje teksta sa Sekretarijatom za zakonodavstvo.

3.14.3. Vazdušni saobraćaj

3.14.3.1. Normativni okvir

Na osnovu postojećeg Zakona o vazdušnom saobraćaju („Sl. list CG”, br. 30/12 i 30/17), donijeti su sljedeći podzakonski akti:

1. Predlog Pravilnika o standardima i kriterijumima za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i oprema letilišta na vodi („Sl. list CG”, br. 64/19);
2. Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o dodatnim specifikacijama plovidbenosti za određenu vrstu operacija („Sl. list CG”, br. 68/19);
3. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima i načinu upotrebe padobrana („Sl. list CG”, br. 73/19);
4. Pravilnik o visini naknada za izdavanje operativne licence, sertifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju („Sl. list CG”, br. 1/20);
5. Pravilnik o korišćenju vazdušnog prostora i operativnih procedura u vezi sa navigacijom zasnovanoj na navigacionim performansama („Sl. list CG”, br. 1/20);
6. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o standardima i kriterijumima za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i oprema na aerodromu („Sl. list CG”, br. 1/20);
7. Pravilnik o standardima i kriterijumima za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i opreme letilišta na vodi („Sl. list CG”, br. 64/19);

8. Naredba o izmjeni Naredbe o vremenu u kojem aerodromi moraju biti otvoreni za vazdušni saobraćaj („Sl. list CG“, br. 66/19);
9. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o dodatnim specifikacijama plovidbenosti za određenu vrstu operacija („Sl. list CG“, br. 68/19);

* Ovim pravilnikom se, uz prilagođavanje pravu Crne Gore, preuzima: **Implementaciona Uredba komisije (EU) 2019/133** od 28. I 2019. kojom se mijenja i dopunjava Uredba (EU) 2015/640 u vezi sa uvođenjem novih dodatnih specifikacija plovidbenosti;

10. Odluka o davanju saglasnosti na Odluku o ukidanju područne organizacione jedinice Terminalne kontrole letenja „Beograd“ – Aerodromska kontrola letenja Vršac („Sl. list CG“, br. 70/19);
11. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o uslovima i načinu upotrebe padobrana („Sl. list CG“, br. 73/19);
12. Pravilnik o visini naknada za izdavanje operativne licence, sertifikata, odobrenja i dozvola u vazdušnom saobraćaju („Sl. list CG“, br. 1/20);
13. Pravilnik o korišćenju vazdušnog prostora i operativnih procedura u vezi sa navigacijom zasnovanoj na navigacionim performansama (PBN) („Sl. list CG“, br. 1/20);

* Ovim pravilnikom se, uz prilagođavanje pravu Crne Gore, preuzima: Uredba Evropske komisije (EU) br. 2018/1048 od 18. VII 2018. o utvrđivanju zahtjeva za korišćenje vazdušnog prostora i operativne procedure u vezi sa navigacijom zasnovanoj na navigacionim performansama;

14. Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o standardima i kriterijumima za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i opreme na aerodromu („Sl. list CG“, broj 1/20).

3.15. POGLAVLJE 15: ENERGETIKA

3.15.1. Sigurnost snabdijevanja

3.15.1.1. Ostvareni rezultati

Vlada je 12. XII 2019. donijela Odluku o Energetskom bilansu Crne Gore za 2020. („Sl. list CG“, broj 76/19).

U cilju realizacije Projekta ekološke rekonstrukcije termoelektrane Pljevlja – Blok I, pripremljen je Elaborat o procjeni uticaja na životnu sredinu Projekta. Saglasnost na navedeni Elaborat dobijena je od strane Agencije za zaštitu prirode i životne sredine 26. XII 2019. Ovaj projekat, pored ostalog, obuhvata sljedeće aktivnosti: izgradnju sistema za odsumporavanje i denitrifikaciju, unapređenje rada elektrofilterskog postrojenja, izgradnju sistema za tretman otpadnih voda i rekonstrukciju unutrašnjeg sistema transporta pepela i šljake.

U okviru Projekta izgradnje elektroenergetske interkonekcije Italija - Crna Gora – Srbija - Bosna i Hercegovina (crnogorski dio Transbalkanskog koridora) realizovane su sljedeće aktivnosti:

- na osnovu Rješenja glavnog energetskeg inspektora, 3. XII 2019. izvršen je naponski test dalekovoda 1x400 kV Lastva – Čevo u dužini od 32 km, odnosno do lokacije gdje se čeka rješavanje imovinsko – pravnih problema;
- komercijalna upotreba podmorskog interkonektivnog kabla između Crne Gore i Italije počela je 28. XII 2019.
- U cilju povećanja sigurnosti snabdijevanja električnom energijom, u januaru 2020. potpisan je Ugovor o međusobnoj pomoći u slučaju poremećaja u elektroenergetskim sistemima Crne Gore ili Italije (Mutual Emergency Assistance Service) između Crnogorskog elektroprenosnog sistema AD (CGES) i italijanske kompanije Terna.
- U cilju realizacije Projekta izgradnje Jonsko-jadranskog gasovoda (IAP), u periodu 1. XI 2019. – 29. I 2020. realizovana je sljedeća aktivnost:
- Agencija za zaštitu životne sredine je 4. XII 2019. objavila obavještenje da je imenovana komisija izradila Predlog obima i sadržaja Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu za IAP projekat – dionica za Crnu Goru i pozvala zainteresovanu javnost da izvrši uvid u taj Predlog, s rokom za dostavljanje mišljenja do 27. XII 2019.

3.15.2. Unutrašnje energetske tržište

3.15.2.2. Ostvareni rezultati

Ugovor o povjeravanju poslova snabdijevanja posljednjeg izbora i ranjivih kupaca električnom energijom zaključen je 20. XI 2019. između Vlade i Elektroprivrede Crne Gore AD Nikšić (EPCG).

3.15.2.3. Statistički podaci

Regulatornoj agenciji za energetiku su u izvještajnom periodu podnijete dvije žalbe i obje su riješene. Žalbe su podnosene na: rješenje o izdavanju saglasnosti za priključenje i neispunjavanje minimalnih standarda kvaliteta.

3.15.3. Ugljovodonici

3.15.3.1. Ostvareni rezultati

Crna Gora je do sada zaključila dva ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika u podmorju Crne Gore, na osnovu Zakona o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika, i to:

1. Ugovor o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika za blokove 4118-4; 4118-5; 4118-9; 4118-10, ukupne površine 1.228 km², koji je 14. IX 2016. zaključen s kompanijama Eni Montenegro BV, Holandija i Novatek Montenegro, BV Holandija. U izvještajnom periodu koncesionari su izvršili geotehnička istraživanja lokacija

predviđenih za bušenje bušotina, u cilju ispitivanja karakteristika tla za potrebe određivanja dubine penetracije “nogu“ (stubova) bušaće platforme.

2. Ugovor o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika u podmorju Crne Gore za blokove 4219-26 i 4218-30, ukupne površine 338 km², koji je 15. III 2017. zaključen s kompanijom Energean Montenegro Limited, Kipar. Vlada je 19. XII 2019, u skladu sa Zakonom o istraživanju i proizvodnji ugljovodonika i ugovorom o koncesiji, odobrila zahtjev koncesionara za produženje prvog perioda istraživanja, odnosno faze istraživanja, za godinu dana.

3.15.4. Obnovljivi izvori energije

3.15.4.1. Normativni okvir

Vlada je 26. XII 2019. usvojila Izvještaj o realizaciji Nacionalnog akcionog plana korišćenja energije iz obnovljivih izvora do 2020, za period 2016-2017.

3.15.4.2. Ostvareni rezultati

HE Komarnica

U okviru pripreme Detaljnog prostornog plana za prostor višenamjenske akumulacije na rijeci Komarnici sa Strateškom procjenom uticaja na životnu sredinu, održane su javne rasprave o nacrtu ovog dokumenta 28. XI 2019. i 2. XII 2019. u opštinama Plužine i Šavnik.

Male hidroelektrane (mHE)

Zaključen je Ugovor o koncesiji na osnovu energetske dozvole za izgradnju male hidroelektrane „Bare Kraljske“ na dijelu vodotoka Vranještica, s privrednim društvom „PM Hydro“ d.o.o, Podgorica, 25. XI 2019.

Zaključen je Ugovor o koncesiji na osnovu energetske dozvole za izgradnju male hidroelektrane „Skrbuša“ na dijelu vodotoka Skrbuša, s privrednim društvom „Hydro Logistics“ d.o.o, Podgorica, 25. XI 2019.

Zaključen je Ugovor o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na vodotoku Mojanska rijeka, s konzorcijumom „Kutska i Mojanska“, koga čine „Green Solutions“ d.o.o Podgorica, „Popović Elektro Sistem“ d.o.o Podgorica i „Igma Energy“ d.o.o, Andrijevića i koncesionim društvom „Small Hydro Power Plant Mojanska“ d.o.o, Andrijevića, 11. XI 2019.

Zaključen je Ugovor o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na vodotoku Kutska rijeka, sa konzorcijumom „Kutska i Mojanska“, koga čine „Green Solutions“ d.o.o Podgorica, „Popović Elektro Sistem“ d.o.o Podgorica i „Igma Energy“ d.o.o, Andrijevića, i koncesionim društvom „Small Hydro Power Plant Kutska“ d.o.o, Andrijevića, 11. XI 2019.

Zaključen je Ugovor o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana mHE „Crnja“, mHE „Ljubaštica“ i mHE „Crni potok“ na vodotoku Crnja, s privrednim društvom „Dekar“ d.o.o, Podgorica, 27. XII 2019.

Zaključen je Sporazum o raskidu Ugovora o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na vodotoku Trepačka rijeka, s konzorcijumom „Dekar-Hidro”, čiji su članovi „Dekar” d.o.o, Podgorica i „Hydro Energy” d.o.o, Podgorica i koncesionim preduzećem „Dekar-Hidro” d.o.o, Podgorica, 30. XII 2019.

Zaključen je Ugovor o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana mHE „Jezerštica”, mHE „Bistrica”, mHE „Jelovica 2” i mHE „Jelovica 1” na vodotoku Bistrica, s privrednim društvom „Hydroenergija Montenegro” d.o.o, Berane, 30. XII 2019.

Zaključen je Aneks br. 3 Ugovora o koncesiji na osnovu energetske dozvole za izgradnju male hidroelektrane „Piševska rijeka” na vodotoku Piševska Rijeka, s privrednim društvom „Igma Grand” d.o.o, Andrijevića i koncesionim društvom „Igma Energy” d.o.o, Andrijevića, 26. XII 2019.

Zaključen je Aneks br. 2 Ugovora o koncesiji na osnovu energetske dozvole za izgradnju male hidroelektrane „Šeremet potok” na dijelu vodotoka Šeremetski potok, s privrednim društvom „Nord Energy” d.o.o, Andrijevića, 26. XII 2019.

Zaključen je Aneks br. 1 Ugovora o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na vodotoku Mojanska rijeka, s konzorcijumom „Kutska i Mojanska”, koga čine „Green Solutions” d.o.o Podgorica, „Popović Elektro Sistem” d.o.o Podgorica i „Igma Energy” d.o.o, Andrijevića i koncesionim društvom „Small Hydro Power Plant Mojanska” d.o.o, Andrijevića, 26. XII 2019.

Zaključen je Aneks br. 3 Ugovora o koncesiji na osnovu energetske dozvole za izgradnju male hidroelektrane „Rijeka Bradavec” na vodotoku Bradavec, s privrednim društvom „Igma Grand” d.o.o, Andrijevića i koncesionim društvom „Igma Energy” d.o.o, Andrijevića, 26. XII 2019.

Zaključen je Aneks br. 1 Ugovora o koncesiji za izgradnju malih hidroelektrana na vodotoku Kutska Rijeka s konzorcijumom „Kutska i Mojanska”, koga čine „Green Solutions” d.o.o Podgorica, „Popović Elektro Sistem” d.o.o Podgorica i „Igma Energy” d.o.o, Andrijevića, i koncesionim društvom „Small Hydro Power Plant Kutska” d.o.o, Andrijevića, 26. XII 2019.

Privredno društvo „Hydro Logistics” d.o.o, podnijelo je nadležnom organu prijavu građenja objekta male hidroelektrane „Skrbuša” na dijelu vodotoka Skrbuša u Opštini Kolašin, 20. XII 2019.

Privredno društvo „Simes inženjering” d.o.o, Podgorica dobilo je upotrebnu dozvolu za izgrađenu malu hidroelektranu „Ljevak” na dijelu vodotoka Ljevak u Opštini Mojkovac, 21. I 2020.

Solarne elektrane

Privrednom društvu „BARSOLAR” d.o.o Bar, utvrđen je privremeni status povlašćenog proizvođača za solarnu elektranu na krovnoj konstrukciji Skladište 14, kat. parcela 6485, KO Novi Bar, 26. XII 2019.

Privrednom društvu „BARSOLAR” d.o.o Bar, utvrđen je privremeni status povlašćenog proizvođača za solarnu elektranu na krovnoj konstrukciji Skladište 17, kat. parcela 6499/1, KO Novi Bar, 26. XII 2019.

Privrednom društvu „BARSOLAR” d.o.o Bar, utvrđen je privremeni status povlašćenog proizvođača za solarnu elektranu na krovnoj konstrukciji Skladište 18, kat. parcela 6499/1, KO Novi Bar, 26. XII 2019.

Privrednom društvu „BARSOLAR” d.o.o Bar, utvrđen je privremeni status povlašćenog proizvođača za solarnu elektranu na krovnoj konstrukciji Skladište 19, kat. parcela 6499/1, KO Novi Bar, 26. XII 2019.

Privrednom društvu „BARSOLAR” d.o.o Bar, utvrđen je privremeni status povlašćenog proizvođača za solarnu elektranu na krovnoj konstrukciji Skladište 20, kat. parcela 6499/1, KO Novi Bar, 26. XII 2019.

Privrednom društvu „BARSOLAR” d.o.o Bar, utvrđen je privremeni status povlašćenog proizvođača za solarnu elektranu na krovnoj konstrukciji Skladište 23, kat. parcela 6499/1, KO Novi Bar, 26. XII 2019.

Privrednom društvu „BARSOLAR” d.o.o Bar, utvrđen je privremeni status povlašćenog proizvođača za solarnu elektranu na krovnoj konstrukciji Skladište 24, kat. parcela 6499/1, KO Novi Bar, 26. XII 2019.

Privrednom društvu „BARSOLAR” d.o.o Bar, utvrđen je privremeni status povlašćenog proizvođača za solarnu elektranu na krovnoj konstrukciji Skladište 25, kat. parcela 6499/1, KO Novi Bar, 26. XII 2019.

Privrednom društvu „BARSOLAR” d.o.o Bar, utvrđen je privremeni status povlašćenog proizvođača za solarnu elektranu na krovnoj konstrukciji Skladište 33, kat. parcela 6496/1, KO Novi Bar, 26. XII 2019.

Vjetroelektrane

VE „Možura”

Privrednom društvu „MOŽURA WIND PARK” d.o.o, Podgorica, utvrđen je status povlašćenog proizvođača električne energije za vjetroelektranu Možura, 26. XII 2019.

3.15.5. Energetska efikasnost

Ministarstvo ekonomije je donijelo sedam (7) propisa kojim se bliže uređuju zahtjevi eko dizajna i označavanja energetske efikasnosti proizvoda koji utiču na potrošnju energije:

1. Pravilnik o zahtjevima eko dizajna računara i računarskih servera („Sl. list CG”, broj 77/19),
2. Pravilnik o zahtjevima eko dizajna transformatora („Sl. list CG”, broj 77/19),
3. Pravilnik o zahtjevima za eko dizajna za usisivače („Sl. list CG”, broj 77/19),

4. Pravilnik o zahtjevima eko dizajna za ventilacione jedinice („Sl. list CG”, broj 77/19),
5. Pravilnik o zahtjevima za označavanje energetske efikasnosti uređaja za grijanje prostora, kombinovanih uređaja za grijanje i kompleta koji uključuju opremu za regulaciju temperature i solarne uređaje („Sl. list CG”, broj 2/20),
6. Pravilnik o zahtjevima za označavanje energetske efikasnosti uređaja za grijanje vode, rezervoara za skladištenje tople vode i kompleta uređaja za grijanje vode i solarnog uređaja („Sl. list CG”, broj 2/20),
7. Pravilnik o označavanju energetske efikasnosti mašina za sušenje veša sa bubnjem za domaćinstvo („Sl. list CG”, broj 2/20).

Pored toga, Vlada je 12. XII 2019. usvojila Plan rekonstrukcije službenih zgrada u državnoj svojini za period 2020-2022 (zaključak br. 07-7737).

Ministarstvo ekonomije je nastavilo koordinaciju realizacije projekata na unapređenju energetske efikasnosti namijenjenih javnom sektoru i sektoru domaćinstava, a kako slijedi:

1. Energetska efikasnost u Crnoj Gori (MEEP)

Sredstva za drugu fazu projekta (MEEP2) obezbijedena su kreditom od strane Međunarodne banke za obnovu i razvoj u iznosu od šest miliona eura. Druga faza projekta započela je 1. IX 2018. i trajaće do 31. XII 2023. Predmet MEEP2 je poboljšanja energetske karakteristika novih 20 zdravstvenih objekata, a radiće se na uspostavljanju:

- Monitoring sistema za praćenje, koji će na prvom mjestu pratiti nivoa komfora u zdravstvenim objektima i
- Održivog sistema finansiranja projekata energetske efikasnosti u javnom sektoru. Održivi sistem finansiranja, omogućiće da se nakon realizacije druge faze projekta, radovi na primjeni mjera energetske efikasnosti u ostalim zdravstvenim objektima, finansiraju iz ušteta koje se ostvaruju u adaptiranim zdravstvenim objektima.

U okviru MEEP 2, u izvještajnom periodu, su sprovedene sljedeće aktivnosti:

- Završeni su radovi na unapređenju energetske karakteristika domova zdravlja: Berane, Plav i Rožaje.
- U toku su radovi na unapređenju energetske karakteristika objekata: Opšta bolnica Bar i Dom zdravlja Ulcinj. Vrijednost ugovorenih radova iznosi 1.402.448,48 eura.
- Raspisan je tender za odabir izvođača radova za realizaciju mjera energetske efikasnosti u objektima: Specijalna bolnica Dobrota, Specijalna bolnica Risan i Dom zdravlja Tivat. Rok za dostavu ponuda je 2. III 2020.
- U toku su evaluacije ponuda za odabir konsultanata za:
 - komunikaciju i sprovođenje kampanje podizanja društvene svijesti i

- prikupljanje podataka za izradu inventara zgrada za energetske efikasnosti.
- Od strane ugovorenog Konsultanta za potrebe izrade tehničke dokumentacije i nadzora nad izvođenjem radova, izrađeno je sljedeće:
 - pripremljeni su detaljni energetske pregledi i glavni projekti za primjenu mjera energetske efikasnosti u objektima: Opšta bolnica Nikšić i Dom zdravlja Podgorica – Golubovci i
 - u toku je izrada tehničke dokumentacije za III i IV set objekata (domovi zdravlja: Mojkovac, Danilovgrad, Herceg Novi, Bar, Budva, Podgorica – Blok V i Podgorica – Konik i zdravstvena stanica Žabljak).

2. Program energetske efikasnosti u javnim zgradama - druga faza (EEPPB)

„Program energetske efikasnosti u javnim zgradama (EEPPB)“ realizuje se u dvije faze, po osnovu ugovora o kreditu i finansijskom doprinosu, potpisanim sa KfW bankom, u iznosu od 13,44 miliona + 22,274 miliona eura.

Drugom fazom „Programa energetske efikasnosti u javnim zgradama“ obuhvaćena je primjena mjera energetske efikasnosti u odabranim obrazovnim i socijalnim ustanovama i administrativnim objektima. Implementacija druge faze je započela u januaru 2015. dok je završetak planiran za kraj 2020.

Cilj programa je unaprijeđenje energetske karakteristika objekta, kako bi se obezbijedila potrošnja energije od najviše 150 kWh/m² za objekte na sjeveru, 125 kWh/m² za objekte u centralnoj zoni i 100 kWh/m² za objekte na jugu Crne Gore. Ciljna grupa programa su učenici, nastavno i ostalo osoblje u obrazovnim ustanovama, zaposleni u administrativnim objektima i korisnici i zaposleno osoblje u socijalnim ustanovama.

Osim navedenog, drugom fazom su obuhvaćene i aktivnosti na: uspostavljanju sistema energetske menadžmenta u objektima koji su obuhvaćeni EEPPB programom, uspostavljanju centralnog informacionog sistema za monitoring potrošnje energije i vode u javnom sektoru, izradi nacionalnog inventara zgrada i nabavci softvera za proračun energetske karakteristika zgrada, kao i izvođenju energetske preglede i sertifikaciji objekata nakon njihove rehabilitacije.

Za implementaciju programa zaduženo je Ministarstvo ekonomije, Direktorat za energetske efikasnosti u saradnji s Ministarstvom prosvjete, Ministarstvom rada i socijalnog staranja i Upravom za imovinu.

Do sada je u okviru druge faze programa izvršena rekonstrukcija i adaptacija dvanaest obrazovnih ustanova i jedne socijalne ustanove. Ukupna vrijednost izvedenih radova na navedenim objektima je iznosila 12 miliona eura.

U periodu 1. XI 2019 - 27. I 2020, sprovedene su sljedeće aktivnosti:

- okončan je tenderski postupak za odabir izvođača radova na rekonstrukciji JPU "Naša radost" u Herceg Novom i 26. XII 2019, potpisan je ugovor s prvorangiranim ponuđačem;

- u toku je tenderski postupak za odabir izvođača radova na adaptaciji zgrade ministarstava na Rimskom trgu u Podgorici;
- u toku je tenderski postupak za odabir najpovoljnijeg ponuđača za uspostavljanje Centralnog informacionog sistema za monitoring potrošnje energije i vode u javnom sektoru;
- završena je beta verzija softvera za proračun energetske karakteristika zgrada. Finalna verzija softvera se očekuje u prvom kvartalu 2020.
- prikupljeni su podaci o zgradama u Crnoj Gori na osnovu kojih je napravljena baza podataka koja predstavlja nacionalni inventar zgrada. Postupak definisanja referentnih zgrada je u završnoj fazi, na osnovu čega će biti određeni troškovno-optimalni nivoi.

13. XII 2019. potpisani su Ugovori o kreditu i grantu, u iznosu od cca 50 miliona eura, kojim će se finansirati realizacija treće faze „Programa energetske efikasnosti u javnim zgradama”.

3. Program Energetski efikasan dom

Okončana je druga faza programa "Energetski efikasan dom", za čiju realizaciju su obezbijedena sredstva, iz Budžeta u iznosu od 100.000 eura, a koja su bila namijenjena za subvenciju kamate (maksimalni iznos beskamratnog kredita do 10.000 eura, sa periodom otplate do šest godina). Građani su imali mogućnost ostvarivanja ekonomskih i energetske uštede korišćenjem sistema grijanja na biomasu i finansiranjem radova na unapređenju energetske karakteristika omotača objekta (ugradnja termoizolacije na fasadi stambenog objekta i ugradnja energetske efikasne stolarije).

U drugoj fazi programa mjere energetske efikasnosti su primijenjene u 187 domaćinstava i praktično sva sredstva namijenjena za realizaciju ove faze programa su iskorišćena. U izvještajnom periodu, u cilju kontrole kvaliteta implementacije programa i sagledavanja postignutih rezultata, u okviru programa „Energetski efikasan dom” je izvršen tehnički monitoring i inspekcija ugrađenih sistema za grijanje na biomasu, termoizolacije na fasadi stambenog objekta i energetske efikasne fasadne stolarije. Prema finalnom izvještaju o sprovedenoj inspekciji, korisnici su zadovoljni ugrađenim sistemima za grijanje i izvedenim radovima. Imajući u vidu ostvarene rezultate i veliko interesovanje građana, Ministarstvo ekonomije sprovodi pripremne aktivnosti u cilju početka realizacije novog programa „Energetski efikasan dom”.

3.15.6. Nuklearna energija, nuklearna sigurnost i zaštita od jonizujućeg zračenja

3.15.6.1. Ostvareni rezultati

Vlada je 26. XII 2019. usvojila **Treći izvještaj ekspertskog tima o realizaciji nacionalnog projekta MNE9005 „Procjena i smanjenje radona u crnogorskim školama i vrtićima”**.

Nacionalni projekat MNE9005 “Procjena i smanjenje radona u crnogorskim školama i vrtićima”, čiji su nosioci bili: Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo

prosvjete, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti i Agencija za zaštitu prirode i životne sredine, imao je za cilj: mjerenje koncentracija radona u svim osnovnim i srednjim školama, resursnim centrima i vrtićima u Crnoj Gori, opremanje pojedinih školskih kabineta fizike instrumentima za mjerenje jonizujućeg zračenja, kao i upoznavanje nastavnog kadra, učenika i njihovih roditelja sa uticajem gasa radona na zdravlje čovjeka. Projekat su finansirale Međunarodna agencija za atomsku energiju i Vlada Crne Gore, a realizacija je trajala tri godine počev od 2016. Ukupna vrijednost projekta je bila 195.904 eura od čega je Međunarodna agencija za atomsku energiju (MAAE) obezbijedila 121.500 eura dok je Crna Gora obezbijedila 80.479 eura.

Vlada je 26. XII 2019. usvojila **Prvi izvještaj o realizaciji mjera akcionog plana za period 2017-2018. godina Strategije zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom za period 2017-2021. godina.**

Prvi izvještaj o stepenu realizacije Akcionog plana Strategije zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom za period 2017-2021. godina odnosi se na period januar 2017 - decembar 2018. Izvještaj daje pregled i ocjenu postignutog napretka u: pravnom i institucionalnom okviru, jačanju administrativnih kapaciteta, konkretnim aktivnostima implementacije, međunarodnoj saradnji, projektima tehničke saradnje i dr. U toku analize Akcionog plana koji ukupno ima 52 mjere, za period januar 2017 - decembar 2018. planirana je realizacija ukupno 39 mjera, od kojih je realizovano 18 mjera (46%), u toku je realizacija 12 mjera (31%) i nije realizovano devet mjera (23%). Treba naglasiti da je od ukupnog broja mjera koje su predviđene ovim dokumentom (52 mjere), većina mjera planirana upravo za period 2017-2018. (39 mjera ili 75%), i treba uzeti u obzir da se neke mjere realizuju svake godine jer se radi o specifičnim aktivnostima poput realizacije sistematskog ispitivanja radioaktivnosti u životnoj sredini koje se radi svake godine. Treba naglasiti da su od preostalih 13 mjera (25%) Akcionog plana 2017-2021 realizovane još dvije mjere koje su planirane za 2019. i da nije dospjelo 11 mjera za realizaciju jer su takođe planirane za period 2019-2021.

Prvi izvještaj na kraju tabelarnog prikaza realizovanih mjera raspoređenih u okviru šest indikatora učinka sadrži opšte i 19 pojedinačnih konkretnih i mjerljivih preporuka koje se odnose na aktivnosti koje nijesu realizovane i neke aktivnosti čija je realizacija u toku. Navedene preporuke potrebno je da nadležne institucije, odnosno nosioci aktivnosti, realizuju u predloženom vremenskom okviru.

Vlada je 16. I 2020. utvrdila **Predlog zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti.**

U Predlog zakona transponovano je 11 Direktiva Savjeta EU, jedna Odluka i jedna Uredba Savjeta EU, kao i obaveze iz potvrđenih međunarodno-pravnih instrumenata i standarda Međunarodne agencije za atomsku energiju. U toku izrade Predloga zakona korišćena je podrška Evropske komisije u okviru IPA višekorisničkog projekta "Dalje jačanje nuklearnih regulatornih tijela Albanije, Sjeverne Makedonije, Bosne i Hercegovine, Srbije,

Kosova i Crne Gore“. Projekat je u ime DG NEAR sproveo Konzorcijum kojim je predsjedavao ENCO Consulting iz Austrije, dok su njegovi članovi bili Uprava za nuklearnu sigurnost Republike Slovenije, Uprava za zaštitu od zračenja Republike Slovenije i Organizacija za Globalno istraživanje i sigurnost (Gesellschaft für Anlagen- und Reaktorsicherheit (GRS) gGmbH) iz Njemačke.

U okviru sprovođenja Ugovora o neproliferaciji nuklearnog oružja, Sporazuma o zaštitnim mjerama, Dodatnog protokola i Protokola o malim količinama, Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju dostavljen je **XXXI nacionalni izvještaj i izjava o nuklearnim materijalima** u Crnoj Gori.

3.16. POGLAVLJE 16: POREZI

3.16.1. Normativni okvir

Vlada je 19. XII 2019. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama o Zakona o akcizama.

Vlada je 5. XII 2019. utvrdila Predloga zakona o izmjeni Zakona o fiskalizaciji u prometu proizvoda i usluga.

Crna Gora je, u Parizu, 3. X 2019. potpisala Multilateralnu Konvenciju o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreskim pitanjima. Skupština je 27. XII 2019. donijela Zakon o potvrđivanju navedene konvencije („Sl.list CG-Međunarodni ugovori“, broj 12/19). Ovim zakonom omogućava se sprovođenje Konvencije u cilju pružanja pomoći između država potpisnica, u vidu razmjene informacija na zahtjev automatski i spontano, pomoć u naplati inostranih poreskih potraživanja, kao i pomoć u dostavljanju dokumentacije. Potpisivanje Konvencije predstavlja značajan korak naprijed ne samo u ispunjavanju međunarodnih obaveza Crne Gore u oblasti oporezivanja, već i u poboljšanju transparentnosti i jačanju poreske discipline poreskih obveznika.

Crna Gora se 5. XII 2019. pridružila Inkluzivnom okviru za BEPS i na ovaj način je ispunila i poslednji od tri kriterijuma koje je propisao Savjet EU.

Predlog Zakona o potvrđivanju Ugovora između Crne Gore i Knjaževine Monako o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i sprječavanju izbjegavanja plaćanja poreza na dohodak, nalazi se u skupštinskoj proceduri. Navedeni ugovor ima za cilj eliminisanje dvostrukog oporezivanja dohotka rezidenata, obezbjeđenje fiskalne i pravne sigurnosti, osiguranje pozitivnog dejstva poreskih olakšica radi stimulisanja ulaganja, generalna primjena načela jednakog poreskog tretmana fizičkih i pravnih lica kao i unapređenje saradnje poreskih organa.

3.17. POGLAVLJE 17: EKONOMSKA I MONETARNA UNIJA

3.17.1. Ekonomska politika

Vlada je 16. I 2020. usvojila Program ekonomskih reformi (PER) za Crnu Goru za period 2020-2022. PER je najvažniji dokument Crne Gore u ekonomskom dijalogu sa EU i ključni strateški dokument zemlje za srednjoročno makroekonomsko i fiskalno programiranje, koji sadrži i prateću agendu strukturnih reformi važnih za smanjenje ili eliminisanje prepreka privrednom rastu i jačanju sveukupne konkurentnosti zemlje.

Skupština je 27. XII 2019. donijela Zakon o budžetu Crne Gore za 2020. („Sl. list CG“, broj 74/19). Budžet za 2020. je rezultat nastavka intenzivnog rasta ekonomske aktivnosti i sprovođenja mjera fiskalne konsolidacije koje omogućavaju smanjenje budžetskog deficita i uspostavljanje trenda opadanja javnog duga počevši od 2020. S tim u vezi, budžet za 2020. karakteriše brži rast prihoda u odnosu na rashode, čime se postiže opadajući trend budžetskog deficita sa procijenjenih 2,97% u 2019. na 1,0% u 2020., nakon čega se očekuje budžetski suficit.

3.17.2. Monetarna politika

Skupština je 2. XII 2019. donijela Zakon o zaštiti depozita kojim je ispunjen zahtjev zabrane privilegovanog pristupa javnog sektora finansijskim institucijama.

Akcioni plan za harmonizaciju s pravnom tekovinom EU u oblasti poglavlja 17 – Ekonomska i monetarna unija revidiran je u novembru 2019. i dostavljen na uvid EK 17. XII 2019.

3.18. POGLAVLJE 18: STATISTIKA

3.18.1. Statistička infrastruktura

Trenutni broj zaposlenih u Upravi za statistiku iznosi 94. Smanjenje broja zaposlenih Uprave za statistiku, rezultat je sporazumnog prestanka radnog odnosa, na koje je u procesu optimizacije javne uprave, pravo ostvarilo osam službenika Odjeljenja za prikupljanje podataka čiji je radni odnos prestao u decembru 2019. Ukidanjem ovih radnih mjesta, što je i zakonska posljedica ovog procesa, stvara se mogućnost popunjavanja novih radnih mjesta, i pojačanja kapaciteta Uprave za statistiku u dijelu proizvodnje novih i unapređenja postojećih oblasti statistike, što će inicirati i izmjene Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji.

Broj zaposlenih biće povećan već u I kvartalu, po donošenju Odluke o izboru kandidata, a po osnovu sprovedenog javnog oglasa za zaposlenje pet novih službenika. Odobrenim i značajno uvećanim Budžetom za 2020. planirano je dodatno povećanje broja zaposlenih za još 12 službenika, što će u narednom periodu povećati broj zaposlenih na 111.

Odobreni Budžet Uprave za statistiku za 2020. značajno je veći u odnosu na 2019. i to za 41%, što će obezbijediti dalje usaglašavanje zvanične statistike sa evropskim zakonodavstvom, kroz realizaciju značajnih istraživanja, i omogućiti realizaciju pripremnih aktivnosti za Popis stanovništva.

Uprava za statistiku je u izvještajnom periodu usvojila i Godišnji plan zvanične statistike za 2020. godinu ("Sl. list CG", broj 75/19). Godišnjim planom zvanične statistike za 2020. godinu planirana je realizacija 211 statističkih aktivnosti. Od ukupnog broja planiranih statističkih aktivnosti 168 (ili 80%) će se realizovati od strane Uprave za statistiku, kao glavnog nosioca i diseminatora statističkih podataka, dok će 43 (ili 20%) planirane aktivnosti realizovati drugi proizvođači zvanične statistike.

U cilju jačanja partnerstava i stalnog dijaloga sa korisnicima podataka, u izvještajnom periodu zaključen je Sporazum o saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore, kako bi se doprinjelo jačanju privrednog sistema a samim tim razvojnih politika zasnovanih na zvaničnim statističkim podacima.

3.18.2. Makroekonomska statistika

U skladu s definisanom dinamikom, u izvještajnom periodu objavljeni su rezultati obračuna kvartalnog BDP-a za treći kvartal 2019. po potrošnoj metodi u skladu sa ESA 2010 metodologijom i podaci su dostavljeni Eurostat-u putem Edamis programa za transmisiju podataka u SDMX format.

U cilju proširenja vremenske serije kvartalnog BDP-a prema ESA2010 metodologiji objavljeni su podaci kvartalnog BDP-a po potrošnoj metodi za period I kvartal 2006- IV kvartal 2009. u tekućim i I kvartal 2007- IV kvartal 2010. u stalnim cijenama. Podaci su dostavljeni putem e-Damis web portala.

Uz podršku IPA 2017 višekorisničkog projekta Uprava za statistiku je nastavila sa radom na daljoj harmonizaciji sa ESA 2010 metodologijom i proizvodnjom inputa za popunjavanje varijabli u okviru tabela definisanih mjerilima za zatvaranje, a kroz projektne zadatke: unapređenje obračuna godišnjih i kvartalnih nacionalnih računa, rad na uvođenju i razvoju sektorskih nefinansijskih računa, razvoj tabela ponude i upotrebe.

U okviru statistike cijena nastavljen je rad na daljoj harmonizaciji statistike cijena sa međunarodnim standardima. Sa tim u vezi, harmonizovani indeks potrošačkih cijena (HICP) i paritet kupovne moći (PPP) se sprovode u skladu sa relevantnim regulativama EU.

U posmatranom periodu sve planirane aktivnosti ova dva visoko usklađena istraživanja realizuju se definisanom dinamikom uz podršku IPA 2017 višekorisničkog projekta.

U dijelu poboljšanja administrativnih izvora podataka za potrebe obračuna Indeksa tržišnih cijena kuća i stanova (House Price Index), u organizaciji Uprave za nekretnine, održana je radionica na temu "Uspostavljanje Registra cijena nepokretnosti", sa ciljem da se svim zainteresovanim stranama predstavi mogućnost uspostavljanja pomenutog registra, benefiti korišćenja raspoloživih podataka svih institucija, nadležnosti, obaveze, planirane aktivnosti i potrebe međuinstitucionalne saradnje.

U statistici spoljne trgovine robama nastavljen je rad na daljoj harmonizaciji ove statistike sa međunarodnim standardima. Zahtijevani setovi podataka spoljnotrgovinske robne

razmjene na mjesečnom nivou se redovno dostavljaju EUROSTAT-u putem e-Damisa uz kontinuirani rad na redovnim aktivnostima.

3.18.3. Poslovna statistika

U oblasti statistike kratkoročnih indikatora sve domenske statistike: industrija, građevinarstvo, trgovina na malo i usluge se sprovode u skladu sa metodološkim okvirom definisanim Regulativom (EZ) br. 1165/98. U oblasti statistike industrije pripremljena je serija podataka za više varijabli: proizvodnja, ukupan promet, domaći promet i inostrani promet za period 2000-2010. i isti su prosljeđeni Eurostat-u putem eDAMIS web portala u SDMX formatu. Varijabla sati rada u industriji je prvi put poslata EUROSTAT-u u decembru 2019. što će doprinijeti daljoj harmonizaciji statistike kratkoročnih indikatora sa definisanim regulativama.

3.18.4. Socijalna statistika

Uprava za statistiku je po prvi put izračunala indeks rodne ravnopravnosti prema Metodologiji koju je razvio Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE) a koji su u izvještajnom periodu objavljeni.

Kada je u pitanju Istraživanje višestrukih pokazatelja (MICS) finalizovana je objava svih dobijenih podataka čime je obezbijeđen značajan set indikatora potrebnih za praćenje Indikatora održivog razvoja kao i drugih pokazatelja o stanju djece, žena i muškaraca u Crnoj Gori koji se ne mogu dobiti redovnom statističkim istraživanjima. Sa ciljem promocije podataka, dobijenih ovim istraživanjem, organizovane su edukativne radionice u obrazovnim ustanovama. Predstavnici Uprave za statistiku i drugih institucija su đacima, nastavnicima, studentima i profesorima kroz prezentacije predstavili dobijene podatke. Tim povodom u 2019. održane su radionice u 20 obrazovnih institucija: osnovnih škola, srednjih škola i fakulteta. Pored ovih održano je i šest tematskih radionica sa različitim temama a u cilju upoznavanja stručne javnosti sa osnovnim rezultatima MICS istraživanja na odabranu temu kao i donošenje preporuka u vezi sa budućim aktivnostima.

Krajem godine EUROSTAT-u su dostavljeni redovni UNIDEMO podaci za demografiju kao i odgovarajuća Metadata.

U izvještajnom periodu objavljeni su podaci Ankete o radnoj snazi za treći kvartal 2019. i poslani su Eurostat-u mikro podaci kao i kvartalni izvještaj o kvalitetu u skladu s predviđenim rokom.

U 2019. sprovedeno je Istraživanje o strukturi zarada, za referentnu 2018. To je četvorogodišnje istraživanje i sprovodi se u skladu sa regulativama Eurostata. U navedenom periodu vršilo se prikupljanje izvještaja od izvještajnih jedinica. U decembru 2019. poslat je Izvještaj o kvalitetu za Istraživanje o troškovima rada.

Mjesečni rezultati Istraživanja o zaradama i zaposlenima iz administrativnih izvora su objavljeni prema Kalendaru objavljivanja statističkih podataka.

U novembru 2019. putem eDAMIS-a poslani su Eurostatu podaci iz Ankete o dohotku i uslovima života (SILC istraživanje) za 2018. i to takozvani „reconciled files“, koji uključuju i „cross-sectional“ i longitudinalne podatke i podrazumijevaju set podataka za više godina, u ovom slučaju podatke iz ovog istraživanja za period 2015-2018. U toku je validacija poslatih podataka za 2018. od strane Eurostata uz stalnu komunikaciju i saradnju.

U decembru 2019. je objavljeno saopštenje Ankete o dohotku i uslovima života sa relevantnim podacima za period 2013-2018. Krajem decembra, Eurostatu je poslat i Izveštaj o kvalitetu za 2018. putem standardne MTH aplikacije.

U toku je i priprema za terenski rad za SILC 2020 – prilagođavanje upitnika sa metodologijom Eurostata, prilagođavanje aplikacije za CAPI, kao i aplikacije za unos podataka.

Krajem decembra 2019. putem eDAMISA, dostavljeni su Eurostatu podaci iz Statistike socijalne zaštite - ESSPROS istraživanja, koji se odnose na 2017. shodno obavezama kroz GRANT projekat koji Uprava za statistiku u saradnji sa Eurostatom realizuje za ovu oblast u periodu od maja 2019. do avgusta 2021. U toku je rad na validaciji ovih podataka sa Eurostatom, uz konstantnu komunikaciju i saradnju.

Kada je u pitanju istraživanje o upotrebi informaciono - komunikacionih tehnologija u preduzećima, domaćinstvima i od strane pojedinaca, u toku je priprema metodoloških instrumenata (upitnici i uputstva) za istraživanje koje će se sprovesti 2020. kao i izrada aplikacije za unos.

U 2019. Uprava za statistiku je u saradnji sa Ministarstvom nauke realizovala istraživanje o inovativnim aktivnostima preduzeća za period 2016 - 2018. Terenski rad je završen 31. XII 2019. Upitnici su prikupljeni, obavljena je i kontrola pristiglih upitnika a trenutno je u toku unos podataka.

Periodika prikupljanja i objavljivanja podataka Ankete o potrošnji domaćinstava je od 2015. shodno Godišnjem planu i Kalendaru objavljivanja statističkih istraživanja, prešla sa jednogodišnjeg na višegodišnje istraživanje (svake druge pa treće godine).

Upitnici Ankete o potrošnji domaćinstava su prilagođeni u skladu sa preporukama Eurostat-a. Održana je instruktaža za anketare, i u toku je terenski rad Ankete o potrošnji domaćinstava za 2020.

3.18.5. Poljoprivredna statistika

U periodu od 1 do 15. XII 2019. u oblasti statistike poljoprivrede, sprovedena su dva anketna istraživanja:

- Anketa o broju stoke u skladu sa Regulativom (EC) 1165/2008,
- Istraživanje u oblasti statistike biljne proizvodnje u skladu sa Regulativom (EC) 543/2009.

U oblasti agroekološke statistike, za Istraživanje o prometu pesticida u decembru 2019. Eurostat-u su dostavljeni preliminarni podaci putem eDAMIS-a, u skladu sa Regulativom (EC) 1184/2009. U skladu sa Godišnjim planom zvanične statistike za 2020. u cilju dalje harmonizacije zvanične statistike u oblasti agroekološke statistike u Odsjeku statistike poljoprivrede i ribarstva u periodu od 20. do 24. I 2020. započete su pripreme u cilju sprovođenja probnog Istraživanja o upotrebi sredstava za zaštitu bilja (pesticida). Pripremljena su sva dokumenta, kao i svi instrumenti za sprovođenje terenskog rada za Probno istraživanje, koje je planirano da se realizuje u martu 2020. Ovim istraživanjem planirano je da se po prvi put prikupe podaci o količinama pesticida upotrijebljenih na određenim usjevima kao i o površinama tretiranih sredstvima za zaštitu bilja na poljoprivrednim gazdinstvima u skladu sa Regulativom (EC) 1185/2009. Posjeta je organizovana u okviru IPA 2017 višekorisnički Projekat.

U oblasti strukturalne statistike u odsjeku statistike poljoprivrede i ribarstva, nakon što je prikupljen materijal sa terena nastavljeno je sa radom na dobijanju ocjene Probnog popisa poljoprivrede, koji je realizovan od 7. do 17. oktobra 2019. u skladu sa Regulativom (EC) 1091/2018.

U oblasti statistike poljoprivrede i ribarstva nastavljen je i dalje rad na ispitivanju mogućnosti prelaska na administrativne izvore podataka u cilju rastrećenosti izvještajnih jedinica i adekvatnog trošenja resursa, kao i uvođenje savremenijih metoda prikupljanja podataka, čime bi se poboljšala dostupnost podataka.

3.18.6. Statistika životne sredine

U oblasti statistike otpada, u novembru 2019. Eurostat-u su poslani godišnji podaci o komunalnom otpadu za 2017 i 2018. sa Izvještajem o kvalitetu.

3.18.7. Dodatno povezivanje

Kada je u pitanju slanje podataka Eurostatu, Uprava za statistiku je nastavila slanje podataka EUROSTAT-u, poslavši u izvještajnom periodu podatke iz 32 domena, odnosno 118 različitih baza podataka.

3.19. POGLAVLJE 19: SOCIJALNA POLITIKA I ZAPOŠLJAVANJE

3.19.1. Radni odnosi

Skupština Crne Gore je 23. XII 2019. donijela Zakon o radu („Sl. list CG”, broj 74/19).

Vlada je 19. XII 2019. utvrdila Predlog zakona o Fondu rada, koji je upućen u skupštinsku proceduru 17. I 2020.

3.19.3. Socijalni dijalog

Socijalni savjet Crne Gore je održao sjednicu 6. XII 2019.

3.19.4. Politika zapošljavanja

Tržište rada prema podacima iz Ankete o radnoj snazi za treći kvartal 2019. bilježi pozitivne pomake kod indikatora stope aktivnosti, zaposlenosti i nezaposlenosti.

Stopa aktivnosti (starosna grupa 15-64) iznosila je 68,4% i bilježi rast od 1,7 procentnih poena (p.p) u odnosu na drugi kvartal 2019. kada je iznosila 66,7%, kao i rast od 2,2 p.p u odnosu na isti period 2018. (66,2%).

Stopa zaposlenosti (15-64) iznosila je 57,8% i veća je za 0,9 p.p. u odnosu na drugi kvartal 2019. kada je iznosila 56,9%, odnosno veća je za 1,2 p.p. u odnosu na isti period 2018. (56,6%).

Stopa nezaposlenosti (15-64) iznosila je 15,6% i veća je za 0,9 p.p. u odnosu na drugi kvartal (14,7%), odnosno veća je za 1,2 p.p u poređenju sa istim kvartalom 2018.

Ukupan broj registrovanih nezaposlenih lica je na dan 31. XII 2019. bio 37.616 (žena je bilo 21.967 ili 58,4%), što je smanjenje za 3.762 lica ili 9% u odnosu na isti period prethodne godine (41.378), pri čemu je broj registrovanih žena smanjen sa 23.944 na 21.967. Udio nezaposlenih mladih (15-24) bio je 11,4% dok je udio lica starosne dobi 50 godina i više iznosio 33,4% u ukupnoj registrovanoj nezaposlenosti.

Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore se 31. XII 2019. nalazilo 747 pripadnika Roma i Egipćana koji su se tako izjasnili (375 žena ili 50,20%) i koji aktivno traže zaposlenje.

Stopa registrovane nezaposlenosti iznosila je 16,21%, dok je na isti dan 2018. bila 17,83%.

U toku 2019. mjere aktivne politike zapošljavanja koje sprovodi Zavod za zapošljavanje Crne Gore realizovane su za 2.248 nezaposlenih lica iz evidencije nezaposlenih i to kroz:

- programe obrazovanja i osposobljavanja 896 učesnika;
- programe javnog rada 629 učesnika;
- programe osposobljavanja za samostalan rad 238 učesnika i
- program osposobljavanja za rad kod poslodavca 239 učesnika.

Kroz program „Stop sivoj ekonomiji“ uključeno je 190 učesnika, dok je kroz 42 kredita za samozapošljavanje otvoreno 56 novih radnih mjesta. U ukupnom broju učesnika programa aktivne politike zapošljavanja lica ženskog pola učestvovala su sa 53,6%. Lica starosti do 30 godina učestvovala su sa 40,4%, dok je učešće dugoročno nezaposlenih lica iznosilo 28,25. Pripadnici RE populacije učestvovali su sa 3,6%.

U cilju implementacije Nacionalne strategije zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016-2020, usvojen je Akcioni plan zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa za 2020.

3.19.5. Evropski socijalni fond

U okviru Sektorskog operativnog programa za zapošljavanje, obrazovanje i socijalne politike – SOPEES (tzv. Program EU i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu zaštitu), 12 ugovora od 25 planiranih je potpisano na ukupan iznos od 7,191,556.91 eura, kao i dodatnih osam ugovora o bespovratnim sredstvima. Tempo ugovaranja je na

zadovoljavajućem nivou i Operativna struktura istom dinamikom nastavlja rad na preostalim javnim nadmetanjima.

Paralelno sa sprovođenjem SOPEES programa, institucije uključene u Sektor zapošljavanja, obrazovanja i socijalne politike su radile na finalizaciji godišnjeg Akcionog programa iz budžeta IPA 2020 vrijednosti oko 11 miliona eura. Posljednji nacrt Akcionog dokumenta pod nazivom „Podrška pametnom i inkluzivnom rastu – obrazovanje, zapošljavanje i socijalna inkluzija 2020” je poslat i usaglašen sa EK u maju 2019.

U decembru 2019. odobrena je prijava za finansiranje projekta iz Instrumenta EU za evropske integracije (EUIF) koji će sprovoditi Međunarodna organizacija rada (MOR) na jačanju operativnih kapaciteta Zavoda za zapošljavanje Crne Gore (ZZZCG) za realizaciju aktivnih mjera zapošljavanja kroz digitalizaciju, gdje će jedan od glavnih projektnih rezultata biti izvještaj sa tehničkim specifikacijama za ICT platformu ZZZCG.

U okviru sprovođenja aktivnosti koja se odnosi na unapređenje pristupačnosti javnim zgradama koja se finansira iz IPA 2018 Akcionog dokumenta „Podrška vladavini prava i temeljnim pravima“ u nadležnosti Ministarstva pravde, finalna verzija projektne dokumentacije za „analizu potreba, izradu glavnog projekta i nadzor nad radovima“ za aktivnosti na adaptaciji i rekonstrukciji zgrada u kojima su smješteni centri za socijalni rad u Crnoj Gori u cilju obezbjeđenja nesmetanog pristupa i kretanja lica sa smanjenom pokretljivošću i lica sa invaliditetom, upućena je DEU u decembru 2019. za potrebe objavljivanja tendera.

3.19.6. Socijalna inkluzija i zaštita

Akcioni plan za 2020. godinu za sprovođenje Strategije razvoja sistema socijalne i dječje zaštite 2018-2022 i Akcioni plan za 2020. godinu za sprovođenje Strategije razvoja sistema socijalne zaštite starijih 2018-2022 usvojeni su 16. I 2020.

U decembru 2019. uspostavljena je usluga smještaja u prihvatilištu-skloništu djeteta, odraslog i starog lica koje je žrtva trgovine ljudima.

Vrsta podataka	2010.	2018.	2019.
Ukupan broj djece na institucionalnom smještaju (Dječiji dom “Mladost” u Bijeloj, JU Ljubović, institucije u Srbiji i Bosni i Hercegovini. Mala grupna kuća u Bijelom Polju)	/	100	111
Broj djece na smještaju u Dječjem domu “Mladost” u Bijeloj	156	66	77
Broj djece u nesrodničkim hraniteljskim porodicama	/	49	51
Broj djece u srodničkim hraniteljskim porodicama	/	315	321
Ukupan broj djece u hraniteljskim porodicama	313	364	372

Broj malih kuća za smještaj djece bez roditeljskog staranja	/	1	1
---	---	---	---

Socijalna inkluzija i zaštita Roma i Egipćana

Realizovane su kampanje i obuke po romskim naseljima u 14 opština na temu „Zaštita od nasilja u porodici, nasilja nad djecom kao i borba protiv dječijih ugovorenih brakova“ u Rožajama i Beranama (11. XI 2019.), Petnjici i Bijelom Polju (13. XI 2019), Pljevljima (15. XI 2019), Podgorici (27. IX 2019), Ulcinju i Baru (19. XI 2019), Herceg Novom i Kotoru (21. XI 2019), Tivtu (25. XI 2019), Nikšiću (4. XII 2019), Budvi i Cetinju (5. XII 2019). Ovim edukacijama je obuhvaćeno preko 300 roditelja (200 žena). Ciljna grupa su bili roditelji i učenici VIII i IX razreda Osnovne škole romske i egipćanske populacije. Tom prilikom su dijeljeni i flajeri na romskom, crnogorskom i albanskom jeziku. Tokom navedenih kampanja informisani su roditelji i o upisu djece u matični registar rođenih.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina, povodom Svjetskog dana romskog jezika 5. XI 2019. organizovalo Regionalnu konferenciju „Romski jezik u obrazovanju“ u Podgorici za 57 učesnika. Regionalna konferencija je organizovana u cilju standardizacije romskog jezika u Crnoj Gori i njegovog uvođenja kao izbornog predmeta.

Za 2019. opredijeljena su sredstava za finansiranje projekata/programa NVO u iznosu od 215.000 eura i na osnovu Odluke o raspodjeli sredstava za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija, od 22. XI 2019, finansira se 16 projekata/programa u oblasti „Zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava, zaštita prava Roma/Romskinja i Egipćana/Egipćanki“.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u periodu od 20. I - 27. I 2020. organizovalo besplatno sedmodnevno zimovanje za 23 učenika (12 djevojčica i 11 dječaka), romske i egipćanske zajednice VII, VIII i IX razreda osnovnih škola. Djeca su tokom boravka na zimovanju imala priliku da neformalno uče i obnavljaju znanje maternjeg, odnosno romskog jezika i kulture, a takođe organizovane su i radionice vezano za Borbu protiv dječijih ugovorenih brakova i vršnjačkog nasilja.

3.19.7. Anti-diskriminacija

Shodno preporukama EK i obavezi usklađivanja Zakona o zabrani diskriminacije, 19. XII 2019. formirana je radna grupa za izradu Predloga Zakona o izmjenama i dopunama zakona o zabrani diskriminacije.

Predlog zakona o životnom partnerstvu osoba istog pola je u januaru 2019. upućen Skupštini, a razmatran je 31. VII 2019. i tom prilikom nije usvojen. Stoga je Predlog zakona o životnom partnerstvu osoba istog pola ponovo prosljeđen Vladi Crne Gore, koja ga je utvrdila na sjednici od 12. XII 2019. Zakon je, u januaru 2020. upućen Skupštini na ponovno razmatranje.

Promocija antidiskriminacije

Kampanja o zabrani diskriminacije koja obuhvata široku mrežu bilborda na najfrekventnijim saobraćajnicama i drugim lokacijama širom Crne Gore je realizovana od 1. do 31. XII 2019. Takođe, posebna kampanja odvija se u cilju veće vidljivosti djece sa intelektualnim smetnjama i njihove uključenosti u društveni život.

U saradnji s Institucijom zaštitnika ljudskih prava i sloboda 10. XII 2019. organizovana je konferencija „Jačanje poštovanja jednakih prava osoba sa intelektualnim poteškoćama“. Cilj konferencije bio je podizanje svijesti o položaju osoba sa intelektualnim teškoćama u Crnoj Gori. Konferencija je pružila priliku za razmjenu mišljenja o konkretnim akcijama koje i državni organi i civilno društvo treba da preduzimaju kako bi se postigao napredak u postizanju jednakih prava osoba sa intelektualnim teškoćama u Crnoj Gori.

Prava osoba s invaliditetom

U skladu s aktivnostima iz AP za 2019/2020 za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava 2. XII 2019. realizovalo je okrugli sto na temu „Učešće lica sa invaliditetom u političkom i javnom životu.“

Shodno obavezi iz istog AP za 2019/2020, i opština Pljevlja (26. XII 2019), pored opštine Tivat, usvojila je LAP u oblasti zaštita lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti.

U skladu s obavezom iz Zakona o nevladinim organizacijama i Odlukom o utvrđivanju prioriteta oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija uz prethodno obavljenje konsultacije s nevladinim organizacijama, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je 22. XI 2019. donijelo Odluku o finansiranju projekata/programa u oblasti zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom, u 2019. i finansiralo 25 projekata/programa koji doprinose zaštiti lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti. Ukupna vrijednost dodijeljenih sredstava od 491.160,70 eura.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, sprovelo je obuke za predstavnike lokalnih samouprava o zaštiti ljudskih i manjinskih prava antidiskriminacionom zakonodavstvu, položaju i politikama zaštite ranjivih društvenih grupa (Romi, LGBTI osobe, osobe sa invaliditetom, žene i manjine), kao i obavezi donošenja lokalnih akcionih planova, sve shodno strateškim dokumenata i međunarodnim standardima u ovim oblastima. Obuke su održane za predstavnike/ce lokalnih samouprava u sledećim opštinama: Ulcinj, Bar, Kolašin, Mojkovac, Bijelo Polje, Berane, Andrijevića, Rožaje, Petnjica, Plav, Gusinje, Tivat, Kotor, Budva, Herceg Novi, Podgorica, Cetinje, Tuzi, Nikšić, Šavnik, Žabljak, Plužine i Pljevlja. Ukupan broj polaznika koji su prošli obuke je 175.

Prava LGBTI osoba

Memorandum o razumijevanju o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i promociji tolerancije prema LGBTI osobama

između Ministarstva za ljudska i manjinska prava i opštinom Petnjica je potpisan 4. XII 2019. Do sada su Memorandum potpisale 21 od 24 opštine u Crnoj Gori.

Nacionalni tim za koordinaciju praćenja primjene Startegije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023 priprema Izvještaj o realizaciji mjera iz AP za 2019, a takođe je u pripremi i novi AP za 2020. koji će biti upućeni Vladi na usvajanje u I kvartalu 2020. Takođe, Ministarstvo 30. i 31. I 2020. organizuje obuku za sve članove Nacionalnog tima o načinu izvještavanja i praćenja strateških dokumenata po novoj metodologiji usklađenoj sa evropskim standardima.

U skladu s obavezom iz Zakona o nevladinim organizacijama i Odlukom o utvrđivanju prioritetnih oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija uz prethodno obavljenje konsultacije sa nevladinim organizacijama, u toku je praćenje realizacije programa/projekata po osnovu Javnog konkursa za finansijsku podršku projektima/programima koji doprinose zaštiti i unapređenju ljudskih prava LGBTI osoba u Crnoj Gori (raspisan 28. II 2019.). Finansirano je devet projekata NVO-a u ukupnoj vrijednosti od 150.000 eura. Javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje predstavnika/ce nevladine organizacije za predstavnika/cu Komisije za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija u 2020. u oblasti zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava - zaštita i unapređenje ljudskih prava LGBTI osoba objavljen je 17. I 2020.

3.19.8. Jednake mogućnosti

Jednodnevni seminar na temu: "Poštovanje rodne ravnopravnosti kao instrumenta veće bezbjednosti u obrazovanju" održan je 29. XI 2019.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, kroz projekat „Jačanje mehanizama za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou” je organizovalo dvodnevnu radionicu za zaposlene u medijima na temu rodne ravnopravnosti za osam novinara (2-3. XII 2019.) i dvodnevnu radionicu za zaposlene u lokalnoj samoupravi na temu rodno-odgovornog budžetiranja u Pljevljima (29-30. X 2019) i Bijelom Polju (4-5. XI 2019).

U okviru projekta IPA 2014 „Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti“, koji realizuju Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori, a uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, a u saradnji sa Društvom profesionalnih novinara/ki u Crnoj Gori održani su, između ostalog, panel i prezentacija istraživanja na temu: „Položaj novinarki u crnogorskim medijima“ 13. XII 2019. i petodnevna obuka za 22 državna službenika na teme iz oblasti rodne ravnopravnosti 11-15. XII 2019.

3.20. POGLAVLJE 20: PREDUZETNIŠTVO I INDUSTRIJSKA POLITIKA

3.20.1. Normativni okvir

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o turizmu i ugostiteljstvu („Sl. list CG“, br. 2/18, 13/18, 25/19) donijet je Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o bližim uslovima u pogledu uređenosti i opremljenosti, vrstama i uslovima korišćenja kupališta na moru ("Sl. list CG", broj 76/19).

Priprema Nacrta zakona o rokovima izmirenja novčanih obaveza koji će obezbijediti potpuno usklađivanje s Direktivom o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama 2011/7/EU je u toku, a zakonom se uređuju rokovi izmirenja novčanih obaveza u komercijalnim transakcijama između privrednih subjekata, odnosno između javnog sektora i privrednih subjekata, u cilju sprječavanja neizmirenja novčanih obaveza u roku. Po završetku unutrašnjih procedura očekuje se raspisivanje javne rasprave, a nakon toga će Nacrt zakona s pratećom dokumentacijom biti dostavljen EK na mišljenje.

3.20.2. Principi preduzetničke i industrijske politike

U skladu s kontinuiranim aktivnostima na implementaciji strategija u okviru preduzetničke politike, u pripremi su: Izvještaj o realizaciji Akcionog plana Strategije za razvoj mikro, malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori za period 2018-2022, za 2019; Izvještaj o realizaciji Akcionog plana Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje za period 2015-2019, za 2019. i Izvještaj o realizaciji Akcionog plana Strategije za razvoj ženskog preduzetništva za period 2015-2020, za 2019. Usvajanje ovih dokumenata se očekuje do kraja I kvartala 2020. Takođe, paralelno s navedenim aktivnostima, u istom roku je predviđeno i usvajanje Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje 2020-2024, s Akcionim planom Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje, za 2020-2021. U toku su aktivnosti na izradi Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2020, koji će pored postojećih programskih linija, na zahtjeve privrede biti proširen dodatnim linijama u oblasti digitalizacije i internacionalizacije, a takođe se teku aktivnosti na izradi novog Programa za održivi ekonomski rast Crne Gore kroz uvođenje klastera za period 2020-2022.

U cilju jačanja administrativnih kapaciteta, u dijelu unapređenja znanja i savjetovanja o mogućnostima EU fondova, pripreme projekata i koordinacije obuka u funkciji njihove bolje iskorišćenosti, kako u samom Direktoratu za investicije, razvoj malih i srednjih preduzeća (MSP) i upravljanje EU fondovima, tako i privrede i predstavnika MSP sektora, bilježe se rezultati kroz realizaciju IPA 2014 aktivnosti putem organizacije raznih vidova edukacije, okruglih stolova, konferencija i drugih modela usavršavanja.

Strategija pametne specijalizacije (2019-2024) - S3 fokus stavlja na snaženje sektorskih politika kroz inovacije i nauku, a zeleno svjetlo na S3 od strane EK u decembru 2019. je dalo dodatan impuls za realizaciju njenih prioriteta. Osim toga, Crna Gora želi da kroz kvalitetnu implementaciju afirmiše činjenicu da je prva zemlja van EU koja ima ovu važnu Strategiju. Strategiju prati Akcionni plan za njenu realizaciju, za period 2019-2020, koji podstiče participativnost svih aktera. Tako je u decembru 2019. održana i prva sjednica Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju kojim predsjedava predsjednik Vlade, a koji će usmjeravati sveukupan sistem realizacije S3, uz snažno političko liderstvo i

ekspertizu. Dodatno, akcenat je stavljen na potencijal procesa preduzetničkog otkrivanja (EDP), pa je kreiran i novi sajt S3.me koji omogućava moderan način komunikacije sa svim akterima, odnosno nastavak EDP procesa u pogledu interaktivnosti i inkluzivnosti.

U toku su pripreme za formiranje Fonda za inovacije, koji će biti ključno operativno tijelo za implementaciju Strategije pametne specijalizacije. Trenutno se radi na pripremi zakonskog okvira za formiranje Fonda, a takođe teku i pregovori sa Svjetskom bankom u pravcu obezbjeđenja ekspertske pomoći u uspostavljanju ove institucije.

3.20.3. Instrumenti preduzetničke i industrijske politike

Implementacijom Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2019, u okviru Programске linije za unapređenje inovativnosti pristigle su 32 aplikacije u 2019, a do kraja 2019. je ugovorena podrška za 22 preduzeća, ukupne vrijednosti 60.559,00 eura.

U okviru Programске linije za uvođenje međunarodnih standarda, u 2019. primljeno je 114 aplikacija, dok je uslove za dodjelu subvencije ispunilo 71 preduzeće, s kojima su do kraja 2019. potpisani ugovori u ukupnom iznosu od 268.520,55 eura.

U okviru Programске linije za razvoj klastera, u 2019. je primljeno 12 zahtjeva, a do kraja 2019. je ugovorena podrška za sedam projektnih predloga od strane šest klastera, ukupne vrijednosti 56.501,93 eura.

U okviru Programске linije za podsticaj direktnih investicija, u toku 2019. je od sedam prijava odobreno pet aplikacija, a ukupan iznos odobrene pomoći je 2.908.500,00 eura. Shodno utvrđenoj programskoj proceduri, do kraja 2019. isplaćena je prva od tri rate u ukupnom iznosu od 969.499,66 eura.

U okviru realizacije II faze projekta „Uspostavljanje i promocija mentoring usluga u malim i srednjim preduzećima u zemljama zapadnog Balkana“, do kraja 2019. obučeno je 12 novih mentora od strane sertifikovanih trenera srbijanskih razvojnih agencija. Osim toga, 10 od 18 crnogorskih preduzeća je ispunilo uslove i kriterijume Javnog poziva za izbor korisnika mentoring usluga, a ovim preduzećima je do kraja 2019. pružena mentoring usluga.

Sa aspekta kontinuiranog unapređenja pojedinačnih programskih linija u okviru Programa za unapređenje konkurentnosti privrede, očekuje se nastavak uspješne implementacije programa finansijske podrške i u 2020, naročito slijedeći trend u povećanju broja podržanih preduzeća i iznosa dodijeljenih sredstava (u 2018. je podržano preko 50% više preduzeća i iznosa podrške u odnosu na 2017, dok je u 2019. broj podržanih preduzeća bio veći za 204%, a iznos odobrenih subvencija veći za 136%).

Investiciono-razvojni fond Crne Gore (IRFCG) je u periodu 1. I – 31. XII 2019. odobrio 516 plasmana u vrijednosti od 241,4 miliona eura. Od navedenog iznosa odobreno je 391 dugoročnih kredita u vrijednosti od 125 miliona eura, 49 kratkoročnih kredita u vrijednosti od 14,6 miliona eura i 76 aranžman otkupa potraživanja (faktoring) u vrijednosti od 101,8 miliona eura. Ovim sredstvima se pruža podrška u otvaranju/očuvanju 10.380 radnih mjesta.

Imajući u vidu da je u martu 2019. IRFCG potpisao Ugovor s Evropskim investicionim fondom o pristupanju COSME Garantnom fondu, te da je Ugovorom pokriven obim portfelja do 75 miliona eura u periodu od tri godine, IRFCG je u novembru 2019. počeo s primjenom ovog aranžmana kroz program garantnih šema na bazi dvije namjenske kreditne linije: EU COSME program podrške investicijama – za kredite namijenjene isključivo za ulaganja u osnovna sredstva i EU COSME program za finansiranje obrtnih sredstava – za kredite namijenjene isključivo za nabavku robe, sirovina, poluproizvoda i gotovih proizvoda. Do 29. I 2020. nije bilo realizacije plasmana koji su podržani ovom garantnom šemom.

9 I 2020. potpisan je Ugovor o garanciji između Evropskog Investicionog Fonda kao garanta i IRFCG kao korisnika – EaSi garancija. Garantni instrument EaSi je posebno namijenjen mikrofinansiranju i socijalnom preduzetništvu. Jedan od njegovih ključnih ciljeva je povećati dostupnost i pristup finansijama ugroženim grupama koje žele da pokrenu sopstveni biznis, mikro preduzeća i socijalna preduzeća, kako u fazi pokretanja odnosno osnivanja preduzeća, tako i u razvoju. Pružanjem novih finansijskih usluga kao što je EaSi garancija nastoji se omogućiti lakši pristup povoljnim finansijama ugroženim grupama kao što su svršeni visokoškolci, mladi u biznisu, preduzetnici, žene u biznisu, mali poljoprivredni proizvođači i zanatlije, koji inače imaju otežan pristup finansijama usled nedostatka odgovarajućeg kolaterala.

U periodu od 1. I - 31. XII 2019, od strane Zavoda za zapošljavanje Crne Gore finansirana su 42 kredita ukupne vrijednosti 280.000,00 eura, namijenjenih otvaranju 56 novih radnih mjesta.

U decembru 2019. od strane Ministarstva nauke dodijeljena su dva statusa centra izvrsnosti iz oblasti u skladu sa S3, u iznosu odobrenih sredstava od 1.8 miliona eura, na period od tri godine (1. I 2020 - 31. XII 2022). U decembru 2019. dodijeljeno je osam grantova za inovativne projekte ukupne vrijednosti oko 910.000 eura, po projektnim prijavama na Konkurs za inovativne grantove koji je objavljen na osnovu Kolaborativnog programa za inovacije (2019-2024), i izvršene dvostepene međunarodne evaluacije. Iznos sufinansiranja ovih grantova od strane Ministarstva nauke iznosi 615.000 eura.

3.20.4. Unapređenje poslovnog ambijenta

U skladu s članom 4 Zakona o administrativnim taksama („Sl. list CG”, broj 18/19), odnosno članom 2 Zakona o lokalnim komunalnim taksama („Sl. list CG”, broj 18/19), Vlada je dala saglasnost na Predlog odluke o lokalnim administrativnim taksama za sljedeće opštine: Podgorica, Nikšić, Tuzi, Danilovgrad, Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac i Cetinje. Dodatno, Vlada je dala saglasnost na Predlog odluke o lokalnim komunalnim taksama za sljedeće opštine: Podgorica, Nikšić, Tuzi, Danilovgrad, Bijelo Polje, Kolašin, Mojkovac, Cetinje i Ulcinj.

U vezi s navedenim, utvrđeno je da je veći broj taksi zadržan na nivou ili niži od tarifnih stavova važećih Odluka o lokalnim administrativnim taksama. Naime, novom Odlukom o lokalnim administrativnim taksama izvjestan broj taksi je ukinut. Procenat ukinutih taksi

za navedene opštine kreće se u rasponu od 32% do 73% u odnosu na važeću odluku. Na taj način, uzimajući u obzir procentualno smanjenje iznosa taksi po opštinama, prosječno smanjenje iznosa taksi kreće se u rasponu od 35% do 54%. Takođe, kod Predloga odluka o lokalnim komunalnim taksama izvjestan broj taksi je ukinut u rasponu od 48% do 85% u odnosu na važeću odluku. Uzimajući u obzir procentualno smanjenje iznosa taksi po opštinama, prosječno smanjenje iznosa taksi se kreće u rasponu od 7% do 60%.

U skladu sa Akcionim planom za unapređenje poslovnog ambijenta (20. VI 2019) koji ima za cilj unapređenje poslovnog ambijenta, stvaranje preduslova za povećanje konkurentnosti, a posljedično i boljeg pozicioniranja na međunarodnim listama konkurentnosti, Vlada je 5. XII 2019. usvojila Izvještaj o realizaciji akcionog plana za unapređenje poslovnog ambijenta (u izabranim oblastima) za period od 1. XI do 1. XII 2019. Akcioni plan tretira pet oblasti i to: započinjanje biznisa, izdavanje građevinskih dozvola, dobijanje priključka za električnu energiju, plaćanje poreza i registraciju nepokretnosti.

Na Portalu eUprave kontinuirano se kreiraju i ažuriraju elektronske usluge, među kojima i posebna kategorija biznis Licenci. U okviru sistema eLicence objavljeno 337 eLicenci, od čega 21 s mogućnošću elektronskog podnošenja.

Na dan 31. XII 2019. na Portalu eUprave je evidentirano 585 usluga, u nadležnosti 51 institucije.

Na Portalu eUprave je, takođe, realizovan i Program stručnog osposobljavanja visokoškolaca, putem kojeg su poslodavci oglasili potrebu za ukupno 11.613 mjesta za stručno osposobljavanje.

3.20.5. Industrijska politika

U sklopu procesa implementacije Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, u toku je proces izrade Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Industrijske politike 2019-2020, za 2019. Ovaj Izvještaj će nakon razmatranja od strane Koordinacionog tijela za implementaciju Industrijske politike 2019-2023 biti upućen na usvajanje Vladi tokom I kvartala 2020.

U okviru aktivnosti koje se sprovode u realizaciji Akcionog plana Industrijske politike Crne Gore 2019-2020, s posebnim fokusom na prerađivačku industriju, kao važan implementacioni mehanizam u kontinuitetu se sprovodi Programska linija za modernizaciju prerađivačke industrije, s ciljem jačanja konkurentnosti privrednih subjekata, kao i unapređenja poslovanja, produktivnosti i profitabilnosti kroz usvajanje novih tehnologija. Na Javnom oglasu za prijavu zainteresovanih subjekata u periodu 4. IV – 10. XII 2019, evidentirano je 12 zahtjeva od strane firmi koje posluju u oblasti papirne i drvne industrije, proizvodnje opreme, namještaja i građevinske stolarije. U skladu s pravilima Programske linije odobreno je 11 prijava u iznosu od 155.736 eura

bespovratnih sredstava Ministarstva ekonomije⁶, 988.980 eura kreditnih sredstava IRFCG, za nabavku mašina i prateće opreme u iznosu od 1.213.786,69 eura.

Dodatno, u cilju daljeg unapređenja tehnološke modernizacije s aspekta energetske efikasne upotrebe resursa i smanjenja potrošnje energije, u okviru IPA 2014 projekta „Unapređenje poslovnog okruženja i konkurentnosti privatnog sektora u Crnoj Gori“ započete su pripremne aktivnosti na uspostavljanju finansijskog mehanizma za implementaciju mjera energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije u industrijskom sektoru. U prethodnom periodu realizovane su posjete preduzećima iz sektora metalne, drvne i tekstilne industrije, tokom kojih su identifikovane konkretne mjere na nivou preduzeća koje bi doprinijele daljem razvoju zelene ekonomije, kao i unapređenju energetske efikasnosti u sektoru industrije. Nakon završetka analize potencijala za realizaciju mjera energetske efikasnosti u odabranim preduzećima, slijede aktivnosti na pripremi Programa, kao i jačanju kapaciteta preduzeća za implementaciju sistema energetske menadžmenta.

3.21. POGLAVLJE 21: TRANS-EVROPSKE MREŽE

3.21.1. Saobraćajne mreže

3.21.1.1. Normativni okvir

Vlada je 16. I 2020. utvrdila Predlog zakona o putevima.

3.21.2. Trans-evropske energetske mreže

3.21.2.1. Ostvareni rezultati

Elektroenergetska infrastruktura

U okviru Projekta izgradnje elektroenergetske interkonekcije Italija - Crna Gora – Srbija - Bosna i Hercegovina (crnogorski dio Transbalkanskog koridora) u izvještajnom periodu su realizovane sljedeće aktivnosti:

- na osnovu Rješenja glavnog energetske inspektora, 3. XII 2019. izvršen je naponski test dalekovoda 1x400 kV Lastva – Čevo u dužini od 32 km, odnosno do lokacije gdje se čeka rješavanje imovinsko – pravnih problema.
- komercijalna upotreba podmorskog interkonektivnog kabla između Crne Gore i Italije počela je 28. XII 2019.

Gasna infrastruktura

U cilju realizacije Projekta izgradnje Jonsko-jadranskog gasovoda (IAP), u periodu 1. XI 2019. – 29. I 2020. realizovane su sljedeće aktivnosti:

⁶ Od dodijeljenih 155.736 eura, u toku prošle godine isplaćeno je 116.636 eura bespovratnih sredstava. Odobrena pomoć u iznosu od 39.100 eura, ukoliko se započeta investicija u potpunosti realizuje početkom 2020, dodijeliće se iz sredstava Programa za 2020.

- Agencija za zaštitu životne sredine je 4. XII 2019. objavila je obavještenje da je imenovana komisija izradila Predlog obima i sadržaja Elaborata procjene uticaja na životnu sredinu za IAP projekat – dionica za Crnu Goru i pozvala zainteresovanu javnost da izvrši uvid u taj Predlog, sa rokom za dostavljanje mišljenja do 27. XII 2019.

3.23. POGLAVLJE 23: PRAVOSUĐE I TEMELJNA PRAVA

3.23.1. Pravosuđe

3.23.1.1. Normativni okvir

Vlada je 21. XI 2019. utvrdila Predlog zakona o alternativnom rješavanju sporova. Ovim zakonom će se obezbijediti jedinstven pristup alternativnom rješavanju sporova, dodatno podstaći upotreba medijacije i drugih načina alternativnog rješavanja sporova i osigurati da se poštuju jednaki standardi kvaliteta vansudskog rješavanja sporova. Zakon se nalazi u skupštinskoj proceduri.

Vlada je 21. XI 2019. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku. Donošenju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku pristupilo se zbog potrebe usaglašavanja Zakona o parničnom postupku sa Zakonom o alternativnom rješavanju sporova. Zakon se nalazi u skupštinskoj proceduri.

Vlada je 21. XI 2019. utvrdila Predlog zakona o izmjenama Porodičnog zakona. Donošenju Zakona o izmjenama Porodičnog zakona pristupilo se zbog potrebe usaglašavanja Porodičnog zakona sa Zakonom o alternativnom rješavanju sporova. Zakon se nalazi u skupštinskoj proceduri.

Vlada je 5. XII 2019. utvrdila Predlog zakona o dopunama Zakona o Državnom tužilaštvu, kojim se vrši usaglašavanje ovog zakona sa Zakonom o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima sa državama članicama Evropske unije. Zakon se nalazi u skupštinskoj proceduri.

3.23.1.2. Strategijski okvir

3.23.1.3. Organi upravljanja

Budžet Sudskog savjeta za 2020. iznosi 1.654.281,32 eura, što je za 286.839,35 eura odnosno 20,98% više u odnosu na budžet za 2019. Kada je riječ o administrativnim kapacitetima Sekretarijata Sudskog savjeta, od ukupno 54 sistematizovana radna mjesta popunjena su 42 radna mjesta. U izvještajnom periodu nije bilo novih zapošljavanja.

Budžet Tužilačkog savjeta za 2020. je 669.704,92 eura, što je za 109.044,97 eura više u odnosu na budžet Tužilačkog savjeta za 2019. U Sekretarijatu Tužilačkog savjeta je zaposleno ukupno 19 službenika, a aktom o sistematizaciji predviđeno je 28 radnih mjesta.

3.23.1.4. Nezavisnost i nepristrasnost

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020. izabrano je šest sudija. U postupku napredovanja,

petoro sudija je izabrano za sud višeg stepena: jedan sudija u Viši sud za prekršaje i četiri sudije u više sudove. Dobrovoljnim trajnim raspoređivanjem, jedan sudija je iz Osnovnog suda u Kotoru raspoređen u Osnovni sud u Podgorici. U toku su postupci za izbor predsjednika osnovnih sudova u Žabljaku i Pljevljima.

U izvještajnom periodu, ukupno u radu bilo je 1438 zahtjeva za izuzeće sudija, od čega je riješeno 1430. U 1019 predmeta donijeto je rješenje kojim je zahtjev za izuzeće usvojen. Sudije su podnijele 1172 zahtjeva za izuzeće, dok su stranke podnijele ukupno 260 zahtjeva.

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. primljeno je 16 molbi za pomilovanje, od kojih je jedna odbačena, jedan postupak obustavljen. Predsjednik Crne Gore donio je četiri odluke koje su negativne. Trenutno su u radu 22 predmeta.

U toku novembra 2019. raspisana su četiri javna oglasa i to: dva javna oglasa za izbor četiri državna tužioca u Višem državnom tužilaštvu u Podgorici (postupak je u toku), jedan javni oglas za izbor specijalnog tužioca (postupak je u toku) i jedan javni oglas za izbor državnog tužioca u Višem državnom tužilaštvu u Bijelom Polju (postupak okončan).

U novembru 2019. izabran je rukovodilac Osnovnog državnog tužilaštva u Bijelom Polju, kao i osam državnih tužilaca nakon završene inicijalne obuke, koji su raspoređeni u osnovna državna tužilaštva u Nikšiću, Bijelom Polju, Baru i Podgorici, na mandat od četiri godine.

U decembru 2019. izabrano je sedam kandidata za državne tužioce, koji su raspoređeni na inicijalnu obuku u Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici.

U januaru 2020. izabran je rukovodilac Osnovnog državnog tužilaštva u Kotoru i rukovodilac Osnovnog državnog tužilaštva u Baru.

3.23.1.5. Odgovornost

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020, pokrenuta su dva postupka po inicijativama za utvrđivanje povrede Etičkog kodeksa od strane sudija i isti su u toku. Tokom ovog perioda podniet je jedan prijedlog za utvrđivanje disciplinske odgovornosti sudije, koji je u toku.

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020, Komisija za Etički kodeks je imala u radu šest predmeta. U tri predmeta je donijeto mišljenje da nije bilo povrede Etičkog kodeksa državnih tužilaca, dok je u dva predmeta donijeto mišljenje kojim je utvrđena povreda Etičkog kodeksa. Kod Komisije se nalazi u radu jedan predmet.

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020, nije pokrenut nijedan disciplinski postupak protiv državnih tužilaca.

U skladu s godišnjim planom nadzora za 2019, pravosudni inspektori Ministarstva pravde su u izvještajnom periodu izvršili inspekcijski nadzor u jednom sudu za prekršaje sa jednim odjeljenjem, u jednom osnovnom sudu, Apelacionom sudu, Vrhovnom sudu i jednom osnovnom državnom tužilaštvu.

U vršenju nadzora kod navedenih sudova i tužilaštava nije bilo utvrđenih nepravilnosti.

Pravosudni inspektori Direkcije za organizaciju notara i javnih izvršitelja i nadzor u potpunosti su ispunili Godišnji program nadzora nad zakonitošću rada javnih izvršitelja i Komore javnih izvršitelja, za 2019.

U okviru navedenog programa u izvještajnom periodu izvršen je redovni nadzor kod 18 javnih izvršitelja i nadzor nad radom Komore javnih izvršitelja. Redovnim nadzorom nad zakonitošću rada javnih izvršitelja utvrđeno je šest nepravilnosti kod tri javna izvršitelja koje se odnose na sadržinu rješenja o izvršenju u odnosu na prijedlog za izvršenje, na nepoštovanje načela hitnosti u postupanju izvršenja i na nedovoljnu ažurnost u vođenju izvršnog postupka. Na utvrđene nepravilnosti Ministarstvo pravde je ukazalo javnim izvršiteljima neposredno u vršenju nadzora i na zapisniku, što će se i ubuduće redovno pratiti. Na inicijativu građana postupljeno je po tri predstavke na rad javnih izvršitelja.

U izvještajnom periodu, Ministarstvo pravde je podnijelo jedan prijedlog za pokretanje disciplinskog postupka i jednu tužbu Upravnom sudu Crne Gore protiv odluke Drugostepene disciplinske komisije za utvrđivanje disciplinske odgovornosti javnog izvršitelja, koji postupak je u toku.

3.23.1.6. Profesionalnost i stručnost

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020. sproveden je postupak ocjenjivanja rada 28 sudija.

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. ocjenjeno je 12 državnih tužilaca.

3.23.1.7. Kvalitet pravosuđa

Kada je riječ o administrativnim kapacitetima Sekretarijata Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, od sistematizovanih 19, popunjeno je 15 radnih mjesta.

Opredijeljeni budžet za rad Centra za 2020. iznosi ukupno 615.593,44 eura. Centar u sprovođenju aktivnosti obuka koristi i podršku međunarodnih organizacija, sa kojima ima dugogodišnje saradnje.

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. Centar je sproveo 15 aktivnosti kontinuirane obuke za sudije i državne tužioce, u kojima su, u slučaju spriječenosti sudija i državnih tužilaca, mogućnost učešća imali i savjetnici u sudovima i državnim tužilaštvima.

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. posredstvom Centra sudije i državni tužioci su učestvovali u šest obuka/radionica/programa razmjene van Crne Gore, od kojeg broja su dva programa razmjene u okviru Evropske mreže za obuku u pravosuđu (EJTN).

Kada je u pitanju inicijalna obuka, u periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020, sproveden je ukupno 51 dan obuke iz teorijskog dijela Programa, a iste je pohađalo ukupno 22 polaznika i to: kandidatkinja za državnog tužioca, četiri kandidata/tkinje za sudiju za prekršaje, sedamnaest kandidata/tkinja za sudije osnovnih sudova.

Pored navedenog, od 1. XI 2019. do 31. I 2020, spovedeno je devet obuka za pripravnike u sudovima i državnim tužilaštvima, od kojih pet dvodnevni i tri trodnevne obuke.

Vlada je 26. XII 2019. usvojila Treći godišnji izvještaj o realizaciji mjera predviđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije informaciono-komunikacionih tehnologija pravosuđa (2016 - 2020) za period 1. XII 2018 - 1. XII 2019. U izvještajnom periodu, od ukupno dospjelih 49 mjera realizovano je 35 mjera, šest je djelimično realizovano, dok osam mjera nije realizovano (većina njih su normativno-pravne prirode, koje zahtijevaju konsultantsku podršku zbog svoje složenosti).

Budžet za sudstvo za 2020. iznosi 29.920.426,33 eura, što je za 61.605,36 eura manje u odnosu na budžet za 2019. (29.982.031,69 eura).

Budžet za Državno tužilaštvo za 2020. iznosi 9.636.314,04 eura, što je za 470.706,15 eura više u odnosu na budžet za 2019.

3.23.1.8. Efikasnost

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020, Ustavni sud je primio 386 predmeta, od kojih 360 čine predmeti po ustavnim žalbama. U istom periodu, riješeno je ukupno 299 predmeta, od kojih su 275 ustavne žalbe.

3.23.1.9. Bavljenje ratnim zločinima na nivou države

U izvještajnom periodu, u predmetu formiranom protiv okrivljenog Z. V. zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl.142 st.1 KZ SRJ, koji je presudom Višeg suda u Podgorici od 5. VI 2019. oglašen krivim zbog izvršenja navedenog krivičnog djela i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 14 godina, u žalbenom postupku Apelacioni sud Crne Gore je presudom od 18. XI 2019. odbio kao neosnovane žalbe branilaca i potvrdio presudu Višeg suda u Podgorici. Predstavnici oštećenih porodica su upućeni da imovinsko-pravni zahtjev za naknadu štete u cjelini ostvare u parničnom postupku.

Specijalno državno tužilaštvo je dostavilo Vrhovnom državnom tužilaštvu jedan izvještaj o implementaciji Strategije za istraživanje ratnih zločina.

Četiri predmeta su u fazi izviđaja i u toku je prikupljanje podataka u postupcima pružanja međunarodne pravne pomoći.

Specijalno državno tužilaštvo je u izvještajnom periodu zaprimilo i postupalo po dvije zamolnice za pružanje međunarodne pravne pomoći Tužilaštva – Tužiteljstva Bosne i Hercegovine i po jednoj zamolnici za pružanje međunarodne pravne pomoći Županijskog državnog odvjetništva u Zagrebu. Predmetnim zamolnicama je traženo saslušanje određenih lica u svojstvu svjedoka te prikupljanje podataka o tome da li se određena lica nalaze na teritoriji Crne Gore.

U periodu 26–27. XI 2019. u Sarajevu je održan Regionalni sastanak tužilaca na tehničkom nivou o razlikama u pravnim okvirima za regionalnu saradnju u procesuiranju ratnih zločina u okviru Regionalnog projekta o ratnim zločinima, u organizaciji UNDP-a, a u saradnji sa Vladom Ujedinjenog kraljevstva, kojoj su prisustvovali tužioci iz

Specijalnog državnog tužilaštva Crne Gore, Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije i Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove, na kojem su razmatrana pitanja specifičnosti i razlika između domaćih krivično – procesnih okvira relevantnih za prekograničnu pravnu pomoć i saradnju u procesuiranju ratnih zločina.

U periodu 17–19. XII 2019. u Sarajevu je održan Regionalni sastanak tužilaca o saradnji u postupcima za ratne zločine u okviru Regionalnog projekta o ratnim zločinima, u organizaciji UNDP-a, a u saradnji sa ambasadama Ujedinjenog kraljevstva i Republike Italije kojoj su prisustvovali državni tužioci Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore, Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije i glavni tužilac Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove sa saradnicima, na kojem je izvršen presjek dosadašnje saradnje te razmatrana pitanja ustupanja predmeta sa potvrđenim optužnicama, kao i saradnja u istragama.

Građanski postupci za naknadu štete žrtvama ratnih zločina

Kod Osnovnog suda u Podgorici je u radu 19 predmeta. Od ovog broja, u 17 predmeta je pravni osnov naknada nematerijalne štete zbog umanjena opšte životne aktivnosti, pretrpljenog straha i duševnog bola, dok je u dva predmeta pravni osnov naknada nematerijalne štete zbog nezakonitog lišenja slobode i povrede časti i ugleda.

U periodu od 1. VII 2019. do 31. XII 2019. nije bilo novih podnijetih tužbi po ovom osnovu. U januaru 2020, takođe nije bilo novih podnijetih tužbi.

U periodu od novembra 2019. do 28. I 2020, riješen je jedan predmet, u kojem je pravni osnov naknada nematerijalne štete zbog nezakonitog lišenja slobode i povrede časti i ugleda. Presuda nije pravosnažna.

3.23.2. Borba protiv korupcije

3.23.2.1 Institucionalni okvir

Agencija za sprječavanje korupcije

Kada su u pitanju ljudski resursi u Agenciji za sprječavanje korupcije (ASK), trenutan broj zaposlenih na neodređeno vrijeme je 54. U izvještajnom periodu, dva zaposlena su napustila Agenciju i to direktor i samostalni savjetnik II u Odjeljenju za informacione tehnologije. U okviru aplikacije „Planovi integriteta“ implementiran je novi modul „web upitnik“, koji omogućava korisnicima (menadžerima integriteta), online popunjavanje upitnika za procjenu efikasnosti plana integriteta sa jedne strane, a Agenciji statističku obradu i analizu popunjenih upitnika, sa druge strane. Uspostavljena je konekcija sa kreditnim registrom Centralne banke. Agencija je nastavila s organizacijom antikorupcijskih i informativnih kampanja, kroz izradu informativnih biltena, postera, flajera, bilborda, spotova, predavanja.

3.23.2.2. Bilans ostvarenih rezultata

Preventivne mjere

Prema evidenciji Agencije, ukupan broj organa vlasti koji su odredili menadžera integriteta od 1. I 2016. je 694. U periodu novembar-decembar 2019, jedan organ vlasti je prvi put donio rješenje o određivanju menadžera integriteta i usvojio i potom Agenciji dostavio plan integriteta u štampanoj i elektronskoj formi.

Agenciji je do 31. XII 2019. dostavljen ukupno 671 izvještaj o sprovođenju plana integriteta u 2018. U toku je izrada godišnjeg izvještaja o planovima integriteta za 2019. Ukupno 632 organa ažurirala su plan integriteta (2018. ili 2019) nakon procjene efikasnosti i efektivnosti prethodnog plana integriteta, odnosno donijeli novi plan integriteta za naredni dvogodišnji period.

Od 1. I do 31. XII 2019, podnijeto je 110 prijava zviždača, dok je u odnosu na 31 postupak po prijavama iz prethodne godine ASK nastavila sa radom u 2019. U 2019. zviždači su najviše prijavljivali nepravilnosti u vezi poslovanja privatnog sektora – 17,50%, nepravilnosti u vezi radnih odnosa – 19% i u vezi rada organa na lokalnom nivou – 18.40%. U 18 postupaka po prijavama je utvrđeno ugrožavanje javnog interesa ili neki drugi vid nepravilnosti (u pet slučajeva ASK-a i 13 slučajeva drugi nadležni organi), dok je u četiri slučaja koji su pokrenuti po službenoj dužnosti takođe utvrđeno ugrožavanje javnog interesa. Od 1. I do 31. XII 2019. okončano je 49 postupaka pred Agencijom i to 45 po prijavama zviždača i četiri postupka ex officio.

Kada su u pitanju postupci po službenoj dužnosti, ASK je u 2019. pokrenula tri postupka po službenoj dužnosti (ex officio) na osnovu sopstvenih saznanja, zbog sumnje u postojanje ugrožavanja javnog interesa, dok je postupke za četiri slučaja koji su započeti u 2018. nastavila u 2019. U četiri slučaja koji su pokrenuti po službenoj dužnosti, ASK je utvrdila ugrožavanje javnog interesa, u jednom nije, dok su dva postupka proslijeđena drugim nadležnim organima na dalju nadležnost.

Od ukupnog broja prijava, pet je proslijeđeno nadležnom tužilaštvu, dok je 47 proslijeđeno drugim nadležnim organima (45 po prijavama, dvije ex officio iz prethodnog perioda), od čega je okončano 25 postupaka i u 14 postupaka je utvrđena nepravilnost. U toku su postupci pred drugim organima za još pet prijava iz prethodnog perioda (tri iz 2018. i dvije prijave iz 2017).

Tokom izvještajnog perioda, podnijeta su tri zahtjeva za zaštitu zviždača, koji postupci su u toku.

U oblasti sprječavanja sukoba interesa, u periodu od 1. XI 2019 – 24. I 2020, Agencija je dala 47 Mišljenja (42 u 2019. i pet u 2020), obavezujućih za javne funkcionere, koja su se odnosila na sukob interesa i izuzeće u raspravi i odlučivanju, ograničenja u vršenju funkcija, nespojivost funkcija, članstvo u organima upravljanja, članstvo u radnim tijelima, primanje naknada, kao i na ograničenja po prestanku funkcije, zaključenju ugovora, primanje donacija, status javnih funkcionera. Nakon Mišljenja i donijetih Odluka od strane ASK, podnijeto je 13 ostavki na javne funkcije od strane 11 javnih funkcionera.

U dijelu vođenja upravnih postupaka u vezi sa sprječavanjem sukoba interesa i ograničenjima u vršenju javnih funkcija, Agencija je sprovela 10 postupaka (2019- okončano ukupno 72 predmeta) i donijela 10 odluka. Okončano je 10 upravnih postupaka (pet u vezi sa sprječavanjem sukoba interesa i pet u vezi sa ograničenjima u vršenju javnih funkcija), od kojih je u devet predmeta utvrđeno da su javni funkcioneri bili u sukobu interesa. Utvrđeno je kršenje za 44 javna funkcionera (20 za sukob interesa i 24 za ograničenja).

U izvještajnom periodu, nastavljeno je proaktivno postupanje Agencije u dijelu otkrivanja sukoba interesa, na osnovu čega je pokrenuto devet predmeta po službenoj dužnosti.

Upućeno je devet zahjeva za pokretanje upravnih postupaka pred Agencijom zbog sukoba interesa, ostvarivanja prihoda suprotno zakonu, obavljanja nespojivih funkcija, neprenošenje upravljačkih prava.

U toku 2019, na osnovu sprovedenih postupaka Agencija je donijela 30 odluka o sukobu interesa (šest po zahtjevima-jedan krši i 24 po službenoj dužnosti-19 krši) i 42 odluke zbog obavljanja nespojivih funkcija, zbog članstva u privrednim društvima, radnim tijelima (šest po zahtjevima-jedan krši i 24 po službenoj dužnosti-19 krši). Konstatovan je visok procenat utvrđenih kršenja u odnosu na prethodne izvještajne periode.

Nakon pokretanja upravnog postupka pred Agencijom, dva javna funkcionera su podnijela ostavke na dužnosti u privrednim društvima (12 od početka 2019).

Kad je u pitanju izricanje disciplinskih mjera, u dijelu sprječavanja sukoba interesa i ograničenja u vršenju funkcija, nakon donijetih konačnih odluka u vezi sprječavanja sukoba interesa javnih funkcionera, organi vlasti su postupili u 29 predmeta i izrekli: dva razrješenja, dva obavještenja da je organ konstatovao prestanak mandata funkcionerima nakon podnošenja njihovih ostavki, pet disciplinskih mjera, u jednom predmetu je proslijeđeno nadležnom ministarstvu na dalje postupanje, dva rješenja o odlaganju izricanja mjere do pravosnažnosti odluke, u četiri predmeta dostavljen odgovor da organ nije imao zakonske nadležnosti za postupanje.

Nadležnim tužilaštvima u izvještajnom periodu nije bilo ustupljenih prijava od strane Agencije. Nadležnim inspekcijama ustupljena su dva predmeta po službenoj dužnosti, u jednom je predmet okončan na način da je zaključeno da nema elemenata kršenja zakona, dok je drugi postupak pred nadležnim inspeksijskim organom u toku.

U izvještajnom periodu, Agencija je postupala po zahtjevima organa vlasti: četiri organa vlasti su prije postupka izbora/imenovanja zahtijevala izvode iz evidencije Agencije za 28 lica (107 od početka 2019), kako bi provjerili da li ima zakonskih smetnji za njihovo imenovanje, odnosno da li su u posljednje četiri godine prije kandidovanja, u svojstvu javnog funkcionera, bili razriješeni javne funkcije zbog povrede odredbi zakona, u cilju provjere da li ima smetnji za njihovo imenovanje. U odnosu na 2018, povećan je broj zahtjeva za 30%, u cilju sprječavanja izvršenja odluka donijetih u sukobu interesa. S tim u vezi, Agencija je u osam slučajeva konstatovala smetnje za vršenje javne funkcije.

Nadležnim tužilaštvima u izvještajnom periodu nije bilo ustupljenih prijava od strane Agencije, ali je u izvještajnom periodu protiv dva akta Agencije u toku 2019. podnijeta prijava Specijalnom državnom tužilaštvu. Specijalno državno tužilaštvo je odbacilo krivičnu prijavu u dva predmeta (od početka 2019 – u tri predmeta odbačena prijava), podnijetu od strane NVO Specijalnom državnom tužilaštvu.

Nadležnim inspekcijama u izvještajnom periodu ustupljena su dva predmeta po službenoj dužnosti, u jednom je predmet okončan izricanjem novčane kazne od strane inspekcije, dok je u drugom postupak okončan jer nema elemenata kršenja zakona.

Prema stanju na dan 31. XII 2019, Agenciji je dostavljeno ukupno 8.149 izvještaja o prihodima i imovini koji su prošli proces softverske i administrativne provjere, tj. koji su obrađeni i verifikovani, odnosno dostupni na zvaničnoj internet stranici Agencije za sprječavanje korupcije.

Naime, statistika dostavljenih Izvještaja o prihodima i imovini u 2019. na dan 31. XII 2019. je sljedeća: 5 486 redovnih godišnjih Izvještaja o prihodima i imovini; 860 Izvještaja koji se dostavljaju u roku od 30 dana od dana stupanja na funkciju; 44 Izvještaja na zahtjev Agencije; 555 Izvještaja u slučaju uvećanja imovine a preko 5000 eura.

Takođe, obrađeno je još 1204 Izvještaja o prihodima i imovini koji se podnose po prestanku javne funkcije i to: 491 koji se podnosi u roku od 30 dana od dana po prestanku javne funkcije; 713 Godišnjih i dvogodišnjih Izvještaja po prestanku javne funkcije.

Provjera Izvještaja o prihodima i imovini koja se odvijala shodno Godišnjem planu provjere za 2019 (a koji se temelji na osnovama prošlogodišnjeg Revidiranog plana provjere koji je donijet u skladu sa preporukama eksperta Savjeta Evrope), pa je u smislu tačnosti i potpunosti podataka realizovana provjera planiranih 839 izvještaja o prihodima i imovini, do 31. XII 2019. tj. u roku kako je to i predviđeno pomenutim planom provjere.

U decembru 2019. je donijet Godišnji plan provjere Izvještaja o prihodima i imovini za 2020.

Agenciji je na dan 28. I 2020. dostavljeno ukupno 218 Izvještaja o prihodima i imovini koji su prošli proces softverske i administrativne provjere, odnosno koji su obrađeni i verifikovani, odnosno dostupni na zvaničnoj internet stranici Agencije za sprječavanje korupcije. Naime, statistika dostavljenih Izvještaja o prihodima i imovini u 2020. je sljedeća: 104 redovnih godišnjih Izvještaja o prihodima i imovini; 28 Izvještaja koji se dostavljaju u roku od 30 dana od dana stupanja na funkciju; dva Izvještaja na zahtjev Agencije; 31 Izvještaja u slučaju uvećanja imovine a preko 5000 eura.

Takođe, obrađeno je još 53 Izvještaja o prihodima i imovini koji se podnose po prestanku javne funkcije i to: 25 koji se podnosi u roku od 30 dana od dana po prestanku javne funkcije; 28 godišnjih i dvogodišnjih izvještaja po prestanku javne funkcije.

U oblasti kontrole finansiranja političkih partija, u periodu od 1. X 2019 – 28. I 2020. je dostavljena 31 Odluka o visini članarine za 2020. U periodu od 1. X 2019 – 31. I 2020.

Državna revizorska institucija je izvršila reviziju poslovanja 15 političkih subjekata. U izvještajnom periodu je izvršena kontrola 31 izvještaja/Odluke o visini članarine.

Kada su u pitanju prekršajni postupci pokrenuti zbog kršenja zakona, u periodu od 1. X 2019 – 31. I 2020. podnijeto je pet prigovora. Agencija je postupala po svim prigovorima, dok je za jedan prigovor Agencija već pokrenula prekršajni postupak u prethodnom periodu po istom osnovu. Agencija je u izvještajnom periodu pokrenula 69 prekršajnih postupaka tj. podnijela 67 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka nadležnim sudovima za prekršaje i izdala dva prekršajna naloga. Svi prekršajni postupci su pokrenuti zbog kršenja odredbi Zakona o sprječavanju korupcije. U izvještajnom periodu, okončano je 116 postupaka (uključujući i one po zahtjevima iz prethodnih godina), od čega su u oko 92% izrečene sankcije (93 novčane kazne i 13 opomena). Ukupan iznos izrečenih novčanih kazni, uključujući i realizovane naloge iznosi 25.195 eura.

Prekršajni postupci/prekršajni nalozi

Zbog kršenja odredbi Zakona o sprječavanju korupcije koje se odnose na oblast ograničenja u vršenju javnih funkcija, Agencija je u izvještajnom periodu podnijela devet zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka nadležnim sudovima za prekršaje, od kojih je u jednom od suda traženo oduzimanje imovinske koristi.

U izvještajnom periodu, okončana su ukupno tri postupka iz 2019, od čega su u 100% izrečene sankcije (tri novčane kazne). Ukupan iznos novčanih kazni je od 530 eura.

Među okončanim predmetima je i jedan predmet na osnovu predloga za oduzimanje imovinske koristi stečene izvršenjem prekršaja, u kojem je oduzeta imovinska korist u iznosu od 4.000 eura.

Zbog kršenja odredbi Zakona o sprječavanju korupcije koje se odnose na obavezu podnošenja izvještaja o prihodima i imovini po različitim zakonskim osnovama i neprijavlivanja tačnih i potpunih podataka, Agencija je u izvještajnom periodu podnijela 58 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom sudu za prekršaje (30 zbog nepredavanja izvještaja o prihodima i imovini sa tačnim i potpunim podacima, jedan zbog nepredavanja izvještaja o prihodima i imovini po stupanju na javnu funkciju, sedam zbog nepredavanja izvještaja o prihodima i imovini po prestanku funkcije, 11 zbog nepredavanja izvještaja o prihodima i imovini godinu dana po prestanku funkcije, pet zbog nepredavanja izvještaja o prihodima i imovini dvije godine po prestanku funkcije, dva zbog nepredavanja izvještaja o prihodima i imovini u slučaju uvećanja imovine preko 5.000 eura, dva zbog nepredavanja godišnjeg izvještaja o prihodima i imovini).

U izvještajnom periodu, okončano je ukupno 90 postupka (uključujući i postupke pokrenute po zahtjevima iz prethodnih godina), od čega su u 100% izrečene sankcije (60 novčanih kazni i 30 opomena). Ukupan iznos novčanih kazni je 16.110 eura.

Takođe, izdata su dva prekršajna naloga zbog nepredavanja izvještaja o prihodima i imovini sa tačnim i potpunim podacima, od kojih je jedan realizovan.

U izvještajnom periodu, realizovano je 11 prekršajnih naloga iz 2019. Iznos izrečenih novčanih kazni iznosi 2.135 eura.

Kada je u pitanju kontrola finansiranja, u izvještajnom periodu su okončana četiri postupka (uključujući i postupke pokrenute po zahtjevima iz prethodnih godina), od čega su u 100 % izrečene četiri sankcije (tri novčane kazne i jedna opomena). Ukupan iznos novčanih kazni je 1.800 eura.

Kada je u pitanju integritet, u izvještajnom periodu je okončano ukupno 13 postupaka, od čega su u oko 92% izrečene sankcije (pet novčanih kazni i sedam opomena). Ukupan iznos novčanih kazni je 4320 eura. Agencija je u izvještajnom periodu izdala dva prekršajna naloga javnim funkcionerima zbog kršenja odredbi Zakona o sprječavanju korupcije. U izvještajnom periodu realizovano je 11 prekršajnih naloga iz 2019. Iznos izrečenih novčanih kazni iznosi 2.135 eura.

Oduzimanje imovinske koristi

Osim navedene preporuke Evropske Komisije u vezi sa izdavanjem prekršajnih naloga, Agencija u kontinuitetu realizuje i preporuku eksperata Evropske komisije koja se odnosi na oduzimanje imovinske koristi stečene izvršenjem prekršaja. Na osnovu predloga za oduzimanje imovinske koristi, osim izricanja novčanih kazni, sudovi su u jednom predmetu oduzeli imovinsku korist stečenu izvršenjem prekršaja, u kojima je oduzeta imovinska korist u iznosu od 4.000 eura.

Žalbe

U izvještajnom periodu, podnijete su i tri žalbe na rješenja prvostepenih sudova od kojih je jedna usvojena, dok su ostali postupci u toku.

Represivne mjere

U periodu od 1. XI do 31. XII 2019, u Specijalnom državnom tužilaštvu nijesu pokrenute istrage zbog krivičnih djela visoke korupcije. Specijalno državno tužilaštvo je podiglo jednu optužnicu iz oblasti visoke korupcije protiv dva lica, koja je potvrđena od strane Višeg suda u Podgorici. U navedenom predmetu nema pokretnih finansijskih istraga u predmetima visoke korupcije, niti su podnošeni prijedlozi za određivanje privremenih mjera obezbjeđenja. U januaru 2020. Specijalno državno tužilaštvo nije pokretalo istage, podizalo optužnice, niti pokretlo finansijske istrage u predmetima visoke korupcije.

U periodu 1. VII 2019 - 31. XII 2019, Viši sud u Podgorici je imao ukupno u radu 12 predmeta zbog krivičnih djela iz oblasti visoke korupcije, protiv ukupno 52 okrivljena lica (50 fizičkih i dva pravna lica). Od ukupnog broja predmeta u radu, u dva predmeta su donijete osuđujuće presude protiv četiri lica. U jednom predmetu je donijeta oslobađajuća presuda protiv dva lica. Četiri predmeta su riješena na drugi način (odbačaji i obustave). U januaru 2020. nije bilo novih primljenih predmeta iz oblasti visoke korupcije.

U izvještajnom periodu, pred Višim sudom u Podgorici su okončana dva postupka za oduzimanje imovine. U jednom postupku, donijeto je rješenje o trajnom oduzimanju imovine, dok je u drugom postupku određena privremena mjera obezbjeđenja na nepokretnosti. Postupak za trajno oduzimanje imovine od osuđenog M. M. je okončan rješenjem Višeg suda u Podgorici. Od osuđenog je trajno oduzeta stambena jedinica, površine 193m², koja pripada katastarskom operatu Budva. Istim rješenjem, odbijen je zahtjev Specijalnog državnog tužilaštva kojim je traženo da se od osuđenog M. M. oduzme pravo svojine na pet nepokretnosti koje pripadaju katastarskom operatu Prijedor II, jer je tužilac u završnom izlaganju odustao od zahtjeva za trajno oduzimanje tih nepokretnosti. Odbijen je kao neosnovan zahtjev Specijalnog državnog tužilaštva kojim je traženo da se od trećeg lica M. P. T, oduzme pravo susvojine u obimu 1/3 na stambeno poslovnoj jedinici koja se nalazi u Tivtu, kao i zahtjev da se od trećeg lica P. I. oduzme pravo svojine na stambenoj jedinici površine 123 m², poslovnom prostoru površine 40 m² i garažnom mjestu površine 18 m², koje pripadaju katastarskom operatu Budva. Pred drugostepenim sudom je u toku postupak po izjavljenoj žalbi.

U predmetu protiv jednog okrivljenog lica zbog krivičnog djela zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st. 3 u vezi st. 1 KZ CG i zloupotreba službenog položaja iz čl. 416 st. 3 u vezi st. 1 KZ CG putem pomaganja u vezi čl. 25 KZ CG, koja djela su izvršena na organizovan način iz čl. 22 tač. 8 ZKP, sud je odredio privremenu mjeru obezbjeđenja - zabranu raspolaganja nepokretnostima uz zabilježbu zabrane u katastru nepokretnosti u odnosu na nepokretnosti cca 8.156 m².

3.23.3 Temeljna prava

3.23.3.1 Usklađivanje s pravnom tekovinom EU i međunarodnim standardima

Saradnja s Evropskim sudom za ljudska prava

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. Evropski sud za ljudska prava je u odnosu na Crnu Goru odlučio u pet predmeta i to: u predmetu Despotović protiv Crne Gore putem presude, dok je u četiri predmeta donio odluke o neprihvatljivosti i to - u predmetu Kićović protiv Crne Gore, Vidaković protiv Crne Gore, Dalmatin protiv Crne Gore i Bujković protiv Crne Gore. Pred Komitetom ministara Savjeta Evrope – Odjeljenjem za izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava, trenutno se nalaze pod nadzorom četiri predmeta i to: Siništaj i dr. protiv Crne Gore, Kips DOO i Drekalović protiv Crne Gore, Šaranović protiv Crne Gore i Bigović protiv Crne Gore. U odnosu na navedene predmete, Komitetu ministara su upućeni na razmatranje Akcioni planovi, odnosno Akcioni izvještaji. Nijedan predmet u odnosu na Crnu Goru se u izvještajnom periodu nije našao pod posebno pojačanim nadzorom Komiteta ministara kao nadzornog tijela nadležnog za praćenja izvršenja presuda Evropskog suda.

Praksa vršenja diseminacije pravosnažno donijetih presuda i odluka Evropskog suda nastavljena je i odvija se u kontinuitetu. Presude i odluke dostavljane su pravosudnim organima i organima izvršne vlasti.

U izvještajnom periodu, nastavljeno je sa praćenjem aktivnosti Mreže najviših sudova pri Evropskom sudu za ljudska prava, o kojima se redovno sačinjavaju izvještaji i isti prosleđuju svim sudovima, čime se stvaraju uslovi za bolje razumijevanje i primjenu Konvencije o zaštiti ljudskih prava u nacionalnom sistemu. Svi izvještaji se redovno objavljuju na internet stranici Vrhovnog suda Crne Gore.

3.23.3.2 Djelotvorna primjena ljudskih prava

Prema obrađenim statističkim podacima od 1. I do sredine decembra 2019, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je u oblasti zaštite od diskriminacije i povrede načela jednakosti imao u radu 146 predmeta.

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020, Ustavni sud je primio 386 predmeta, od kojih 360 čine predmeti po ustavnim žalbama. U istom periodu, riješeno je ukupno 299 predmeta, od kojih su 275 ustavne žalbe.

Sprječavanje mučenja i nečovječnog postupanja

Prema obrađenim statističkim podacima od 1. I do sredine decembra 2019, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je imao u radu 15 predmeta koji se odnose na zabranu mučenja i surovog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja. Završeno je 12 predmeta. U tri predmeta koji su se odnosili na rad ZIKS-a/UIKS-a, u jednom je dato Mišljenje sa preporukom - nehumano postupanje, a na rad Uprave policije, data su dva mišljenja sa preporukom, u jednom je utvrđeno nečovječno i ponižavajuće, a u drugom ponižavajuće postupanje.

Prema podacima Vrhovnog suda, u periodu od 1. VII 2019 – 31. XII 2019. osnovni sudovi su imali u radu 13 predmeta protiv ukupno 33 okrivljenog - policijskog službenika zbog krivičnog djela zlostavljanje iz čl. 166a Krivičnog zakonika Crne Gore. Od tog broja, riješena su četiri predmeta protiv 16 okrivljenih - policijskih službenika i u svim predmetima su donijete osuđujuće presude. Presude nijesu stekle pravosnažnost. Preostalih devet predmeta protiv ukupno 17 okrivljenih - policijskih službenika su u radu kod prvostepenih osnovnih sudova.

U izvještajnom periodu, od strane službenika Uprave za izvršenje krivičnih sankcija nije bilo povreda službene dužnosti koje se odnose na zlostavljanje prema licima lišenim slobode.

Reforma zatvorskog sistema

Projektna prijava Ministarstva pravde je usvojena i dobijena su bespovratna sredstva od 100% u okviru Zapadnobalkanskog investicijskog okvira (WBIF), u novčanom iznosu od 1.200.000 eura TA grant. U okviru projekta, biće urađena tehnička dokumentacija za izgradnju, a ovu tehničku pomoć realizuje konzorcijum WBIF Infrastructure Project Facility 7 (IPF7). Realizacija tehničke pomoći je započela u novembru 2019. nakon ispunjavanja svih uslova kako sa nacionalnog tako i međunarodnog nivoa koji su bili neophodni u pripremi početka realizacije. Period realizacije je novembar 2019 – mart 2021.

Vlada je 5. IX 2019. usvojila Informaciju o projektu „Izgradnja Zatvora za sjevernu regiju Crne Gore u Mojkovcu“, kojom je definisano upravljanje i implementacija projektom. Krajem oktobra 2019. obrazovan je Projektni odbor za projekat „Izgradnja Zatvora za sjevernu regiju Crne Gore u Mojkovcu“. Ministarstvo pravde je potpisalo Ugovor o pružanju usluga sa Nacionalnom jedinicom za implementaciju projekata iz oblasti komunalnih djelatnosti i zaštite životne sredine „Project-Consulting“ DOO Podgorica (PROCON), koja će biti zadužena za implementaciju ovog projekta, kao i za izvještavanje Projektnog odbora.

Projekat izgradnje Specijalne zdravstvene ustanove, nove prijavnice, zatvora otvorenog tipa i multifunkcionalnog objekta je značajan infrastrukturni projekat. Urađena su idejna rješenja i sproveden tender za odabir projektanta za izradu glavnog projekta. Očekuje se ubrzo i završetak izrade glavnog projekta kako bi se stvorili uslovi za početak gradnje, a za izradu idejnog rješenja i glavnog projekta obezbijeđena su sredstva u kapitalnom budžetu. 2. XII 2019. stupio je na snagu Finansijski sporazum IPA 2018 između Evropske komisije i Crne Gore, kojim je za projekat „EU za poboljšanje pristupa pravdi i temeljna prava“ opredijeljeno 13.516.733 eura, u okviru kojeg će se u iznosu od 4.378.311 eura finansirati gradnja ova četiri objekta.

Nakon što je Vlada usvojila Infomaciju o obezbjeđivanju podrške za rješavanje stambenih potreba zaposlenih u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija (u avgustu 2019) i prihvatila Sporazum o podršci u rješavanju stambenih potreba zaposlenih u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija, za realizaciju Sporazuma opredijelila je 1.100.000 eura za petogodišnji period važenja sporazuma i to u 2019 - 300.000 eura, a za naredne četiri godine po 200.000 eura. Sporazumom je predviđeno da se novčana sredstva prenose isključivo za rješavanje stambenih potreba zaposlenih u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija za kolektivnu stambenu izgradnju, dodjelu stambenih kredita i individualnu gradnju. Takođe, za kolektivnu stambenu izgradnju obezbijeđene su katastarske parcele u opštinama Danilograd i Bijelo Polje u saradnji sa lokalnim samoupravama.

Sloboda izražavanja

Od poslednjeg izvještaja, Komisija za praćenje postupanja nadležnih organa u istragama slučajeva prijetnji i nasilja nad novinarima je održala sedam sjednica, na kojima su razmatrani pojedinačni slučajevi napada na novinare. Nastavljena je analiza postupanja nadležnih organa u istrazi nanošenja teških tjelesnih povreda O. L. u maju 2018, kao i ranijih napada na novinare. Komisija se kontinuirano bavi napadima na novinara T. S., iz 2007. i 2013, kao i napadom na Ž. I. iz 2007.

Prema podacima Uprave policije, dopisnik ND „Vijesti“ S.A. je 23. I 2020. prijavio da je na društvenoj mreži Facebook A.C. na albanskom jeziku napisao poruku na osnovu čije sadržine se osjetio ugroženo. Sa sadržinom predmetne prijave obaviješten je ODT u Ulcinju koji se izjasnio da se u radnjama A.C. stiču elementi krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti iz čl. 168 KZ CG na štetu A.C. te da se lice procesuiru uz krivičnu prijavu.

Prema podacima Vrhovnog državnog tužilaštva, u periodu od 1. XI 2019 – 31. I 2020, novinar dnevnog lista „Dan“ V.O. je 3. XII 2019. Upravi policije podnio prijavu protiv NN lica koje ga je istog dana u TC „Delta“ u Podgorici fizički napalo istovremeno mu upućujući riječi uvredljive sadržine. Sa sadržinom prijave V.O. upoznata je osnovna državna tužiteljka u Podgorici, koja je naložila policijskim službenicima da se izuzmu video nadzori iz TC „Delta“ te da joj se spisi predmeta dostave sljedećeg dana na ocjenu i odlučivanje. Protiv M.M. podnijeta je krivična prijava zbog krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti iz čl. 168 Krivičnog zakonika Crne Gore. Tužilac je sproveo dokazne radnje i izuzeo video zapise koji su snimili kritični događaj. Ocjenom prikupljenih dokaza, tužilac je našao da ne postoji osnovana sumnja da je M.M. izvršio ovo, kao ni bilo koje drugo krivično djelo za koje se gonjenje preduzima po službenoj dužnosti. Stoga, 20. XII 2019. donio je rješenje o odbačaju krivične prijave, koje je dostavio oštećenom. Oštećeni je, shodno svojim zakonskim ovlaštenjima, Višem državnom tužilaštvu u Podgorici podnio zahtjev za preispitivanje ovakve odluke tužioca. Više državno tužilaštvo u Podgorici našlo je da je odluka osnovnog državnog tužilaštva zakonita.

Prava žena i rodna ravnopravnost

Prema obrađenim statističkim podacima od 1. I do sredine decembra 2019, Zaštitnik je sveukupno u 2019. u radu imao 12 predmeta zbog diskriminacije po osnovu pola, koji uključuju i rodno zasnovano nasilje (jedan predmet je riješen ukazivanjem, u jednom nije utvrđena povreda prava, jedan je okončan obustavom jer podnosilac nije saradivao u postupku, jedan je okončan spajanjem, a dva predmeta su u radu).

Prema podacima Vrhovnog suda, u periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020, sudovi su imali ukupno u radu 116 predmeta zbog krivičnog djela nasilje u porodici ili u porodičnoj zajednici iz čl. 220 KZ CG protiv ukupno 123 lica, a primili su 39 predmeta protiv 43 lica. Od ukupnog broja predmeta u radu, sudovi su riješili 48 predmeta. U ovim predmetima, donijeto je 49 osuđujućih presuda, dok je jedno lice oslobođeno od optužbe.

U izvještajnom periodu, 28 presuda je steklo pravosnažnost i sve su osuđujuće. Kada su u pitanju sudovi za prekršaje na nivou Crne Gore, u toku 2019. imali su ukupno u radu 2.059 predmeta iz oblasti Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Ukupno je završeno 1.487 predmeta ili 72,22%.

U izvještajnom periodu, donijet je Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima usluge smještaja u prihvatilištu-skloništu („Sl. list CG”, broj 76/19) i Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje, normativima i minimalnim standardima savjetodavno-terapijskih i socijalno-edukativnih usluga („Sl. list CG”, broj („Sl. list CG”, broj 76/19).

Prava djeteta

Prema obrađenim statističkim podacima od 1. I do sredine decembra 2019, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je imao u radu 232 predmeta. Pritužbe su se dominantno odnosile na zaštitu prava iz oblasti obrazovanja i socijalne i dječije zaštite.

Krajem decembra 2019. usvojen je novi Plan transformacije Dječjeg doma „Mladost“ Bijela za period 2020-2023.

Socijalno ugroženi i lica s invaliditetom

Shodno obavezi iz Akcionog plana za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za 2019-2020, opština Pljevlja je 26. XII 2019. usvojila Lokalni akcioni plan u oblasti zaštita lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je 22. XI 2019. donijelo Odluku o finansiranju projekata/programa u oblasti zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom u 2019. i finansiralo 25 projekata/programa koji doprinose zaštiti lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti. Ukupna vrijednost dodijeljenih sredstava od 491.160,70 eura.

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. nastavljene su aktivnosti na realizaciji Akcionog plana za prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi licima sa invaliditetom za 2014, kojim je bilo definisano 13 prioriternih objekata. Zaključno sa decembrom 2019, svi objekti definisani Akcionim planom su prilagođeni. U toku su aktivnosti na realizaciji novog Akcionog plana prilagođavanje objekata u javnoj upotrebi za pristup, kretanje i upotrebu licima sa invaliditetom i licima smanjene pokretljivosti, kojim je definisano deset objekata za prilagođavanje, a koji je Vlada donijela 17. I 2019.

Homoseksualci, biseksualci, transrodne osobe i interseksualci (LGBTI)

Vlada je 12. XII 2019. utvrdila Predlog zakona o životnom partnerstvu osoba istog pola. Predlog zakona je u januaru 2020. upućen Skupštini na ponovno razmatranje.

U decembru 2019. potpisan je Memorandum o razumijevanju o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i promociji tolerancije prema LGBTI osobama između Ministarstva za ljudska i manjinska prava i opštinom Petnjica. Do sada su memorandum potpisale 21 od 24 opštine u Crnoj Gori.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je 17. I 2020. objavilo Javni poziv nevladinim organizacijama za predlaganje predstavnika/ce nevladine organizacije za predstavnika/cu Komisije za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija u 2020. u oblasti zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava - zaštita i unapređenje ljudskih prava LGBTI osoba.

Zaštita manjina

U saradnji sa Upravom za kadrove sprovedeno je Istraživanje o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština. U toku je obrada istih od strane Uprave za kadrove.

Javnim konkursom za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija za 2019. u oblasti „Zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava” opredijeljeno je 357.667 eura i podržano 27 projekata.

Skupština je 29. XII 2019. donijela Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola („Sl. list CG”, broj 3/20). Ovim zakonom se uređuje pravo na slobodan izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola, pripadnika/ca manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Romi i Egipćani

U organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava, u izvještajnom periodu su realizovane kampanje u sljedećim opštinama: Rožaje i Berane (11. XI 2019), Petnjica i Bijelo Polje (13. XI 2019), Pljevlja (15. XI 2019), Ulcinj i Bar (19. XI 2019), Herceg Novi i Kotor (21. XI 2019), Tivat (25. XI 2019), Nikšić (4. XII 2019) i Budva i Cetinje (5. XII 2019).

Edukacije se organizuju u vidu predavanja u školi (roditelji i učenici VII, VIII i IX razreda osnovnih škola), a predavači su predstavnici Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima. Ovim edukacijama je obuhvaćeno preko 300 roditelja (200 žena).

Interno raseljena lica (IRL)

U periodu od 7. XI 2009. (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 29. I 2020, raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 15.237 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 15.054 zahtjeva, dok je po 183 zahtjeva postupak u toku.

Od 15.054 riješenih predmeta, za 12.368 lica zahtjev je usvojen i odobren je stalni boravak ili privremeni boravak do tri godine, 286 zahtjeva je odbijeno, dok je 2.400 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Razvrstano po kategorijama ova statistika izgleda kako slijedi:

Interno raseljena lica - u izvještajnom periodu, interno raseljena lica su podnijela ukupno 8580 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja riješeno je 8519 zahtjeva, dok je na osnovu 61 zahtjeva postupak u toku. Od 8519 riješenih predmeta, za 7354 lica zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, 244 zahtjeva je odbijeno, dok je 921 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Raseljena lica - u izvještajnom periodu, raseljena lica su podnijela ukupno 4.736 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja, riješeno je 4732 zahtjeva, dok je na osnovu četiri zahtjeva postupak u toku. Od 4732 riješenih predmeta, za 4350 lica zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, 22 zahtjeva su odbijena, dok je 360 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Privremeni boravak do tri godine - interno raseljena lica - u izvještajnom periodu, interno raseljena lica su podnijela ukupno 1.542 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka

do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 1.438 zahtjeva, dok je po 104 zahtjeva postupak u toku. Od 1.438 riješenih predmeta, za 445 lica zahtjev je usvojen i odobren im je privremeni boravak, 17 zahtjeva je odbijeno, dok je 976 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Privremeni boravak do tri godine - raseljena lica - u izvještajnom periodu, raseljena lica su podnijela ukupno 320 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 315 zahtjeva, dok je na osnovu pet zahtjeva postupak u toku. Od 315 riješenih predmeta, za 171 lice zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, tri zahtjeva su odbijena, dok je 141 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

ČLAN 220 NOVOG ZAKONA O STRANCIMA

Shodno članu 220 novog Zakona o strancima, raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 59 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja, riješeno je 50 dok je na osnovu devet zahtjeva postupak u toku. Od 50 riješenih predmeta, za 48 lica zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, dok su dva predmeta odbačena (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Zaštita ličnih podataka

NADZOR – Izvještajni period: od 1. XI do 29. I 2020.

NADZORI	Redovni nadzor	Po osnovu zahtjeva za zaštitu prava	Po osnovu inicijative	kontrolni nadzor	Institucija
Ukupno:					
62	4	6	36	16	46

3.24. POGLAVLJE 24: PRAVDA, SLOBODA, BEZBJEDNOST

3.24.1. Migracije

Readmisija

Nadležnim organima Ukrajine i Jermenije je 22. I 2020. poslata inicijativa da se u aprilu, odnosno maju 2020. održe pregovori u cilju konačnog usaglašavanja Sporazuma o readmisiji sa ovim državama. Nadležnim organima Litvanije je 22. I 2020. poslata

inicijativa da se u martu održe pregovori u cilju konačnog usaglašavanja implementacionog protokola o readmisiji.

3.24.1.1. Statistika - readmisija

CG - EU

U periodu od 1. XI 2019 - 31. I 2020, od strane država članica EU primljeno je ukupno 46 zahtjeva za readmisiju, koji su se odnosili na prihvrat ukupno 83 lica. Od broja primljenih zahtjeva pozitivno je riješeno 27 zahtjeva, odnosno data je saglasnost za prihvatanje ukupno 54 lica. Negativno je riješeno 19 zahtjeva, odnosno nije data saglasnost za prihvatanje 29 lica.

CG – Susjedne države – redovan postupak readmisije

U periodu od 1. XI 2019 - 31. I 2020, od strane država sa kojima se Crna Gora graniči primljeno je ukupno 12 zahtjeva za readmisiju, koji su se odnosili na prihvrat ukupno 13 lica. Od broja primljenih zahtjeva pozitivno je riješeno 11 zahtjeva, odnosno data je saglasnost za prihvatanje ukupno 12 lica. Negativno je riješen jedan zahtjev, odnosno nije data saglasnost za prihvatanje jednog lica. U redovnom postupku, u istom periodu, u države sa kojima se Crna Gora graniči vraćeno je ukupno devet lica.

3.24.1.2. Statistika - raseljena i interno raseljena lica (RL/IRL)

U periodu od 7. XI 2009. (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 29. I 2020, raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 15.237 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 15.054 zahtjeva, dok je po 183 zahtjeva postupak u toku. Od 15.054 riješenih predmeta, za 12.368 lica zahtjev je usvojen i odobren je stalni boravak ili privremeni boravak do tri godine, 286 zahtjeva je odbijeno, dok je 2.400 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Interno raseljena lica

U izvještajnom periodu interno raseljena lica su podnijela ukupno 8.580 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja riješeno je 8.519 zahtjeva, dok je za 61 zahtjev postupak u toku. Od 8.519 riješenih predmeta, za 7.354 lica zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, 244 zahtjeva je odbijeno, dok je 921 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Raseljena lica

U izvještajnom periodu raseljena lica su podnijela ukupno 4.736 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja, riješeno je 4732 zahtjeva, dok je po četiri zahtjeva postupak u toku. Od 4.732 riješenih predmeta, za 4.350 lica zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, 22 zahtjeva je odbijeno, dok je 360 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Privremeni boravak do tri godine - interno raseljena lica

U izvještajnom periodu interno raseljena lica su podnijela ukupno 1.542 zahtjeva za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 1.438 zahtjeva, dok je po 104 zahtjeva postupak u toku. Od 1.438 riješenih predmeta, za 445 lica zahtjev je usvojen i odobren im je privremeni boravak, 17 zahtjeva je odbijeno, dok je 976 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Privremeni boravak do tri godine - raseljena lica

U izvještajnom periodu raseljena lica su podnijela ukupno 320 zahtjev za odobravanje privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja, riješeno je 315 zahtjeva, dok je po pet zahtjeva postupak u toku. Od 315 riješenih predmeta, za 171 lice zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, tri zahtjeva je odbijeno, dok je 141 predmet odbačen/obustavljen (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Član 220 novog Zakona o strancima

Shodno članu 220 novog zakona o strancima, raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 59 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja. Od ovog broja riješeno je 50, dok je po devet zahtjeva postupak u toku. Od 50 riješenih predmeta, za 48 lica zahtjev je usvojen i odobren im je stalni boravak, dok su dva predmeta odbačena (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

3.24.1.3. Statistički podaci

Nezakonit prelazak državne granice

U periodu od 1. XI – 31. XII 2019. spriječeno je 70 lica u nezakonitom prelasku državne granice, od čega 31 na graničnim prelazima, a 39 van graničnih prelaza.

Na poslovima nadzora državne granice angažovano je 3092 patrola, od čega: 2566 na kopnu i 526 na vodi. Mjere nadzora državne granice sprovedene su i preduzimanjem 11 zasjeda, 95 blokada i dvije potjere.

Nadzor plave i zelene granice

Shodno sporazumima i protokolima o međunarodnoj saradnji sa policijama susjednih država, realizovane su zajedničke patrole sa: BiH – 60, Albanijom – 209, Srbijom – 35, Kosovom – 10 i dvije zajedničke kontrole na Jadranskom moru sa R. Hrvatskom na Prevlaci.

Posredstvom zajedničkog Centra za policijsku saradnju u Trebinju, razmijenjeno je: 58 informacija po zahtjevima MUP CG, 71 po zahtjevima nadležnih organa država potpisnica Protokola i sedam po zahtjevu nadležnih organa država potpisnica Konvencije o policijskoj saradnji zemalja Jugoistočne Evrope (PCC SEE). Posredstvom zajedničkog Centra za policijsku saradnju u Plavu, razmijenjeno je 28 informacija po zahtjevima MUP CG i četiri po zahtjevima nadležnih organa država potpisnica Protokola i jedan po zahtjevu nadležnih organa država potpisnica Konvencije o policijskoj saradnji zemalja Jugoistočne Evrope (PCC SEE).

Od nezakonitog prelaska državne granice na ulasku u Crnu Goru odustalo je 574 lica. Prihvaćeno je 30 državljana Crne Gore, a sprovedeno je u tranzitu 38 stranih državljana. Na graničnim prelazima predato je 36 stranih državljana. Operativnom upotrebom Sistema elektronskog nadzora državne granice detektovano je 10 nezakonitih prelazaka državne granice.

U izvještajnom periodu, NCC Podgorica je inicirao, organizovao i koordinirao realizaciju dvije međunarodne akcije koje su rezultirale pronalaženjem: jednog otuđenog plovila, jednog plovila sa falsifikovanom dokumentacijom i sprečavanjem krijumčarenja većeg broja migranata. Vršeni su radovi na uspostavljanju NCC-a Podgorica, u sklopu kojih je isporučena računarska i druga tehnička oprema koja je dobijena putem donacije kroz Program ICITAP Vlade SAD-a.

Tokom decembra 2019. nastavljeno je sa realizacijom dodatnih provjera i drugih aktivnosti na formiranim predmetima STOLEN BOAT akcije. Međunarodni partneri su iskazali zainteresovanost za nastavak sprovođenja STOLEN BOAT akcije u narednom periodu.

Prihvatilište za strance

U periodu 1. XI do 31. XII 2019. u Prihvatilište za strance smješteno je ukupno 24 lica.

3.24.2. Azil

3.24.2.1. Normativni okvir

Pravilnik o utvrđivanju liste sigurnih zemalja porijekla stranaca koji traže međunarodnu zaštitu je donijet 16. XII 2019 („Sl. list CG“, broj 69/19).

3.24.2.2. Statistički podaci

Direkcija za azil

U periodu od 1. XI 2019. do 27. I 2020, podnijeto je 574 zahtjeva za međunarodnu zaštitu. U ovom periodu donijeto je 255 rješenja o obustavi postupka po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, dok su ostali zahtjevi u postupku odlučivanja. U odnosu na zahtjeve podnijete u periodu od 1. XI 2019. do 27. I 2020. podnijeta je jedna tužba Upravnom sudu Crne Gore protiv odluke Ministarstva unutrašnjih poslova – Direkcije za azil.

Direkcija za prihvata i smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu (Centar za prihvata)

U periodu od 1. XI 2019. do 23. I 2020, u Centru za prihvata - Direkciji za prihvata i smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu bilo je smješteno ukupno 1.786 lica, od čega: 1.717 punoljetnih muškaraca (od čega 280 muškaraca u Centru u Spužu i 1.437 muškaraca u alternativnom smještaju na Koniku), maloljetnih muškaraca s pratnjom 21 (svi smješteni u Centru u Spužu), maloljetnih muškaraca bez pratnje tri (svi smješteni u Centru u Spužu), punoljetnih žena 31 (sa pratnjom 22, bez pratnje devet, sve smještene u Centru u Spužu) i maloljetnih žena 14 (sve sa pratnjom i sve smještene u Centru u Spužu).

3.24.3. Vizna politika

3.24.3.1. Prikaz statističkih podataka

U periodu od 1. XI do 31. XII 2019. nije bilo izdatih viza na graničnim prelazima.

Vizni informacioni sistem (VIS)

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020, Vizni informacioni sistem (VIS) instaliran je u Generalnom konzulatu Crne Gore u Istanbulu (22. I 2020). Ukupan broj diplomatsko-konzularnih predstavništava u kojima je instaliran VIS na dan 31. I 2020. je 32 (26 ambasada, četiri generalna konzulata i dva konzulata na čelu sa počasnim konzulima).

3.24.4. Vanjske granice i Šengen

3.24.4.1. Strategijski okvir

Vlada je 16. I 2020. donijela Strategiju integrisanog upravljanja granicom 2020–2024, s Okvirnim akcionim planom 2020–2024. i Akcionim planom za 2020. Istog dana usvojen je Završni izvještaj o sprovođenju Strategije integrisanog upravljanja granicom 2014–2018. i Prelaznog akcionog plana za nastavak realizacije mjera predviđenih u Strategiji integrisanog upravljanja granicom 2014–2018, za 2019.

Uspješno je implementiran Zajednički plan mjera za prevenciju i represiju korupcije na granici, koji su u februaru 2019. potpisali direktor Uprave policije, Uprave carina, Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i Uprave za inspeksijske poslove.

Određivanje graničnih prelaza i utvrđivanje režima pograničnog saobraćaja sa susjednim državama, zarušavanje alternativnih puteva

Bosna i Hercegovina

Inicijativa za održavanje sastanka pregovaračkih delegacija Crne Gore i Bosne i Hercegovine, na temu usaglašavanja i pripreme za potpisivanje Sporazuma o izmjenama i dopunama Sporazuma o graničnim prelazima za pogranični saobraćaj između Crne Gore i Bosne i Hercegovine, je upućena 17. I 2020. Ministarstvu sigurnosti Bosne i Hercegovine.

Republika Albanija

Inicijativa Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Albanije za održavanje sastanka nadležnih komisija Crne Gore i Republike Albanije upućena je 6. XII 2019, između ostalog, u cilju razmatranja realizacije Plana rada Zajedničke albansko-crnogorske komisije za obnavljanje, popravku i održavanje graničnih oznaka duž državne granice, potpisanog 7. II 2019, na GPS mjerenju koordinata graničnih oznaka na graničnoj liniji, kako bi se što prije stvorili uslovi za zaključivanje Ugovora o državnoj granici između Crne Gore i Republike Albanije.

Republika Srbija

Na prvoj sjednici Mješovite crnogorsko-srpske komisije za praćenje sprovođenja sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Srbije o graničnim prelazima za

međunarodni i pogranični saobraćaj, održanoj 22. XI 2019, konstituisana je Mješovita crnogorsko-srpska komisija za praćenje sprovođenja sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Srbije o graničnim prelazima za međunarodni i pogranični saobraćaj i usvojen je Poslovnik o radu Komisije. Elaboratom za zaprečavanje puteva pogodnih za nezakonit prelazak državne granice između Crne Gore i Republike Srbije predviđeno je zatvaranje 29 putnih pravaca na 30 tačaka (Crna Gora 14, a Republika Srbija 16) i konstatovano je da obje strane sprovode aktivnosti na realizaciji Elaborata.

Saradnja sa FRONTEX-om

U periodu od 1. XI do 31. XII 2019. realizovan je radni sastanak sa delegacijom FRONTEX-a, na kojem su razmatrani modaliteti saradnje Sektora granične policije i FRONTEX-a za 2020: (1) Realizacija zajedničkih aktivnosti na Plavoj granici – JO Temis i STOLEN BOAT, (2) Realizacija zajedničkih aktivnosti na granici sa R. Hrvatskom – EU, (3) Nastavak sa realizacijom aktivnosti na GP – Koordinacione tačke, (4) Stručna i tehnička podrška u uspostavljanju i daljem razvoju NCC-a Podgorica, (5) Stručna i tehnička podrška u daljem razvoju ZCPS Trebinje i Plav, (6) Stručna i tehnička podrška u procesu evaluacije Sistema elektronskog osmatranja na zelenoj i plavoj granici i svih Graničnih prelaza, (7) Stručna i tehnička podrška prilikom izrade, apliciranja i realizacije razvojnih projekata u sklopu opredijeljenih budžetskih sredstava projekta Horizont 2020, (8) Realizacija zajedničkih obuka (posebno prioritarnih obuka za Engleski jezik), (9) Podrška u tehničkoj pripremi za povraćaj migranata u zemalja porijekla migranata.

Realizovana su tri sastanka na temu: Analiza rizika na aerodromskim graničnim prelazima (AB RAN); ALL in ONE – evaluacija svih zajedničkih aktivnosti; EMPACT i MMOs – sastanak za evaluaciju realizacije JADs – Joint action days.

U toku novembra 2019. kontakt tačka za FRONTEX (NFPoC) je izmještena iz Sektora kriminalističke policije u Sektor granične policije.

Kod FRONTEX-a smo kandidovali uspostavljanje nove koordinacione tačke na GP Luka Bar, u Zajedničkoj operaciji na moru u 2020 (JO CP 2020 Sea).

Četiri službenika granične policije učestvovala su u Programu razmjene osoblja (*Staff Exchange 2019 Land*), u Republici Hrvatskoj, na Forntex-ovoj focal point GP Karasovići.

Tri službenika granične policije učestvovala su na dvije obuke u organizaciji FRONTEX-a (od čega jedna u saradnji sa IOM-om): (1) Trening o prinudnom vraćanju lica, (2) Evropski kurs za trenere za profilisanje migranata iz ranjivih grupa u okviru IPA II (napredni nivo). U izvještajnom periodu, nastavljeno je sa realizacijom Zajedničke operacije na koordinacionim tačkama na GP Sukobin i GP Aerodrom Podgorica (JO CP 2019 Land).

3.24.5. Pravosudna saradnja u građanskim i krivičnim stvarima

3.24.5.1. Normativni okvir

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima je stupio na snagu 19. XII 2019 („Sl. list CG“, broj 67/19).

3.24.5.2. Bilans ostvarenih rezultata

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020, u građanskoj materiji zabilježeno je 206 predmeta međunarodne pravne pomoći (105 ulaznih i 101 izlaznih), dok su u krivičnoj materiji zabilježena 242 predmeta (104 ulazna i 138 izlaznih).

3.24.5.3. Prikaz sprovedenih obuka

U periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020. sprovedene su sljedeće obuke: seminar na temu „Transnacionalni organizovani kriminal, Protokol o trgovini ljudima“ (26. i 27. XI 2019, Podgorica), u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu u saradnji sa projektom EUroL II (Podrška Evropske unije vladavini prava), a u cilju dalje obuke nosilaca pravosudne funkcije u oblasti međunarodne pravosudne saradnje u krivičnim i građanskim stvarima. Seminaru je prisustvovalo 20 učesnika (četiri sudije, dva sudijska savjetnika, 11 državnih tužilaca, tri savjetnika u tužilaštvima); prvi dan obuke iz X građanskog modula, koji je posvećen temama: „Nadležnost suda u sporovima sa međunarodnim elementom; Mjerodavno pravo u sporovima sa međunarodnim elementom“ (4. XII 2019, Podgorica), u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, a u okviru realizacije teorijskog dijela Programa inicijalne obuke za kandidate za sudije i za državne tužioce. Modulu je prisustvovalo sedam kandidata/tkinja za sudiju i kandidatkinja za državnog tužioca; drugi dan obuke iz X građanskog modula, koji je posvećen temama: „Nadležnost suda u sporovima sa međunarodnim elementom; Mjerodavno pravo u sporovima sa međunarodnim elementom“ (11. XII 2019, Podgorica), u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, a u okviru realizacije teorijskog dijela Programa inicijalne obuke za kandidate za sudije i za državne tužioce. Modulu je prisustvovalo šest kandidata za sudiju i državnog tužioca; seminar na temu „Zaštita žena od nasilja, uključujući i nasilje u porodici“ (29. i 30. I 2020, Podgorica), u organizaciji Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu, u okviru projekta EUroL II (Podrška Evropske unije vladavini prava). Seminaru je prisustvovalo 25 učesnika (14 državnih tužilaca, dva savjetnika u tužilaštvu, šest sudija i jedan savjetnik u sudu).

3.24.5.4. Međunarodna i regionalna saradnja

Završna konferencija Regionalnog foruma o pravosudnoj saradnji u krivičnim stvarima: revizija bilateralnih ugovora između Crne Gore i zemalja Regiona održana je 16-17. XII 2019. Organizovalo je Ministarstvo pravde Crne Gore, u saradnji sa Međunarodnom organizacijom za razvoj prava – IDLO, a uz podršku IPA projekta „Borba protiv teškog kriminala na Zapadnom Balkanu“ i Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici.

Predstavnik Ministarstva pravde učestvovao je na sastanku Evropske pravosudne mreže u krivičnim stvarima EU & Zapadni Balkan (*EJN meeting EU & Western Balkans*) održanom 4. XII 2019. u Hagu.

3.24.6. Policijska saradnja i borba protiv organizovanog kriminala

3.24.6.1. Međunarodna saradnja

U periodu od 1. XI do 31. XII 2019, u Upravi policije je, kroz Odsjek za međunarodnu operativnu policijsku saradnju - NCB Interpol-a Podgorica, obrađeno ukupno 13.984

predmeta u vezi s provjerama na međunarodnom planu. U sklopu obrađivanih predmeta ostvareno je 9.338 komunikacija, od čega 16.465 komunikacija sa INTERPOL-om, 700 komunikacija sa EUROPOL-om, sedam komunikacija sa SELEC-om, 94 komunikacije sa inostranim oficirima za vezu, kao i 82 komunikacije sa inostranim policijskim organizacijama. Ostvarena je intenzivna komunikacija sa crnogorskim oficirima za vezu u Generalnom sekretarijatu INTERPOL-a u Lionu, kao i sa Kancelarijom oficira za vezu pri evropskoj policijskoj organizaciji – EUROPOL.

U oblasti suzbijanja međunarodnog kriminala, obrađen je 4121 predmet, od kojih je 1255 predmeta završeno.

U periodu od 1. XI do 31. XII 2019, putem Kancelarije za povraćaj imovine (Asset Recovery Office – ARO), od strane inostranih nadležnih organa putem INTERPOL-ovih kanala, SIENA kanala, kao i CARIN neformalne mreže je pristiglo 10 zahtjeva za provjeru 26 fizičkih lica. Od navedenog broja, jedan je pristigao putem SIENA kanala za provjeru jednog fizičkog lica, dok su dva CARIN zahtjeva pristigla putem CARIN neformalne mreže za provjeru dva fizička lica. Takođe, od strane domaćih nadležnih organa putem Interpol-ovih i SIENA kanala je proslijeđeno 66 zahtjeva za provjeru 121 fizičkih i 44 pravnih lica, od čega je 12 zahtjeva proslijeđeno putem SIENA kanala za provjeru 58 fizičkih i 22 pravna lica.

U okviru projekta EUroL II održana je radionica u vezi sa radom crnogorske ARO, tokom koje je izrađen izvještaj o rezultatima rada sa planiranim razvojem tokom 2020, kao i razvoj Standardnih operativnih procedura (SOP). Ovom prilikom su identifikovani i potrebni treninzi i obuke za službenike, kao i ostala vrsta pomoći i podrške. Učesnici radionice su bili predstavnici Specijalnog državnog tužilaštva, Ministarstva pravde, Uprave za imovinu i Uprave policije.

CILJANE POTRAGE

Crnogorska policija intenzivno i kontinuirano saraduje sa inostranim partnerima u cilju lociranja i lišenja slobode lica koja su predmet ciljanih potraga. U periodu od 1. XI do 31. XII 2019. po osnovu međunarodnih potjernica raspisanih od strane inostranih NCB INTERPOL-a, u Crnoj Gori lišeno je slobode 12 lica, od kojih je jedan pripadnik organizovane kriminalne grupe (OKG); dok su po međunarodnim potjericama NCB INTERPOL-a Podgorica, u inostranstvu lišena slobode četiri lica, od kojih je jedan pripadnik OKG. Sprovedene su aktivnosti u ukupno 17 ciljanih potraga, od čega 14 aktivnih i tri pasivne, od kojih se jedna odnosi na člana OKG. Završena je jedna aktivna i dvije pasivne potrage.

INICIJATIVE – PROJEKTI – AKCIJE

INTERPOL

U periodu od 1. XI do 31. XII 2019. Uprava policije je posredstvom međunarodne policijske saradnje razmijenila 16.465 informacija sa INTERPOL-om. Navedena komunikacija odvijala se kako preko I24/7 INTERPOL-ovog komunikacionog kanala iz

Crne Gore, tako i preko kancelarije crnogorskog oficira za vezu u sjedištu Generalnog Sekretarijata INTERPOL-a u Lionu.

U izvještajnom periodu, nastavljena je saradnja s INTERPOL-om u sljedećim aktivnostima-oblastima: INFRA RED – ciljane potrage i razmjena informacija za lica koja se potražuju po INTERPOL-ovim potjernicama; OPSON VII - zajednička operacija INTERPOL-a i EUROPOL-a protiv falsifikovanih prehrambenih proizvoda i/ili i pića koji ne ispunjavaju minimalne kvalitativne uslove, koja je sprovedena u periodu od decembra 2018. do aprila 2019; FTF Nexus - projekat INTERPOL-a u vezi stranih terorističkih boraca; VENNLING – projekat Interpola posvećen vršenju provjera i razmjeni informacija svih država članica INTERPOL-a sa Generalnim Sekretarijatom INTERPOL-a, u cilju identifikovanja aktivnih terorističkih grupa i pružanja analitičke podrške INTERPOL-u s ciljem poboljšanja kapaciteta država članica u borbi protiv prijetnji od terorizma (kontinuirana aktivnost). U INTERPOL-ovoj aplikaciji iARMS od strane NCB Interpola Podgorica kontinuirano se vrši unos oružja koje se potražuje na nacionalnom nivou, a u cilju njegovog pronalaženja i sprječavanja krijumčarenja ili korištenja radi izvršenja krivičnih djela u inostranstvu.

EUROPOL

U periodu od 1. XI do 31. XII 2019. Uprava policije je posredstvom međunarodne policijske saradnje razmijenila 700 informacija sa EUROPOL-om. Navedena komunikacija odvijala se kako preko Siena komunikacionog linka iz Crne Gore, tako i preko kancelarije crnogorskog oficira za vezu u sjedištu EUROPOL-a u Hagu.

Crnogorska policija je nastavila aktivno da učestvuje u svim operativnim aktivnostima i projektima EUROPOL-a: EMPAKT projekat Vatrene oružje – POLITIČKI CIKLUS EU 2018-2021; EMPAKT PROJEKAT Nezakonite migracije; LIFE LINE – projekat EUROPOL-a posvećen analizama finansijskih podataka zasnovanih na transakcijama izvršenim preko Western Uniona, a u cilju pružanja podrške i pomoći državama u praćenju kretanja, adresa boravka, kao i kontakata koje lica sa dostavljenih spiskova stranih terorističkih boraca (FTF) ostvaruju ne samo u regionu Zapadnog Balkana, već i šire u Evropi; Regionalna Inicijativa za borbu protiv terorizma (WBCTi) (operativni nivo za oblast borbe protiv terorizma i nasilnog ekstremizma – CT & P/CVE), u okviru koje su u saradnji sa EUROPOL-om, sve države članice inicijative dostavile podatke u cilju izrade dokumenta „Indikatori rizika od stranih terorističkih boraca“; BALKAN KARTEL - u okviru kojeg se u kontinuitetu razmjenjuju inoformacije o pripadnicima organizovanih kriminalnih grupa sa teritorije Balkana, sa posebnom pažnjom na vođe OKG (tzv. HVT – High Value target); Radna grupa Zapadni Balkan („Western Balkan TASK FORCE“) u organizaciji Europola Austrije u kojoj su dva službenika Uprave policije kontakt tačke 24/7, čije su aktivnosti usmjerene na krivična djela trgovina ljudima počinjenih od strane članova organizovanih kriminalnih grupa, razmjena obavještajnih podataka sa uključenim partnerima, državama članicama EU i trećim zemljama po pitanju aktuelnih istraga i hapšenja, te sprovođenje zajedničkih akcija.

Uprava policije Crne Gore posredstvom biroa Europol, preko međunarodne policijske saradnje, kroz dostavljanje konkretnih informacija aktivno participira u pet Analitičkih projekata Europol: COLA – krijumčarenje droge – kokaina; SMOKE – nelegalna proizvodnja i trgovina duvanskim proizvodima; SUSTRANS – analize podataka o sumnjivima finansijskim transakcijama, gdje postoji sumnja na pranje novca; TRAVELLERS – podaci o licima koja putuju u zone konflikta ili ratom zahvaćena područja, a u cilju sprovođenja terorističkih aktivnosti i CANNABIS – podaci o licima vezanim za krijumčarenje marihuane.

SELEC

U periodu od 1. XI do 31. XII 2019. Uprava policije je posredstvom međunarodne policijske saradnje razmijenila sedam informacija sa SELEC-om. Navedena komunikacija odvijala se preko SELEC-ovog komunikacionog kanala iz Crne Gore sa sjedištem SELEC-a, oficirima za vezu u SELEC-u i nacionalnim fokalnim tačkama za SELEC. U okviru saradnje sa SELEC-om, crnogorska policija aktivno učestvuje u dva operativna projekta i dala je podršku trećem kandidovanom projektu SELEC-a: SIRAS (jačanje kapaciteta za borbu protiv trgovine vatrenim oružjem); FAIT (jačanje kapaciteta za borbu protiv krijumčarenja akciznih roba) i ECOFIT (opcije za jačanje istražnih alata u oblasti krijumčarenja oružja).

3.24.6.2. Kadrovski kapaciteti policije i tužilaštva u borbi protiv kriminala

U Specijalnom državnom tužilaštvu trenutno je zaposleno 45 lica, i to: glavni specijalni tužilac, deset specijalnih tužilaca, dva tužioca koja su privremeno upućena na rad u Specijalno državno tužilaštvo, 30 državnih službenika i dva službenika angažovana po ugovoru o djelu.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave policije predviđeno je 4.820 radnih mjesta, od čega: u Sektoru kriminalističke policije – 182; u Sektoru za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije – 92; u Sektoru za sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma – 30; u centrima/odjeljenjima bezbjednosti poliniji rada kriminaliteta 434. U odnosu na broj stanovnika Crne Gore, po liniji rada kriminaliteta, proporcija bi bila 1 policajac na 846 stanovnika (1:846).

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave policije u Sektoru granične policije predviđeno je 1.364 radnih mjesta; u Sektoru policije opšte nadležnosti 82; u Sektoru za obezbjeđenje ličnosti i objekata 500 ; u Sektoru specijalne policije 222.

Od ukupnog broja radnih mjesta predviđenih ovim aktom u zvanju policijskih savjetnika predviđeno je 75 radnih mjesta, dok je 269 radnih mjesta koja nemaju policijsko zvanje. Takođe, od ukupnog broja sistematizovanih radnih mjesta, jedno se odnosi na direktora Uprave policije, osam na pomoćnike direktora i pet na savjetnike direktora.

Ne računajući graničnu policiju, službenike bez policijskog zvanja, policijske savjetnike, visokorukovodni kadar i savjetnike direktora, policijskih službenika (operativaca iz sjedišta i terena) je 3.098, što u krajnjem znači da je shodno broju stanovnika Crne Gore ukupna proporcija sljedeća – 1 policajac na 200 stanovnika (1:200).

3.24.6.3. Razmjena podataka između policije i tužilaštva

Implementacija međuagencijskog sporazuma o zajedničkom pristupu bazama podataka

U januaru 2019. usvojena je Uredba o organizaciji državne uprave i po toj uredbi Uprava carina, Poreska uprava i Uprava policije su postali samostalni organi, dok je Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma postala organizacioni dio Uprave policije. U cilju poštovanja nove organizacije državne uprave, u prvom kvartalu 2020. biće potpisan novi Sporazum o saradnji u borbi protiv kriminala između Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva pravde, Vrhovnog državnog tužilaštva, Uprave carina, Poreske uprave, Uprave policije, Vrhovnog suda, Uprave za izvršenje krivičnih sankcija, a takođe će sporazum potpisati i Uprava za nekretnine i Centralna banka Crne Gore.

Broj zahtjeva za automatsko preuzimanje podataka iz baza podataka Ministarstva unutrašnjih poslova:

Evidencije	MP	VDT	UC	PU	SS
Podaci iz baza podataka CRS-a, dokumenata, vozila, oružja	841509	720	180	157444	0
Podaci iz baze podataka evidencije krivičnih djela	0	10	0	0	0
Podaci iz baze podataka lica koja su kontrolisana kod prelaska državne granice	0	307	234	0	0

Broj zahtjeva za preuzimanje podataka iz baza podataka Ministarstva pravde:

Evidencije	MUP	VDT	UC	PU	SS
Podaci iz kaznene evidencije	85638	1708	0	0	32484

Broj zahtjeva za preuzimanje podataka iz baza podataka Poreska uprava:

Evidencije	MUP	VDT	UC	PU	SS
iUcgService	165843	0	0	0	0
CRPS	1353	0	15	0	27437

3.24.6.4. Bilans ostvarenih rezultata

Prema podacima Specijalnog državnog tužilaštva, u periodu od 1. XI do 31. XII 2019, za krivična djela organizovanog kriminala, donijete su naredbe o sprovođenju istrage i naredbe o proširenju istrage u sedam predmeta protiv 32 lica, podignute su dvije optužnice protiv 12 lica, te zaključeni sporazumi o priznanju krivice u odnosu na tri lica. Pokrenute su tri finansijske istrage protiv 18 fizičkih i dva pravna lica. U navedenom periodu podignuta je jedna optužnica protiv sedam lica zbog krivičnog djela pranje novca. Po obavještenju Uprave policije – Sektora za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma formiran je jedan predmet i isti se nalazi u fazi izviđaja. U periodu od 1. do 28. I 2020, za krivična djela organizovanog kriminala, donijeta je naredba o sprovođenju istrage u jednom predmetu protiv osam lica, dok nije bilo podignutih optužnica, a zaključen je sporazum o priznanju krivice u odnosu na jedno lice. U navedenom periodu nije bilo pokrenutih finansijskih istraga. Podignute su dvije optužnice protiv 109 fizičkih i 139 pravnih lica zbog krivičnog djela pranje novca, a u istim predmetima su optužena i četiri fizička i jedno pravno lice zbog krivičnih djela organizovanog kriminala. Po obavještenju Uprave policije – Sektora za sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma nije bilo formiranih predmeta.

U 2019, Viši sud u Podgorici je imao u radu ukupno 45 predmeta iz oblasti organizovanog kriminala, protiv ukupno 212 lica. U ovim predmetima, donijeto je ukupno 67 osuđujućih presuda, od čega su 62 presude na osnovu sporazuma o priznanju krivice, koje su postale pravosnažne. U januaru 2020, Viši sud u Podgorici je primio tri nova krivična predmeta zbog krivičnih djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG, pranje novca iz čl. 268 KZ CG i utaja poreza i doprinosa iz čl. 264 KZ CG, a protiv okrivljenog D.K. i drugih lica. U konkretnom, u jednom predmetu zbog krivičnih djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG i pranje novca iz čl. 268 KZ CG, protiv sedam lica, postupak je u toku. U drugom predmetu, zbog krivičnih djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG i pranje novca iz čl. 268 KZ CG, protiv pet lica, postupak je u toku. U trećem predmetu, zbog krivičnih djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a KZ CG, pranje novca iz čl. 268 KZ CG i utaja poreza i doprinosa iz čl. 264 KZ CG, protiv 248 okrivljenih lica, postupak je u toku.

Kada su u pitanju aktivnosti Uprave policije, u odnosu na zaplijenu cigareta, u izvještajnom periodu kroz obavještajni projekat - nedozvoljena trgovina i krijumčarenje cigareta - podnijete su četiri krivične prijave protiv četiri lica, zbog postojanja osnovane sumnje da su izvršila četiri krivična djela nedozvoljena trgovina. Zaplijenjeno je 958 šteka cigareta, čija vrijednost iznosi 19.684,6 eura.

Takođe, kao rezultat ostvarene saradnje sa Upravom carina, Specijalnom državnim tužilaštvu podnijeta je jedna krivična prijava protiv četiri fizička lica, zbog postojanja osnovane sumnje da su izvršila krivična djela stvaranje kriminalne organizacije, falsifikovanje isprave, krijumčarenja i utaja poreza i doprinosa, kao i jednog pravnog lica zbog postojanja osnovane sumnje da je učinilo krivična djela stvaranje kriminalne

organizacije i utaja poreza i doprinosa u vezi sa članom 5 Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela. Nakon sprovedene kontrole, na kontejnerskom terminalu PORT OF ADRIA carinska ispostava, Carinska zona Luka Bar, utvrđeno je da nedostaju četiri brodska kontejnera u kojima je, prema raspoloživoj carinskoj dokumentaciji, bilo skladišteno 222.700 šteka bez akciznih markica koje su uzete ispod carinskog nadzora, a koje su završile na sivom tržištu i za koje nisu naplaćene carinske dažbine. Pretpostavljena materijalna šteta, koja je pričinjena ovim krivičnim djelima, na štetu budžeta Crne Gore iznosi preko 3.800.000 eura.

ODUZIMANJE IMOVINE

Privremene mjere obezbjeđenja i privremeno oduzimanje imovine

U pet predmeta protiv više od 120 lica, određene su privremene mjere obezbjeđenja na nepokretnostima, koje se odnose na zabranu raspolaganja nepokretnostima, uskraćivanje isplate i raspolaganja novčanim sredstvima sa računa, i zabranu otuđenja i opterećenja akcija ili udjela u privrednom društvu.

3.24.6.5. Dešavanja u oblasti lakog i malokalibarskog naoružanja

U periodu od 1. XI do 31. XII 2019. privremeno je oduzeto 177 komada oružja, od čega 100 komada vatrenog oružja. U ilegalnom posjedu građana pronađeno je i oduzeto 62 komada vatrenog oružja.

3.24.6.6. Prevencija i kapaciteti u oblasti računarskog kriminala

U periodu od 1. XI do 31. XII 2019. procesuirano je šest lica i podnijete četiri krivične prijave: dvije krivične prijave Osnovnom državnim tužilaštvu protiv četiri lica, od kojih su tri strani državljani, zbog osnova sumnje da su izvršili krivična djela računarska prevara iz člana 352 KZCG; dvije krivične prijave Osnovnom državnim tužilaštvu protiv dva lica, zbog osnova sumnje da su izvršili krivična djela ugrožavanje sigurnosti iz člana 168 KZCG. U istom periodu, u Forenzičkom centru je odrađeno 18 vještačenja i 14 uzoraka.

3.24.6.7. Prevencija i kapaciteti u oblasti pranja novca

Normativni okvir

Skupština je 17. XII 2019. usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma („Sl. list CG”, br. 33/14, 44/18, 73/19). Zakon je suštinski mijenjan kako bi evidentirao sistemski prenos nadležnosti za njegovu implementaciju sa nekada samostalnog organa Uprave za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma na Upravu policije (Sektor za sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma). Izmjene ovog zakona prvenstveno se odnose na definisanje nezavisnosti i samostalnosti u vršenju poslova i primjeni ovlašćenja finansijsko obavještajne jedinice (FOJ), ovlašćenja rukovodioca FOJ, postupak i uslove za zapošljavanje u FOJ i raspolaganje budžetom finansijsko-obavještajne jedinice.

Bilans ostvarenih rezultata

Kod Višeg suda u Podgorici u toku je suđenje u jednom krivičnom predmetu protiv 13 okrivljenih lica. Krivični postupak je pravosnažno okončan u dva krivična predmeta, protiv dva fizička i jednog pravnog lica, donošenjem osuđujućih presuda na osnovu sporazuma o priznanju krivice. U jednom predmetu, zbog krivičnog djela pranje novca iz čl. 268 st. 1 KZ CG, okrivljeni F.S. je oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca, kao i na novčanu kaznu u iznosu od 5.000 eura, kao sporednu kaznu. Na osnovu čl. 268 st. 6 KZ CG, od okrivljenog F.S. sud je oduzeo novac pribavljen kriminalnom djelatnošću, u iznosu od 20.000 eura. U drugom predmetu, protiv dva lica, okrivljeni F.B. je zbog krivičnog djela utaja poreza i doprinosa iz čl. 264 st. 3 u vezi st. 1 KZ CG i krivičnog djela pranje novca iz čl. 268 st. 3 u vezi st. 1 i 2 KZ CG oglašen krivim i osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u u trajanju od pet mjeseci i istovremeno je određeno da će se ova kazna izvršiti u prostorijama za stanovanje, kao i na novčanu kaznu u iznosu od 3.000 eura, dok je okrivljeno pravno lice A. DOO K. zbog krivičnog djela utaja poreza i doprinosa iz čl. 264 st. 3 u vezi st. 1 KZ CG u vezi čl. 5 Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela i krivično djelo pranje novca iz čl. 268 st. 3 u vezi st. 1 i 2 KZ CG u vezi čl. 5 Zakona o odgovornosti pravnih lica, osuđeno na jedinstvenu novčanu kaznu u iznosu od 75.000 eura. Na osnovu čl. 239 i čl. 301 st. 1 tač. 2 Zakonika o krivičnom postupku, okrivljeno pravno lice je obavezano da zbog krivičnog djela utaja poreza i doprinosa iz čl. 264 st. 3 u vezi st. 1 KZ CG u vezi čl. 5 Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela oštećenoj Poreskoj upravi, na ime imovinsko-pravnog zahtjeva isplati iznos od 89.820 eura. U skladu sa čl. 301 st. 3 u vezi čl. 272 st. 1 tač. 3 Zakonika o krivičnom postupku, okrivljeno pravno lice je obavezano i da uplati novčane iznose od po 3.000 eura na račun JU Resursni centar za obrazovanje i osposobljavanje „1. jun“ Podgorica.

U periodu od 1. XI 2019. do 27. I 2020, Sektor za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma (FOI) je izdao ukupno dva naloga (za tri fizička lica) bankama za privremeno obustavljanje transakcije i tom prilikom je blokirano iznos od 448.000 eura, dok je u istom periodu uputio 22 zahtjeva za kontinuirano praćenje (za 14 fizičkih lica i 17 pravnih lica) za koje postoji osnov sumnje da se radi o pranju novca.

Crna Gora je u proceduri „follow-up“ izvještavanja Manivalu, nakon IV kruga evaluacije, o napretku ostvarenom u oblasti sprječavanje pranja novca i finansiranje terorizma. Na julskom plenarnom zasijedanju Manivala crnogorska delegacija je podnijela zahtjev za uklanjanje iz „follow-up“ procedure izvještavanja i stavljanja na redovno izvještavanje. Na decembarskom plenarnom zasijedanju je razmatrano o ovom zahtjevu koji je uslovno usvojen pod uslovom da u utvrđenom roku delegacija dostavi informacije: o usvajanju novog Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranje terorizma i apliciranju za povratak u članstvo Egmont grupe. Sredinom januara 2020. crnogorska delegacija je dostavila tražene informacije i u iščekivanju je povratne informacije od Manivala.

U periodu od 1. XI 2019 do 27. I 2020. u Sektoru za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma je otvoren ukupno 141 novi predmet. Najveći broj predmeta u traženom periodu je otvoren na osnovu informacija/izvještaja sumnjivih transakcija od strane obveznika 79, zatim na osnovu zahtjeva dobijenih od drugih državnih organa 38,

na osnovu zahtjeva ili informacija dobijenih od stranih finansijsko obavještajnih službi 12 predmeta, dok je na osnovu obrade gotovinskih transakcija ali i drugog samostalnog rada otvoreno ukupno 12 nova predmeta. Pored toga, u traženom periodu, nadležnim državnim organima proslijeđene su 52 informacije i obavještenja o sumnjivim transakcijama (tužilaštvu – šest, drugim organizacionim jedinicama UP - 41, ANB-u - dva, Poreskoj upravi - dva, Upravi carina - jedna).

Međunarodna i regionalna saradnja

FOJ Crne Gore je, nakon usvajanja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, u decembru 2019. podnijela zahtjev Sekretarijatu EGMONT grupe za prijem u članstvo. Procedura je u toku.

U cilju unaprijeđenja međunarodne i regionalne saradnje u razmjeni finansijsko obavještajnih podataka potpisani su operativni sporazumi sa finansijsko obavještajnim službama Kipra, Srbije, Slovenije, Sjeverne Makedonije i Kosova. Potpisivanjem operativnih sporazuma definisani su načini razmjene podataka do ponovnog prijema FOS Crne Gore u Egmont grupu.

Predstavnici FOJ Crne Gore učestvovali su u radu međunarodnih tijela: 11. sastanku predstavnika država članica Savjeta Evrope koje su potpisnice Konvencije o pranju, traženju, zaplijeni i oduzimanju prihoda stečenih kriminalom i finansiranju terorizma (Conference of the parties - Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism (CETS no°198), održanom u periodu 22. - 23. novembra 2019, 59. plenarnom zasijedanju Komiteta Savjeta Evrope MONEYVAL, održanom u periodu 3.-6. decembar 2019, Strazbur, Francuska.

3.24.6.8. Prevencija i kapaciteti u oblasti borbe protiv trgovine ljudima

Strategijski okvir

Vlada je 16. I 2020. razmotrila i usvojila Akcioni plan za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za 2020.

Bilans ostvarenih rezultata

U dijelu identifikacije, Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima, koji je formiran 15. XI 2019, je u izvještajnom periodu održao konstitutivni i više operativnih sastanaka na kojima je sprovođenjem postupka formalne identifikacije žrtava trgovine ljudima razmotreno 40 slučajeva potencijalnih žrtava trgovine ljudima. U odnosu na ove slučajeve, Tim će, u skladu sa mandatom, odlučiti o dodjeljivanju statusa žrtve trgovine ljudima, shodno propisanim procedurama a po osnovu ugrožavanja ljudskih prava, nezavisno od toka krivičnog postupka.

Prikaz sprovedenih obuka

Realizovane su sljedeće obuke za službenike Ministarstva unutrašnjih poslova: dvije obuke na temu: „Jačanje vještina rane identifikacije i upućivanje potencijalnih slučajeva trgovine ljudima u Crnoj Gori sa posebnim osvrtom na multiagencijsku saradnju“ (Tivat

14. XI i Bijelo Polje 19. XI), za ukupno 16 predstavnika institucija; dvije obuke na temu „Uloga zdravstvenih radnika u borbi protiv trgovine ljudima“ za zdravstvene radnike iz centralne regije Crne Gore (Podgorica, 3 i 4. XII), za ukupno 18 učesnika; jednu obuku na temu: „Uloga diplomatsko-konzularnih predstavnika u borbi protiv trgovine ljudima“ za ukupno 13 predstavnika Ministarstva vanjskih poslova; Ministarstvo prosvjete, u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova/Odeljenjem za borbu protiv trgovine ljudima organizovalo je dvije trodnevne obuke na teme: „Integrisanje principa prevencije u borbi protiv trgovini ljudima u obrazovni sistem Crne Gore“ i „Prevencija ranih ranih i ugovorenih brakova i ekonomske eksploatacije djece kroz obrazovni sistem“ (Bijelo Polje 9-11. XII i Bar 12-14. XII) i istima je prisustvovalo ukupno 50 učesnika (direktori, nastavnici i zaposleni u pedagoško-psihološkim službama osnovnih i srednjih škola).

Na planu podizanja nivoa svijesti šire javnosti o fenomenu trgovine ljudima u kontinuitetu se realizuje kampanja za promovisanje SOS telefona za žrtve trgovine ljudima sa brojem 116666, putem emitovanja TV spota kojim se javnosti bližim čine informacije o oblicima eksploatacije kojima su žrtve trgovine ljudima izložene sa posebnim osvrtom na prisilne i ugovorene brakove i ekonomsko iskorišćavanje djece. Realizacija ove kampanje doprinijela je prijavi dva slučaja potencijalne sumnje na izvršenja krivičnog djela trgovina ljudima.

Međunarodna i regionalna saradnja

U dijelu međunarodne i regionalne saradnje, predsjednik Skupštine Ivan Brajović i ministar unutrašnjih poslova Mevludin Nuhodžić otvorili su konferenciju posvećenu borbi protiv trgovine ljudima, koja je u organizaciji Skupštine i Ministarstva unutrašnjih poslova i u saradnji sa Kancelarijom Specijalne predstavnice NATO-a za žene, mir i bezbjednost, održana u Podgorici 28. XI 2019. Konferencija je okupila predstavnike skupština i vlada zemalja regiona, međunarodnih i nevladinih organizacija.

Prikaz statističkih podataka

Prema podacima Državnog tužilaštva, u odnosu na prethodni period, zbog krivičnog djela trgovina ljudima jedna presuda u odnosu na dva lica je postala pravosnažna; istraga koja je vođena protiv dva lica je riješena podizanjem optužnice; protiv osam lica otvoren je postupak istrage, dok je jedan predmet koji se nalazio u izviđaju zbog trgovine ljudima riješen ustupanjem predmeta nižestepenom državnom tužilaštvu radi krivičnog gonjenja za drugo krivično djelo.

Apelacioni sud Crne Gore je 11. XII 2019. potvrdio presudu Višeg suda u Podgorici od 16. IV 2019, kojom je jedno lice za krivično djelo – trgovina ljudima iz člana 444 stav 3 u vezi stava 2 i 1 Krivičnog zakonika Crne Gore i produženo krivično djelo – silovanje iz člana 204 stav 4 u vezi stava 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, osuđeno na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 17 godina, a drugo lice zbog krivičnog djela – trgovina ljudima iz člana 444 stav 3 u vezi stava 2 i 1 Krivičnog zakonika Crne Gore i produženog krivičnog djela – silovanje pomaganjem iz člana 204 stav 4 u vezi stava 1 u vezi člana 25 Krivičnog zakonika Crne Gore, osuđeno na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 15 godina.

Postupak u ovoj krivičnopravnoj stvari vođen je po optužnici ovog tužilaštva, koja je predstavljena u ranijem izvještaju.

Nakon okončanja istrage u predmetu Višeg državnog tužilaštva u Podgorici, koji je formiran po nalogu Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima, 23. XII 2019. Više državno tužilaštvo u Podgorici podiglo je optužnicu protiv dva lica muškog pola zbog krivičnog djela – trgovina ljudima iz člana 444 stav 1 Krivičnog zakonika Crne Gore, izvršenog na štetu dva punoljetna lica muškog pola.

Specijalno državno tužilaštvo je 8. I 2020. realizovalo predmet koji je dostavljen na nadležnost tom tužilaštvu od strane Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima, i pokrenulo postupak protiv osam lica – državljana Tajvana, zbog krivičnog djela trgovina ljudima izvršenog na organizovan način, na štetu 14 lica, takođe državljana Tajvana.

Više državno tužilaštvo u Podgorici je 13. I 2020. formiralo u izviđaju spise predmeta radi ocjene da li je u konkretnom slučaju izvršeno krivično djelo trgovina ljudima, te je nakon izvršenih provjera i preduzetih radnji ocijenjeno da nema elementa krivičnog djela trgovina ljudima u konkretnom slučaju. Navedeni spisi dostavljeni su Osnovnom državnom tužilaštvu u Nikšiću i Osnovnom državnom tužilaštvu u Bijelom Polju, kako bi ocijenili da li se u radnjama nekog lica ostvaruju svi bitni elementi bića nekog krivičnog djela iz stvarne nadležnosti tih tužilaštava.

Kod Višeg suda u Podgorici je u izvještajnom periodu bilo ukupno u radu tri predmeta protiv ukupno pet okrivljenih lica zbog krivičnog djela trgovina ljudima iz čl. 444 KZ CG. Od tog broja, riješen je jedan predmet, donošenjem osuđujuće presude, koja je u novembru 2019. postala pravosnažna. Presudom Višeg suda u Podgorici od 16. IV 2019, protiv dva lica izrečena je jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 17 godina i jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 15 godina. U preostala dva predmeta, postupci su u toku.

3.24.7. Borba protiv terorizma

3.24.7.1. Prikaz statističkih podataka

Prema informacijama Vrhovnog suda, u predmetu protiv okrivljenog Š.V.E. i dr. zbog krivičnog djela stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a st. 1 KZ CG i dr, 9. V 2019. je donijeta i javno objavljena presuda kojom je 13 optuženih lica oglašeno krivim, a jedan od optuženih za jedno krivično djelo oslobođen od optužbe. Dvanaest lica je osuđeno na kazne zatvora u rasponu od jedne godine i šest mjeseci do 15 godina. Jedno lice je oglašeno krivim i izrečena mu uslovna osuda kojom je prethodno utvrđena kazna zatvora u trajanju od jedne godine, i istovremeno određeno da se neće izvršiti ukoliko optužena u roku od dvije godine po pravosnažnosti presude ne izvrši novo krivično djelo. Optuženi su oglašeni krivim za izvršenje krivičnih djela: stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a st. 1 KZ CG; stvaranje kriminalne organizacije iz čl. 401a st. 2 u vezi st. 1 i 6 KZ CG; terorizam u pokušaju iz čl. 447 st.1 u vezi čl. 20 i 23 KZ CG i terorizam u pokušaju putem pomaganja iz čl. 447 st. 1 u vezi čl. 20 i 25 KZ CG. Jedno lice je na osnovu člana 373 stav 1 tačka 1 ZKP oslobođeno od optužbe za krivično djelo pripremanje djela protiv ustavnog

uređenja i bezbjednosti Crne Gore putem podstrekavanja iz čl. 373 st. 1 u vezi čl. 24 st. 2 KZ CG. Postupak po žalbi je u toku pred Apelacionim sudom Crne Gore.

3.24.8. Saradnja u oblasti droga

3.24.8.1. Strategijski okvir

Saradnja s Evropskim centrom za monitoring u oblasti droga (EMCDDA) nastavlja se kroz IPA 7 Projekat tehničke saradnje sa državama Zapadnog Balkana, koji finansira Evropska komisija.

Jedna od preporuka iz Mape puta predložene od strane EMCDDA (*Road Map*) realizovana je obrazovanjem višesektorske radne grupe za oblast Sistema za rano upozorenje na pojavu novih psihoaktivnih supstanci i prateća pitanja 29. XII 2019, od strane Ministarstva zdravlja. Radnu grupu broji devetnaest članova, eksperata i predstavnika različitih institucija i ustanova, koje imaju nadležnosti u ovoj oblasti. Radna grupa ima ulogu i zadatak procjene rizika od pojave novih psihoaktivnih supstanci (NPS), kao i da razmatra sve aspekte oblasti Sistema za rano upozorenje (*risk assesment*). Prvi konstitutivni sastanak Radne grupe održan je 15. I 2020, na kojem je novim članovima predstavljena oblast, uloga EU EWS (*Early warning system* – sistem ranog upozorenja), uloga EMCDDA, kao i dokument „Smjernice za uspostavljanje Sistema za rano upozorenje na nove psihoaktivne supstance“, izrađen u saradnji Ministarstva zdravlja i EU eksperata. Dogovoreno je da se za neki od sljedećih sastanaka Radne grupe obezbijedi učešće eksperata iz EU EWS.

Kontaktnoj tački u Crnoj Gori prosljeđene su od EU Sistema za rano upozorenje na NPS, formalne notifikacije za 15 novih psihoaktivnih supstanci koje su detektovane na teritoriji neke od država članica EU (EWS). U skladu sa smjernicama, Forenzički centar je odgovorio na formalne notifikacije iz EMCDDA za 15 novih psihoaktivnih supstanci. Forenzički centar je sistemom ranog upozorenja tj. primjenom standardizovanog EU obrasca prosljeđio informacije o zaplijeni većeg broja uzoraka (tableta) koje se već nalaze pod zakonskom kontrolom Ministarstvu zdravlja i Odsjeku za droge UP. Informacija dostavljena i nadležnim CB i OB. U saradnji Ministarstva zdravlja i Forenzičkog centra UP, dostavljene su informacije u EU EWS.

3.24.8.2. Bilans ostvarenih rezultata

U periodu od 1. XI do 31. XII 2019, Uprava policije je u saradnji sa Specijalnim državnim tužilaštvom, nastavila istrage u pet međunarodnih predmeta zbog krijumčarenja droga na međunarodnom nivou i otvorena dva nova predmeta. Realizovani predmeti: u predmetu “K...”, podnijete su SDT tri dopune krivične prijave protiv osam lica, zbog osnova sumnje da su izvršili krivično djelo stvaranje kriminalne organizacije; u predmetu “Z...” - Specijalnom državnim tužilaštvu podnijeta je krivična prijava protiv dva lica, zbog osnova sumnje da su izvršili krivična djela: stvaranje kriminalne organizacije i

neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga i jednog pravnog lica zbog krivičnih djela: stvaranje kriminalne organizacije u vezi sa čl 5 Zakona o odgovornosti pravnih lica za krivična djela; podnijeta je VDT jedna krivična prijava protiv dva lica, zbog osnova sumnje da su počinili krivična djela neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih čl. 300 KZCG i nedozvoljeno držanje oružja i eksplozivnih materija čl.403 KZCG.

Svakodnevno se razmjenjuju operativni podaci zaštićenim kanalima komunikacije sa kolegama iz Regiona, Evrope i SAD. Razmijenjeno je 118 informacija. U okviru međunarodne policijske saradnje odgovoreno na 15 zahtjeva. U istom periodu, službenici Uprave policije su učestvovali na operativnim sastancima u vezi sa sprovođenjem aktuelnih međunarodnih istraga i radnim sastancima sa kolegama iz regiona u odnosu na jačanje saradnje sa srodnim jedinicima Uprave policije, u oblasti borbe protiv organizovanog kriminala, vođenje zajedničkih istraga i mogućnost rada na zajedničkim predmetima.

U periodu od 1. XI do 31. XII 2019. nadležnim državnim tužilaštvima podnijeto je 38 krivičnih prijava protiv 40 lica, zbog postojanja osnovane sumnje da su učinila 40 krivična djela u vezi sa opojnim drogama – 32 neovlašćena proizvodnja, držanje i stavljanje u promet opojnih droga i 8 omogućavanje uživanja opojne droge. U izvještajnom periodu, podnijeta je 151 prekršajna prijava protiv 155 lica zbog učinjenog 151 prekršaja iz člana 52 stav 1 tačka 5 u vezi člana 45 stav 1 Zakona o sprječavanju zloupotrebe droga. U 172 zapljene, na teritoriji Crne Gore, pronađeno je i oduzeto 458053,37 grama opojnih droga i 499 tableta sintetičkih droga i farmaceutskih proizvoda. Vrsta i količina zaplijenjene droge: marihuana (457,1kg), heroin (879,9g), kokain (52,6g), sintetičke droge i farmaceutski proizvodi (3,4g) i tableta (449).

Regionalna i međunarodna saradnja

Izrađen je i dostavljen prilog za aktivnosti koje će se realizovati u okviru UNODC Regionalnog programa za JIE 2020-2023. Izrađen je prilog za UNODC upitnik o primjeni CND Rezolucije 61/11: „*Promoting non-stigmatizing attitudes to ensure the availability of access to and delivery of health, care and social services for drug users*“. Dostavljen je prilog za proces revizije Statuta, Grupe za međunarodnu saradnju u politikama droga Savjeta Evrope (Pompidu grupa). Dostavljen je prilog komentara na Izvještaj Komiteta za socijalna pitanja, zdravlje i održivi razvoj, Parlamentarne Skupštine Savjeta Evrope: „Nenamjerna zavisnosti od propisanih lijekova“ (*Committee on Social Affairs, Health and Sustainable Development, Parliamentary Assembly CoE, Report: „Involuntary addiction to prescription medicines“*). Učešće u Balkanskom regionalnom forumu za zavisnosti od droga u organizaciji civilnog društva i partnerskih vlada (novembar 2020) - *The World Federation Against Drugs (WFAD)*, u saradnji sa tri civilne organizacije: Izlazak iz Srbije, Proslavi oporavak iz Bosne i Hercegovine i Preporod iz Crne Gore.

3.24.9. Carinska saradnja

3.24.9.1. Međunarodna saradnja i saradnja sa tužilaštvom

Uprava carina intenzivno saraduje sa partnerskim službama u zemljama EU i međunarodnim organizacijama i institucijama za sprovođenje zakona. U periodu od 1. XI 2019. do 27. I 2020, primljeno je, obrađeno i odgovoreno na 29 upita međunarodnih organizacija i institucija (OLAF, Interpol, SELEC, HMRC, WCO) i partnerskih službi. Kroz AFIS portal OLAF-u je dostavljeno 71 izvještaja o cigaretama. U međunarodne baze podataka uneseno je 11 informacija.

Uprava carina razmjenjuje informacije i sa najvećim svjetskim proizvođačima cigareta na osnovu potpisanih Memoranduma o razumijevanju. U periodu od 1. XI 2019 -27. I 2020, s proizvođačem „Japan Tobacco International“ razmijenjeno je 12 informacija o sumnjivim pošiljakma cigareta i jedna informacija sa BAT-om.

U periodu 16. XII - 20. XII 2019, i 20. I - 24. I 2020, Uprava carina učestvovala je u međunarodnoj operaciji „ECLIPSE IV“ u organizaciji SELEC-a, koja se odnosi na borbu protiv ilegalne trgovine cigaretama i ostalih duvanskih proizvoda, kao i opreme koja se može koristiti u procesu proizvodnje istih.

U skladu sa ovlašćenjima u oblasti carinskih istraga, Uprava carina ostvaruje intenzivnu saradnju sa Državnim tužilaštvom, Upravom policije i ostalim organima za sprovođenje zakona. U izvještajnom periodu, razmijenjeno je sedam informacija sa Državnim tužilaštvom, od čega jedno Obavještanje o postojanju osnovane sumnje da je učinjeno krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti i jedna dopuna informacije Upravi policije o postojanju sumnje da je izvršena carinska prevara u produženom trajanju. Takođe, razmijenjeno je devet informacija sa Upravom policije i drugim nacionalnim agencijama.

3.24.9.2. Pregled statističkih podataka o rezultatima kontrola

U izvještajnom periodu oduzeto je 90.065.540 komada cigareta u vrijednosti 7.275.714,54 eura. Takođe, oduzeto je 1.193 kg rezanog duvana u vrijednosti 73.590 eura. Na osnovu navedenih zapljena akciznih proizvoda, izdato je 19 prekršajnih naloga i podneseno tri krivične prijave samostalno i u saradnji sa drugim državnim organima nadležnom tužiocu. Kada je u pitanju krijumčarenje narkotika, u dva slučaja službenici Uprave carina oduzeli su 16,7 kg skanka.

3.25. POGLAVLJE 25: NAUKA I ISTRAŽIVANJE

3.25.1. Novi strateški okvir

Strategija pametne specijalizacije (2019-2024) - S3 ostaje u vrhu političke agende Vlade, koja pun fokus stavlja na snaženje sektorskih politika kroz inovacije i nauku. Zeleno svijetlo na S3 od strane EK u decembru 2019. dalo je dodatan impuls za realizaciju njenih prioriteta. Crna Gora želi da kroz kvalitetnu implementaciju afirmiše činjenicu da je prva zemlja van EU koja ima ovu važnu Strategiju.

Crna Gora je posvećena implementaciji Strategije koju prati Akcionni plan za njenu realizaciju, za period 2019-2020, podstičući participativnost svih aktera. Tako je u decembru 2019. održana i prva sjednica Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju kojim predsjedava predsjednik Vlade, koji će usmjeravati sveukupan sistem realizacije S3, uz snažno političko liderstvo i ekspertizu U cilju efikasnog uvezivanja nauke i inovacija s kvalitetom sektorskih politika, imenovan je novi pregovarač za poglavlje 25. U toku su pripreme za formiranje Fonda za inovacije koji će biti ključno operativno tijelo za implementaciju Strategije pametne specijalizacije. Trenutno se priprema zakonski okvir za formiranje Fonda kao i pregovara sa Svjetskom bankom kako bi dobili ekspertsku pomoć u podizanju ove institucije.

Akcentat je stavljen na potencijal procesa preduzetničkog otkrivanja (EDP), pa je kreiran i novi sajt S3.me koji omogućava moderan način komunikacije sa svim akterima, tj. nastavak EDP procesa u pogledu interaktivnosti i inkluzivnosti.

3.25.2. Novi normativni okvir

Crna Gora je započela reformu zakonodavnog okvira u oblasti inovacione djelatnosti koja će pružiti niz podsticajnih mjera za ovu oblast. To će biti sprovedeno kroz dva zakona:

- 1) Zakona o inovacionoj djelatnosti i
- 2) novog Zakona o podsticajnim mjerama za razvoj istraživanja i inovacija u formi Lex specialis.

Ministri nauke i finansija imenovali su Međuresornu radnu grupu, koju čine predstavnici vladinih resora, naučne i akademske zajednice, biznis sektora i NVO, koja će pripremiti ove zakone, uz pažljivu analizu dobrih međunarodnih praksi. U okviru svog Programa rada za 2020. Vlada je prihvatila utvrđivanje ovih zakona (treći kvartal 2020).

3.25.3. Međunarodna saradnja u istraživanju i inovacijama

U decembru 2019. objavljen je novi Konkurs za podršku učešća u COST i HORIZONT 2020 istraživačkim timovima iz naučne, akademske i biznis zajednice u visini od 200.000 eura.

U okviru EUREKA programa realizuje se šest projekta, dok se početak implementacije još dva odobrena projekta očekuje od 1. II 2020.

Finalizuje se istraživanje u okviru devete runde Pan-evropskog istraživanja iz oblasti društvenih nauka (ESS – European Social Survey) koje mjeri stavove, uvjerenja i obrasce ponašanja raznih populacija i dio je Evropskog konzorcijuma istraživačkih infrastruktura (ERIC), a po prvi put se na sveobuhvatan način sprovodi u Crnoj Gori,

U okviru Programa tehničke saradnje 2020-2021, Međunarodna agencija za atomsku energiju – IAEA odobrila je Crnoj Gori dva nacionalna projekta u ukupnom iznosu od 411.000 eura, koja se realizuju od 1. I 2020, i to: Univerzitetu Crne Gore - Prirodnomatematickom fakultetu - projekat „Uspostavljanje nacionalnog trening centra za zaštitu od zračenja“ u iznosu od 128.000 eura, i Institutu za javno zdravlje Crne Gore –

projekat „Jačanje tehničkih i istraživačkih kapaciteta Instituta za javno zdravlje Crne Gore - Laboratorija za ishranu i bezbjednost hrane“ u iznosu od 283.000 eura.

Ministarstvo nauke organizovalo je prvu posjetu visoke delegacije Međunarodnog centra za genetski inženjering i biotehnologiju – ICGEB, Crnoj Gori, 18. -19. XI 2019, u okviru koje su istraživačkoj i akademskoj zajednici i privrednom sektoru predstavljeni programi ICGEB-a.

U decembru 2019. objavljeni su: Konkurs za program CERN-a „Studentska ljetnja škola 2020“ i Konkurs CERN-a za profesore fizike srednjih škola, za koje je postupak predlaganja kandidata u toku.

3.25.4. Institucionalna i infrastrukturna podrška sistemu istraživanja i inovacija

Naučno-tehnološki park Crne Gore (NTP)

- Objavljen je tender za izvođača radova na adaptaciji objekta NTP CG 26. XII 2019, koji je u toku.
- 26. XII 2019 je imenovan Izvršni direktor NTP CG na osnovu javnog konkursa, uz saglasnost Vlade.

Specifikacija opreme za Inovaciono preduzetnički centar „Tehnopolis“ i obuka njegovog kadra odobreni su na osnovu Ugovora o tehničkoj pomoći potpisanog sa francuskom ekspertsom kućom „*ExpertiseFrance*“ u novembru 2018. Finalizovane su aktivnosti koje se odnose na specifikaciju opreme za dvije laboratorije Tehnopolisa i Data Centar.

Međunarodni institut za održive tehnologije na prostoru Jugoistočne Evrope – SEEIIST

- Održan je VII sastanak Upravnog odbora SEEIIST 24. I 2020. u Ljubljani, Slovenija, na kojem je potvrđen dobar kurs prema realizaciji vizijeliderstva za Region u oblasti sprege nauke i zdravlja, za bolju konkurentnost i benefite građana
- Predat je projektni predlog HITRI (Hadron Ion Therapy Research Infrastructure) na poziv INFRADEV-01-2019-2020 'Design Study' u okviru EU Horizont 2020. U pitanju je aplikacija za 3 miliona eura kako bi se ostvarila dodatna sredstva neophodna za finalizaciju 'Design Study Phase'.
- U cilju izgradnje i jačanja kapaciteta (Capacity Building) pripremljen je i predat projekti predlog TREASURE for fighting cancer u okviru MC ITN poziva.
- IAEA je podržala program izgradnje i jačanja kapaciteta u okviru SEEIIST projekta RER6039 „Razvoj ljudskih resursa za uspostavljanje Centra za terapiju teškim jonima u okviru Instituta za održive tehnologije Jugoistočne Evrope“ (Human Resources Development for the Joint South-East European International Institute for Sustainable Technologies), u iznosu od 0.5 miliona eura.

3.25.5. Realizacija programa u oblastima nauke, istraživanja i inovacija

U decembru 2019. Ministarstvo nauke dodijelilo je dva statusa centra izvrsnosti iz oblasti koje su u skladu sa S3.me. Ukupan iznos odobrenih sredstava za ova dva nova centra izvrsnosti iznosi 1.8 mil. eura, na period od tri godine (1. I 2020 - 31. XII 2022). Status

centra izvrsnosti dobili su: Univerzitet Donja Gorica u Podgorici, za realizaciju naučnoistraživačkog programa „Centar izvrsnosti za digitalizaciju procjene rizika u oblasti bezbjednosti hrane i preciznu sertifikaciju autentičnosti prehrambenih proizvoda - FoodHub“, i Institut za fizikalnu medicinu, rehabilitaciju i reumatologiju „Dr Simo Milošević“ u Igalu, za realizaciju naučnoistraživačkog programa „Centar izvrsnosti za biomedicinska istraživanja – CEBIMER“.

- U decembru 2019. dodijeljeno je osam grantova za inovativne projekte ukupne vrijednosti oko 910.000 eura, po projektnim prijavama na Konkurs za inovativne grantove, koji je objavljen na osnovu Kolaborativnog programa za inovacije (2019-2024), i izvršene dvostepene međunarodne evaluacije. Iznos sufinansiranja ovih grantova od Ministarstva nauke iznosi je 615.000 eura.
- U decembru 2019. dodijeljeno je 17 stipendija za doktorska istraživanja u Crnoj Gori, u ukupnom iznosu od 750.000 eura.
- Realizovan je Javni poziv za strateško partnerstvo u sprovođenju Predakceleracijskog programa za inovativne startupove, u okviru kojeg su prihvaćena dva predakceleracijska programa za sufinansiranje: „BoostMeUp“ - Inovaciono-preduzetničkog centra Tehnopolis i „Startup Activator“ - kompanije M-Tel, u iznosu od 130.000 eura.
- Vlada je u decembru 2019. usvojila informacije o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije naučnoistraživačke djelatnosti (2017-2021) i Akcionog plana za sprovođenje Strategije inovativne djelatnosti (2016-2020), za 2019. godinu.
- Dodijeljene su godišnje nagrade najuspješnijim naučnicima i inovatorima, 11. XII 2019. u kategorijama: najuspješnija naučnica do 30 godina života; najuspješniji naučnik stariji od 30 godina; i najuspješniji pronalazač – inovator.

3.25.6. Pretpristupni fondovi (IPA)

U okviru IPA II Finansijske perspektive 2014-2020. Ministarstvo nauke je uključeno u dva Sektora, i to:

- Sektor „Obrazovanje, zapošljavanje i socijalne politike (SOPEES) 2015-2017. Aktivnosti Ministarstva nauke se realizuju u okviru Akcije 2 „Jačanje sistema obrazovanja“, Aktivnost 2.4 „Podrška zapošljavanju doktora nauka u akademskom i biznis sektoru“. Realizacija ovih aktivnosti se sprovodi kroz dva modaliteta:

1. Realizacija Kolaborativne grant šeme za inovativne projektne ideje, u vrijednosti od 1 mil. eura i
2. Realizacija Ugovora o tehničkoj pomoći grant korisnicima za implementaciju projekata u vrijednosti od 116.000 eura. Ugovor je počeo sa implementacijom 31. VII 2019.

U okviru Kolaborativne grant sheme za inovativne projektne ideje, u toku je finalni dio procesa evaluacije 47 prijava na Poziv za podnošenje inovativnih projektnih ideja u privrednom, akademskom i civilnom sektoru. Potpisivanje ugovora sa odabranim aplikantima očekuje se 25. III 2020. Predviđeno vrijeme trajanja ugovora je od 18-24 mjeseca, a vrijednost ugovora je u rasponu od 60.000 eura do 80.000 eura.

- Sektor „Konkurentnost i inovacije”

Kroz Godišnji akcijski program za zemlju za 2016. planirana je nabavka opreme za IPC „Tehnopolis”, u vrijednosti od 1 mil. eura. Tenderski postupak je završen i u toku je faza evaluacije. Očekivano vrijeme potpisivanja ugovora je mart 2020. Kroz navedeni Godišnji akcijski program za zemlju, kroz dva ugovora o tehničkoj pomoći, planirana je nadogradnja „Naučne mreže”, kao i podrška inovativnim starapovima.

Kroz Godišnji akcijski program za zemlju za 2017. planirana je tehnička pomoć u vrijednosti od 60.000 eura za podršku prvom osnovanom Naučno-tehnološkom parku Crne Gore u Podgorici. Tenderski postupak je završen i u toku je faza evaluacije. Prema planu nabavki i planu plaćanja iz januara 2020. vrijeme potpisivanja ugovora - početka praktične implementacije je 13. III 2020, dok je predviđeno vrijeme završetka ugovora 13. VIII 2020.

3.25.7. Institucionalne izmjene u skladu sa ERA

U januaru 2020. Univerzitet Crne Gore dobio je od Evropske komisije „Logo izvrsnosti“ („HR Excellence Logo”), slijedeći usvojeni Akcioni plan za razvoj ljudskih resursa u oblasti istraživanja u 2019, i usklađenost Strategije razvoja Univerziteta sa istim.

3.25.8. Statistika istraživanja i razvoja

Statističko istraživanje o aktivnostima I&R za 2017. i preliminarno istraživanje za 2018. sprovedeno je 2019. od strane Ministarstva nauke. Revidovano saopštenje o statistici istraživanja i razvoja za 2017. objavljeno je 25. XII 2019. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da je ukupna domaća potrošnja na istraživanje i razvoj za 2017. iznosila 0,35 % od BDP-a, te da je iste godine bilo ukupno 1528 istraživača, odnosno 441 istraživač, izraženo ekvivalentom pune zaposlenosti. U pogledu izvora sredstava za istraživanje i razvoj 64 % potiče iz državnog sektora, 19 % iz poslovno - preduzetničkog, 7 % iz sektora visokog obrazovanja, dok 10 % predstavljaju inostrana sredstva.

3.26. POGLAVLJE 26: OBRAZOVANJE I KULTURA

3.26.1. Obrazovanje

3.26.1.1. Predškolsko vaspitanje i obrazovanje

Ukupan broj djece upisane u predškolska vaspitanje i obrazovanje školske 2019/2020. je 23.080 što je za 6,5% više nego školske 2018/2019.

3.26.1.2. Osnovno obrazovanje

Program „Vještine za adolescenciju“ (UNODC) koji se sprovodi u 11 škola iz južne regije, se u saradnji sa Lions klubom Podgorica proširio se na još šest osnovnih škola za koje su realizovane obuke. Vlada je 16. I 2020. usvojila Program za razvoj i podršku talentovanim učenicima 2020-2022, čiji je opšti cilj stvaranje sistemskih uslova za kvalitetno osnovno i srednje obrazovanje i vaspitanje talentovanih učenika.

Fond za kvalitet i talente - Na svečanosti povodom uručenja, 24. XII 2019, nagradu iz Fonda od oko 2. 500 prijavljenih je dobilo 526 nastavnika i učenika osnovnih i srednjih škola.

3.26.1.3. Investicije

Počela je realizacija „Programa unapređenja crnogorskog obrazovanja“, čija ukupna vrijednost iznosi 40,5 miliona eura, zbog čega je sa Evropskom investicionom bankom 6. XI 2019. potpisan ugovor vrijedan 18 miliona eura a preostala sredstva će biti obezbijedena iz kapitalnog budžeta. Kroz ovaj program planirana je rekonstrukcija i nadogradnja tri vrtića, izgradnja četiri škole (tri osnovne i jedne gimnazije) i adaptacija 10-ak srednjih škola. Pored ovoga predmetnim programom planirano je opremanje škola informatičkom opremom, opremanje kabineta stručnih škola, kao i opremanja većine škola mobilijarom. Sa Bankom za razvoj Savjeta Evrope, 20. XII 2020. potpisan je ugovor o novom kreditu u iznosu od 10 miliona eura za izgradnju novih šest vrtića i totalnu rekonstrukciju jednog vrtića.

3.26.1.4. Stručno obrazovanje

Vlada je 16. I 2020. donijela Strategiju razvoja stručnog obrazovanja u Crnoj Gori 2020-2024, čiji je cilj dalje unapređenje i stvaranje kvalitetnog i inkluzivnog sistema stručnog obrazovanja.

3.26.1.5. Visoko obrazovanje

Skupština je 27. XII 2019. usvojila Zakon o izmjenama i dopunama zakona o visokom obrazovanju, kojim je između ostalog omogućen upis na specijalističke studije još dvije godine, kao i realizacija studijskih programa na engleskom jeziku.

Ministarstvo prosvjete je 30. XII 2019. potpisalo kolektivne ugovore sa Univerzitetom, Sindikatom prosvjete kao i za zaposlene u đačkim i studentskim domovima i na taj način omogućeno je povećanje zarada na Univerzitetu, u oblasti prosvjete, te domovima učenika i studenata od 9% od 2020. i 3% od 2021.

Vlada je 16. I 2020. usvojila Završni izvještaj o realizaciji Strategije razvoja visokog obrazovanja u Crnoj Gori 2016-2020. Procenat realizacije aktivnosti definisanih Strategijom je na visokom nivou - u potpunosti je sprovedeno 85,7%. Djelimično je realizovano 10,7% aktivnosti i uglavnom su kontinuiranog karaktera, dok je nerealizovanih obaveza samo 3,6%.

Agencija za kontrolu i obezbjeđenje kvaliteta visokog obrazovanja donijela je Izmjene i dopune Pravila o postupku reakreditacije ustanova visokog obrazovanja, koje se odnose

na usklađivanje postupka sa Evropskim standardima i smjernicama za obezbjeđenje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja (ESG).

Stručno osposobljavanje osme generacije lica sa stečenim visokim obrazovanjem koje obuhvata preko 3000 visokoškolaca, je u skladu sa Zakonom o stručnom osposobljavanju lica sa stečenim visokim obrazovanjem počelo 15. I 2020.

Položaj Univerziteta Crne Gore je unaprijeđen na međunarodnim rang listama u odnosu na raniji period.

3.26.1.6. Obrazovanje pripadnika RE populacije

U skladu sa Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020, i u cilju podizanja kvaliteta rada sa učenicima i njihove integracije, u partnerstvu sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, u novembru i decembru obavljene su posjete školama u opštinama u kojima se bilježi značajan broj školske djece RE populacije. Tom prilikom, razgovarano je sa djecom, njihovim roditeljima i nastavnim osobljem, prevashodno o prevenciji fenomena dječijih ugovorenih brakova i ranog napuštanja škole, važnosti obrazovanja, ali i ostalim tekućim pitanjima. Razgovori su vođeni u školama, ali i u naseljima gdje žive.

Povodom Svjetskog dana romskog jezika, 5. XI 2019, organizovana je Regionalna konferencija „Romski jezik u obrazovanju“, na kojoj je prezentovan program za uvođenje romskog jezika u obrazovni sistem Crne Gore.

Misija OEBS-a organizovala je 19. i 20. XI 2019. radionice „Prevencija nasilnog ekstremizma i radikalizacije za profesore osnovnih i srednjih skola“.

Ministarstvo prosvjete je obezbijedilo sredstva za isplatu stipendija za srednjoškolce i studente romske i egipćanske zajednice za period od septembra do decembra za školsku 2019/2020, u iznosu od 36.840 eura.

3.26.2. Ostvareni rezultati – Kultura

3.26.2.1. Normativni okvir

U cilju podsticaja ravnomjernog razvoja svih oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva i kulturne raznolikosti, Ministarstvo kulture je 15. XII 2019. objavilo konkurs o sufinansiranju programa i projekata od značaja za ostvarivanje javnog interesa u oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva. Konkurs je bio otvoren do 15. I 2020. i raspisan je za devet konkursnih oblasti: likovna umjetnost, muzička i muzičko-scenska djelatnost, književnost, književno prevođenje, časopisi za kulturu i umjetnost, pozorišna produkcija, kulturno-umjetničke manifestacije i festivali, zajedničko crnogorsko učešće na međunarodnim manifestacijama i festivalima i razvoj kulture na sjeveru. Odluku će donijeti komisije sačinjene od eksternih stručnjaka u kulturi, afirmisanih umjetnika i stvaralaca.

- Vlada je 16. I 2020. usvojila Akcioni plan za sprovođenje Programa razvoja kulture 2016 – 2020 za 2020. godinu, kao i Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Programa razvoja kulture 2016–2020. u 2019. godini.
- U oblasti kulturne baštine, Vlada je 16. I 2020. usvojila godišnji Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2020. godinu, kojim se obezbjeđuje finansijska podrška u iznosu od 1.142.114,50 eura za 87 projekata i programa u oblasti konzervatorske, muzejske, bibliotečke, arhivske i kinotečke djelatnosti. Ovim dokumentom obezbjeđuje se afirmacija i promocija multikulturalnosti na teritoriji cijele Crne Gore.
- Ministarstvo kulture je nastavilo sa implementacijom programa Kreativna Crna Gora - Identitet, imidž, promocija 2017-2020 kroz podršku aktivnostima namijenjenih razvoju kulture. Ministarstvo kulture je 16. X 2019. objavilo konkurs za sufinansiranje projekata i programa iz oblasti kreativnih industrija i naučnih istraživanja u skladu sa Akcionim planom Programa „Kreativna Crna Gora: Identitet, imidž, promocija” u 2019. Tematski okvir predviđen ovim konkursom činile su tri cjeline: raznolikost kulturnog izraza, uspostavljanje kulturnog proizvoda iz oblasti modnog dizajna i dizajna tekstila i uspostavljanje ICT proizvoda. Na osnovu odluke koja je po predlogu stručne komisije donijet 23. XII 2019, podržano je 13 projekata i programa u iznosu od 80.000,00 eura.
- Predloženi Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti prirodnog i kulturno-istorijskog područja Kotora („Sl. List CG“, br. 67/19) doprinijeće boljem očuvanju prirodnog i kulturno-istorijskog područja, uklanjanju potencijalnih biznis-barijera i preciznijem definisanju procesa izrade Pojedinačne procjene uticaja na baštinu.

3.26.2.2. Međunarodna saradnja

U oblasti kulture je 24. XI 2019, potpisan Memorandum o razumijevanju i saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Ujedinjenih Arapskih Emirata.

Ministarstvo kulture, u okviru prvog poziva Interreg IPA Prekograničnog programa saradnje Italija – Albanija – Crna Gora, učestvuje u tri projekta: „3C - Prekogranična razmjena sa ciljem razvoja kulture i kreativnih industrija“, kao vodeći partner (Ministarstvo kulture je 3. XII 2019. objavilo tender za rekonstrukciju zgrade Zatvora u Starom gradu Kotoru za potrebe kreativnog haba sa rezidencijama, koji je otvoren do 3. II 2020); MONET- „*Culture in Motion in Adriatic Networks of Museums*“, kao vodeći partner (u navedenom periodu su na Univerzitetu Aratro u Kampobasu održane dvije radionice za izgradnju kapaciteta zaposlenih u muzeju); HAMLET- „*Highlighting Artisanal Manufacturing, cuLture and Eco Tourism*“, kao projektni partner (projekat je baziran na promociji nematerijalne kulturne baštine ruranih cjelina, a u novembru je održana radionica i okrugli sto u Petnjici u cilju promocije predložene kulturne rute za ovu oblast).

3.26.2.3. Učešće Crne Gore u EU programima iz oblasti kulture

Kreativna Evropa

Potprogram MEDIA: MEDIA Desk za Kreativnu Evropu je u decembru održao jednu radionicu u Podgorici u cilju izgradnje kapaciteta crnogorskog audio-vizuelnog sektora. Potprogram Kultura: u novembru 2019. su održana dva info dana potprograma Kultura, u Podgorici i Petnjici u cilju promocije poziva za projekte saradnje. Konkurs za jačanje saradnje u kulturnom i kreativnom sektoru u zemljama Zapadnog Balkana je objavljen 17. XII 2019. i biće otvoren do 17. III 2020.

Evropa za građane

Tokom 2019. objavljena su četiri poziva za dostavljanje projektnih predloga. Aktivno učešće u projektima u okviru ovog programa imaju tri crnogorske nevladine organizacije (CDT, Institut Alternativa i CEDEM) i Opština Herceg Novi.

3.27. POGLAVLJE 27: ŽIVOTNA SREDINA I KLIMATSKE PROMJENE

3.27.1. Horizontalno zakonodavstvo

Vlada Crne Gore je 26. XII 2019. usvojila Treći polugodišnji izvještaj o realizaciji Akcionog plana Nacionalne strategije za transpoziciju, implementaciju i primjenu pravne tekovine EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena za period 2018-2020, za izvještajni period jul - decembar 2019. prema kojem je stepen preostalih obaveza iz 2018. 54,8%, dok je stepen realizacije obaveza iz 2019. 34,4%.

Bilans ostvarenih rezultata

Procjena uticaja na životnu sredinu (EIA)

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020. donijeto je rješenje za 21 postupak procjene uticaja projekata na životnu sredinu od čega je za 13 postupaka data ekološka saglasnost, dok je za 8 donijeto rješenje da nije potrebna izrada elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu. U navedenom periodu je započeto 15 postupaka za procjenu uticaja projekata na životnu sredinu.

Strateška procjena uticaja na životnu sredinu (SEA)

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020. završen je jedan postupak koji se odnosi na izmjene i dopune GUR-a Spuž, Opština Danilovgrad.

Odgovornost za štetu u životnoj sredini (ELD)

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020. odbijeno je šest postupaka pokrenutih od strane nadležne inspekcije, započet je jedan postupak, dok su u proceduri četiri predmeta.

Direktiva o eko kriminalu

U toku je prikupljanje podataka za krivična dijela u ovoj oblasti sa svih nivoa.

3.27.3. Upravljanje otpadom

Bilans ostvarenih rezultata

U toku su završne aktivnosti na pripremi javnog oglasa za odabir firme koja će realizovati projekat sanacije neuređenog odlagališta „Ćafe“ u opštini Bar, po modelu „projektuj i izgradi“.

Krajem 2019. završena je sanacija neuređenog odlagališta „Komarača“ u opštini Plav (međunarodna saradnja Crne Gore i Slovenije).

Objavljen je javni oglas za odabir firme za izgradnju reciklažnog dvorišta sa sortirnicom u opštini Berane.

U periodu od 10-11. XII 2019, dva službenika Ministarstva održivog razvoja i turizma (MRT) i jedan službenik Agencije za zaštitu prirode i životne sredine (AZPŽS) prisustovali su radionici na temu primjene Direktive o smanjenju uticaja određenih plastičnih proizvoda na životnu sredinu koja je organizovana u okviru Tajeksa.

MRT je potpisalo ugovore sa nevladinim organizacijama o finansiranju programa jačanja ekološke svijesti o potrebi uvođenja sistema odvojenog sakupljanja komunalnog otpada i o finansiranju programa suzbijanja nelegalnog načina odlaganja otpada i ažuriranja popisa neuređenih odlagališta.

3.27.4. Kvalitet voda

Normativni okvir

Skupština je 27. XII 2019. donijela Zakon o zaštiti morske sredine („Sl. list CG“ broj 73/19).

Vlada je 28. XI 2019. donijela Program izgradnje kolektorskih sistema i postrojenja za tretman komunalnih otpadnih voda.

Vlada je 26. XII 2019. donijela Odluku o određivanju ranjivih područja na vodnom području Jadranskog sliva, kao i Program monitoringa površinskih i podzemnih voda za 2020. godinu.

Bilans ostvarenih rezultata

Implementacija IPA 2016 projekta „Podrška upravljanju i monitoringu u upravljanju vodama u Crnoj Gori,“ kroz koji će biti implementirane sljedeće direktive: Direktiva o nitratima, Direktiva o podzemnim vodama, Direktiva o poplavama i Okvirna direktiva o morskoj strategiji, započela je 15. XI 2019. i trajaće do novembra 2022.

U oblasti komunalnih otpadnih voda, 24. XII 2019. potpisan je Ugovor o prosleđivanju sredstava Opštini Bijelo Polje za projekat „Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u opštini Bijelo Polje“ iz kreditnih sredstava Evropske investicione banke

u iznosu od 2.849,170 eura i Sporazum o grantu između Vlade Crne Gore, Opštine Bijelo Polje i Evropske investicione banke Grant u iznosu 2.993,000 eura.

Transpozicija Okvirne direktive o morskoj strategiji (MSFD) je u velikoj mjeri sprovedena donošenjem Zakona o zaštiti morske sredine („Sl. list CG", broj 73/19), dok će se potpuno prenošenje direktive obezbijediti kroz donošenje podzakonskih akata predviđenih ovim Zakonom do kraja 2020.

Nakon završetka početne „inception“ faze projekta „Podrška implementaciji i monitoring upravljanja vodama u Crnoj Gori“ koji se finansira sredstvima iz IPA 2016 koja se očekuje sredinom februara 2020, otpočeće se sa izradom sastavnih djelova Strategije zaštite morske sredine (Početna procjena stanja morske sredine, Karakteristike dobrog ekološkog stanja morske sredine, Ciljevi i indikatori za ostvarivanje i/ili održavanje dobrog ekološkog stanja morske sredine, Program monitoringa morske sredine, Program mjera za ostvarivanje, odnosno održavanje dobrog ekološkog stanja morske sredine) prema dinamici definisanoj u Zakonu o zaštiti morske sredine.

Kroz dva GEF projekta: „Implementacija ekosistemskog pristupa (EcAp) u Jadranskom moru kroz planiranje namjene mora (MSP)“ i „Promocija upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i obalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore“, čije sprovođenje koordinira MRT, sprovode se aktivnosti koje doprinose sprovođenju MSFD odnosno kroz koje će se obezbijediti inputi i osnova za uspješno sprovođenje projekta IPA 2016 i kasnije sprovođenje MSFD na nacionalnom nivou.

3.27.5. Zaštita prirode

Normativni okvir

Vlada je 19. XII 2019. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o divljači i lovstvu.

Vlada je 5. XII 2020. usvojila Odluku o proglašenja parka prirode dolina „Rijeke Zete“ nakon usvajanja odluka o proglašenju ovog područja od strane Skupštine opštine Danilovgrad i Skupštine Glavnog grada Podgorica.

Bilans ostvarenih rezultata

Završene su aktivnosti terenskog rada na uspostavljanju i identifikaciji područja Nature 2000 u 2019. Verifikacija i finalna obrada podataka je u toku. Kroz tri projekta: „Uspostavljanje Natura 2000 mreže“ koji koordinira AZPŽS i koji se finansira iz državnog budžeta; „Očuvanje i održivo korišćenje biodiverziteta na područjima Prespanskog, Ohridskog i Skadarskog jezera (CSBL) koji je finansirala Vlada Njemačke, a implementirao GIZ i AZPŽS i u okviru kojeg je mapirano Skadarsko jezero i „Promovisanje upravljanja zaštićenim područjima kroz integrisanu zaštitu morskih i priobalnih ekosistema u obalnom području Crne Gore“ koji koordinira MRT, a finansira GEF, tokom 2019. je mapirano ukupno oko 11% teritorije Crne Gore u skladu sa Direktivom o staništima, a realizovan je i terenski rad u skladu sa Direktivom o pticama. Ostvarenim rezultatima u navedena tri projekta, zajedno sa rezultatima ostvarenim u okviru prethodno

sprovedenog IPA 2016 projekta „Uspostavljanje Nature 2000“, do sada je mapirano ukupno oko 25%.

Kroz državni budžet za 2020. su obezbijedena sredstva za nastavak terenskog rada i sprovođenje aktivnosti na daljem uspostavljanju i identifikaciji područja Nature 2000, koje će koordinirati AZPŽS. U toku su pripremne aktivnosti u vezi sa početkom sezone terenskih istraživanja u 2020.

Kroz kapitalni budžet za 2020. obezbijedena su sredstva u iznosu od 1.000.000 eura za infrastrukturna ulaganja u zaštitu Ulcinjske solane. U toku su konsultacije MRT sa Opštinom Ulcinj oko uspostavljanja odgovarajućeg upravljačkog tijela. Opština Ulcinj je 15. I 2020. formirala Radnu grupu koja će učestvovati u izradi Petogodišnjeg plana upravljanja zaštićenim područjem - parkom prirode Ulcinjska solana.

U Strazburu je, u periodu od 2 - 6. XII 2019, održan Stalni Odbor Bernske konvencije, na kojem je Crna Gora prezentovala Izvještaj o implementaciji preporuka vezano za izgradnju na Skadarskom jezeru. Zaključak Stalnog Odbora Bernske konvencije bio je otvaranje slučaja, što znači da će Crna Gora nastaviti periodično izvještavanje o implementaciji preporuka Sekreterijata Bernske konvencije. U toku je priprema Prvog izvještaja.

Zajednička savjetodavna misija UNESCO-a i IUCN posjetila je prirodno dobro Svjetske baštine „Nacionalni park Durmitor“ u periodu 31. X - 1. XI 2019. na poziv Državne članice - Crne Gore. MRT je dostavilo svu neophodnu dokumentaciju Sekreterijatu UNESCO-a na uvid, koju su dostavile nadležne institucije. Prilikom posjete eksperti misije su se sastali sa predstavnicima svih relevantnih institucija i posjetiti predmetnu lokaciju. Izvještaj misije u okviru kojeg će biti predložene smjernice i preporuke za dalje postupanje na ovom području još uvijek nije dostavljen Crnoj Gori.

Crna Gora trenutno radi na pripremi Nacionalnog Izvještaja prema UNESCO konvenciji na temu „Stanje očuvanosti NP Durmitor“ koji će biti dostavljen Konvenciji do 5. II 2020.

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020, a u cilju ispunjavanja prethodno datih preporuka za zaštitu kanjona rijeke Tare, nastavljene su prethodno započete aktivnosti monitoringa faune dna rijeke od strane Univerziteta Crne Gore (Prirodno matematičkog fakulteta).

3.27.6. Industrijsko zagađenje

Normativni okvir

Na osnovu Zakona o industrijskim emisijama („Sl. list CG“, broj 17/19) donijeti su:

- Pravilnik o obrascu integrisane dozvole („Sl.list CG“, broj 59/19);
- Pravilnik o uslovima upotrebe i ispuštanja žive i živinih jedinjenja („Sl. list CG“, broj 68/19) i
- Uredba o vrstama aktivnosti i postrojenja za koje se izdaje integrisana dozvola („Sl. list CG“, broj 68/19).

Bilans ostvarenih rezultata

MRT u saradnji sa Programom Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) je tokom 2019. realizovalo projekat identifikacije i izrade inventara svih postrojenja koja podliježu obavezama definisanim Zakonom o industrijskim emisijama, što je relevantno u kontekstu identifikacije privrednih subjekata koji svojim aktivnostima utiču ili mogu uticati na zagađenje životne sredine. Registar je dostavljen AZPŽS, a u cilju daljeg unaprijeđenja i rada na istom.

Sprovodile su se aktivnosti na realizaciji projekta „Upravljanje industrijskim otpadom i čišćenje”, i to na remedijaciji lokacija Jadransko brodogradilište Bijela, deponija pepela i šljake „Maljevac“ i flotaciono jalovište „Gradac“. Kada je riječ o lokaciji KAP, otpočete su aktivnosti na geodetskom snimanju lokacije bazena crvenog mulja, koje su osnov za geološka istraživanja neophodna za definisanje koncepcije i početak izrade projektne dokumentacije. Zahtjev za izražavanje interesovanja za izbor konsultanta za izradu Glavnog projekta remedijacije deponije čvrstog otpada u KAP-u objavljen je 4. X 2019. Evaluacija pristiglih interesovanja je završena i Zahtjev za dostavljanje tehničkih i finansijskih ponuda dostavljen je firmama sa kratke liste 12. XII 2019.

Predstavnici MRT, AZPŽS i Uprave za inspekcijske poslove (UIP) učestvovali su na radionici „Implementacija Direktive o industrijskim emisijama“ koja je organizovana od strane Sekretarijata Programa za pridruživanje EU za životnu sredinu (EPPA), a u saradnji sa Tajeks kancelarijom, kao i Tajeks misiji „Transpozicija poglavlja V Direktive 2010/75/EU o industrijskim emisijama“ koje su imale za cilj jačanje kapaciteta predstavnika relevantnih institucija o primjeni navedene direktive u praksi. Cilj radionica je unapređenje znanja o transpoziciji i implementaciji Direktive o industrijskim emisijama.

3.27.7. Hemikalije

Normativni okvir

Na osnovu Zakona o biocidnim proizvodima („Sl. list CG”, broj 54/16) 13. XII 2019. donijet je Pravilnik o sadržaju tehničkog dosijea i osnovnim podacima o biocidu („Sl. list CG”, br. 05/17, 19/18 i 68/19) kojim su u potpunosti prenijeti Aneksi II i III Regulative (EU) br. 528/2012 o stavljanju na raspolaganje na tržištu i upotrebi biocidnih proizvoda.

Bilans ostvarenih rezultata

AZPŽS shodno Zakonu o hemikalijama („Sl. list CG”, broj 51/17) izdala je 81 dozvolu za obavljanje slobodnog prometa opasnih hemikalija (od kojih je 30,8% izdato dozvola za slobodan promet ulja i maziva) i 21 PIC dozvolu. Na osnovu Zakona o biocidnim proizvodima („Sl. list CG”, br. 54/16) izdato je 17 rješenja za upis u privremenu listu biocidnih proizvoda (od kojih je 76,5% za dezinfekciona sredstva i 23,5% za biocide za suzbijanje štetočina). Izdato je i 1 rješenje za obavljanje djelatnosti prometa, upotrebe i skladištenja biocida.

U cilju unapređenja rada Nacionalnog help-deska pripremljena je brošura *Crna Gora i propisi EU u oblasti upravljanja hemikalijama i biocidnim proizvodima*. Brošura se može pronaći na sajtu AZPŽS i to na linku <https://epa.org.me/wp-content/uploads/2019/11/Crna-Gora-i-propis-EU-a-u-oblasti-upravljanja-hemikalijama-i-biocid.proizvodima.pdf>. Agencija je blagovremeno odgovorila na pet pitanja koja su dostavljena Nacionalnom help-desku.

UIP (Odsjek za ekološku inspekciju) sprovela je 27 inspekcijskih nadzora, u skladu sa Zakonom o hemikalijama. Odsjek za zdravstveno–sanitarnu inspekciju izvršio je 122 pregleda pošiljki pri uvozu hemikalija i biocidnih proizvoda, u količini od 389.708 kg i ukupno pregledanoj količini je odobren promet. Takođe, izvršeno je 162 inspekcijska pregleda u cilju utvrđivanja primjene Uredbe o zabranjenim odnosno dozvoljenim načinima upotrebe, proizvodnje i stavljanja na tržište hemikalija koje predstavljaju neprihvatljiv rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu („Sl. list CG", broj 70/18) i to: 11 pregleda objekata u kojima je vršena kontrola 51 vrste proizvoda (premazi-boje i lakovi) i 147 pregleda objekata u proaktivnom i reaktivnom nadzoru nad igračkama (tražene 44 vrste igračaka na tržištu) i nijesu pronađeni traženi proizvodi na tržištu. Laboratorijske analize za 59 vrsta igračaka na prisustvo ftalata su pokazale da je 21 uzorak bio neispravan. Subjekti nadzora (uvoznici, distributeri i trgovci) su obaviješteni o rezultatima ispitivanja i dobrovoljno su preduzeli mjere neodložnog sprečavanja dalje distribucije nebezbednih igračaka, kao i mjere trajnog povlačenja iz prometa i opoziva od potrošača, kao i dobrovoljne mjere uništenja igračaka i to za 27 vrsta igračaka u količini od 538 komada. Postupajući po inicijativi izvršena 4 inspekcijska pregleda, utvrđena nepravilnost (upotreba premaza suprotno Uredbi) i podnijet 1 Zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka.

3.27.9. Civilna zaštita

Normativni okvir

Vlada je 12. XII 2019. utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prevozu opasnih materija i donijela Nacionalni plan zaštite i spašavanja od poplava i Nacionalni plan zaštite i spašavanja od tehničko-tehnoloških nesreća.

Vlada je 16. I 2020. usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za period 2018-2019. godine, za 2019. godinu i donijela Akcioni plan za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za period 2020-2021. godine.

Vlada je 10. X 2019. donijela Odluku o objavljivanju Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Azerbejdžan o saradnji u oblasti vanrednih situacija („Sl. list CG - međunarodni ugovori, broj 10/19).

3.27.10. Klimatske promjene

Normativni okvir

Skupština je donijela Zakon o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena 27. XII 2019. („Sl. list CG”, broj 73/19).

3.28. POGLAVLJE 28: ZAŠTITA POTROŠAČA I JAVNO ZDRAVLJE

3.28.1. Zaštita potrošača

3.28.1.1. Normativni i strategijski okvir

Skupština je 22. XI 2019. donijela Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača („Sl. list CG”, broj 67/19), čija će primjena započeti 19. II 2020.

Koordinaciono tijelo za nadzor na tržištu je usvojilo Opšti program nadzora proizvoda na tržištu za 2020, koji je objavljen na internetskoj stranici Uprave za inspekcijske poslove 25. XII 2019.

Vlada je 16. I 2020. donijela Akcioni plan za sprovođenje Nacionalnog programa zaštite potrošača 2019-2021, za 2020, s izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019.

3.28.1.2. Institucionalni okvir i administrativni kapaciteti

U cilju jačanja kapaciteta Ministarstva ekonomije, za popunjavanje mjesta načelnika Direkcije za zaštitu potrošača, završena je procedura izbora kandidata i očekuje se da izabrani kandidat do polovine februara započne rad u Ministarstvu.

U skladu sa Zakonom o zaštiti potrošača, uspostavljen je Odbor za vansudsko rješavanje potrošačkih sporova. Predsjednik Odbora je predstavnik NVO, a zamjenik predsjednika je predstavnik trgovaca.

3.28.1.3. Sprovođenje zakonodavstva

3.28.1.3.1. Zaštita ekonomskih interesa potrošača

A) Inspekcijski nadzor nad primjenom Zakona o zaštiti potrošača i drugim zakonima koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača

Inspekcije Uprave za inspekcijske poslove, koje sprovode inspekcijski nadzor u oblasti zaštite ekonomskih interesa potrošača (u skladu sa Zakonom o zaštiti potrošača i drugim zakonima koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača), u periodu 1. XI 2019 – 27. I 2020, izvršile su ukupno 5.810 inspekcijskih pregleda, u kojima je utvrđeno ukupno 1.569 nepravilnosti, za čije otklananje su preduzete propisane upravne, kao i kaznene mjere.

U nadzoru nad primjenom Zakona o zaštiti potrošača (ZPP), Tržišna inspekcija, Turistička inspekcija, Inspekcija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost i Zdravstveno-sanitarna inspekcija, u periodu 1. XI 2019 – 27. I 2020, izvršile su ukupno 1.686 inspekcijskih pregleda. U izvršenim inspekcijskim pregledima je utvrđeno 329 nepravilnosti, za čije otklanjanje su izrečene upravne mjere (123 ukazivanja i 205 rješenja). Za počinjene prekršaje izdato je 328 prekršajnih naloga (kojima su izrečene

novčane kazne) i podnijeto šest zahtjeva nadležnim sudovima za pokretanje prekršajnog postupka.

U nadzoru nad primjenom drugih zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača (Zakon o turizmu i ugostiteljstvu, Zakon o unutrašnjoj trgovini, Zakon o lijekovima, Zakon o energetici, Zakon o pravima pacijenata, Zakon o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda, Zakon o skijalištu, Zakon o metrologiji i Zakon o kontroli predmeta od dragocjenih metala), Tržišna, Turistička, Zdravstveno-sanitarna inspekcija, Elektroenergetska i Metrološka inspekcija izvršile su ukupno 4.124 inspekcijska pregleda, u kojima je utvrđeno 1.240 nepravilnosti, za čije otklanjanje su izrečene upravne mjere (543 ukazivanja i 450 rješenja), a za počinjene prekršaje izdata su 972 prekršajna naloga i podnijeta 52 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Najveći broj kontrola u oblasti zaštite potrošača izvršila je Tržišna inspekcija (ukupno 3.207), u kojima je utvrđeno 810 nepravilnosti. U skladu sa Zakonom o zaštiti potrošača izvršeno je 1.600 kontrola, u kojima je utvrđeno 317 nepravilnosti, za čije otklanjanje su izrečene upravne mjere (118 ukazivanja i 199 rješenja). Za počinjene prekršaje izdata su 324 prekršajna naloga i podnijeta su dva zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka. U skladu sa drugim zakonima koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača (Zakon o unutrašnjoj trgovini, Zakon o energetici i Zakon o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda) Tržišna inspekcija je izvršila 1.607 inspekcijskih pregleda, u kojima su utvrđene 493 nepravilnosti, za čije otklanjanje su izrečene upravne mjere (80 ukazivanja i 413 rješenja). Za počinjene prekršaje izdato je 668 prekršajnih naloga i podnijeto pet zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

U naznačenom periodu inspekcije Uprave su primile ukupno 289 žalbi potrošača (184 su se odnosile na povredu prava iz Zakona o zaštiti potrošača i 105 na povredu prava iz drugih zakona koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača).

U postupcima po 184 žalbe (po ZZP), 68 žalbi je prihvaćeno, sedam žalbi je djelimično prihvaćeno, u 99 slučajeva žalba je odbijena kao neosnovana, dok je sedam žalbi proslijeđeno drugom nadležnom organu na postupanje, a u tri slučajeva potrošači su odustali od podnesenih žalbi.

Od ukupno 105 primljenih žalbi po drugim zakonima koji sadrže odredbe o zaštiti potrošača prihvaćeno je 50 žalbi, u 50 slučajeva žalba je odbijena kao neosnovana, dok su tri žalbe proslijeđene drugom nadležnom organu na postupanje, a u dva slučajeva potrošači su odustali od podnesenih žalbi.

B) Nadzor u oblasti zaštite ekonomskih interesa potrošača od strane drugih nadležnih tijela

Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, u periodu 1. XI 2019 – 27. I 2020, primila je ukupno 116 žalbi korisnika u oblasti zaštite korisnika javnih elektronskih komunikacionih usluga, od čega su 32 žalbe usvojene u cjelosti, 21 žalba je odbijena, tri proslijeđene drugom nadležnom organu, a u 37 slučajeva je donijeto rješenje o

obustavljanju postupaka zbog odustanaka od žalbe ili zbog postignutog poravnania korisnika i operatora. Na devet žalbi korisnicima je dostavljen pisani odgovor - savjet, jer ove žalbe nijesu ispunjavale uslove za rješavanje, a Agencija ih nije odbijala kao nepotpune, već je kroz odgovor dala uputstvo o postupanju. Ostale žalbe su u postupku rješavanja. Na odluke Agencije podnijete su četiri tužbe Upravnom sudu.

Agencija za nadzor osiguranja je primila ukupno 42 prigovora od čega se najveći broj odnosi na osiguranje od autoodgovornosti (22), na osiguranje od posljedica nezgode odnosilo se 11 prigovora, četiri na osiguranje života, i po jedan na osiguranje imovine, na dobrovoljno zdravstveno osiguranje, na kasko osiguranje, na osiguranje odgovornosti i na osiguranje jemstva. Postupak je okončan po 23 prigovora i to: u pet slučajeva podnosiocima prigovora je isplaćen dodatni iznos naknade štete ili učinjena druga radnja zahtijevana od osiguravača, za 13 slučajeva Agencija je ocijenila da prigovori nijesu osnovani, u pet slučajeva podnosilac je odustao od daljeg postupka pred Agencijom, jer je u toku postupka postigao zadovoljavajući sporazum s osiguravačem. Agencija je u predmetnom periodu imala i komunikaciju s društvima za osiguranje u vezi s primjenom uslova i tarifa osiguranja, kako bi se preduprijedili potencijalni problemi u primjeni istih prilikom ostvarivanja prava ugovarača osiguranika ili trećih oštećenih lica, iz osnova zaključenih ugovora o osiguranju.

Regulatorna agencija za energetiku je primila ukupno dvije žalbe, jednu zbog kvaliteta isporuke električne energije i jednu na akt operatora distributivnog sistema, odnosno uslove iz saglasnosti za priključenje. Agencija je u oba slučaja poništila rješenje prvostepenog organa i predmet vratila na ponovni postupak i odlučivanje.

Centralna banka je postupila po 25 prigovora potrošača nezadovoljnih postupanjem kreditora, od kojih je šest procesuirano, a u ostalim slučajevima potrošačima je ukazano na njihova prava utvrđena propisima. Postupajući po dostavljenom prigovoru potrošača, Centralna banka je izrekla mjere pisanog upozorenja prema jednom kreditoru, nalažući otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i poštovanje principa dobre poslovne prakse. Centralna banka je u izvještajnom periodu izvršila pet neposrednih i sedam posrednih kontrola kreditora. Nakon što je u postupku nadzora utvrđeno da ostvareni nivo zaštite potrošača nije na zadovoljavajućem nivou, preduzete su aktivnosti u cilju pokretanja prekršajnih postupaka protiv tri kreditora i odgovornih lica u njima pred nadležnim sudom za prekršaje. Takođe, izrečene su i mjere pisanog upozorenja prema četiri kreditora, nalažući otklanjanje utvrđenih nepravilnosti.

Zaštitu bankarskog ombudsmana, u periodu 1. XI 2019 – 31. I 2020. je tražilo 59 klijenata, jemaca banaka i mikrofinansijskih institucija. Od ukupnog broja prigovora, 52 su bila preuranjena, pa su podnosioci prigovora upućeni na vođenje internog postupka za zaštitu svojih prava kod banaka. Od preostalih sedam prigovora, pet je okončano, dva su u ispitnom postupku.

Centralni informacioni sistem za zaštitu potrošača www.potrosac.me (kontakt tačka Uprava za inspeksijske poslove) - preko ovog sistema je evidentirana 51 žalba, od kojih

je 46 žalbi bilo u nadležnosti Tržišne inspekcije, jedna u nadležnosti Turističke inspekcije, dvije u nadležnosti Metrološke inspekcije i po jedna žalba u nadležnosti Elektro-energetske i Termo-energetske inspekcije.

U Crnoj Gori je po prvi put upotrijebljen novi procesno-pravni institut iz Direktive 2009/22/EZ o sudskom postupku zaštite kolektivnih interesa potrošača. Naime, NVO Centar za zaštitu potrošača – CEZAP je, shodno Zakonu o zaštiti potrošača, podnijela pisano upozorenje (opomenu) pred utuženje dvjema bankama u Crnoj Gori, zbog postupanja suprotno odredbama zakona. kojim ih je upozorio da će u slučaju da ne prestanu s postupanjem suprotnom zakonima podnijeti tužbe za zaštitu kolektivnih interesa potrošača (kolektivna tužba) u skladu sa čl. 118 ZZP-a.

Kao rezultat, jedna upozorena banka je u svom odgovoru 27. XII 2019. prihvatila upozorenje i obavezala se da ubuduće neće naplaćivati sporne naknade (u iznosu od 3,00 EUR za zatvaranje transakcionog računa i u iznosu od 5,00 EUR za zatvaranje kartice). Iz tog razloga u skladu sa odredbama čl. 120 ZZP, protiv iste banke, CEZAP nije podigao tužbu za zaštitu kolektivnih interesa potrošača, dok se od strane ove banke u međuvremenu očekuje izmjena Odluke o naknadama za usluge platnog prometa u poslovanju s fizičkim licima.

Druga upozorena banka je u svom odgovoru dostavljenom 26. XII 2019. odbila da postupi po prethodnom upozorenju CEZAP-a, smatrajući da u potpunosti postupa u skladu sa svim odredbama crnogorskog zakonodavstva. Nakon ovakvog odgovora, CEZAP je preko svog punomoćnika, 28. I 2020. protiv banke podnio Kolektivnu tužbu kojom se prioritetno tvrdi da je naplaćivanje naknade za prijevremenu otplatu kredita u vrijednosti od 1% iznosa, koji se prijevremeno otplaćuje, suprotno odredbama Zakona o potrošačkim kreditima kojim je u potpunosti preuzeta Direktiva 2008/48/EZ. Tužbom se ukazuje i pojašnjava da odredba 23. st. 2 ZPK-a daje kreditoru pravo na *pravednu i objektivnu naknadu opravdanih troškova neposredno povezanih s prijevremenom otplatom*, ali ne i pravo da u svakom pojedinom slučaju odredi tu naknadu upravo u iznosu od 1%, bez obzira na stvarne troškove koje je imao zbog prijevremene otplate. U konačnom, ovom tužbom se zahtijeva od nadležnog suda da naredi banci da prestane s osporenim postupanjem i takvo ili slično postupanje, kojim se narušavaju kolektivni interesi potrošača, zabrani ubuduće.

3.28.1.3.2. Bezbjednost proizvoda na tržištu

3.28.1.2.1. Sprovođenje nadzora (1. XI 2019 – 29. I 2020)

U proaktivnom nadzoru, shodno godišnjem programu nadzora proizvoda na tržištu, nadležne inspekcije su u izvještajnom periodu kontrolisale: agregate za beton, kacige za bicikliste (Tržišna inspekcija), igračke (Zdravstveno-sanitarna inspekcija), podzemne i nadzemne rezervoare za skladištenje TNG (Termo-energetska inspekcija), sredstva za zaštitu bilja, sredstva za ishranu bilja (Fitosanitarna inspekcija), predmete i materijale koji dolaze u kontakt s hranom (Inspekcija za hranu), veterinarske lijekove (Veterinarska

inspekcija), vage klase tačnosti III, vodomjere, manometre za kontrolu krvnog pritiska (Metrološka inspekcija).

U reaktivnom nadzoru, Tržišna inspekcija, Zdravstveno-sanitarna inspekcija i Inspekcija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, pratile su opasne proizvode na osnovu podataka preuzetih iz RAPEX-a, po informacijama iz Regionalne mreže za razmjenu informacija o opasnim proizvodima, po obavještenju inspektora iz nadzora, po obavještenju proizvođača/distributera.

Izvršeno je ukupno 1.218 inspeksijskih pregleda, od čega 1.038 pregleda u proaktivnom nadzoru (po programu - redovni, produženi) i 180 pregleda u reaktivnom nadzoru (po RAPEX obavještenjima 106 pregleda, po informacijama iz Regionalne mreže 28 pregleda, po obavještenju inspektora iz nadzora 45 pregleda, po obavještenju proizvođača/distributera jedan pregled.

Na tržištu Crne Gore u proaktivnom i reaktivnom nadzoru, pronađene su 143 vrste opasnih proizvoda u ukupnoj količini od 3.189 komada. Od toga, 66 vrsta u količini od 1.729 komada predstavlja opasne proizvode s ozbiljnim rizikom. Opasnih proizvoda koji ne predstavljaju ozbiljan rizik je 72 vrste u ukupnoj količini od 1.236 komada, dok pet vrsta u ukupnoj količini 224 komada predstavlja neusaglašene proizvode.

Inspektori su izrekli sljedeće mjere:

Povlačenje s tržišta i trajna zabrana prometa za opasne proizvode sa ozbiljnim rizikom i neusaglašene proizvode za 69 vrsta u količini od 1.927 komada. Mjera opoziva od krajnjih potrošača je izrečena za 28 vrsta opasnih proizvoda u količini od 3.541 komad. Obavještenja o opozivima su objavljivana u dnevnim novinama i isticana na vidnom mjestu u objektima.

Po nalogu inspektora, za opasne proizvode s ozbiljnim rizikom koji su povučeni s tržišta i za neusaglašene proizvode čiji je promet trajno zabranjen, sprovedena je mjera uništenja za 41 vrstu u količini od 1.496 komada. Proizvođaču/distributeru vraćene su 23 vrste opasnih proizvoda u količini od 613 komada. Privremena zabrana prometa do otklanjanja utvrđenih neusaglašenosti je izrečena za 74 vrste proizvoda u ukupnoj količini od 1.262 komada⁷.

Od 174 vrste proizvoda, uzorkovanih u prethodnom periodu od strane Tržišne inspekcije (električni rešo – dvije vrste, fen za kosu – dvije vrste, ručni mikser - jedna vrsta, električna pegla - jedna vrsta) i Sanitarne inspekcije (igračke – 23 vrste), i u izvještajnom periodu od strane Inspekcije za hranu (predmeti i materijali koji dolaze u kontakt sa hranom – 140 vrsta) i Fitosanitarne inspekcije (sredstva za zaštitu bilja – dvije vrste, sredstva za ishranu bilja – tri vrste), dobijeni su rezultati ispitivanja od strane laboratorija, koje su vršile ispitivanje. Za 29 vrsta proizvoda, koje su uzorkovale Tržišna i Sanitarna inspekcija, rezultati ukazuju da ispitivani proizvodi ne zadovoljavaju zahtjeve ispitnih metoda u skladu sa standardima koji se odnose na predmetne proizvode. Što se

⁷ Detaljnije u poglavlju 1 – Sloboda kretanja robe

tiče ostalih vrsta proizvoda (145 proizvoda), koje su uzorkovale Inspekcija za hranu i Fitosanitarna inspekcija, rezultati ispitivanja pokazuju da isti ispunjavaju propisane zahtjeve bezbjednosti.

U izvještajnom periodu, u saradnji Tržišne inspekcije i Uprave carina, realizovane su zajedničke akcije o pojačanoj kontroli određenih vrsta roba.

3.28.2. Javno zdravlje

3.28.2.1. Kontrola duvana

3. 28.2.1.1. Izvještaj o sprovođenju Zakona o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda („Sl. list CG”, br. 46/19 i 48/19) za period od stupanja na snagu Zakona 14. VIII 2019. do 27. I 2020.

Zdravstveno-sanitarna inspekcija je izvršila ukupno 726 inspekcijskih pregleda nad primjenom Zakona o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda, u kojima je utvrdila 15 nepravilnosti, za čije otklanjanje je izrekla dvije mjere ukazivanja. Za utvrđene prekršaje izrekla je 19 novčanih kazni (ukupno 4.710 eura) prekršajnim nalogima. U navedenim podacima učešće sanitarnih inspektora je: 559 inspekcijskih pregleda u javnom i radnom prostoru, koji su se odnosile na kontrolu zabrane pušenja i obavezu isticanja oznaka o zabrani pušenja. Kontrole su vršene u objektima u kojima se obavlja vaspitno-obrazovna djelatnost (škole, vrtići), trgovinska djelatnost, priređuju igre na sreću, kao i radnim prostorima u kojima poslove obavljaju državni organi, organi državne uprave, organi lokalne samouprave, organi lokalne uprave i službe, kao i druga pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (sudovi, ministarstva, uprave, službe u opštinama, pravna lica koja vrše javna ovlašćenja). Utvrđeno je 12 nepravilnosti, od kojih je za dvije (neisticanje oznaka o zabrani pušenja) subjektima nadzora ukazano da iste otklone, što su i uradili. Zbog ovog prekršaja izdata su četiri prekršajna naloga (u iznosu od 800€), i to poslovnom subjektu, odgovornom licu u poslovnom subjektu, odgovornom licu čiji je osnivač lokalna samouprava i odgovornom licu u organu. Za ostalih 10 nepravilnosti su izrečene novčane kazne prekršajnim nalogima, i to u devet slučajeva zbog kršenja zabrane pušenja u radnom prostoru, u iznosu od 2.110 eura (jedan pravnom licu i jedan odgovornom licu javne ustanove, jedan preduzetniku i jedan odgovornom licu i dva fizičkim licima u organu lokalne samouprave, jedan poslovnom subjektu i jedan odgovornom licu u poslovnom subjektu, jedan pravnom licu i jedan odgovornom licu javne obrazovne ustanove – škole). Ukupno su izrečene dvije mjere kazivanja i izdato 13 prekršajnih naloga (2.910 eura).

Zdravstveni inspektori izvršili su 167 inspekcijskih pregleda u javnom prostoru koji su se odnosile na kontrolu zabrane pušenja i isticanje oznaka o zabrani pušenja. Kontrole su vršene u objektima u kojima se obavlja zdravstvena djelatnost u javnom i privatnom sektoru (klinički centar, instituti, bolnice sa pripadajućim odjeljenjima, zavodi, poliklinike, domovi zdravlja sa pripadajućim ambulancama, opšte i specijalističke ambulante, laboratorije), objekti za promet lijekova i medicinskih sredstava u javnom i

privatnom sektoru. U ovom nadzoru utvrđene su tri nepravilnosti (kršenja zabrane pušenja u javnim ustanovama u kojima se obavlja zdravstvena djelatnost). Izdato je šest prekršajnih naloga u iznosu od 1.800 eura (pravnim i odgovornim licima zdravstvenih ustanova).

Turistička inspekcija je u izvještajnom periodu kontrolisala primjenu Zakona o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda u oblasti turističko-ugostiteljske djelatnosti i izvršila ukupno 3.937 inspekcijskih pregleda, u kojima je utvrdila 434 nepravilnosti. Inspektori su za počinjene prekršaje izrekli novčane kazne u 291 slučaju prekršajnim nalogima, u ukupnom iznosu od 81.120 eura. Pored toga, sudovima za prekršaje je podnijeto 35 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka, protiv ugostitelja kod kojih su utvrđene nepravilnosti više puta. U navedenom periodu, primljene su 132 žalbe građana, koje se odnose na nepoštovanje ovog zakona kada je u pitanju nadležnost Turističke inspekcije.

Tržišna inspekcija je u periodu od početka primjene Zakona o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda do 27. I 2020, izvršila ukupno 424 inspekcijska pregleda, u kojima su utvrđene 22 nepravilnosti, a odnosile su se na neisticanje oznake zabrane prodaje duvanskih proizvoda licima mlađim od 18 godina. U cilju otklanjanja utvrđenih nepravilnosti, inspektori su preduzeli propisane upravne mjere (dva ukazivanja i 20 rješenja). Za počinjene prekršaje izrečeno je 39 novačanih kazni (ukupno 11.550,00 eura) prekršajnim nalogima.

3.28.2.2. Krv, tkiva, ćelije i organi

U cilju povećanja umrlih davalaca organa za presađivanje u svrhu liječenja donijet je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja („Sl. list CG“, broj 67/19) i stupio je na snagu 19. XII 2019.

Rad laboratorije za HLA tipizaciju za dijagnostiku pacijenata uspostavljen je 16. XII 2019.

U decembru je završeno pet sprovedenih studija B-PTS EDQM-a Savjeta Evrope u cilju eksterne kontrole laboratorijskog rada, u okviru kojih je ocijenjeno da su svi rezultati laboratorijskog rada Zavoda za transfuziju krvi bili u referentnim vrijednostima u skladu s postavljenim standardima. Završena je i eksterna kontrola u okviru EQAS studija gdje su takođe svi rezultati laboratorijskog rada bili u referentnim vrijednostima u skladu s postavljenim standardima.

U periodu 2 – 5. XII 2019. izvršena je II Nadzorna kontrola britanske agencije „DAS“ za resertifikaciju dva ISO standarda (ISO 9001:2015 u oblasti osiguranja sistema kontrole kvaliteta i ISO 27001:2013 za bezbjednost informacija), koja je ocijenjena pozitivno zbog čega se očekuje resertifikaciju u 2020.

Obezbijeđena je hardverska oprema za postupak telemedicine u transfuziološkoj službi. Završena je nabavka silera – aparata za taljenje transfuzioloških sistema za potrebe organizacionih dijelova Zavoda.

Obezbijeđen je aparat za arhiviranje uzoraka davalaca krvi s ugrađenim softverom, a arhiviranje uzoraka davaoca krvi započeto je 28. XI 2019. čime je obezbijedena potpuna slijedljivost jedinice krvi i mogućnost retrospektivnog ispitivanja uzorka davalaca u skladu sa sistemom kontrole kvaliteta.

Crna Gora je nastavila s aktivnostima promocije i popularizacije dobrovoljnog davalatstva krvi.

Ministarstvo zdravlja i UNDP implementiraju drugu fazu projekta „**Jačanja sistema zdravstva u Crnoj Gori**”, koja, između ostalog, predviđa implementaciju informacionog sistema u Kliničkom centru Crne Gore (KCCG), čime bi se postigla sveobuhvatnost IZIS-a. U skladu s dinamikom sprovođenja projektnih aktivnosti, 9. I 2020, potpisan je **Ugovor za informatizaciju Kliničkog centra**, čime su otpočele aktivnosti na uspostavljanju informacionog sistema u Kliničkom centru, a rok za završetak aktivnosti i implementaciju informacionog sistema je 12 mjeseci. Faza implementacije obuhvata PIS (Poslovni Informacioni Sistem) i MIS (Medicinski Informacioni Sistem), čime će se omogućiti razmjena podataka unutar KCCG, kao i KCCG s IZIS-om (obuhvata domove zdravlja, opšte i specijalne bolnica, Montefarm, Zavod za transfuziju krvi, Zavod za HMP, Fond za zdravstveno osiguranje i Institut za javno zdravlje).

U cilju implementacije sistema za oblast materija ljudskog sistema (SOHO Network Information System), u pripremi je tenderska procedura za odabir konsultantske firme za izradu projekta.

3.29. POGLAVLJE 29: CARINSKA UNIJA

3.29.1. Normativni okvir

U skladu sa Zakonom o carinskoj službi ("Sl. list CG", br. 3/16 i 80/17) Ministarstvo finansija je 19. XII 2019. donijelo Pravilnik o uslovima i načinu izdavanja upozorenja i naloga ovlašćenih carinskih službenika i Pravilnik o zaustavljanju, pregledu i pretresu prevoznih sredstava, putnika i prtljaga. Očekuje se njihovo objavljivanje u Službenom listu.

Vlada je 26. XII 2019. donijela Uredbu o carinskoj tarifi za 2020. godinu koje se primjenjuje se od 1. I 2020. Ovom uredbom je usklađena nomenklatura carinske tarife sa Kombinovanom nomenklaturom Evropske unije (KNEU) za 2020, kao i visina carinskih stopa sa obavezama u okviru Svjetske trgovinske organizacije i sporazumima o slobodnoj trgovini.

Započet je rad Radne grupe za izradu Carinskog zakona (usklađivanje sa Carinskim zakonom Unije- UCC, Uredba EU br. 952/2013). Pripremljene su odredbe koje se odnose na: oblast primjene carinskih propisa, prava i obaveze lica u vezi sa carinskim propisima, carinsko zastupanje, obavezujuće informacije o svrstavanju i porijeklu robe, carinsku tarifu, porijeklo robe (nepreferencijalno i preferencijalno), carinsku vrijednost, carinske postupke i intelektualnu svojinu.

Imajući u vidu da na devetom sastanku PEM Zajedničkog komiteta, održanom 27. XII 2019. nije usvojena revidirana Regionalna Konvencija o Pan-Euro-Mediterranskim preferencijalnim pravilima o porijeklu robe, Crna Gora je pozitivno odgovorila na inicijativu Generalnog direktorata za poreze i carinsku uniju (DG TAXUD) za održavanje sastanka 5. II 2020. u Briselu na kome će zainteresovane ugovorne strane Konvencije razmatrati izmjene protokola o pravilima o porijeklu robe i metodama administrativne saradnje bilateralnih sporazuma o slobodnoj trgovini, odnosno primjenu revidiranih PEM pravila.

U skladu sa obavezama iz Strategije trgovinskih olakšica 2018-2022. pripremljen je i na sjednici Nacionalnog komiteta za trgovinske olakšice od 6. XII 2019. usvojen Izvještaj o realizaciji aktivnosti za 2018. iz Akcionog plana za implementaciju Strategije trgovinskih olakšica. Aktivnosti predviđene za realizaciju u 2018. u potpunosti su implementirane, s tim što je jedan njihov dio implementiran tokom 2019.

U vezi sa kretanjem akciznih proizvoda pod režimom odloženog plaćanja akcize, u cilju dodatnog usklađivanja sa Direktivom (EC) 118/2008 (Direktiva o opštem režimu za akcize) u dijelu elektronsko praćenje akcizne robe primjenom odgovarajućeg elektronskog akciznog dokumenta, u proceduri je donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama kojim će biti uvedena elektronska razmjena podataka između carinskog organa i akciznih obveznika, a koja će u skladu sa planom završetka projekta „Podrška Upravi carina u oblasti akciza“ biti u primjeni od 1. I 2021.

Administrativni kapaciteti

Kada je riječ o administrativnim kapacitetima, u Upravi carina je novim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, predviđeno 596 izvršilaca, od čega je popunjeno 515.

U cilju jednoobrazne primjene instituta pune kumulacije i ukidanja zabrane povraćaja dažbina od strane privrednih subjekata i carinskih službi svih CEFTA strana, na web sajtu Uprave carina objavljene "Smjernice za implementacije instituta pune kumulacije i ukidanja zabrane povraćaja dažbina".

Validaciona misija CEFTA ugovornih strana je održana u Podgorici u periodu od 4 - 7. XI 2019. Ovo je bila prva pilot validaciona misija koja je urađena u skladu sa konačnim tekstom Odluke o uspostavljanju validacione procedure za međusobno priznavanje AEO programa za sigurnost i zaštitu, koju će CEFTA ugovorne strane usvojiti u decembru ove godine. Validaciona misija koju su činili predstavnici carinskih službi CEFTA ugovornih strana, kao i predstavnici Evropske komisije i CEFTA Sekretarijata u svojstvu posmatrača, je zaključila da je Uprava carina ispunila uslove za implementaciju instituta ovlaštenog privrednog subjekta (AEO) i da može početi sa izdavanjem odobrenja statusa privrednicima koji ispunjavaju propisane uslove. Jedno privredno društvo je u novembru predalo zahtjev za izdavanje odobrenja statusa AEOC i AEOS, a dva u decembru. Misija je organizovana u saradnji sa Njemačkom organizacijom za međunarodnu saradnju (GIZ).

Izrađen je "Tehnički vodič za obavezujuće informacije o svrstavanju robe i porijeklu robe", namijenjen privrednim subjektima i carinskim službenicima. Vodič sadrži detaljan prikaz zakonodavstva i prakse primjene obavezujućih informacija o tarifnom svrstavanju i porijeklu robe, i dostavljen je Privrednoj komori radi dalje distribucije privrednim subjektima.

U periodu od 1. XI 2019. do 29. I 2020. u skladu sa Kadrovskim planom zaposleno je pet službenika, dok je za šest službenika raspisan javni oglas za prijem u službu na neodređeno vrijeme. Postupak odabira kandidata je u toku.

U skladu sa mjerama iz Pana optimizacije, u proteklom periodu, za pet službenika je prestao radni odnos, od čega je za tri službenika prestao radni odnos putem sporazuma uz isplatu otpremnine, a radna mjesta na kojima su imenovani vršili obaveze biće ukinuta kroz donošenje izmjena akta o unutrašnjoj organizaciji. Pored navedenog dva službenika su prestala sa radom u ovom državnom organu zbog prelaska na rad u druge institucije.

Službenici Uprave carina u izvještajnom periodu su prisustvovali sastancima Projektna grupe UCC NCTS P5, na kojima se prati rad na DDNTA specifikaciji i njenoj budućoj primjeni. Na sastanku Elektronske koordinacije carinske grupe, održanom 18. XI 2019. u Briselu, zvanično je prihvaćena tehnička specifikacija NCTS-P5, a ista objavljena 20. XII 2019. na platformi CIRCABC i PICS, što je u skladu sa rokovima određenim u UCC Radnom programu. Uprava carina je finalnu specifikaciju NCTS P5 dostavila izvođaču projekta u cilju realizacije istog.

Uprava carina je nastavila sa odobravanjem pojednostavljenih postupaka. Izdata su četiri odobrenja za pojednostavljeni postupak na osnovu knjigovodstvenog upisa i 10 odobrenja na osnovu fakture.

U okviru GIZ-ovog regionalnog projekta „Unapređenje primjene izabranih mjera trgovinskih olakšica u CEFTA stranama“ uspostavljena je regionalna baza Obavezujućih informacija o svrstavanju robe u Carinsku tarifu (BTI).

U okviru projekta "Podrška implementaciji Strategije integrisanog upravljanja granicom", nastavljene su aktivnosti nabavke opreme za carinsku laboratoriju. Kako je Tender 2 – Opšta laboratorijska oprema u cjelosti prošao, kao i partija 5 Tendera 1- Laboratorijska oprema za posebne namjene, u izvještajnom periodu je zaključen Ugovor sa izabranim ponuđačem i oprema djelimično isporučena.

Postupak javne nabavke Tendera 1, za partije 1,2, 3 i 4 je nastavljen i isti je objavljen na Portalu Uprave za javne nabavke.

Uprava carina je u izvještajnom periodu nastavila da bez poteškoća primjenjuje Protokol 3 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koji se odnosi na definiciju pojma "proizvodi sa porijeklom" i metode administrativne saradnje, uključujući pravnu vezu s Prilogom I Regionalne konvencije o Pan-Euro-Mediterranskim preferencijalnim pravilima o porijeklu robe.

Bez poteškoća se sprovode i odredbe Protokola o uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima (Protokol VI). U najvećem obimu administrativna pomoć carinskih službi EU se zahtijeva kada postoji sumnja u oblasti vrijednosti robe.

Projekat "Podrška Upravi carina u oblasti akciza" je otpočeo 2. IX 2019. i trajeće 14 mjeseci. Projekat se realizuje kroz tri faze (početna faza, sprovođenje projektnih aktivnosti i završa faza). U toku je druga faza u kojoj se zajedno sa izvođačem projekta usaglašavaju izgled i funkcionalnosti nove aplikacije.

Uvedena je nova aplikacija za izvještavanje kojim je taj proces u cjelosti modernizovan i postavljen elektronski u cilju maksimalne upotrebe podataka koji se unose u druge aplikacije, kao i povećanja ažurnosti u izvještavanju. Izmjena sistema za izvještavanje je pojednostavila rad i sistem izvještavanja u carinskim ispostavama jer sada u elektronskom obliku dostavljaju sve potrebne podatke.

U skladu sa Sporazumom o saradnji sa Pravnim fakultetom Univerziteta CG organizovana je stručna praksa za studente četvrte godine. Stručna praksa za studente Pravnog fakulteta realizovana je u šest grupa za ukupno 33 studenta. Pravni fakultet je dodijelio zahvalnicu Upravi carina za saradnju povodom datog doprinosa u realizaciji praktične nastave za studente u toj univerzitetskoj jedinica.

Zajednički komitet Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini je, 18. XII 2019. u Tirani, usvojio CEFTA Strategiju upravljanja rizikom, u čijoj su izradi učestvovali službenici Uprave carina. U toku su aktivnosti na daljim unapređenjima za Elektronsku evidenciju kretanja plovila.

Instalirana je nCEN mreža WCO koja doprinosi efikasnoj razmjeni informacija između zemalja Zapadnog Balkana a koje se odnose na sve značajnije zaplijene po pitanju opojnih droga, prekursora, psihotropnih supstanci, cigareta, roba kojom se povrjeđuju prava intelektualne svojine i drugo.

Uprava carina intenzivno saraduje sa partnerskim službama u zemljama EU i međunarodnim organizacijama i institucijama za sprovođenje zakona. U periodu od 1. XI 2019. do 27. I 2020. primljeno je, obrađeno i odgovoreno na 29 upita međunarodnih organizacija i institucija (OLAF, Interpol, SELEC, HMRC, WCO) i partnerskih službi. Kroz AFIS portal OLAF-u je dostavljeno 71 izvještaja o cigaretama. U međunarodne baze podataka uneseno je 11 informacija.

Uprava carina razmjenjuje informacije i sa najvećim svjetskim proizvođačima cigareta na osnovu potpisanih Memoranduma o razumijevanju. U periodu od 1. XI 2019 - 27. I 2020. sa proizvođačem "Japan Tobacco International" razmijenjeno je 12 informacija o sumnjivim pošiljkama cigareta i jedna informacija sa BAT-om.

U okviru instrumenta podrške TAIEX, realizovane su ekspertske misije na teme: „Nastavak aktivnosti revizije kontrolnih procesa i zahtjeva u carinsko informacionom sistemu“(novembar 2019) i „Revizije procedura i poslovnih pravila u akciznom sistemu“(januar 2020).

U okviru Programa CUSTOMS 2020 realizovana je radna posjeta UC Hrvatske (27-28. XI 2019). Takođe, u izvještajnom period vršene su koordinisane aktivnosti u UC u vezi sa učešćem carinskih službenika na velikom broju sastanaka, obuka, radionica koje se organizuju za projektne i koordinacione grupe, mreže eksperata koje postoje u okviru programa CUSTOMS 2020 i to: sastanci Projektne grupe za IT tehnologiju i infrastrukturu, sastanci Koordinacione grupe za elektronsku carinu i Kontakt grupe za trgovinu (ECCG), sastanci Projektne grupe za UCC NCTS, sastanak Mreže koordinatora za Radne posjete za program CUSTOMS 2020 i drugi.

Uprava carina je u cilju unapređenja integriteta i efikasnog upravljanja ljudskim resursima, te smanjenju rizika od nedozvoljenog ponašanja kreirala Integrity test, koji se realizuje u saradnji sa referentnim stručnjacima iz oblasti psihologije i daje potpuniju sliku o kadrovskom potencijalu kojim raspolaže. Aktivnosti na realizaciji Integrity testova su nastavljene, pa je u decembru 2019. u skladu sa Mapom rizika, testiran 31 carinski službenik sa operativnog nivoa djelovanja iz sve četiri PJ Carinarnice, uz napomenu da je do sada ukupno testiran 131 carinski službenik iz različitih organizacionih jedinica i kategorija radnih mjesta, odnosno oko 25% službenika ove Uprave.

Odjeljenju za unutrašnju kontrolu upućene su tri prijave na sprovođenje carinskih procedura i postupaka, kao i na rad i postupanje carinskih službenika, po kojima je postupalo Odjeljenje i nadležne organizacione jedinice. Odjeljenje za unutrašnju kontrolu je sprovelo šest kontrola iz svoje nadležnosti.

U periodu 1. XI 2019 - 27. I 2020. službenici Uprave carina izvršili su 14.719 detaljnih kontrola vozila i robe, 21 kontrolu tržnica i pijaca, kao i 139 inspekcijskih kontrola. Utvrđeno je 89 nepravilnosti. Izdata su 94 prekršajna naloga i izrečene novčane kazne u vrijednosti od 62.650,00 eura. Oduzeta je krijumčarena roba u vrijednosti od 7.410.750,3 eura. Uprava carina je samostalno i u saradnji sa drugim državnim organima podnijela ukupno tri krivične prijave nadležnom tužiocu. Podnijeto je jedno obavještenje nadležnom Osnovnom državnom tužilaštvu, kao i jedan dopuna informacije Upravi policije o postojanju sumnje da je izvršena carinska prevara u produženom trajanju.

U cilju jednobraznog postupanja na svim carinskim ispostavama Odsjek za carinsku reviziju sproveo je 42 revizije kontrole. Odsjek za suzbijanje krijumčarenja u kontinuitetu sprovodi kontrole na carinskim terminalima, graničnim prelazima i u unutrašnjosti carinskog područja, kako samostalno, tako i u saradnji sa drugim državnim organima - graničnom policijom, Odsjekom za suzbijanje privrednog kriminala Uprave policije i inspekcijskim organima.

3.30. POGLAVLJE 30: VANJSKI ODNOSI

3.30.1. Realizacija aktivnosti

3.30.1.1. Svjetska trgovinska organizacija (STO)

Vezano za Sporazum o trgovinskim olakšicama (TFA), a u skladu s obavezama iz Strategije trgovinskih olakšica 2018-2022, pripremljen je i na sjednici Nacionalnog komiteta za trgovinske olakšice od 6. XII 2019. usvojen Izvještaj o realizaciji aktivnosti za 2018. iz Akcionog plana za implementaciju Strategije trgovinskih olakšica. Aktivnosti predviđene za realizaciju u 2018. u potpunosti su implementirane, s tim što je jedan njihov dio implementiran tokom 2019. Takođe, Programom ekonomskih reformi 2020-2022 koji je usvojen 16. I 2020, u dijelu trgovine zadržana je prioritetna reformska mjera koja se odnosi na implementaciju mjera za olakšanje trgovine u skladu sa STO Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA Dodatnim protokolom 5. Mjera predviđa nastavak aktivnosti iz oblasti trgovinskih olakšica koje su započete u 2019, i u najvećem dijelu je fokusirana na uspostavljanje Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema i uključivanje u SEED+. Imajući u vidu TFA, važno je napomenuti i da je distribuirana Notifikacija o transparentnosti koja je pripremljena shodno članovima 1.4, 10.6.2 i 12.2.2 i Notifikacija sa konačnim datumima za implementaciju kategorija B i C iz sporazuma TFA. Naime, notifikacije predstavljaju jedan od osnovnih instrumenata kojim se obezbjeđuje transparentnost trgovinskih politika u okviru STO sistema. Crna Gora je u predhodnom periodu, pored već pomenutih, dostavila značajan broj notifikacija čime ispunjava svoje STO obaveze, ali i daje podršku sistemu transparentnost u okviru STO.

Crna Gora je podržala Zajedničku inicijativu o domaćoj regulativi u uslugama (*services domestic regulation*) i dostavila STO Sekretarijatu Indikativni nacrt Liste specifičnih obaveza u uslugama kojim je Crna Gora dala podršku prvom scenariju. Takođe, u cilju pripreme za XII Ministarsku konferenciju (Kazahstan, 8 - 11. VI 2020), crnogorski predstavnici su uzeli aktivno učešće u pregovorima koji se odnose na sektor ribarstva i izmjene Sporazuma o subvencijama i kompenzatornim mjerama.

Vlada je usvojila 26. XII 2019. Uredbu o carinskoj tarifi za 2020. Uredbom je izvršeno usklađivanje nomenklature carinske tarife sa Kombinovanom nomenklaturom Evropske unije, kao i visina carinskih stopa sa obavezama iz članstva u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, i sporazumima o slobodnoj trgovini.

3.30.1.2. Najnoviji podaci o trgovini (uvoz i izvoz)

Aneks I: Tabela najnovijih podataka o trgovini (uvoz i izvoz) za posljednji raspoloživi period januar-decembar 2019.

3.30.1.3. Roba dvostruke namjene

Ministarstvo ekonomije je u saradnji sa ekspertima EU i ekspertima koje je angažovala Vlada Sjedinjenih Američkih Država pripremlilo Predlog novog Zakona o kontroli izvoza roba dvostruke namjene kojim se vrši dodatno usaglašavanje s pravilima EU u oblasti kontrole izvoza ovih roba. Nakon usaglašavanja teksta Predloga zakona sa svim

sugestijama EK, isti je krajem 2019. prosljeđen Vladi na dalje razmatranje i usvajanje. Očekuje se da Predlog navedenog zakona bude usvojen u prvom kvartalu 2020.

Multilateralni režim kontrole izvoza - Vasenarski aranžman (WA)

U kontroli izvoza roba dvostruke namjene Crna Gora primjenjuje liste koje kontroliše Vasenarski režim kontrole⁸. Crna Gora se nalazi u procesu priključenja ovom aranžmanu a zahtjev za priključenje istom je podnijela 2015. Izvjestioci za Crnu Goru Bugarska, Njemačka i Slovenija su tokom 2017. kao i tokom novembra 2019. posjetili Crnu Goru, odnosno predstavnici nadležnih organa održali su 19. XI 2019. u Podgorici sastanak sa delegacijom zemlje izvjestioca i zemalja koizvjestilaca. Dogovoreno je da Ministarstvo vanjskih poslova, u koordinaciji sa nadležnim resorima, odgovori na upitnik koji su ovom prilikom dostavili, a kako bi formirali aktuelni dosije za crnogorsku aplikaciju i koji će izvjestilac i koizvijestilac distribuirati zemljama članicama Vasenarskog aranžmana.

3.30.1.4. Sporazumi o slobodnoj trgovini (FTA)

Sporazum o slobodnoj trgovini sa Turskom

Vlada je 23. I 2020. utvrdila Predlog zakona o potvrđivanju Protokola I Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske i Protokola III o trgovini uslugama Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske.⁹

Sporazum o slobodnoj trgovini sa zemljama EFTA

EFTA Sekretarijat iz Ženeve je Ministarstvu ekonomije dostavio predlog izmjena Sporazuma o slobodnoj trgovini, u dijelu koji se odnosi na pravila o porijeklu, u cilju usklađivanja sa predstojećim izmjenama PEM Konvencije. Imajući u vidu, da se izmijene odnose na pravila porijekla, u toku je usaglašavanje teksta između Uprave carina i EFTA Sekretarijata.

U međuvremenu, obzirom na činjenicu da na IX sastanku PEM Zajedničkog komiteta, održanom 27. XI 2019. nije usvojena revidirana Regionalna Konvencija o Pan-Euro-Mediterranskim preferencijalnim pravilima o porijeklu robe, Crna Gora je pozitivno odgovorila na inicijativu Generalnog direktorata za poreze i carinsku uniju - DG TAXUD za održavanje sastanka 5. II 2020. u Briselu na kome će zainteresovane ugovorne strane Konvencije razmatrati izmjene protokola o pravilima o porijeklu robe i metodama administrativne saradnje, bilateralnih sporazuma o slobodnoj trgovini, odnosno primjenu revidiranih PEM pravila.

Efekti primjene CEFTA sporazuma

⁸ Vasenarski režim usvaja na godišnjem nivou liste roba koje podliježu sistemu kontrole nakon čega iste dostavlja EU parlamentu na usvajanje.

⁹ U skladu sa zaključkom sa Pododbora za trgovinu, industriju, carine i poreze koji je održan 7. XI 2019. u Briselu, kojim se Crna Gora obavezuje da dostavi EK Listu liberalizovane robe i usluga u okviru Sporazuma o slobodnoj trgovini sa Turskom (FTA), navedenu Listu crnogorska strana je EK dostavila 12. XI 2019.

Na Trinaestom sastanku CEFTA Zajedničkog komiteta, održanom 18. XII 2019. u Tirani, su, kroz Ministarske zaključke, usvojena sljedeća dokumenta:

- Dodatni protokol 6 o trgovini uslugama koji, pored osnovnog teksta, sadrži i sljedeće anekse koji čine njegov sastavni dio i to: Aneks I - Privremeni ulazak i boravak fizičkih lica u poslovne svrhe, Aneks II - Regulatorni principi vezano za telekomunikacije i Aneks III - Konsolidovana Lista specifičnih obaveza o trgovini uslugama CEFTA Strana. Isti ima za cilj, između ostalog, uspostavljanje pravnog okvira za pružanje usluga u okviru CEFTA 2006, što je od posebnog značaja imajući u vidu da sve CEFTA Strane nijesu STO članice; povećanje izvoza usluga sa teritorije CEFTA Strana; povećanje stranih direktnih investicija kroz otvaranje velikog broja sektora usluga; kao i povećanje mobilnosti visokokvalifikovane radne snage kroz definisane mjere u pogledu ulaska i privremenog boravka na teritoriji CEFTA Strana ključnog osoblja, pripravnika visokoškolaca, prodavaca usluga, pružalaca ugovornih usluga, nezavisnih stručnjaka i posjetilaca sa kratkotrajnim boravkom u poslovne svrhe.
- Vlada je 18. IV 2019. prihvatila tekst Dodatnog protokola 6 uz Sporazum o izmjeni i pristupanju Centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini (Zaključak Vlade CG, br. 07-1500 od 25. IV 2019). Odlukom br. 1/2019 o uspostavljanju validacionih procedura za međusobno priznavanje nacionalnih programa Ovlašćenih privrednih subjekata u vezi sa bezbjednošću i sigurnošću (OPSS) se definišu validacione procedure za međusobno priznavanje nacionalnih programa Ovlašćenih privrednih subjekata u vezi sa bezbjednošću i sigurnošću (OPSS). Dodatno, istom se definišu uslovi za pokretanje validacione procedure za međusobno priznavanje, sadržaj zahtjeva za pokretanje validacione procedure, postupanje CEFTA Sekretarijata nakon dobijanja svih potrebnih informacija za pokretanje postupka validacije, validacione misije (CEFTA Strane treba da imenuju eksperte za validacione misije u drugim CEFTA Stranama kako bi dozvolili međusobno priznavanje OPSS). Navedena Odluka će se primjenjivati od 1. IV 2020. Odlukom br. 2/2019 o osnivanju Selekcione komisije za izbor osoblja Sekretarijata, osim direktora se definišu članovi komisije i to: direktor CEFTA Sekretarijata, predstavnik ugovorno angažovane agencije za ljudske resurse i predstavnik CEFTA Sekretarijata, a predstavnik Evropske komisije, koja je glavni spoljni donator Sekretarijata, može učestvovati u radu Selekcione komisije u svojstvu posmatrača.
- Odluka br. 3/2019 o produžetku ugovora direktoru CEFTA Sekretarijata kojom je Zajednički komitet ovlastio predsjedavajućeg da potpiše, sa direktorom g-dinom Emirom Đikićem, čiji ugovor ističe 26. V 2020, produžetak ugovora do 26. V 2023.
- Preporuka br. 1/2019 o Strategiji upravljanja carinskim rizikom kojom se preporučuje CEFTA Stranama da sprovedu CEFTA Strategiju upravljanja carinskim rizikom sa ciljem olakšavanja slobodne trgovine robom, dok se CEFTA

Sekretarijat obavezuje da pruža pomoć CEFTA Stranama u obezbjeđivanju adekvatnih finansijskih sredstava za sprovođenje iste.

3.30.1.5. Kimberli proces

Proces daljeg usaglašavanja sa propisima EU u ovoj oblasti Crna Gora će podržati na način da će tokom 2020. postojeći nacionalni propis usaglasiti sa *Commission Implementing Regulation (EU) 2019/1189 of 8 July 2019 amending Council Regulation (EC) No 2368/2002 implementing the Kimberley Process certification scheme for the international trade in rough diamonds*.

3.30.1.6. Razvojna politika i humanitarna pomoć

Normativni okvir

Vlada je 12. XII 2019, utvrdila je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prevozu opasnih materija. Izmjene se odnose na obrazovanje Savjeta za prevoz opasnih materija radi strateškog upravljanja i međuinstitucionalne koordinacije u oblasti prevoza opasnih materija, kao i na prepoznavanje upućujuće norme koja se odnosi na definisanje prenosive opreme pod pritiskom, ocjenjivanja usaglašenosti prenosive opreme pod pritiskom, izgled znaka usaglašenosti, kao i obaveze proizvođača, uvoznika, distributera, vlasnika i korisnika.

Vlada je 12. XII 2019, donijela je Nacionalni plan zaštite i spašavanja od poplava i Nacionalni plan zaštite i spašavanja od tehničko-tehnoloških nesreća. Planovi omogućavaju detaljno sagledavanje nadležnosti i obaveza različitih subjekata zaštite i spašavanja na nacionalnom i lokalnom nivou, te predviđaju konkretne mjere i aktivnosti koje je potrebno realizovati kako bi se sprovele neophodne mjere zaštite i spašavanja u preventivnoj, operativnoj i sanacionoj fazi, što će nivo i kvalitet odgovora sistema zaštite i spašavanja u Crnoj Gori učiniti kvalitetnijim i sadržajnim.

Vlada je 16. I 2020, usvojila je Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za period 2018-2019, za 2019. Takođe, Vlada Crne Gore, na sjednici od 16. I 2020, usvojila je Predlog akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za period 2020-2021.

Bilans ostvarenih rezultata

U sklopu projekta „3 WATCH OUT – Trilateralni model civilne zaštite: Putevi, instrumenti i izazovi za našu bezbjednost“, koji finansira Evropska unija u okviru IPA INTERREG Programa prekogranične saradnje Crna Gora – Albanija – Italija, u organizaciji Direktorata za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova, održane su tri radionice, i to: radionica na temu „Smanjenje rizika od požara“, 26. XI 2019, u Podgorici, radionica na temu „Smanjenje rizika od poplava i odrona“, 3. XII 2019. u Beranama i radionica na temu „Smanjenje rizika od zemljotresa“, 10. XII 2019. u Budvi. Na radionicama su predstavnici lokalnih i državnih institucija, operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje, zdravstvenih i obrazovnih institucija i drugi učesnici zaštite i spašavanja

razmijenili informacije, znanja, iskustava, dobre prakse i naučene lekcije kada je u pitanju smanjenje rizika od ovih hazarda. Takođe, u okviru ovog projekta, 22 - 23. I 2020. u Igalu realizovana je i štabna vježba na temu reagovanja u slučaju zemljotresa. Na vježbi su učestvovali članovi Opštinskog tima za zaštitu i spašavanje opštine Herceg Novi na čelu sa predsjednikom opštine, predstavnicima operativnih jedinica za zaštitu i spašavanje, lokalne samouprave, Elektroprivrede, Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju i Direktorata za vanredne situacije MUP-a, kao i sekretari opštinskih timova za zaštitu i spašavanje opština Tivat i Kotor. Cilj vježbe bio je testiranje lokalnog i nacionalnog plana zaštite i spašavanja od zemljotresa i uvježbavanje procedura reagovanja na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou u slučaju zemljotresa, kao i razmjena iskustava, znanja, dobrih praksi i naučenih lekcija kada je u pitanju pripremljenost za odgovor na zemljotres.

Povodom serije zemljotresa koji su pogodili Albaniju Crna Gora je dostavila sljedeću pomoć:

Vlada je uputila tim za traganje i spašavanje iz ruševina u Albaniju radi spašavanja stanovništva nakon razornog zemljotresa, koji je pogodio ovu državu (26. XI 2019). Tim za traganje i spašavanje iz ruševina sa 24 člana (18 vatrogasaca-spasilaca i 6 predstavnika Direktorata za vanredne situacije) pružao je pomoć stanovnicima Drača, u periodu od 27 - 29. XI 2019.

Novčanu pomoć u iznosu od 20.000 eura uputio je Glavni grad Podgorica, a prema informacijama Crvenog krsta Crne Gore, sredstva prikupljena do kraja decembra 2019. za pomoć stanovništvu Albanije, u iznosu od 101.416 eura, uplaćena su na račun Crvenog krsta Albanije. Akcija je nastavljena, te je do 29. I 2020. prikupljeno 5.208 eura, a Crveni krst će 15. II 2020. zatvoriti račun nakon čega će i ova dodatno prikupljena sredstva biti upućena.

U okviru sredstava koje je Crveni krst Crne Gore prikupio su uplate opština: Bar – 20.000 eura, Kotor – 10.000 eura, Gusinje – 4.000 eura, Danilovgrad 2.000 eura, Petnjica 2.000 eura, Zajednica opština 800 eura. Nadalje, Opština Tuzi uplatila sredstva u iznosu od 3.000 eura, a kao organizator humanitarne večeri prikupila finansijska sredstva u iznosu od 5.000 eura. Opština Ulcinj je uputila pomoć u opremi i životnim namirnicama u iznosu od cca 13.000 eura i novčana sredstva u iznosu od 10.000 eura.

Povodom zahtjeva Ministarstva zdravlja Albanije za donaciju medicinske opreme za povrijeđene u zemljotresu, Ministarstvo zdravlja Crne Gore organizovalo je akciju prikupljanja medicinskih sredstava i opreme, kojoj su se pridružile državne i privatne kompanije. Vrijednost prikupljenih sredstava je 45.233 eura. U prisustvu predstavnika Ambasade Albanije u Crnoj Gori, primopredaja donacije je obavljena 23. XII 2019. na graničnom prelazu Božaj.

Ambasada Crne Gore u Bugarskoj informisala je 20. XII 2019. da je ambasador Snežana Radović inicirala i sa grupom ambasadora akreditovanih u Bugarskoj učestvovala u organizaciji dobrotvornog događaja pod nazivom Solidarnost za Albaniju. Prilog u iznosu od 4.567 eura prikupljen i izvršen transfer na zvanični račun Albanije.

Administrativni kapaciteti

U okviru Programa obuka Mehanizma za civilnu zaštitu Unije, tri službenika Direktorata za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova pohađala su isto toliko kurseva – tri, koji imaju za cilj pripremu eksperata za međunarodne misije pružanja pomoći u oblasti civilne zaštite unutar i izvan Evrope.

U Ministarstvu vanjskih poslova, Direkciji za razvojnu saradnju i humanitarnu pomoć 15. I 2020. zaposlen je jedan službenik na period od dvije godine.

3.31. POGLAVLJE 31: VANJSKA, BEZBJEDNOSNA I ODBRAMBENA POLITIKA

3.31.1. Zajednička vanjska i bezbjednosna politika

Crna Gora ostaje aktivan promoter politike otvorenih vrata NATO-a, s posebnim fokusom na aspirante sa Zapadnog Balkana, pa je, u tom duhu pozdravila i dostavljanje „Programa reformi“ BiH, koji je prosljeđen Briselu u decembru 2019.

Takođe, Crna Gora ostaje aktivna u nadgradnji regionalne saradnje na polju bezbjednosti i kroz redovno učešće u regionalnim inicijativama kao što su Američko Jadranska povelja (A5) i Jadranska trilateralala.

U cilju snaženja nacionalnih kapaciteta za suočavanje sa hibridnim prijetnjama, u periodu 21-27. XI 2019. u Crnoj Gori je realizovana posjeta NATO kontrahibridnog tima. Ovakav vid saradnje se sproveo po prvi put na nivou Alijanse i to sa ciljem jačanja nacionalnih kapaciteta Crne Gore u odvrtaćanju i reagovanju na hibridne izazove.

Kao dio širih napora u borbi protiv sajber i hibridnih prijetnji, Crna Gora je, kao članica Evropskog centra izvrsnosti za suprotstavljanje hibridnim prijetnjama u Helsinkiju, u saradnji sa pomenutim centrom u periodu 20 - 21. I 2020. organizovala obuku na temu suprotstavljanja miješanju u izborne procese.

Vlada je 26. XII 2019. usvojila Prvi izvještaj o realizaciji mjera akcionog plana za period 2017-2018. godina Strategije zaštite od jonizujućih zračenja, radijacione sigurnosti i upravljanja radioaktivnim otpadom za period 2017-2021. godina. Prvi izvještaj odnosi se na period januar 2017 - decembar 2018. i daje pregled i ocjenu postignutog napretka u: pravnom i institucionalnom okviru, jačanju administrativnih kapaciteta, konkretnim aktivnostima implementacije, međunarodnoj saradnji, projektima tehničke saradnje i dr.

Vlada je utvrdila 16. I 2020. Predlog zakona o zaštiti od jonizujućih zračenja, radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti u koji je transponovano 11 Direktiva Savjeta EU, jedna Odluka i jedna Uredba Savjeta EU, kao i obaveze iz potvrđenih međunarodno-pravnih instrumenata i standarda Međunarodne agencije za atomsku energiju.

Sprovođenje sankcija i restriktivnih mjera

Nastavljen je trend 100% usklađenosti, odnosno Crna Gora se uskladila svaki put kad je bila pozvana sa zahtjevima za usklađivanje s HRVP deklaracijama, zajedničkim pozicijama i odlukama Savjeta o restriktivnim mjerama.

Skupština je 17. XII 2019. donijela Zakon o izmjenama Zakona o međunarodnim restriktivnim mjerama („Sl. list CG“, broj 72/19). Izmjene zakona su bile neophodne radi usklađivanja sa institucionalnim promjenama u sistemu organizacije državne uprave, prema kojima je Uprava za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma prestala je da postoji kao organ uprave, a njene nadležnosti su povjerene Upravi policije - Sektoru za sprječavanje pranja novca i finansiranja terorizma.

Na liniji usaglašavanja sa odlukama Savjeta EU u pogledu uvođenja restriktivnih mjera, Vlada je, 19. XII 2019. donijela Odluku o izmjeni i dopunama Odluke o uvođenju međunarodnih restriktivnih mjera utvrđenih odlukama Savjeta Evropske unije 2014/119/ZVBP od 5. III 2014, 2015/143/ZVBP od 29. I 2015, 2015/364/ZVBP od 5. III 2015, 2015/876/ZVBP od 5. VI 2015, 2015/1781/ZVBP od 5. X 2015, 2016/318/ZVBP od 4. III 2016, 2017/381/ZVBP od 3. III 2017. i 2018/333/ZVBP od 5. III 2018. povodom situacije u Ukrajini.

3.31.2. Saradnja s međunarodnim organizacijama

Saradnja s Ujedinjenim nacijama

Ministarstvo odbrane je iz domena svoje nadležnosti ispunilo sve obaveze za 2019, koje su definisane Godišnjim planom aktivnosti Ministarstva odbrane koje proizilaze iz obaveza Crne Gore prema UN.

Crna Gora ostaje posvećena promovisanju uloge žena u miru i bezbjednosti, kao i implementaciji Rezolucije 1325 SB UN.

Ministarstvo odbrane je u decembru 2019. sprovelo neophodnu proceduru za izmjenu Izjave Crne Gore o prihvatanju Fakultativnog protokola o učešću djece u oružanim sukobima uz Konvenciju o pravima djeteta, u skladu sa preporukama Komiteta za prava djeteta UN, odnosno Strategijom Vlade za ostvarivanje prava djeteta 2019/2023.

Crna Gora je prepoznata od strane međunarodne zajednice kao država koja je ostvarila brojne uspjehe na polju rješavanja viškova municije i podizanja nivoa sigurnog skladištenja municije i naoružanja. Zahvaljujući ovoj činjenici, Crna Gora je jedna od 20 zemalja u svijetu koja učestvuje u UN Grupi vladinih eksperata po pitanju municije. Do sada su održana dva sastanka, i to u Londonu od 8 - 12. XII 2019. i u Njujorku od 13 - 17. I 2020, na kojima je učestvovala predstavnica Ministarstva odbrane koja je nacionalni predstavnik u ovom tijelu.

Saradnja s OEBS-om

U Bratislavi je, u periodu od 5-6. XII 2019. održan 26. Ministarski savjet OEBS-a, na kojem je crnogorsku delegaciju predvodio ministar vanjskih poslova, prof. dr Srđan Darmanović.

U cilju obilježavanja 25 godina od usvajanja dokumenta Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju (OEBS) Kodeks ponašanja u političko vojnim aspektima

bezbjednosti, Ministarstvo odbrane je prevelo i publikovalo Kodeks na crnogorskom jeziku u cilju jačanja njegovog širenja i primjene na nacionalnom nivou. Ova verzija Kodeksa na crnogorskom jeziku je objavljena i na zvaničnom sajtu OEBS-a.

Imajući u vidu sprovođenje Akcionog plana za implementaciju Strategije upravljanja ljudskim resursima Ministarstva odbrane za 2019, kao i politiku unaprijeđenja personalne podrške i kvaliteta života, te poštovanje etičkih principa svojih službenika, Ministarstvo odbrane je organizovalo obuke za predstavnike Ministarstva odbrane i Vojske u decembru 2019, na teme: „Međunarodne obaveze iz oblasti kontrole naoružanja“, „OEBS Kodeks ponašanja u političko-vojn timer aspektima bezbjednosti“ kao i „Međunarodno humanitarno pravo“.

Saradnja sa ODIHR

Eksperti ODIHR-a su, 11-12. XII 2019. boravili u radnoj posjeti Crnoj Gori, kojom prilikom su sa predsjednikom Odbora za dalju reformu izbornog zakonodavstva, razgovarali o učinku rada Odbora, ali i budućim koracima u pogledu reforme izbornog i drugog zakonodavstva.

Posljednja sjednica Odbora za dalju reformu izbornog zakonodavstva održana je 18. XII 2019. Sjednicu pratili predstavnici OEBS-a i Delegacije EU u Crnoj Gori.

Skupština je 26. XII 2019 donijela Zakon o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica, koji je stupio na snagu 8. I 2020.

Kontrola naoružanja

Crna Gora je u periodu izvještavanja nastavila aktivno da učestvuje u aktivnostima po pitanju kontrole naoružanja i realizovala je sljedeće aktivnosti: u periodu od 4 - 7. XI 2019. realizovan je prihvata inspekcije po Bečkom dokumentu 2011 (BD11) od strane Švajcarske.

U skladu sa navedenim dokumentom realizovana je i Evaluacijska posjeta od strane Ruske Federacije u vremenu od 18 - 20. XII 2019. Obje aktivnosti su realizovane u skladu i duhu Bečkog dokumenta 2011, a Crna Gora je ispunila sve odredbe i pokazala visok nivo transparentnosti i saradnje, što je i navedeno u ocjenama koje su dostavljene preko komunikacione mreže OEBS-a svim zemljama članicama.

U skladu sa odredbama Bečkog dokumenta 2011, Sporazuma o podregionalnoj kontroli naoružanja – DAYTON i godišnjeg kalendara OEBS-a po pitanju jačanja i izgradnje mjera bezbjednosti i povjerenja, Ministarstvo odbrane je uspješno razmijenilo godišnje informacije iz svoje nadležnosti o glavn timer sistemima naoružanja i vojnoj opremi. Pored prethodno navedenog, dostavljene su i informacije o kontakt osobama i godišnji kalendar OEBS-a o pitanjima vezanim za poslove kontrole naoružanja, vojnim aktivnostima, smanjenju rizika uzrokovanih vojnim aktivnostima i prijetnjama, funkcionisanju i održavanju komunikacione mreže OEBS-a i drugim tehničkim i administrativnim informacijama. Razmjena informacija je realizovana u Beču 10. i 13. XII 2019, a

informacije o godišnjem kalendaru i kontakt osobama su realizovane do 15. XI 2019. preko komunikacione mreže OEBS-a i Ministarstva vanjskih poslova.

Vlada je, 16. I 2020, usvojila Godišnji izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za neproliferaciju oružja za masovno uništenje (2016-2020), za 2019. Predmetni Izvještaj sadrži pregled realizovanih mjera i aktivnosti definisanih Akcionim planom tokom 2019. Realizovane aktivnosti su pokazatelj napora nadležnih institucija na planu ostvarivanja zadatih mjera, odnosno projektovanih strateških ciljeva, kojima se teži kreiranju neophodnih preduslova za sprječavanje širenja oružja za masovno uništenje i sredstava za njihovu isporuku.

Ministarstvo održivog razvoja i turizma u okviru sprovođenja Ugovora o neproliferaciji nuklearnog oružja, Sporazuma o zaštitnim mjerama, Dodatnog protokola i Protokola o malim količinama, Međunarodnoj agenciji za atomsku energiju je dostavilo XXXI nacionalni izvještaj i izjava o nuklearnim materijalima u Crnoj Gori.

3.31.2. Zajednička bezbjednosna i odbrambena politika – kapaciteti za doprinos

Upravljanje vojnim krizama

NATO misije i aktivnosti

Odlučna podrška - Resolute support, Avganistan - Trenutno se u Avganistanu u misiji „*Resolute Support*“ nalazi jedanaesti kontingent Vojske (sa 26 pripadnika VCG), a ukupno dvadeset prvi po redu u Avganistanu. Zadatak većeg dijela kontingenta je da izvršava obaveze transporta i obezbjeđivanja međunarodnih timova za obuku i savjetovanje avganistanskih snaga bezbjednosti, u TAAC (N) u Mazar-e-Šarifu, dok je jedan pripadnik VCG angažovan na štabnim pozicijama u Komandi RS misije u Kabulu.

KFOR – Crna Gora je nastavila sa aktivnim doprinosom misiji KFOR, a na osnovu odluke Skupštine iz jula 2018. o učešću pripadnika VCG u NATO misiji na Kosovu. U oktobru 2019. izvršena je rotacija na poziciji štabnog oficira angažovanog na dužnosti zamjenika načelnika Odsjeka za inženjerijske operacije/planove u Komandi KFOR. Tokom aprila 2019. upućen je i drugi predstavnik Crne Gore u ovoj Misiji (civilno lice), koji je angažovan na poslovima ljudskih resursa. Do sada je u misiji učestvovalo dva oficira, jedno civilno lice.

NATO misija u Iraku – Odbor za bezbjednost i odbranu Skupštine, 28. X 2019, podržao je Predlog odluke o upućivanju dva pripadnika Vojske u NATO misiju u Iraku tokom 2020. Skupština je u 17. XII 2019. usvojila odluku o upućivanju dva pripadnika Vojske u NATO misiju u Iraku. Predviđeno je da u toj misiji pripadnici Vojske budu angažovani na štabnim dužnostima u okviru Bagdadskog centra za diplomatsku podršku.

Ojačano prisustvo na istoku - Doprinos Crne Gore aktivnostima Alijanse na njenim istočnim granicama ostvaruje se kroz angažovanje pripadnika VCG u okviru Ojačanog prisustva na istoku (enhanced Forward Presence - eFP). U decembru 2019. izvršena je rotacija, kada su pionirsko odjeljenje Vojske u okviru Inženjerijskog voda Oružanih snaga Slovenije, zamijenila četiri artiljerijska izviđača i jedan štabni oficir, koji su angažovani u

borbenoj grupi u Letoniji, pod komandom Kanade. Do sada je na ovoj aktivnosti učestvovalo 24 pripadnika VCG, a predstoji nam priprema četvrte rotacije koja će biti upućena u junu 2020.

Crna Gora nastoji da pruži svoj doprinos NATO strukturi snaga, što će biti ostvareno kroz afilijaciju naših snaga u sastav većih savezničkih jedinica. Kao najbolji okvir za tu svrhu prepoznat je NATO brzo rasporedivi korpus u Milanu (NATO Rapid Deployable Corps), gdje bi naše snage kao dio veće jedinice mogle ostvariti doprinos NATO snagama za brzi odgovor-NRF.

EU misije

Evropska unija je u decembru 2008. formirala pomorske snage EU NAVFOR Somalija i pokrenula pomorsku operaciju "**EU NAVFOR ATALANTA**" kao odgovor na rastući nivo piraterije (piratstva) i oružanih pljački u pomorskom području Roga Afrike i u Indijskom okeanu. U ovoj operaciji učestvovalo je ukupno 59 pripadnika Vojske. Trenutno je jedan pripadnik ukrcao na brodu komande snaga „**MARCEGLIA**“ Italijanske ratne mornarice.

U cilju zaštite trgovačkih brodova koji su angažovani za potrebe WFP (World Food Program) u pomorskom području Roga Afrike, VCG je proširila svoje učešće u ovoj operaciji, angažovanjem Samostalnih timova za zaštitu brodova (AVPD – Autonomous Vessel Protection Detachment) od aprila 2017. Prvi i drugi AVPD tim brojali su po devet pripadnika VCG. Treći AVPD sa 12 pripadnika tim je završio angažovanje krajem avgusta 2019. Sljedeće angažovanje AVPD tima se planira u periodu od jula do oktobra 2020.

EUTM

Od maja 2014. VCG učestvuje u EU misiji za obuku Oružanih snaga Mali u Africi, pod nazivom EUTM (European Union Training Mission). U ovoj misiji VCG učestvuje sa po jednim oficijerom, koji se upućuje na dužnost vođe instruktorskog logističkog tima, koji vrši obuku pripadnika OS R. Mali, u trajanju od šest mjeseci. U Maliju u EUTM trenutno imamo jednog pripadnika VCG na poziciji logističkog oficijera u bazi Kolikoro čije smo učešće potvrdili do kraja mandata. Misiji EUTM u Maliju produžen je četvrti mandat koji traje do kraja maja 2020. U ovoj misiji, do sada je učestvovalo 11 oficijera VCG.

UN misije

Od novembra 2016, Vojska učestvuje u **UN misiji u Zapadnoj Sahari (MINURSO)**, gdje je u godišnjim rotacijama upućivala po dva svoja oficijera u ulozi vojnih posmatrača. Zbog angažmana velikog broja vojnika na realizaciji međunarodnih aktivnosti, donijeta je odluka da se decembra 2018, broj pripadnika VCG u MINURSO sa dva smanji na jednog vojnog posmatrača. U ovoj misiji je do sada učestvovalo 6 oficijera VCG. Šesti oficijer VCG upućen je u MINURSO 9. I 2020, a svoj mandat završava u decembru 2020.

Upravljanje civilnim krizama

Ministarstvo odbrane je u periodu od oktobra do kraja decembra 2019. koordinisalo ažuriranje Kataloga nacionalnih mjera za odgovor na mjere Sjevernoatlantskog saveza za odgovor na krize. Katalog će omogućiti kvalitetnu pripremu i učešće svih elemenata sistema na predstojećoj NATO vježbi kriznog upravljanja „CMX 21“ i predstavlja osnovu za dalji razvoj nacionalnog sistema kriznog upravljanja.

Strategijski i normativni okvir

Normativni okvir

- Vlada je 12. XII 2019, utvrdila je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prevozu opasnih materija. Izmjene se odnose na obrazovanje Savjeta za prevoz opasnih materija radi strateškog upravljanja i međuinstitucionalne koordinacije u oblasti prevoza opasnih materija, kao i na prepoznavanje upućujuće norme koja se odnosi na definisanje prenosive opreme pod pritiskom, ocjenjivanja usaglašenosti prenosive opreme pod pritiskom, izgled znaka usaglašenosti, kao i obaveze proizvođača, uvoznika, distributera, vlasnika i korisnika.
- Vlada je 12. XII 2019, donijela je Nacionalni plan zaštite i spašavanja od poplava i Nacionalni plan zaštite i spašavanja od tehničko-tehnoloških nesreća. Planovi omogućavaju detaljno sagledavanje nadležnosti i obaveza različitih subjekata zaštite i spašavanja na nacionalnom i lokalnom nivou, te predviđaju konkretne mjere i aktivnosti koje je potrebno realizovati kako bi se sprovele neophodne mjere zaštite i spašavanja u preventivnoj, operativnoj i sanacionoj fazi, što će nivo i kvalitet odgovora sistema zaštite i spašavanja u Crnoj Gori učiniti kvalitetnijim i sadržajnim.
- Vlada je 16. I 2020, usvojila je Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za period 2018-2019. godine, za 2019.
- Vlada je 16. I 2020, usvojila je Predlog akcionog plana za sprovođenje Strategije za smanjenje rizika od katastrofa za period 2020-2021. godine.

Uništavanje neeksplodiranih ubojnih sredstava(NUS)

Službenici Odsjeka za NUS, u izvještajnom periodu izvršili su prikupljanje 25 tona NUS-a sa cjelokupne teritorije Crne Gore, u skladu sa procedurama.

U okviru projekta koji Direktorat za vanredne situacije realizuje sa Norveškom narodnom pomoći (NPA), a koji se odnosi na čišćenje teritorije Crne Gore od kasetne municije, pronađeno je 6 komada kasetnih bombi.

Administrativni kapaciteti

Vježbe i obuke

Težišni zadaci obuke od novembra 2019, bili su na održavanju i razvijanju sposobnosti za učešće u međunarodnim misijama i operacijama, odbrani Crne Gore, obuci deklariranih jedinica, podršci civilnim institucijama u kriznim situacijama.

Vojska je realizovala i druge aktivnosti koje su bile integralni dio obučavanja svih njenih pripadnika, a odnosili su se na: opšte-vojno osposobljavanje i stručno-specijalističko usavršavanje i izučavanje stranih jezika, prvenstveno engleskog, u zemlji i inostranstvu.

S tim u vezi, u Centru za obuku VCG realizovano je više obučnih aktivnosti:

- dobrovoljno služenje vojnog roka (14 vojnika), u vremenu od 21. X 2019. do 21. I 2020;
- drugi ciklus Osnovne obuke vojnika (57 vojnika), u vremenu od 23. IX 2019, koja je i dalje u toku;
- jedan ciklus Osnovnog podoficirskog kursa (46 vojnika), u vremenu od 1. X 2019, koji je i dalje u toku;
- kurs oficira školovanih na civilnim fakultetima (31 polaznik), u vremenu od 18. XI 2019, koji je i dalje u toku.

Odlukom Vlade, od 5. IX 2019. o formiranju vježbovno-strelišne prostorije na Sinjajevini, Vojska će znatno poboljšati uslove i kvalitet nivoa obučenosti. Takođe, poligon će doprinijeti češćoj zajedničkoj obuci i vježbama sa ostalim članicama NATO i partnerskim zemljama, kao i smanjenju troškova upućivanja naših pripadnika na obučne aktivnosti u inostranstvo.

U cilju sticanja znanja i usaglašavanja nacionalnog strateško-normativnog okvira sa NATO strateškim i normativnim dokumentima, jedno lice učestvovalo na radionici za izradu strateških doktrinarnih dokumenata u Londonu, Velika Britanija u periodu od 3 - 9. XI 2019.

U NATO školi Oberamergau, Njemačka, u periodu od 2 - 6. XII 2019. realizovan je NATO kurs za reagovanje u kriznim situacijama koje se koriste u sistemu kriznog menadžmenta, na kojem je učestvovalo jedno lice.

Iz direkcije za strateško planiranje na kurs engleskog jezika u Šrivenhemu, Velika Britanija, u periodu od 12. I - 4. IV 2020. upućen je jedan polaznik. Kurs se realizuje kroz međunarodnu odbrambenu saradnju sa UK Defence Academy.

U cilju unapređenja integriteta i borbe protiv korupcije koji su u direktnoj vezi sa implementacijom obaveza iz pregovaračkog poglavlja 23 – *Pravosuđe i temeljna prava*, Ministarstvo odbrane je organizovalo intenzivne obuke za pripadnike Ministarstva odbrane i Vojske na temu integriteta.

3.32. POGLAVLJE 32: FINANSIJSKA KONTROLA

3.32.1. Unutrašnja finansijska kontrola u javnom sektoru

Normativni okvir

Ministarstvo finansija je donijelo sljedeće podzakonske akte koji proizilaze iz Zakona o upravljanju i unutrašnjim kontrolama:

1. Pravilnik o metodologiji sagledavanja kvaliteta upravljanja i kontrola u javnom sektoru ("Sl. list CG", broj 71/19);
2. Pravilnik o sadržaju godišnjeg izvještaja o aktivnostima na sprovođenju i unapređenju upravljanja i kontrola i načinu izvještavanja ("Sl. list CG", broj 71/19);
3. Pravilnik o načinu vođenja i sadržaju registara za upravljanje i unutrašnje kontrole u javnom sektoru ("Sl. list CG", broj 67/19);
4. Pravilnik o načinu uspostavljanja sistema za otkrivanje i postupanje po obavještenjima o sumnjama na prevare u javnom sektoru ("Sl. list CG", broj 71/19);
5. Pravilnik o načinu uspostavljanja i unapređenja upravljanja i kontrola u javnom sektoru ("Sl. list CG", broj 71/19);
6. Pravilnik o programu obuke i načinu polaganja ispita za sticanje sertifikata unutrašnjeg revizora u javnom sektoru ("Sl. list CG", broj 71/19);
7. Pravilnik o sadržaju godišnjeg izvještaja o radu unutrašnje revizije i izvršenju godišnjeg plana unutrašnje revizije ("Sl. list CG", broj 71/19) ;
8. Pravilnik o posebnom programu profesionalnog usavršavanja unutrašnjih revizora u javnom sektoru ("Sl list CG", broj 67/19);
9. Pravilnik o metodologiji rada unutrašnje revizije u javnom sektoru ("Sl. list CG", broj 1/20); i
10. Pravilnik o metodologiji sagledavanja kvaliteta rada unutrašnje revizije u javnom sektoru ("Sl. list CG", broj 1/20).

Pravilnik o načinu i rokovima čuvanja revizorske dokumentacije čini sastavni dio Pravilnika o metodologiji rada unutrašnje revizije u javnom sektoru.

Vlada je 21. XI 2019. usvojila Uredbu o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru ("Sl. list CG", broj 070/19).

Pripremljen je nacrt Uredbe o prenošenju poslova i zadataka finansijskog upravljanja i kontrola u javnom sektoru.

Takođe, Ministarstvo finansija je angažovalo konsultantsku kuću i formiralo međuresorni radni tim radi izrade metodologije za delegiranje ovlašćenja, koja će rukovodiocima dati smjernice na koji način mogu da delegiraju ovlašćenja.

Plan za unapređenje upravljanja i kontrola i Smjernice za uspostavljanje procesa upravljanja rizicima sastavni su dio Pravilnika o načinu uspostavljanja i unapređenja upravljanja i kontrola u javnom sektoru.

Institucionalni okvir

Unutrašnja revizija

Tabela 1: Stanje u jedinicama unutrašnje revizije

	Uspostavljena jedinica za unutrašnju reviziju	Sporazum o povjeravanju poslova unutrašnje revizije	Broj revizora
Budžetski korisnici na centralnom nivou	26	46	51
Budžetski korisnici na lokalnom nivou	14	5	33

Centralni nivo

- Jedinica za unutrašnju reviziju uspostavljena je kod 26 korisnika sredstava budžeta na centralnom nivou. Pojedini korisnici sredstava budžeta su u procesu uspostavljanja jedinice u skladu sa novom Uredbom o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru. U 26 uspostavljenih jedinica za unutrašnju reviziju raspoređen je 51 unutrašnji revizor.

Lokalni nivo

- U 14 uspostavljenih jedinica za unutrašnju reviziju raspoređena su 33 unutrašnja revizora.
- Opštine Plužine, Šavnik, Mojkovac, Kolašin i Žabljak su povjerile poslove unutrašnje revizije jedinicama za unutrašnju reviziju drugih opština na osnovu sporazuma uz prethodnu saglasnost Ministarstva finansija.

Upravljanje i kontrole

Tabela 2: Napredak u oblasti upravljanja i unutrašnjih kontrola (FMC)

	Budžetski korisnici na centralnom nivou	Budžetski korisnici na lokalnom nivou	UKUPNO
Koordinatori za FMC	95	21	116
Plan za unapređenje	56	6	62
Knjiga procedura	90	19	109
Koordinatori za rizike	52	10	62
Registar rizika	67	9	76

Pregled realizovanih aktivnosti

Unutrašnja revizija

- U periodu od novembra 2019, u okviru Programa kontinuirane obuke unutrašnjih revizora u javnom sektoru, održano je ukupno 6 radionica (za četiri grupe unutrašnjih revizora) na centralnom i lokalnom nivou, na sljedeće teme: „Strateško i godišnje planiranje unutrašnje revizije“ i „Revizija upravljanja u javnom sektoru i predstavljanje podzakonskih akata“. Radionice se sastoje od teorijske i praktične obuke.
- U decembru 2019. je 17 kandidata je steklo sertifikat za unutrašnjeg revizora.
- Ukupan broj sertifikovanih unutrašnjih revizora u javnom sektoru u Crnoj Gori, po međunarodnom i nacionalnom programu je 168, dok je 21 revizor stekao i nacionalni i CIPFA sertifikat.

Upravljanje i unutrašnje kontrole

- Tokom izvještajnog perioda, u saradnji sa Upravom za kadrove održane su dvije obuke iz oblasti upravljanja i unutrašnjih kontrola, namijenjenih rukovodiocima u javnom sektoru.
- CHU je, u skladu sa Pravilnikom o metodologiji sagledavanja kvaliteta sistema finansijskog upravljanja i kontrola u javnom sektoru, u saradnji sa ekspertima na projektu započela postupak sagledavanja kvaliteta ovog sistema u pet pilot institucija.

3.32.2. Eksterna revizija

Državna revizorska institucija (DRI) je u izvještajnom periodu izvršila i objavila ukupno 16 revizija i to: Izvještaj o reviziji završnog računa budžeta Opštine Plav za 2018. i 15 izvještaja o finansijskim revizijama i revizijama pravilnosti političkih subjekata za 2018.

Senat DRI je u decembru 2019. usvojio Godišnji plan revizija za 2020. Dodatno, Senat je usvojio i Srednjoročni plan DRI za vršenje revizija uspjeha za period 2020-2024. koji se fokusira na revizije ciljeva održivog razvoja iz Agende Ujedinjenih nacija za održivi razvoj do 2030.

U cilju daljeg razvoja revizije uspjeha, DRI sprovodi paralelnu reviziju uspjeha na temu „Revizija efikasnosti upravljanja intervencijama u slučaju iznenadnog zagađenja u Jadranskom moru“ sa vrhovnim revizorskim institucijama Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Italije i Albanije.

Odbor za ekonomiju, finansije i budžet Crne Gore je u novembru 2019. podržao nalaze i preporuke DRI koje proističu iz Izvještaja o reviziji Predloga zakona o završnom računu budžeta Crne Gore za 2018, kao i one koje se odnose na pojedinačne revizije sadržane u Godišnjem izvještaju o izvršenim revizijama i aktivnostima DRI za period oktobar 2018 - oktobar 2019.

Skupština je povodom razmatranja Predloga zakona o Završnom računu Budžeta Crne Gore za 2018. i Godišnjeg izvještaja o izvršenim revizijama i aktivnostima DRI za period oktobar 2018 - oktobar 2019. usvojila Zaključak kojim poziva Vladu na poštovanje i ispunjavanje svih preporuka Državne revizorske institucije. Shodno Zaključku Skupštine, Vlada je dužna poštovati i ispunjavati sve preporuke DRI date u Izvještaju o reviziji Predloga zakona o Završnom računu budžeta Crne Gore za 2018. Takođe, Vlada je u obavezi pratiti realizaciju svih preporuka Državne revizorske institucije koje se odnose na pojedinačne revizije izvršene u periodu oktobar 2018 - oktobar 2019. i preporuka koje se ponavljaju iz ranijeg perioda, i o tome kvartalno izvještavati Skupštinu.

U izvještajnom periodu, DRI je izvršila kontrolu realizacije preporuka datih u Izvještaju o reviziji završnog računa Budžeta Opštine Berane za 2017; Izvještaju o reviziji završnog računa Budžeta Opštine Pljevlja za 2016; Izvještaju o reviziji pravilnosti poslovanja Centra za socijalni rad Bar za 2017. i Izvještaju o finansijskoj reviziji i reviziji pravilnosti poslovanja Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama za 2018.

DRI je u izvještajnom periodu nastavila sa realizacijom aktivnosti iz IPA Projekta „Razvoj i jačanje kapaciteta Državne revizorske institucije i Revizorskog tijela Crne Gore“. U cilju usklađivanja metodologije vršenja revizije sa međunarodnim standardima vrhovnih revizorskih institucija, DRI je izradila I nacrt Priručnika za finansijsku reviziju i reviziju pravilnosti.

Državna revizorska institucija je izradila novo Uputstvo o metodologiji vršenja revizije uspjeha u skladu sa međunarodnim revizorskim standardima za vršenje revizije uspjeha.

Ukupan broj zaposlenih u januaru 2020. je 70, a broj revizorskog kadra u januaru iznosi 57.

Tabela 1: Broj revizorskog kadra

Radna mjesta	Januar 2020
Član Senata	5
Državni revizor - načelnik u sektoru	4
Državni revizor - rukovodilac odeljenja	17
Državni revizor	22
Stariji saradnik državnog revizora	3
Saradnik državnog revizora	6
Ukupno	57

3.32.3. Zaštita finansijskih interesa EU

U izvještajnom periodu nisu evidentirane nepravilnosti od strane nacionalnih IPA struktura, samim tim nije bilo izvještavanja prema OLAF-u. Izrađeni su registri treninga i registri službenika za prijavljivanje nepravilnosti, predviđeni najnovijom verzijom IPA Priručnika o procedurama. Redovno se ažuriraju registri nepravilnosti i prate promjene vezane za iste. U narednom periodu se očekuje odobrenje za zatvaranje određenih slučajeva, ranije prijavljenih OLAF-u.

Izrađen je Prvi izvještaj o realizaciji mjera iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv prevara i upravljanje nepravilnostima u cilju zaštite finansijskih interesa EU za period 2019-2022 i prateći Akcioni plan za period 2019-2020.

3.32.4. Zaštita eura od falsifikovanja

Nastavljene su aktivnosti na zaštiti eura od falsifikovanja u skladu sa harmonizovanom regulativom i standardima EU. Vršeno je nadgledanje standarda u radu rukovaoca gotovinom, testiranje uređaja za rad sa novcem, obuka rukovaoca gotovinom. Nastavljena je saradnja i razmjena informacija sa Upravom policije i Višim tužilaštvom.

Intezivirana je saradnja sa EK kroz uspješno učešće i planiranje više aktivnosti u sklopu Pericles programa. Takođe, nastavljena je saradnja sa drugim međunarodnim institucijama po pitanju zaštite eura od falsifikovanja.

3.33. POGLAVLJE 33: FINANSIJSKE I BUDŽETSKE ODREDBE

3.33.1. Realizacija aktivnosti

Skupština je 27. XII 2019. donijela Zakon o budžetu Crne Gore za 2020. („Sl. list CG“, broj 74/19) u iznosu od 2.644.920.533,32 eura.

Fokus u realizaciji aktivnosti je prevashodno usmjeren na razmatranje preporuka iz Izvještaja EK o Crnoj Gori u cilju praćenja sprovedenih i planiranja budućih aktivnosti na ovom planu i realizaciji mjera Akcionog plana za uspostavljanje sistema sopstvenih sredstava Evropske unije u Crnoj Gori, usvojenog u aprilu 2019.

Većina aktivnosti čija realizacija je predviđena Akcionim planom za 2019. sprovodi u kontinuitetu i realizuje planiranom dinamikom.

3.33.2 Porez na dodatu vrijednost

Projekat Reforma Poreske uprave ušao je u treću godinu, sačinjen je Dokument funkcionalnih zahtjeva (FRD) postojećeg stanja, a u toku je izrada FRD budućeg stanja, čiji je rok za izradu do 31. III 2020. U FRD-u će biti sastavni dio i polazne smjernice za poglavlje 33, naročito u dijelu sopstvenih sredstava po osnovu PDV-a. U okviru projekta sačinjene su prve procjene, definisana metodologija i kalkulacije poreskog jaza za PDV, porez na dohodak, doprinose i porez na dobit za referentnu 2017. a na osnovu raspoloživih podataka.

Prema preliminarnim rezultatima dobijen je iznos poreskog jaza. Takođe, objašnjen je i koncept poreskog jaza i razlika između jaza naplate i jaza politike. Definisan je rad na modelu i kalkulacija samog jaza po svim komponentama BDP-a po potrošnoj metodi. Takođe, evidentirane su mogućnosti za ključne makroekonomske indikatore (BDP komponente po dohodovnom metodu) za kalkulaciju potencijalne naplate navedene dvije kategorije prihoda (porez na dohodak i doprinose).

U dijelu poreskog jaza za porez na dobit definisana je metodologija za kalkulaciju, dok će daljim razvojem statističkog sistema u Crnoj Gori biti definisana metodologija i postavljeni model koji će pružiti mogućnost da se izračuna poreski jaz za ovu kategoriju prihoda.

Usklađivanje propisa o porezu na dodatu vrijednost se vrši postepeno, pri čemu je Izmjena zakona o PDV-u u dijelu planiranog usklađivanja u formi Nacrta i očekuje se u kratkom roku upućivanje Vladi.

3.33.3 Tradicionalna sopstvena sredstva

Sa aspekta Uprave carina u izvještajnom periodu urađena je Analiza pravila računovodstvenog sistema TSS-a na osnovu A i B računa, u skladu sa iskustvima stečenim iz radnih posjeta u zemljama članicama EU; Analiza propisa i direktiva EU koji se odnose na računovodstveni sistem TSS; Simulacija izvještaja s opisom otkrivenih slučajeva prevara i nepravilnosti koji uključuju tradicionalna sopstvena sredstva u iznosu većem od 10.000 eura; Izvještaj o zaplijenjenim robama putem OWNERS-a; Pripremljene Simulacija izvještavanja o tradicionalnim sopstvenim sredstvima na A & B račune; Pripremljen Nacrt Carinskog zakona sa u skladu sa Carinskim zakonom Unije (UCC) u decembru 2019. U narednom periodu potrebno je u saradnji sa Poreskom upravom

analizirati primjenu drugih propisa koji regulišu prinudno izvršenje na pokretnim i nepokretnim stvarima.

U vezi sa obavezama usklađivanja carinskog zakonodavstva sa UCC i podzakonskim propisima, Uprava carina radi na Novom Carinskom zakonu kao i na novom Pravilniku o obliku, sadržaju i načinu podnošenja carinske deklaracije i drugih obrazaca koji se upotrebljavaju u carinskom postupku, kojim će, između ostalog, biti definisano i označavanje prihoda i potraživanja, koje će precizno definisati svrstavanje prihoda na A i B račune, dok je u novembru 2019. realizovana studijska posjeta Finansijskoj upravi Republike Češke u okviru Customs 2020 programa, na temu „Tradicionalna sopstvena sredstva i računovodstvene procedure za svrstavanje carinskih prihoda na A & B račune“.

3.33.4 Administrativni kapaciteti

Usavršavanje postojećih kapaciteta, izrada Priručnika i definisanje modela za procjenu sopstvenih sredstava planirano je kroz TWINING LIGHT PROJECT i TAIEX. U toku je izrada aplikacije za dobijanje sredstava EU fondova u okvirnom iznosu od 300.000 eura.

Prilog 1: Spisak zakona koje je Skupština Crne Gore donijela u periodu od 1. XI 2019. do 31. I 2020.

1. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja
2. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju
3. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti potrošača
4. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju
5. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o komunalnim djelatnostima
6. Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o zaštiti prirodnog i kulturno - historijskog područja Kotora
7. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o bezbjednosti saobraćaja na putevima
8. Zakon o potvrđivanju Sporazuma između strana Konvencije o policijskoj saradnji u Jugoistočnoj Evropi o automatizovanoj razmjeni DNK podataka, daktiloskopskih podataka i podataka o registraciji vozila, sa Implementacionim sporazumom
9. Zakon o legalizaciji javnih isprava u međunarodnom prometu
10. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vanparničnom postupku
11. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima
12. Zakon o računovodstvu u javnom sektoru
13. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica
14. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma
15. Zakon o određivanju i zaštiti kritične infrastrukture
16. Zakon o Završnom računu budžeta Crne Gore za 2018. godinu
17. Zakon o kreditnim institucijama
18. Zakon o sanaciji kreditnih institucija
19. Zakon o zaštiti depozita
20. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o stečaju i likvidaciji banaka
21. Zakon o javnim nabavkama
22. Zakon o javno - privatnom partnerstvu
23. Zakon o potvrđivanju Konvencije o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreskim pitanjima
24. Zakon o izmjenama Zakona o međunarodnim restriktivnim mjerama
25. Zakon o dopuni Zakona o visokom obrazovanju
26. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o koncesijama
27. Zakon o elektronskoj upravi
28. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj identifikaciji i elektronskom potpisu
29. Zakon o radu;
30. Zakon o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena
31. Zakon o zaštiti morske sredine

32. Zakon o izmjeni Zakona o fiskalizaciji u prometu proizvoda i usluga
33. Zakon o izmjeni Zakona o crnogorskom državljanstvu
34. Zakon o slobodi vjeroispovjesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica
35. Zakon o Budžetu Crne Gore za 2020. godinu
36. Zakon o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola.
37. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o javnom redu i miru
38. Zakona o ulaganju u konsolidaciju i razvoj Društva za transport putnika i robe u vazdušnom saobraćaju „Montenegro Airlines“ A.D. Podgorica
39. Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja
40. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o biračkom spisku
41. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore
42. Zakon o dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore.

Extraction:Ministarstvo ekonomije, zahtjev Evropske komisije

PARTNER sve zemlje:
Sistem trgovine specijalni sistem:
Vrijednost Eur

	Godina	2019:	
Period	Carinska tarifa \ Trgovinski tok	1:uvoz	2:izvoz
jan-decembar:	01:Žive Životinje	27,130,207	88,650
	02:Meso i drugi klanični proizvodi za jelo	90,355,598	9,289,636
	03:Ribe, ljuskari, mekušci i ostali vodeni	13,915,683	54,380
	04:Mlijeko i proizvodi od mlijeka, živinska i ptičja jaja, prirodni med, jestivi proizvodi životinskog porijekla, nepomenuti niti obuhvaćeni na drugom mjestu	48,408,013	152,737
	05:Proizvodi životinskog porijekla, na drugom mjestu nepomenuti niti obuhvaceni	757,323	5
	06:Živo drveće i druge biljke; lukovice, korijenje i slično; sječeno cvijeće i ukrasno lišće	7,090,092	258,276
	07:Povrće, korijenje i krtole za jelo	23,634,782	2,693,129
	08:Voće za jelo, uključujući jezgrasto voće; kore agruma ili dinja i lubenica	32,390,976	3,855,544
	09:Kafa, čaj, mate čaj i začini	11,527,521	373,284
	10:Žitarice	8,703,557	564
	11:Proizvodi mlinske industrije; slad; skrob; inulin; gluten od pšenice	20,485,806	7,159
	12:Uljano sjemenje i plodovi; razno zrnavlje, sjeme i plodovi; industrijsko i ljekovito bilje; slama i stočna hrana (kabasta)	3,513,600	374,994
	13:Seljak;gume, smole i ostali biljni sokovi i ekstrakti	96,973	116
	14:Biljni materijali za pletarstvo; biljni proizvodi na drugom mjestu nepomenuti niti obuhvaćeni	55,340	0
	15:Masnoće i ulja životinskog ili biljnog porijekla i proizvodi njihovog razlaganja; prerađene jestive masnoće; voskovi životinskog i biljnog porijekla	13,512,729	347,686
	16:Prerađevine od mesa, riba, ljuskara, mekušaca ili ostalih vodenih beskičmenjaka	29,023,550	4,617,602
	17:Šecer i proizvodi od šecera	9,694,860	89,337
	18:Kakao i proizvodi od kakaa	23,140,674	1,795,647

	19:Proizvodi na bazi žitarica, brašna, skroba ili mlijeka; poslastičarski proizvodi	46,311,001	566,215
	20:Proizvodi od povrća, voća, uključujući jezgrasto voće, i ostalih djelova bilja	20,505,606	92,729
	21:Razni proizvodi za ishranu	47,003,547	275,274
	22:Pića, alkoholi i sirće	67,518,078	19,473,830
	23:Ostaci i otpaci prehrambene industrije; pripremljena hrana za životinje	20,065,114	1,759,781
	24:Duvan i proizvodi zamjene duvana	14,648,431	3,728,227
	25:So;sumpor; zemlja i kamen;gips,kreč i cement	45,187,332	2,154,246
	26:Rude, zgure i pepeo	20,842	31,696,410
	27:Mineralna goriva, mineralna ulja i proizvodi njihove destilacije;bitumenozne materije; mineralni voskovi	284,293,837	90,250,949
	28:Neorganski hemijski proizvodi; organska ili neorganska jedinjenja plemenitih metala, metala rijetkih zemlji, radioaktivnih elemenata i izotopa	31,398,789	1,100,833
	29:Organski hemijski proizvodi	6,486,901	74,736
	30:Farmaceutski proizvodi	103,159,169	22,642,068
	31:Đubriva	2,796,835	32,080
	32:Ekstrati za štavljenje ili bojenje;tanini i njihovi derivati;boje, pigmenti i ostale materije za bojenje; boje i lakovi; kitovi i ostale zaptivne mase;mastila	29,157,379	94,073
	33:Etericna ulja i rezinoidi; parfimerijski, kozmeticki i toaletni proizvodi	33,848,949	1,704,544
	34:Sapun, organska površinska aktivna sredstva,preparati za pranje,preparati za podmazivanje,vještački voskovi,pripremljeni voskovi, preparati za poliranje i čišćenje, svijeće i slicni proizvodi, paste za modelovanje "zubarski voskovi" i zubarski preparat	23,740,809	42,980
	35:Bjelancevinaste materije;modifikovani skrobovi;lijepkovi;enzimi	3,052,301	39,256
	36:Eksplzivni; pirotehnički proizvodi; šibice; piroforne legure; zapaljivi preparati	2,670,046	2,144,375

	37:Proizvodi za fotografske ili kinematografske svrhe	1,856,228	7,778
	38:Razni proizvodi hemijske industrije	26,036,531	106,210
	39:Plastične mase i proizvodi od plastičnih masa	81,227,440	3,501,813
	40:Kaučuk i proizvodi od kaučuka i gume	23,278,119	58,783
	41:Sirova sitna i krupna koža, sa dlakom ili bez dlake(osim krzna) i štavljena koža	86,170	2,429,504
	42:Proizvodi od kože, sedlarski i sarački proizvodi , predmeti za putovanje, ručne torbe i slični kontejneri i proizvodi od životinjskih crijeva (osim svilenog ketguta)	11,992,574	173,463
	43:Prirodno i vještacko krzno; proizvodi od krzna	411,974	0
	44:Drvo i proizvodi od drveta;drveni ugalj	39,349,908	34,997,435
	45:Pluta i proizvodi od plute	652,839	105
	46:Proizvodi od slame, esparta ili ostalih materijala za pletariju; korparskih i pletarskih proizvoda	205,534	676
	47:Celuloza od drveta ili drugih vlaknastih celuloznih materijala; hartija i karton (otpaci i ostaci) za ponovnu preradu	26,733	1,133,963
	48:Hartija i karton; proizvodi od hartijine pulpe, hartije ili kartona	32,235,008	1,868,728
	49:Štampane knjige, novine, slike i ostali proizvodi grafičke industrije, rukopisi, kucani tekstovi i planovi	10,971,196	1,687,392
	50:Svila	26,339	0
	51:Vuna, fina ili gruba životinjska dlaka, predivo i tkanine od konjske dlake	43,953	2,323
	52:Pamuk	715,977	15
	53:Ostala biljna tekstilna vlakna; predivo od hartije i tkanine od prediva od hartije	44,015	0
	54:Vještacki ili sintetički filamenti	1,251,984	5,417
	55:Vještacka ili sintetička vlakna, sječena	784,845	250
	56:Vata, filc i netkani materijal; specijalna prediva; kanapi, užad, konopci i kablovi i proizvodi od njih	3,033,559	85,606
	57:Tepisi i ostali tekstilni podni pokrivaci	4,027,315	148,088

	58:Specijalne tkanine; taftovani tekstilni proizvodi; čipke; tapiserije; pozamanterija, vez	189,713	0
	59:Tekstilne tkanine, impregnisane, premazane, prevučene, prekrivene ili laminirane, tekstilni proizvodi pogodni za tehničke svrhe	798,322	4,715
	60:Pleteni ili kukičani materijali	732,588	22
	61:Odjeća i pribor za odjeću, pleteni ili kukičani	31,047,928	118,429
	62:Odjeća i pribor za odjeću, osim pletenih ili kukičanih proizvoda	47,647,246	1,405,587
	63:Ostali gotovi proizvodi od tekstila; setovi, iznošena, dotrajala odjeća i dotrajali proizvodi od tekstila; krpe	11,098,700	106,403
	64:Obuća, kamašne i slični proizvodi; djelovi tih proizvoda	36,039,328	429,373
	65:Šeširi, kape i ostale pokrivke za glavu i njihovi djelovi	1,307,407	8,204
	66:Kišobrani, suncobrani, štapovi, štapovistolice, bičevi, korbaci i njihovi djelovi	1,888,613	51,616
	67:Perje i paperje, preparirano i proizvodi izrađeni od perja i paperja; vještačko cvijeće; proizvodi od ljudske kose	570,078	150
	68:Proizvodi od kamena, gipsa, cementa, betona, azbesta, liskuna ili sličnih materijala	38,083,617	2,500,665
	69:Keramički proizvodi	33,187,236	218,176
	70:Staklo i proizvodi od stakla	21,249,699	1,217,179
	71:Prirodni ili kultivisani biseri, drago ili poludrago kamenje, plemeniti metali, metali platirani plemenitim metalima, i proizvodi od njih; imitacije nakita; metalni novac	11,519,103	4,250,582
	72:Gvožđe i čelik	65,005,039	28,296,733
	73:Proizvodi od gvožđa i čelika	103,782,305	6,909,475
	74:Bakar i proizvodi od bakra	3,240,140	5,781,797
	75:Nikl i proizvodi od nikla	665,736	0
	76:Aluminijum i proizvodi od aluminijuma	33,074,661	67,325,089
	78:Olovo i proizvodi od olova	51,082	127,806
	79:Cink i proizvodi od cinka	424,149	26,334
	80:Kalaj i proizvodi od kalaja	19,963	0
	81:Ostali prosti metali; kremeti; proizvodi od njih	78,504	100

	82:Alati, nožarski proizvodi, kašike i viljuške, od prostih metala; njihovi djelovi od prostih metala	8,897,504	165,053
	83:Razni proizvodi od prostih metala	12,453,197	193,920
	84:Nuklearni reaktori, kotlovi, mašine i mehanički uređaji i njihovi djelovi	209,071,301	18,308,749
	85:Električne mašine i oprema i njihovi djelovi; aparati za snimanje i reprodukciju zvuka;televizijski aparati za snimanje i reprodukciju slike i zvuka, djelovi i pribor za te proizvode	173,008,941	6,095,766
	86:Šinska vozila i njihovi djelovi; željeznici i tramvajski kolosječni sklopovi i pribor i njihovi djelovi, mehanička i elektromehanička signalna oprema za saobraćaj svih vrsta	656,144	302,934
	87:Vozila, osim željeznickih ili tramvajskih šinskih vozila i njihovi djelovi i pribor	189,103,889	12,956,583
	88:Vazduhoplovi, kosmičke letjelice i njihovi djelovi	1,576,226	2,254,867
	89:Brodovi, čamci i ploveće konstrukcije	6,196,171	500,111
	90:Optički, fotografski, kinematografski, mjerni, kontrolni, precizni, medicinski i hirurški instrumenti i aparati; njihovi djelovi i pribor	32,627,202	1,515,551
	91:Časovnici i njihovi djelovi	6,739,930	466,350
	92:Muzički instrumenti, djelovi i pribor ovih proizvoda	524,883	44,771
	93:Oružje i municija; njihovi djelovi i pribor	1,519,883	3,347,418
	94:Namještaj, posteljina, madraci, nosaci madraca, jastuci i slični punjeni proizvodi; lampe i druga svijetleća tijela, na drugom mjestu nepomenuti ili uključeni; osvijetljeni znaci, osvijetljene pločica imenima i slično, montažne zgrade	94,800,080	1,287,590
	95:Igračke, rekviziti za društvene igre i sport; njihovi djelovi i pribor	19,855,028	543,135
	96:Razni proizvodi	16,513,896	45,486
	97:Predmeti umjetnosti, kolekcija i starina	1,580,827	588,814
	Ukupno	2,600,386,750	415,474,432